

Обговорено і схвалено
педагогічною радою Буднянської
спеціальної загальноосвітньої
школи-інтернат Шаргородського району
Вінницької обласної Ради
від 28.08.2020 року протокол № 4

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Буднянської
спеціальної загальноосвітньої
школи-інтернату
Шаргородського району
Вінницької обласної Ради
 Л.В. Осадчук
від 28.08.2020р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
для 5-10 класів
Буднянської спеціальної загальноосвітньої
школи-інтернату
Шаргородського району
Вінницької обласної Ради
на 2020-2021 навчальний рік

I. Загальні положення освітньої програми

Освітня програма Буднянської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату (далі школа-інтернат) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», наказу Міністерства охорони здоров'я України від 20.02.2013 № 144, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 14 березня 2013р. за № 410/22942 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів», згідно наказу МОН № 627 від 12.06.2018 року «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Метою освітньої програми для дітей з інтелектуальними порушеннями є особистісне становлення здобувачів освіти, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в демократичному суспільстві, соціалізації та адаптації в соціумі, здійснення допрофесійної освіти.

Головними завданнями є:

- Здобуття базової середньої освіти для дітей шляхом спеціально організованого освітнього процесу в комплексі з корекційно-розвитковою роботою.
- Забезпечення системного кваліфікованого психолого-педагогічного супроводу дітей з урахуванням стану їх здоров'я, особливостей психофізичного розвитку;
- Соціалізація та інтеграція дітей зі складними порушеннями розвитку в суспільство;
- Сприяння засвоєнню учнями/вихованцями норм громадянської етики та загальнолюдської моралі, міжособистісному спілкуванню, основ гігієни та здоровому способу життя, початкових трудових умінь і навичок;
- Сприяння всебічному розвитку дітей;
- Здійснення корекційно-розвиткової роботи;
- Надання психолого-педагогічної допомоги батькам або іншим законним представникам, які виховують дітей такої категорії, з метою обов'язкового залучення їх до освітнього, корекційно-розвиткового процесу.

Програму побудували із врахуванням таких **принципів**:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- корекційно-розвивальної спрямованості навчання;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

II. Ключові компетентності:

- *володіння державною мовою*; що передбачає елементарні уміння та навички (в межах мовленнєвих можливостей) усно і письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження;
- *можливість спілкуватися рідною мовою* (в межах пізнавальних можливостей), що передбачає використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади;
- *математична компетентність*, що передбачає застосування (в межах пізнавальних можливостей) математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;
- *компетентності у галузі природничих наук*, що передбачають формування пізнавального досвіду, прагнення самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;
- *соціально-трудова компетентність*, що передбачає формування трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудова діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності;
- *екологічна компетентність*, що передбачає сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів;
- *інформаційно-комунікаційна компетентність*, що передбачає опанування елементарними основами цифрової грамотності для розвитку і спілкування, можливість безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

- *навчання впродовж життя*, що передбачає опанування життєво необхідними базовими уміннями і навичками, що сприятимуть подальшій соціальної адаптації та інтеграції в суспільство;
- *громадянські та соціальні компетентності*, що передбачає вміння діяти (в межах своїх можливостей) в життєвих ситуаціях, ідентифікувати себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;
- *культурна компетентність*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, формування навичок культури поведінки в соціумі;
- *основи фінансової грамотності*, що передбачає формування уявлень про грошові одиниці, необхідні для здійснення та організації побутової життєдіяльності, залучення до сфери соціально-побутової та елементарної економічної діяльності.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення здобувачів освіти (учнів/вихованців) до різних видів навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

Освітня програма Буднянської школи-інтернату окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення здобувачами освіти (учнями/вихованцями) обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти.

III. Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, який поданий в рамках навчального плану;
- очікувані результати навчання здобувачів базової середньої освіти;
- зміст навчальних предметів ;
- перелік комплектів навчальних програм:

№з/п	Перелік програм	Класи	Автор	Рік
1.	Українська мова	5 - 7	Висоцька А.М.	2015
		8 - 10	Кравець Н.П.	2008
2.	Українська література	5 - 7	Висоцька А.М.	2015
		8 - 10	Кравець Н.П.	2018
3.	Математика	5- 7	Королько Н.І.	2015
		8 - 10	Королько Н.І.	2010
4.	Історія України	7 - 10	Косанко Ю.М.	2015
5.	Я у Світі	5	Трикоз С.В.	2014
6.	Природознавство	5 -10	Трикоз С.В.	2015
7.	Географія	6 - 10	Одинченко Л.К.	2015
8.	Фізика і хімія у побуті	7 - 10	Татьянчикова І.В.	2015
9.	Музичне мистецтво	5 - 8	Квітка Н.О.	2015
10.	Образотворче мистецтво	5 - 8	Дмітрієва І.В.	2014
11.	Трудове навчання (швейна справа)	5 - 10	Мерсіянова Г.М.	2010

12.	Трудове навчання (столярна справа)	5 - 10	Павлюченко О. М., Гавриць С. В.	2016
13.	Трудове навчання (сільськогосподарська праця)	5-10	Хованова О.А., Чеботарьова О.В., Тарасенко В.М., Мальована О.А.	2015
14.	Трудове навчання (квітникарство)	5-10	Чеботарьова О. В.	2014, 2015
15.	Трудове навчання (взуттєва справа)	5-10	Синиця О. О., Коваленко М.М.	2015
16.	Інформатика	5 - 10	Кликова С.О.	2015
17.	Основи здоров'я	5 - 10	Гладченко І.В.	2015
18.	Фізична культура	5 - 10	Бобренко І.В.	2015

- перелік підручників:

№з/п	Підручники	Класи	Автор	Рік
1	Математика	5	Л. І. Прохоренко	2018
2	Українська мова	5	Г. М. Плешканівська	2007
3	Українська література	5	М. П. Кравець, М. В. Дмітрієва	2016
4	Світ навколо тебе	5	Л. Дробот	2004
5	Трудове навчання (швейна справа)	5	Г. М. Мерсіянова, Г. Б. Картушина, Г.Г.Мозгова	2001
6	Математика	6	Н. І. Королько	2014
7	Читанка	6	В.Є. Турчинська	2000
8	Природознавство	6	Л.С. Стожок, О. В. Любарець	2002
9	Географія	6	Л. К. Одинченко	2018
10	Світ навколо тебе	6	Л. Дробот	2006
11	Математика	7	Л. І. Королько	2014
12	Українська мова	7	І. М. Сидоренко	2000
13	Літературне читання	7	Н. П. Кравець, І.Г.Єременко, О. Д. Чекурда	2011
14	Світ навколо тебе	7	Л. Дробот	2008
15	Географія	7	Л. К. Одинченко, Л. Дробот	2018
16	Природознавство(рослини)	7	П. І. Гуріна, Г. Я. Чопик	2003
17	Історія України	7	Ю. М. Косенко	2016
18	Фізика і хімія в побуті	7	С. В. Глухова	2018
19	Літературне читання	8	Л. І. Нижник, О. С. Сагірова	2001
20	Історія України	8	Ю. М. Косенко	2017
21	Географія	8	Л. К. Одинченко, В. О. Липа	2018
22	Фізика і хімія в побуті	8	В. І.Бондар	2002
23	Українська мова	9	В. Є. Турчинська	2000
24	Літературна читанка	9	Г. М. Плешканівська	2002
25	Історія України	9	Ю. М. Косенко	2018

26	Природознавство (людина)	9	Є. М. Трофимова	2005
27	Географія України	9	Л. К. Одинченко, В. О. Липа	2015
28	Фізика та побутова хімія	9	В. І. Бондар	2003
29	Математика	10	Л. С. Томенчук, В. В.Хабалюк,	2017
30	Українська мова	10	Н. П. Кравець	2013
31	Літературна читанка	10	Н. П. Кравець	2004
32	Трудове навчання (сільськогосподарська праця)	10	К. Волошенко, О. Васишин, О. Кучеренко	2009

- форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Загальний обсяг навчального навантаження для 5-10-х класів складає 6265 годин: для 5 класу — 875 годин/навчальний рік, для 6 класу — 980 годин/навчальний рік, для 7 класу — 1050 годин/навчальний рік, для 8-10 класів – 1120 годин/ навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані.

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження здобувачів освіти. Навчальний план передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через навчальні предмети.

IV. Корекційно-розвиткові заняття

В навчальний план включено години **корекційно-розвиткових занять**, зміст яких зумовлений особливостями психофізичного розвитку здобувачів освіти і реалізується через «Соціально-побутове орієнтування», «Розвиток мовлення», «Лікувальну фізкультуру», «Ритміку».

- перелік корекційно-розвиткових програм:

№з/п	Перелік програм	Класи	Автор	Рік
1.	Програма корекційно – розвиткової роботи «Соціально – побутове орієнтування»	5 - 10	Остапенко Л.І., Тарновська Л.І.	2016
2.	Програма з корекційно – розвиткової роботи «Розвиток мовлення»	5 - 10	Хайдарова О.С., Блеч Г.О.	2018
3.	Програма з корекційно – розвиткової роботи «Лікувальна фізична культура»	5 - 10	Бобренко І.В.	2016
4.	Програма корекційно – розвиткової роботи «Ритміка»	5 - 10	Редько Л.О. Безкоровайна Л.А.	2016

V. Структура 2020-2021 навчального року

Відповідно до статті 15 (розділ XII) Закону України «Про освіту» структура навчального року, тривалість навчального тижня, інші форми організації освітнього процесу встановлюються загальноосвітнім навчальним закладом середньої освіти у межах часу передбаченого програмою.

2020/2021 навчальний рік у Буднянській школі-інтернаті розпочинається 1 вересня 2020 року.

Орієнтовна структура навчального року:

I семестр - з 01.09.2020 по 25.12.2020;

II семестр - з 11.01.2021 по 28.05.2021.

Впродовж навчального року проводяться канікули:

осінні канікули - з 26.10.2020 по 01.11.2020;

зимові канікули - з 26.12.2020 по 10.01.2021;

весняні канікули - з 22.03.2021 по 28.03.2021.

Рішення про доцільність проведення навчальної практики та навчальних екскурсій приймає педагогічна рада школи.

Школа працює в режимі п'ятиденки з двома вихідними – субота, неділя. Навчальні заняття в 4 класі проводяться в одну зміну з 8³⁰ до 14³⁰ і регламентуються розкладом уроків, затвердженим директором школи. Упродовж навчального дня проводяться дві великі перерви: з 11¹⁵ до 10⁴⁰; з 12²⁵ до 12⁴⁵

Освітню програму оприлюднено на сайті Буднянської школи-інтернату : bydne-inter.e-schools.info

На основі освітньої програми, складено навчальний план згідно наказу МОН України від 12.06.2018 року № 627.

Інваріантна основа реалізується через освітні галузі:

- «Мови і літератури»,
- «Математика»,
- «Природознавство»,
- «Суспільствознавство»,
- «Мистецтво»,
- «Технології»,
- «Основи здоров'я і фізична культура».

Освітня галузь «Мови і літератури» в навчальному плані реалізується через навчальні предмети: «Українська мова», «Українська література».

Освітня галузь «Математика» реалізується через навчальні предмети: «Математика».

Освітня галузь «Природознавство» реалізується через навчальні предмети: «Природознавство», «Фізика і хімія у побуті», «Географія».

Освітня галузь «Суспільствознавство» реалізується через навчальні предмети: «Історія України», «Я у світі».

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується через навчальні предмети: «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво».

Освітня галузь «Технології» реалізується через навчальні предмети «Трудове навчання», «Інформатика».

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Основи здоров'я», «Фізична культура».

Освітня галузь «Мови і літератури»

«Українська мова»

Метою предмета «Українська мова» є надання учням такої мовної освіченості та мовленнєвого розвитку, які б допомогли б їм успішно увійти в соціокультурний простір країни і адаптуватися та інтегруватися в ньому по закінченню школи.

Завданнями навчання української мови здобувачів освіти 5-9 класів виступають:

- Навчання усного та писемного мовлення;
- Формування вмінь спілкуватися в різних ситуаціях;
- Прищеплення етичних і моральних рис школяра;
- Розвиток та корекція психофізичних недоліків;
- Виховання любові до української мови;

- Надання особистісних рис засобами української мови.

Матеріал предмета «Українська мова» дібрано з метою сприяння мовному та мовленнєвому розвитку школярів і з урахуванням трьох основних принципів навчання української мови: комунікативна змістовна лінія, лінгвістична містова лінія, українознавча змістова лінія, діяльнісна змістова лінія, навчально-мовна лінія.

У комунікативній змістовій лінії подано зміст роботи з формування вмінь сприймати усне та писемне мовлення, відтворювати його, працювати з усними і письмовими висловлюваннями різних типів, стилів і жанрів мовлення, з якими здобувачі освіти щоденно стикатимуться як у навчальній діяльності так і в подальшій майбутній діяльності. Також закладено матеріал з мовленнєвознавчих понять: спілкування і мовлення, текст, діалог, монолог, типи, жанри та ситлі мовлення.

Лінгвістична змістова лінія – це курс мовної системи, якою здобувачі освіти мають оволодіти для поліпшення свого мовлення. Вона забезпечує певний обсяг знань з мови, доступний особам з особливими освітніми потребами (орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні знання) та сформовані на цій базі мовні вміння та навички.

В українознавчій змістовій лінії закладено перелік тем із розвитку мовлення, які орієнтують надавача освіти на добір відповідних текстів, що знайомлять з історією, звичаями, традиціями, ремеслами, духовною культурою українського народу, загальнолюдськими моральними нормами. Українознавча змістова лінія сприяє збагаченню граматичної будови усного та писемного мовлення, розширенню лексичного запасу школярів, засвоєння етнокультурознавчих явищ та понять, зокрема символів, фразеологізмів, пов'язаних з народними традиціями, звичаями, ремеслами, побутом.

Діяльнісна змістова лінія реалізується через ситсему вправ і завдань комплексного характеру, усвідомлення учнями структури власної самостійної діяльності, розвиток їхніх мовленнєвих здібностей, оволодіння базовими мисленнєвими прийомами під час опанування рідної мови (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, систематизація та ін.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова – важлива складова загального змісту освіти в основній школі, оскільки є не тільки окремим навчальним предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості у процесі опанування всіх інших навчальних дисциплін.

Метою навчання української мови як навчального предмета є формування у школярів навичок і вмінь вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), забезпечення достатнього рівня комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів середніх і старших класів, корекція недоліків психофізичного розвитку. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної й виховної функцій освітнього змісту навчального предмета.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких **завдань**:

- виховання позитивної мотивації до вивчення української мови;
- формування у школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримуючись норм українського етикету;

- формування знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні та достатні для формування базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних мовленнєвих навичок і вмінь;
- формування навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), забезпечення їх гармонійного розвитку; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах; здатності передавати її в самостійно створених висловлюваннях;
- залучення до національної культури народу, мова якого вивчається;
- сприяння розумовому, моральному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості;
- формування вміння вчитися.

Водночас із розвитком основних видів мовленнєвої діяльності в середніх і старших класах розв'язуються й специфічні завдання, спрямовані на корекцію відхилень у розвитку. Такими є: порушення процесів пізнавальної діяльності (сприймання, уваги, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), недорозвиток емоційно-вольової сфери, недостатня розвиненість артикуляційної моторики, порушення моторики та координації рухів та ін.

Саме тому спеціальним завданням навчального курсу української мови визначено формування та корекцію зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної діяльності дітей, зокрема, сенсорики, предметно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного, абстрактного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак зміст цього навчального предмета, з метою посилення його компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію в слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

Навчання мовлення здійснюється на міжпредметному рівні в системі, що передбачає виховання потреби у мовленнєвому спілкуванні, мовленнєвої активності; широке використання збереженого потенціалу та можливостей різних аналізаторів; постійне тренування у сприйманні та розумінні зверненого мовлення та продукуванні власного мовлення; набуття позитивного досвіду контактів з однолітками, вчителями, іншими людьми; усвідомлення норм і правил співжиття в колективі.

У програмі з **української мови** реалізовано такі основні змістові лінії: мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна.

Мовленнєва змістова лінія, яка є основною, передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнього вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу; забезпечення цілеспрямованого формування й удосконалення навичок і вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні, письмі; оволодіння базовими вміннями й навичками використання мови в життєво важливих для певного віку сферах й ситуаціях спілкування.

Мовна змістова лінія спрямована на засвоєння школярами системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних) як засобу пізнання, спілкування та самовираження людини.

Соціокультурна змістова лінія передбачає формування в учнів уявлення про мову як форму вияву культури українського народу; розширення уявлень школярів про свою державу Україну, культуру українського народу, засвоєння національних формул мовленнєвого етикету тощо. Ця робота має органічно поєднуватися з іншими аспектами навчання і реалізовуватися за допомогою дібраних навчальних текстів, тем для побудови діалогів і монологічних зв'язних висловлювань різних видів, використання тематичних груп слів, стійких висловів, у яких відображаються особливості матеріальної і духовної культури народу, його національного характеру.

Діяльнісна змістова лінія спрямована на формування у молодших школярів вміння вчитися, яке дає їм змогу організувати і контролювати свою навчальну діяльність і забезпечується послідовною мотивацією навчання, розвитком здатності докласти власних

зусиль для досягнення результату, виконувати мисленнєві операції і практичні дії, формуванням навичок самоконтролю і самооцінки.

Ці змістові лінії відображено в програмі для кожного класу в таких розділах: «Мовленнєвий розвиток», «Знання про мову. Мовні вміння», «Загальнонавчальні вміння».

Розділ «*Мовленнєвий розвиток*» передбачає роботу з розвитку мовлення школярів. Для формування та розвитку навичок мовленнєвої діяльності надзвичайно важливим є уміння сприймати і розуміти усне мовлення. З огляду на це змістом програми передбачено навчання учнів уважно слухати, розуміти усне мовлення, розуміти пояснення, завдання та інструкції вчителя. Значна увага приділяється розвитку вміння розрізняти інтонації та розуміти їхнє значення, правильно сприймати емоційне забарвлення зверненого мовлення, співвідносити слова з відповідними предметами та явищами довкілля.

Надзвичайно важливо навчити дітей сприймати і правильно розуміти фактичний зміст сприйнятого висловлювання (тексту, завдання, пояснення, інструкції тощо). При цьому не завжди передбачається виконання учнями якогось усного чи письмового завдання. Завданням, наприклад, може бути виконання доручення та дотримання інструкції вчителя про його виконання; виконання описаної в тексті дії; підбір предметів (малюнків) до змісту тексту та ін.

Головна мета з розвитку усного мовлення (*говоріння*) в основній ланці – продовжувати навчати учнів будувати власні висловлювання; формувати у них навички та вміння діалогічного та монологічного мовлення; спонукати їх до самостійних висловлювань. Для цього передбачається проводити роботу з формування у дітей уміння відповідати на запитання, репліки, самим формулювати і ставити запитання. Слід також навчати учнів правильно, емоційно сприймати мовлення дорослих і однолітків, використовувати під час спілкування різні засоби: природні жести, міміку, інтонацію тощо. Необхідно залучати школярів до діалогу, до участі в колективних видах роботи (обговоренні прочитаного, побаченого; інсценуванні), до передачі змісту епізодів прочитаного тексту; залучати їх до спеціально створених ситуацій, які спонукали б їх висловлюватися, виявляти відповідні емоції.

Навчання української мови, як і інших дисциплін, на певному етапі передбачає читання завдань, вправ тощо, перевірки розуміння сприйнятого. Тому у роботі з розвитку *читання*, як одного з найважливіших видів мовленнєвої діяльності, слід звертати увагу на розуміння учнями прочитаного, а також правильне вимовляння звуків і слів, наголошування слів, інтонування різних за метою висловлювання речень, дотримання пауз як у середині речень, так і між реченнями та частинами тексту.

Варто також звернути увагу на добір мовленнєвого матеріалу (зокрема формулювання завдань), який повинен відповідати можливостям дітей (знайомі слова, прості конструкції, адаптовані тексти тощо).

Розвиток *письма* як виду мовленнєвої діяльності має бути спрямованим на те, щоб навчити учнів користуватися писемним мовленням не лише на уроках української мови (виконання вправ; списування, в тому числі вибіркового, нескладних слів, речень, текстів; написання під диктовку (з навчальною, а не контрольною метою) тощо), а й під час вивчення інших предметів.

Розділ «*Знання про мову. Мовні вміння*» передбачає засвоєння школярами системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних) як засобу пізнання та спілкування.

Відповідно до цього програмою передбачено вивчення таких підрозділів, як: «Звуки і букви. Алфавіт», «Склад. Наголос» (5 клас), «Слово», «Речення», «Текст». При цьому головна увага приділяється практичному формуванню в учнів мовних умінь: стежити за розвитком думки під час сприймання або читання, поділяти тексти на складові частини, визначати тему й головну думку тексту (про що йдеться у тексті); будувати розповіді за сюжетними малюнками, змістом прочитаного, за власними діями та спостереженнями. Учні знайомляться з різними за метою висловлювання реченнями, навчаються встановлювати зв'язки між словами за допомогою запитань.

Протягом усього періоду навчання ведеться робота щодо розуміння та побудови учнями поширених нескладних, типових для української мови, синтаксичних конструкцій; навичок їх розпізнавання та побудови. Формування свідомого ставлення до побудови висловлювань поєднується з цілеспрямованим розвитком чуття мови через постійне тренування у сприйманні та розумінні мовлення і говорінні на всіх уроках як мовного, так і немовного циклів.

Розширення словника дітей доцільно здійснювати на предметно-практичній основі у процесі живого спілкування, навчання, ситуація та умови якого є вирішальними для добору словесного матеріалу. Робота з лексику має індивідуальний характер і зорієнтована на збагачення словника кожної дитини, оскільки, залежно від задатків, інтелектуальних можливостей, рівня підготовки дитини лексичний запас на початкових етапах навчання може суттєво різнитися.

Для розвитку мовлення вихідними є практичні мовленнєві навички, що формуються, та необхідні для цього знання про мову. Вони формуються на мовленнєвому матеріалі близької дітям, цікавої і доступної тематики (розд. «Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу»). Зміст навчального матеріалу є наскрізним для всіх мовленнєвих тем. Учитель самостійно вирішує, які саме навички відпрацьовувати на тому чи іншому матеріалі, як часто і в якому обсязі необхідно приділяти увагу їх формуванню, зважаючи на контингент учнів класу.

Одним із важливих завдань, що вирішується в середніх і старших класах, є формування загальнонавчальних умінь: уміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо. З цієї причини «Загальнонавчальні уміння» у програмі виділено в окремий підрозділ, хоча відповідна робота відбувається постійно під час вивчення будь-якої граматичної теми і виконання будь-якого завдання.

УКРАЇНСЬКА МОВА

5 КЛАС

(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ з/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
1.		Повторення		
		Алфавіт. Розрізнення приголосних звуків (глухі та дзвінкі, тверді та м'які). Пом'якшення приголосних перед я, ю, є, ї та знаком м'якшення. Поділ слів на склади. Подвоєння приголосних у словах. Перенос таких слів. Вживання апострофа після б, п, в, м, ф перед я, ю, є, ї.	Учень: – *має уявлення про алфавіт; знає та правильно вимовляє алфавітні назви букв; – дотримується правопису дзвінких і глухих, твердих і м'яких приголосних у словах; (*з допомогою вчителя); – *позначає м'якість приголосних на письмі з допомогою знаку м'якшення; – поділяє слова на склади; (*з допомогою	Розвиток уміння розрізняти звуки, схожі за звучанням, та букви, оптично схожі за написанням; формування навичок самоконтролю за вимовою; удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів;

	<p>Спільнокореневі слова.</p> <p>Ненаголошені голосні в корені слова.</p> <p>Вживання великої букви у словах.</p>	<p>вчителя);</p> <p>– *з допомогою вчителя розрізняє, правильно вимовляє і пише слова з подвоєнням та апострофом у найуживаніших словах;</p> <p>– вміє правильно записувати та переносити найуживаніші слова з подвоєнням приголосних; (*з допомогою вчителя)</p> <p>– розрізняє і знаходить спільнокореневі слова серед поданих слів; виділяє корінь у спільнокореневих (споріднених) словах (з допомогою вчителя);</p> <p>– правильно вимовляє слова з ненаголошеними звуками [є], [и] в корені слів; (*повторює за вчителем);</p> <p>– добирає перевірні слова способом словозміни і пошуком спільнокореневих (споріднених) слів (з допомогою вчителя);</p> <p>– дотримується правила вживання великої букви у словах; (*під контролем учителя).</p>	<p>удосконалення способів написання та поєднання на письмі букв;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток уміння застосовувати здобуті мовні знання та вміння на практиці;</p> <p>формування умінь контролювати та оцінювати власні дії.</p>
2.	<p>Мовленнєвий розвиток (протягом року)</p>		
	<p>Відомості про мовлення.</p> <p>Загальне уявлення про мовлення як діяльність. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості.</p> <p>Мовлення як основний засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне.</p> <p>Мета спілкування й адресат</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення;</p> <p>– розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя);</p> <p>– усвідомлює основні</p>	<p>Формування усвідомлення того, що мовленнєва діяльність має бути носієм добра;</p> <p>формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p>

		<p>мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості національного мовленнєвого етикету.</p> <p>Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Марійко, Іванку, Катерино Петрівно, Петре Григоровичу).</p>	<p>правила спілкування, вимоги до мовлення;</p> <p>– з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення;</p> <p>– під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування;</p> <p>– практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання);</p> <p>– самостійно або після нагадування вітається, прощається;</p> <p>– *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих;</p> <p>– за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування.</p>	<p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>формування уміння застосовувати здобуті знання та вміння на практиці;</p> <p>виховання любові до рідної мови;</p> <p>бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
--	--	---	--	---

		<p>Аудіювання (слухання-розуміння).</p> <p>Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань. 	<p>Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання;</p> <p>розвиток довільної уваги;</p> <p>вдосконалення слухового сприймання;</p> <p>формування вміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту;</p> <p>формування вміння уявляти те, що прослуховується;</p> <p>формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>
		<p>Говоріння.</p> <p>Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) 	<p>Формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення;</p> <p>формування вміння ініціювати та підтримувати діалог;</p> <p>формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p>

		<p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>відповідно до пропонуваної ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– під контролем учителя дотримується норм української літературної мови;</p> <p>– виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях;</p> <p>– будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях);</p> <p>– словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя;</p> <p>– з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії</p>	<p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
--	--	--	---	--

	<p>Читання.</p> <p>Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p> <p>Читання вголос. Виразність читання.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст. 	<p>Формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування вміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
	<p>Писемне мовлення.</p> <p>Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої 	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу,</p>

	<p>малюнками, на тему.</p> <p>Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>роботи);</p> <p>– складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення);</p> <p>– з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх;</p> <p>– відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом).</p> <p>– з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби).</p>	<p>порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання охайності, самостійності.</p>
3.	Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
	<p>Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя);</p> <p>– *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців;</p> <p>– відрізняє на слух українську мову від інших мов.</p>	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати;</p> <p>розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).</p>
	Звуки і букви. Алфавіт		
	<p>Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді й м'які, дзвінкі й глухі; вимова звуків, що</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє в словах тверді й м'які, дзвінкі й</p>	<p>Розвиток слухового та зорового сприймання;</p>

	<p>позначаються буквами г і г.</p> <p>Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв.</p> <p>Використання алфавіту під час роботи зі словником.</p>	<p>глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки; *правильно їх вимовляє;</p> <p>– *має уявлення про алфавіт; знає та правильно (залежно від мовленнєвих можливостей учнів) вимовляє алфавітні назви букв;</p> <p>– розрізняє співвідношення звуків і букв;</p> <p>– уміє користуватися алфавітом під час роботи зі словником, визначати значення слова за допомогою тлумачного словника;</p>	<p>корекція звуковимови;</p> <p>автоматизація правильної вимови звуків;</p> <p>розвиток уміння розрізняти звуки, схожі за звучанням, та букви, оптично схожі за написанням;</p> <p>формування навичок самоконтролю за вимовою.</p>
	Склад. Наголос		
	<p>Вимова наголошених і ненаголошених голосних.</p>	<p>Учень:</p> <p>– визначає наголос у двоскладових і трискладових словах (з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає наголошені та ненаголошені голосні у слові.</p>	<p>Удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів;</p> <p>виховання довільної поведінки на уроці.</p>
	Слова		
	<p>Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє групи слів за значенням; пояснює (у нескладних випадках) значення загальноживаних слів; (*розуміє значення загальноживаних слів);</p> <p>– розрізняє слова, протилежні за значенням; *з допомогою вчителя вибирає пари слів</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів;</p> <p>розвиток слухового та зорового сприймання;</p> <p>конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння</p>

		<p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Спільнокореневі слова.</p>	<p>протилежного значення із запропонованих слів;</p> <p>– розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення;</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова;</p> <p>– має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; (*повторює за вчителем);</p> <p>– розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з допомогою вчителя).</p>	<p>семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів;</p> <p>розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів.</p>
		<p>Частини мови. Розрізнення частин мови (слова, що означають назви, дії, ознаки та кількість предметів) в реченні за запитаннями, узгодження їх (практично).</p>	<p>– розпізнає слова, що означають назви, дії, ознаки та кількість предметів; знає, на які запитання відповідають (хто? що?; що робить? що роблять?; який? яка? яке? які?; скільки?);</p> <p>– узгоджує слова (різні частини мови) під час</p>	<p>Розвиток асоціативного мислення;</p> <p>розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p> <p>збагачення словника</p>

		<p>Іменник. Загальне поняття про іменник. Іменники, що позначають назви істот і неістот. Власні і загальні іменники. Велика літера у власних іменниках. Число іменників. Іменники, що вживаються тільки в однині (тільки в множині). Рід іменників. Відмінювання іменників за відмінками (практично).</p>	<p>усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує);</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя);</p> <p>– розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя;</p> <p>– співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає рід іменників;</p> <p>– з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем);</p> <p>– використовує допомогу вчителя.</p>	<p>іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.</p>
		<p>Речення, словосполучення.</p>		
		<p>Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні.</p> <p>Головні та другорядні члени</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє словосполучення від слова і речення;</p> <p>– разом із учителем</p>	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про речення як таке, що</p>

		<p>речення (без вживання термінології, практично).</p> <p>Встановлення зв'язку між словами в реченнях (за допомогою запитань).</p> <p>Побудова слів за поданими словами (головними та другорядними членами речення) з використанням ілюстрацій, сюжетних малюнків, предметів).</p> <p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p>	<p>визначає головне й залежне слово в словосполученні (практично, відповідаючи на запитання);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично);</p> <p>– разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні;</p> <p>– з допомогою вчителя і самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);</p> <p>– розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення;</p> <p>– уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя);</p> <p>– складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);</p> <p>– дотримується</p>	<p>виражає закінчену думку;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>формування ритміко-інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності,</p>
--	--	--	--	--

			охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	сумлінності, старанності.
		Текст.		
		Заголовок тексту. Поділ тексту на абзаци. Відновлення текстів із деформованою будовою. Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом. Складання простого плану тексту. Тексти різних типів: розповідь, опис. Підпис листівки (поздоровлення рідним, друзям). Адреса на конверті (листівці).	Учень: – розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – поділяє текст на абзаци, разом із учителем відслідковує зв'язок початку нової думки з новим абзацем; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис; разом із учителем визначає різницю між ними; – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – уміє будувати усну	Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент; формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається); формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами; розвиток логічного мислення; сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань; формування навичок самостійного висловлювання; формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання; формування вміння

		Естетико-етичні.	описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).	
5			Повторення та узагальнення вивченого протягом року	

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:
знати, що державною мовою є українська;

розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;

з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення);

розрізняти префікси і прийменники;

виділяти іменник як частину мови; розрізняти власні й загальні іменники;

з допомогою вчителя визначати рід іменників;

змінювати іменники за числами та відмінками (практично);

дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;

розрізняти речення за метою висловлювання;

практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);

упорядковувати деформований текст (разом із учителем);

складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);

переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;

знати, що державною мовою є українська;

повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;

дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);

з допомогою вчителя знаходити іменники серед інших частин мови в реченні;

дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);

співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);

наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;

правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;

переказувати простий знайомий текст за планом (з допомогою вчителя).

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.

Родина.

Школа.

Пори року.

Друзі, дружба.

Події з власного життя, життя класу, школи.

Місто (село).

Тварини.

Рослинний світ.

Канікули.

Свята (народні обрядові).

Ігри, розваги.

Теми за вибором учителя.

6 КЛАС

(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
1.		Повторення. Будова слова. Речення. Головні та другорядні члени речення. Види речень за метою висловлювання.	Учень: – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за	Розвиток уміння використовувати набуті знання; формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями; формування навичок самоконтролю за вимовою; стимулювання

			<p>метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя. 	<p>активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p> <p>формування умінь контролювати та оцінювати власні дії.</p>
2.		Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
		<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості.</p> <p>Мовлення як основний засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне.</p> <p>Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Надійко, Петрику, Галино Іванівно, Петре Григоровичу).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається; – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); 	<p>Розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>формування умінь застосовувати здобуті знання та вміння на практиці;</p> <p>виховання любові до рідної мови;</p> <p>виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання умінь та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>

			– з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя).	
		Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	Учень: – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; розвиток довільної уваги; вдосконалення слухового сприймання; формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.
		Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ. Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками). Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про	Учень: – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і	Формування чіткості та виразності усного мовлення; формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення; формування вміння ініціювати та підтримувати діалог; формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу); формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні; формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести); формування та розвиток

	<p>діяльність; висловлення прохання, побажання.</p> <p>Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>побутових ситуаціях;</p> <p>– будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях);</p> <p>– словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план);</p> <p>(*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя;</p> <p>– з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.</p>	<p>емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
	<p>Читання.</p> <p>Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає мовчки доступні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p> <p>– розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо);</p> <p>– читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти;</p> <p>– *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст;</p> <p>– за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем);</p> <p>– переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.).</p>	<p>Формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>формування вміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
	<p>Писемне мовлення.</p> <p>Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p>	<p>Учень:</p> <p>– пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);</p> <p>– складає і записує прості речення за запитаннями,</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p>

		Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення). Перевірка власних письмових робіт.	малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби).	формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку; формування навички правильно обирати поставу під час письма; розвиток логічно зв'язного писемного мовлення; формування навичок само-контролю; виховання охайності, самос-тійності.
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
		Слово.		
		Групи слів за значенням: синоніми, антоніми. Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Спільнокореневі слова. Розрізнення префікса і прийменника (практично). Вживання апострофа після префіксів роз-, без-, воз-, з-, с-.	Учень: – розрізняє групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирає їх із допомогою вчителя; пояснює (у нескладних випадках) значення загальноживаних слів; (*розуміє значення загальноживаних слів); – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; – з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; (*повторює за вчителем); – розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з	Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів; розвиток слухового та зорового сприймання; удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів; розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів; формування та закріплення правильної вимови слів.

			<p>допомогою вчителя);</p> <p>– *під контролем учителя правильно пише слова з апострофом.</p>	
		<p>Іменник. Власні іменники. Велика літера у власних іменниках.</p> <p>Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично).</p> <p>Кличний відмінок іменника при звертанні: мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василівно.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя);</p> <p>– розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя;</p> <p>– співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає рід іменників;</p> <p>– з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем);</p> <p>– використовує допомогу вчителя.</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.</p>
		<p>Прикметник. Роль прикметників у мовленні. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично).</p> <p>Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.</p> <p>Правопис прикметників із суфіксами –ськ-, -зьк-, -цьк-, -еньк-, -есеньк- (практично).</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення і з допомогою вчителя пояснює роль прикметників у мовленні;</p> <p>– знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника;</p> <p>– в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);</p> <p>– правильно пише суфікси у прикметниках (під контролем учителя).</p>	<p>Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.</p>
		Речення		
		<p>Загальне поняття про речення.</p> <p>Розрізнення словосполучення від слова й</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку);</p> <p>– розрізняє словосполучення</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p>

		<p>речення.</p> <p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p>	<p>від слова і речення;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому; – знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; (*застосовує з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); (*під контролем учителя); –знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя); – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя буде прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки; – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості 	<p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
--	--	--	---	---

			<p>завдання);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя і самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів; помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки. 	
		Текст.		
		<p>Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; 	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки; стимулювання активності та</p>

			– уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.	самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		Організаційно-контрольні вміння. Загальнопізнавальні вміння. Творчі вміння. Естетико-етичні.	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя) – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня); – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя). 	<p>Формування вміння послуго-вуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;

розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
писати під диктування доступні речення і тексти;
розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;
з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
розрізняти префікси і прийменники;
виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);
під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;
змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;
в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);
розрізняти речення за метою висловлювання;
практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;
правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.

Родина.

Школа.

Пори року.

Друзі, дружба.

Події з власного життя, життя класу, школи.

Місто (село).

Тварини.

Рослинний світ.

Канікули.

Свята (народні обрядові).

Ігри, розваги.

Теми за вибором учителя.

7КЛАС
(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Українська мова – державна мова України. Краса і багатство української мови.		
1.		Повторення		
		<p>Будова слова.</p> <p>Частини мови (іменник, прикметник). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – знаходить іменники та прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – узгоджує слова (різні частини мови) під час усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує); – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя 	<p>Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>

			будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя.	
2.		Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
		<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам в усному та писемному мовленні.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формими звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови;</p> <p>виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>

			<p>після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо);</p> <p>– з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя).</p>	
		<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>Учень:</p> <p>– *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя;</p> <p>– відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонуванних варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.);</p> <p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя (практично) відрізняє міркування від інших типів текстів;</p> <p>– *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи;</p> <p>– *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.</p>	<p>Вдосконалення слухового сприймання;</p> <p>розвиток довільної уваги;</p> <p>розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання;</p> <p>формування вміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту;</p> <p>формування вміння уявляти те, що прослуховується;</p> <p>формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>
		<p>Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.</p>	<p>Учень:</p> <p>– переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя);</p>	<p>Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення;</p> <p>формування вміння ініціювати та підтримувати діалог;</p>

		<p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя); – *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя 	<p>формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p> <p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
--	--	---	---	---

			коментує та пояснює власні дії.	
		<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.). 	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування вміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
		<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у 	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення;</p> <p>формування навичок</p>

	письмових робіт.	правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	самоконтролю; виховання охайності, самостійності.
3.	Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
	Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
	Слово		
	Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми. Знайомство з тлумачним словником. Іншомовні слова. Словник іншомовних слів. Професійна термінологія. Будова слова. Префікс,	Учень: – розрізняє групи слів за значенням; пояснює (у нескладних випадках) значення загальнонавчаних слів; (*розуміє значення загальнонавчаних слів); – розрізняє слова, протилежні за значенням; (*з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів); – розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів (*з допомогою вчителя);	Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів; конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова; розвиток слухового та зорового сприймання; удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів; розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; розвиток асоціативного

		<p>корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова.</p> <p>Визначення основи слова (практично).</p> <p>Спільнокореневі слова.</p> <p>Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів. Сполучні голосні е, о у складних словах.</p>	<p>– з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення;</p> <p>– має уявлення про словник та його призначення;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає значення слова з допомогою словників;</p> <p>– знає основні професійні терміни (відповідно до профілів трудового навчання);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова;</p> <p>– має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; (*повторює за вчителем);</p> <p>– розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з допомогою вчителя);</p> <p>– знаходить у тексті складні слова (*разом із учителем);</p> <p>– утворює складні слова за допомогою сполучних голосних е, о, записує їх (*списує під контролем учителя).</p>	<p>мислення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні;</p> <p>формування вміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток вміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p> <p>формування вміння користуватися словником;</p>
		<p>Іменник. Синтаксична роль іменника. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок.</p> <p>Відмінювання іменників за відмінками (практично).</p> <p>Кличний відмінок іменника при звертанні: мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василівно.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах;</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток вміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до</p>

			<p>(*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя);</p> <p>– розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя;</p> <p>– співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає рід іменників;</p> <p>– з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично);</p> <p>(*повторює за вчителем);</p> <p>– використовує допомогу вчителя.</p>	<p>змінювання слів та речень;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.</p>
		<p>Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника;</p> <p>– в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя).</p>	<p>Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення;</p> <p>формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність;</p> <p>формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.</p>
		<p>Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Поняття про дієслово. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки не з дієсловами.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає часи дієслова;</p> <p>– з допомогою вчителя змінює дієслова за часом (практично);</p> <p>(*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає число дієслова; (*повторює за вчителем);</p> <p>– розрізняє слова</p>	<p>Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток аналітико-синтетичного сприймання;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p>

			(дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника (з допомогою вчителя); – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – використовує допомогу вчителя.	розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності; формування культури усного і писемного мовлення.
		Займенник. Поняття про займенник. Особові займенники. Роль займенників у мовленні. Вживання займенників Ви, Вас, Вам у шанобливому значенні.	Учень: – має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – використовує займенники у власному мовленні; – під контролем учителя дотримується написання займенників Ви, Вас, Вам з великої літери під час вживання їх у шанобливому значенні.	Збагачення словника займенниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; формування вміння виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні; розвиток вміння використовувати набуті знання; формування навичок культурного мовлення.
		Службові слова. Поняття про прийменники, сполучники. Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.	Учень: – має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – під контролем учителя дотримується правил написання прийменників і сполучників (*списує під контролем учителя); – використовує займенники у власному мовленні (*під контролем учителя).	Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті; розвиток зв'язного мовлення; формування та закріплення правильної вимови слів; формування навичок самоконтролю; виховання самостійності при виконанні завдань.
		Звертання. Поняття про звертання. Місце звертання у реченні: на початку, в середині, в кінці. Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику. Застосування звертання при написанні листів, листівок тощо.	Учень: – має уявлення про звертання та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить звертання у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – під контролем учителя дотримується правил вживання розділових	Збагачення активного словника; формування навичок адекватного використання звертання в усному та писемному мовленні; формування та закріплення правильної вимови слів; формування правильної граматичної будови мовлення;

			<p>знаків при звертанні (*списує під контролем учителя);</p> <p>– під контролем учителя використовує звертання у власному мовленні (усному і писемному) (*під контролем та з допомогою вчителя);</p> <p>– наслідуючи вчителя, дотримується правильної інтонації при звертанні в усному мовленні (*намагається наслідувати).</p>	<p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання культури мовлення.</p>
		Речення		
		<p>Загальне поняття про речення.</p> <p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні.</p> <p>Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок.</p> <p>Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку);</p> <p>– розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому;</p> <p>– знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; (*застосовує з допомогою вчителя);</p> <p>– дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); (*під контролем учителя);</p> <p>–знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику);</p> <p>– розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення;</p> <p>– уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування вміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування вміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>

			<p>речення (крапку, знак питання, знак оклику);</p> <ul style="list-style-type: none"> – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки; – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання); – з допомогою вчителя і самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів; помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки. 	
			Текст.	
		<p>Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє заголовки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); 	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того,</p>

	<p>даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>– з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту;</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом;</p> <p>– разом із учителем складає простий план прочитаного тексту;</p> <p>– разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <p>– уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня);</p> <p>– переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст);</p> <p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення;</p> <p>– уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.</p>	<p>що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p> <p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки; формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.</p>
4.	Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
	<p>Організаційно-контрольні вміння.</p> <p>Загальнопізнавальні вміння.</p>	<p>Учень:</p> <p>– з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи);</p>	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з</p>

		<p>Творчі вміння.</p> <p>Естетико-етичні.</p>	<p>– реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного;</p> <p>– з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня);</p> <p>– працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя);</p> <p>– уявляє словесно описані предмети і явища;</p> <p>– з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію;</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей;</p> <p>– з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).</p>	<p>одинацями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток умінь уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>розвиток умінь відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

- знати, що державною мовою є українська;
- розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
- читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
- писати під диктування доступні речення і тексти;
- розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;
- з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
- розрізняти префікси і приєменники;
- виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);

під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;
 змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
 дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;
 в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);
 дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);
 під контролем учителя дотримуватися правил написання займенників, прийменників і сполучників;
 розрізняти речення за метою висловлювання;
 практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
 упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
 складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
 переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
 знати, що державною мовою є українська;
 слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
 писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
 повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
 дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
 з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
 дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
 співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
 наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;
 правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
 переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.
 Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.
 Родина.
 Школа.
 Пори року.
 Друзі, дружба.
 Події з власного життя, життя класу, школи.
 Місто (село).
 Тварини.
 Рослинний світ.
 Канікули.
 Свята (народні обрядові).
 Ігри, розваги.
 Теми за вибором учителя.

8 КЛАС
 (102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Українська мова – державна мова України. Краса і багатство української мови.		
1.		Повторення.		
		Будова слова. Частини мови (іменник,	Учень: – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини	Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація

	<p>прикметник). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>слова;</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходить іменники та прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – узгоджує слова (різні частини мови) під час усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує); – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя. 	<p>засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.	Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
	<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p>

		<p>доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Николаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам усному та писемному мовленні.</p>	<p>прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення;</p> <ul style="list-style-type: none"> – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формими звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя). 	<p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
		<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонуванних варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); 	<p>Вдосконалення слухового сприймання;</p> <p>розвиток довільної уваги;</p> <p>розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання;</p> <p>формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє міркування від інших типів текстів; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань. 	<p>зрозуміти зміст тексту;</p> <p>формування вміння уявляти те, що прослуховується;</p> <p>формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>
		<p>Говоріння.</p> <p>Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення.</p> <p>Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання).</p> <p>Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання.</p> <p>Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – буде висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); 	<p>Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення;</p> <p>формування вміння ініціювати та підтримувати діалог;</p> <p>формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p> <p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>

			<p>(*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії. 	
	<p>Читання.</p> <p>Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.). 	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>	
	<p>Писемне мовлення.</p> <p>Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p> <p>Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення 	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного</p>	

			новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	мовлення; формування навичок самоконтролю; виховання охайності, самостійності.
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
		Слово		
		Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми Знайомство з тлумачним словником. Іншомовні слова. Словник іншомовних слів. Професійна термінологія. Будова слова. Повторення будови слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Визначення основи слова (практично). Спільнокореневі слова. Словотворча роль префіксів і	Учень: – розрізняє групи слів за значенням; пояснює (у нескладних випадках) значення загальноживаних слів; (*розуміє значення загальноживаних слів); – розрізняє слова, протилежні за значенням; (*з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів); – розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів (*з допомогою вчителя); з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення; – розрізняє слова однакові за звучанням, але різні за значенням (*з допомогою вчителя); – має уявлення про словник та його призначення; – з допомогою вчителя визначає значення слова з допомогою словників; – знає основні професійні терміни (відповідно до профілів трудового навчання);	Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів; конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова; розвиток слухового та зорового сприймання; удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів; розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення; розвиток асоціативного мислення; формування та закріплення правильної вимови слів; формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у

		<p>суфіксів Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів. Сполучні голосні е, о у складних словах.</p>	<p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова;</p> <p>– має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні;</p> <p>з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів, добирає однокореневі слова; (*повторює за вчителем); розуміє словотворчу роль префіксів і суфіксів, за зразком утворює нові слова;</p> <p>– розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з допомогою вчителя);</p> <p>– знаходить у тексті складні слова (*разом із учителем);</p> <p>– утворює складні слова за допомогою сполучних голосних е, о, записує їх (*списує під контролем вчителя).</p>	<p>власному мовленні;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p> <p>формування вміння користуватися словником.</p>
		<p>Іменник. Синтаксична роль іменника. Повторення граматичних категорій іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Вживання кличного відмінка іменника при звертанні (практично).</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя);</p> <p>– розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя;</p> <p>– співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає рід іменників; з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); застосовує кличну форму</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довірливої поведінки на уроці.</p>

			іменника при звертанні (*з допомогою вчителя); – використовує допомогу вчителя.	
		Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Повторення граматичних категорій прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.	Учень: – знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя).	Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.
		Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Повторення граматичних категорій дієслова: час, число. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки не з дієсловами.	Учень: – знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслово за часом (практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число дієслова; (*повторює за вчителем); – розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника (з допомогою вчителя); – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – використовує допомогу вчителя.	Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток аналітико-синтетичного сприймання; формування та закріплення правильної вимови слів; формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання; розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності; формування культури усного і писемного мовлення.
		Займенник. Роль займенників у мовленні. Особові займенники.	Учень: – має уявлення про займенники та їх роль у	Збагачення словника займенниковою лексикою; формування

		<p>Займенники присвійні, вказівні, питальні й відносні, заперечні, означальні й неозначені, присвійні, зворотний (на вибір, ознайомлення).</p> <p>Вживання займенників Ви, Вас, Вам у шанобливому значенні.</p>	<p>мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (без визначення розряду) (*разом із учителем);</p> <p>– використовує займенники у власному мовленні;</p> <p>– під контролем учителя дотримується написання займенників Ви, Вас, Вам з великої літери під час вживання їх у шанобливому значенні.</p>	<p>навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування навичок культурного мовлення.</p>
		<p>Службові слова. Прийменники, сполучники. Їх роль в мовленні</p> <p>Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить прийменники і сполучники у реченні, наводить приклади (*разом із учителем);</p> <p>– під контролем учителя дотримується правил написання прийменників і сполучників (*списує під контролем учителя);</p> <p>– використовує прийменники і сполучники у власному мовленні (*під контролем учителя).</p>	<p>Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті;</p> <p>розвиток зв'язного мовлення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання самостійності при виконанні завдань.</p>
		<p>Звертання. Місце звертання у реченні: на початку, в середині, в кінці.</p> <p>Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику.</p> <p>Застосування звертання при написанні листів, листівок тощо.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про звертання та їх роль у мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить звертання у реченні, наводить приклади (*разом із учителем);</p> <p>– під контролем учителя дотримується правил вживання розділових знаків при звертанні (*списує під контролем учителя);</p> <p>– під контролем учителя використовує звертання у власному мовленні (усному і писемному) (*під контролем та з допомогою вчителя);</p> <p>– наслідуючи вчителя, дотримується правильної інтонації при звертанні в усному мовленні (*намагається наслідувати).</p>	<p>Збагачення активного словника;</p> <p>формування навичок адекватного використання звертання в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання культури мовлення.</p>
		Речення		
		Речення як одиниця мовлення, його ознаки.	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку);</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p>

		<p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень.</p> <p>Інтонування речень, різних за метою висловлювання.</p> <p>Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок.</p> <p>Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p> <p>Речення, ускладнені звертанням.</p> <p>Речення з однорідними членами речення</p>	<p>– розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому;</p> <p>– знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; (*застосовує з допомогою вчителя);</p> <p>– дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); (*під контролем учителя);</p> <p>– знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику);</p> <p>– розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення;</p> <p>– уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику);</p> <p>– складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);</p> <p>– дотримується охайності записів, помічас; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки;</p> <p>– має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання);</p> <p>– разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання);</p> <p>– з допомогою вчителя і</p>	<p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
--	--	---	--	---

			<p>самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);</p> <p>– дотримується охайності записів; помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.</p> <p>- під контролем учителя будує речення із звертаннями, дотримується правильного їх інтонування (*з допомогою вчителя вирізняє речення із звертаннями);</p> <p>- має уявлення про однорідні члени речення;</p> <p>- вирізняє в реченні однорідні члени речення; правильно інтонує речення з однорідними членами; (*з допомогою вчителя)</p>	
		Текст.		
		<p>Повторення вивченого про текст.</p> <p>Заголовок тексту.</p> <p>Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка).</p> <p>Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє заголовки і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту;</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом;</p> <p>– разом із учителем складає простий план прочитаного тексту;</p> <p>– разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <p>– уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних</p>	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p> <p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо</p>

			типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.	виконання завдання; формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки; формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.
		Ділове мовлення		
		Сфери використання ділового мовлення. Повторення: лист, листівка, запис адреси на листівці та конверті. Написання листа рідним, друзям.	Учень: – має поняття про ділове мовлення, знає сфери його використання; – уміє правильно записати адресу на листівці, конверті; – з допомогою вчителя і самостійно складає листи рідним, друзям, правильно їх записує, пояснює складові запису листа, підпису листівки; (*списує зі зразка); – дотримується культури мовлення під час написання листа, поздоровлення на листівці.	Удосконалення знань про епістолярний стиль мовлення, дотримання вимог ділового мовлення; збагачення словникового запасу лексикою ділового мовлення; формування поваги до старших, культури поведінки; виховання охайності.
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		Організаційно-контрольні вміння. Загальнопізнавальні вміння. Творчі вміння.	Учень: – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей	Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання;

	Естетико-етичні.	учня); – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу (вміє помічати) на красу мовних явищ, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).	формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.
5.	Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;
розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
писати під диктування доступні речення і тексти;
розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;
з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
утворювати нові слова з допомогою суфіксів, префіксів;
розрізняти префікси і прийменники;
виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);
під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;
змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;
в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);
дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);
під контролем учителя дотримуватися правил написання займенників, прийменників і сполучників;
розрізняти речення за метою висловлювання;
практично розрізняти головні та другорядні члени речення, однорідні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
виділяти звертання в реченні; вживати звертання в мовленні;
упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
добирати заголовок до тексту відповідно змісту;
складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);

повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів, добирати 2-3 спільнокореневі слова;
 дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
 з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
 дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
 співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
 наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання та структурою (з однорідними членами, звертанням) речення;
 правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
 з допомогою вчителя визначати загальну тему тексту;
 переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.
 Родина.
 Школа.
 Пори року.
 Друзі, дружба.
 Події з власного життя, життя класу, школи.
 Місто (село).
 Тварини.
 Рослинний світ.
 Канікули.
 Свята (народні обрядові).
 Ігри, розваги.
 Теми за вибором учителя.

9 КЛАС

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Українська мова – державна мова України. Краса і багатство української мови.		
1.		Повторення.		
		<p>Будова слова.</p> <p>Частини мови (іменник, прикметник, дієслово). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Граматичні категорії дієслова (час, число)</p> <p>Види речень за метою</p>	<p>Учень:</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – знаходить іменники, прикметники та дієслова серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – узгоджує слова (різні частини мови) під час усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує); – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем);</p>	<p>Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті</p>

		<p>висловлювання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); - з допомогою вчителя визначає та змінює час та число дієслів (практично); (*повторює за вчителем); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє складати та інтонувати різні за метою висловлювання речення (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів, наслідує вчителя); – використовує допомогу вчителя. 	<p>знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.		<p>Мовленнєвий розвиток (протягом року)</p>		
		<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). Усна і письмова форми тексту (висловлювання). Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє усну і письмову форму тексту, висловлювання. – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися</p>

	Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам усному та писемному мовленні.	учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя).	правил мовленнєвого етикету під час спілкування.
	Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	Учень: – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє міркування від інших типів текстів; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Вдосконалення слухового сприймання; розвиток довільної уваги; розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; формування вміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.
	Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Стислий переказ. Вибірковий переказ.	Учень: – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого)	Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення; формування вміння ініціювати та підтримувати діалог;

		<p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів, теми спілкування (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>тексту;</p> <ul style="list-style-type: none"> - може стисло і вибірково усно переказати текст розповідного типу; (*з допомогою вчителя); - *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; - під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації, теми спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); - намагається висловити особисту позицію щодо теми розмови; - дотримується інтонації в усному мовленні, розділових знаків під час продукування діалогу на письмі; (*з допомогою та під контролем вчителя); - під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; - виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; - будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); - словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя); - *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; - з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії. 	<p>формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p> <p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
		<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє 	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p>

		<p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.).</p>	<p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування вміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
		<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>Учень: – пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання охайності, самостійності.</p>
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		Мова як засіб	Учень:	Формування шанобливого

	спілкування. Рідна, державна та інші мови.	<ul style="list-style-type: none"> – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов. 	<p>ставлення до української мови; бажання її вивчати;</p> <p>розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).</p>
	Слово		
	<p>Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова.</p> <p>Пряме і переносне значення слова. Вживання слів у прямому і переносному значенні (практично)</p> <p>Походження слів. Власне українські та запозичені слова.</p> <p>Фразеологізм. Прислів'я як різновид фразеологізмів.</p> <p>Словник фразеологічний та іншомовних слів.</p> <p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Визначення основи слова (практично).</p> <p>Утворення слів за допомогою префіксів, суфіксів (практично)</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів (у різний (без уточнення) спосіб, практично). Сполучні голосні е, о у складних словах.</p> <p>Абревіатура як особливий вид слів (оглядово).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - з допомогою вчителя розрізняє однозначні й багатозначні загальноживані слова (*розуміє значення слів); - з допомогою вчителя розрізняє пряме і переносне значення слова; вживає слова в переносному значенні (*розуміє значення слів); - має поняття про походження слів; розрізняє в українській мові окремі слова іншомовного походження; (*розуміє значення слів, повторює їх за вчителем); - розрізняє прислів'я як різновид фразеологізмів, наводить приклади; - має уявлення про словник фразеологічний та іншомовних слів, з допомогою вчителя використовує їх; - тлумачить зміст та адекватно добирає прислів'я на відповідну тему чи до тексту; (*прочитує та записує з допомогою вчителя); <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова;</p> <p>з допомогою та за зразком утворює слова префіксальним та суфіксальним способом; (*списує під контролем учителя).</p> <p>– з допомогою та за зразком утворює складні слова у різний спосіб, в тому числі за допомогою сполучних голосних е, о, записує їх (*списує під контролем учителя).</p> <p>- має загальне уявлення про абревіатуру (без вживання та запам'ятовування терміну) як</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів;</p> <p>конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>розвиток слухового та зорового сприймання;</p> <p>удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів;</p> <p>розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;</p> <p>розвиток асоціативного мислення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p>

			<p>слова, що утворилися шляхом скорочення;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вирізняє та знаходить абрєвіатуру серед інших слів у тексті; (*з допомогою вчителя); - запам'ятовує окремі абрєвіатури, може їх прочитати, записати під диктування (*списує, читає під контролем та з допомогою учителя); 	<p>формування вміння користуватися словником.</p>
		<p>Іменник. Загальне значення, ознаки, синтаксична роль іменника. Іменники – назви істот і неістот. Іменники загальні і власні. Велика буква і лапки у власних назвах (повторення) Грамаіичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – розрізняє назви істот і неістот, власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви, вживання лапок у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя); – розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя; – співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – використовує допомогу вчителя. 	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довірливої поведінки на уроці.</p>
		<p>Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Повторення грамаіичних категорій прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє (практично) грамаіичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-грамаіичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя). 	<p>Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення;</p> <p>формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність;</p> <p>формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі</p>

		<p>Дієслово. Повторення граматичних категорій дієслова: час, число. Поняття про дієслово. Синтаксична роль дієслова.</p> <p>Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично).</p> <p>Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника.</p> <p>Правопис частки не з дієсловами.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслово за часом (практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число дієслова; (*повторює за вчителем); – розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника (з допомогою вчителя); – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – використовує допомогу вчителя. 	<p>мовлення.</p> <p>Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток аналітико-синтетичного сприймання;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>формування культури усного і писемного мовлення.</p>
		<p>Займенник. Повторення вивченого про займенник. Особові займенники. Роль займенників у мовленні. Займенники різних розрядів (без вживання термінів): загальне значення, роль у мовленні (практично, за вибором вчителя)</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – використовує займенники у власному мовленні; 	<p>Збагачення словника займенниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування навичок культурного мовлення.</p>
		<p>Числівник. Поняття про числівник. Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості і складені. Дотримання правильного наголошення числівників.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про числівник, відрізняє числівник від інших частин мови; (*з допомогою вчителя); - з допомогою вчителя розрізняє кількісні і порядкові числівники, прості і складені (*повторює за вчителем); – під контролем учителя дотримується правил написання 	<p>Збагачення словника числівниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування,</p>

			та наголошення числівників (*списує під контролем учителя); - використовує числівники у власному мовленні (*під контролем учителя).	відтворення; формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування умінь писемного мовлення на основі написання простих і складених числівників.
		Прислівник. Поняття про прислівник як незмінну частину мови. Роль прислівника в реченні. Утворення прислівників від інших частин мови. Правопис прислівників з іншими словами в реченні.	Учень: - має уявлення про прислівник, як незмінну частину мови, усвідомлює, для чого використовують прислівники в мовленні; - відрізняє прислівник від інших частин мови, доцільно використовує в мовленні; (*з допомогою вчителя); - наводить приклади прислівників; (*повторює за вчителем); - з допомогою вчителя утворює прислівники від інших частин мови (*повторює за вчителем);	Збагачення словникового запасу прислівниковою лексикою, формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; формування умінь вирізняти прислівники серед інших частин мови на основі операцій порівняння, класифікації, узагальнення; удосконалення комунікативних умінь на основі знань про прислівники.
		Службові слова. Поняття про прийменники, сполучники. Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.	Учень: – має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із вчителем); – під контролем учителя дотримується правил написання прийменників і сполучників (*списує під контролем учителя); – використовує займенники у власному мовленні (*під контролем учителя).	Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті; розвиток зв'язного мовлення; формування та закріплення правильної вимови слів; формування навичок самоконтролю; виховання самостійності при виконанні завдань.
		Речення		
		Складне речення, його ознаки. Будова складного речення (складносурядного, складнопідрядного, – без визначення термінів). Засоби зв'язку у складному реченні. Розділові знаки між простими реченнями. Смыслові зв'язки та розділові знаки між простими реченнями у складному. Утворення складних речень за допомогою сполучників і,	Учень: - розрізняє на слух і на письмі прості та складні речення; - знає ознаки складного речення, з допомогою вчителя визначає засоби зв'язку простих речень в ньому; (*разом із вчителем виконує прості завдання); - з допомогою вчителя визначає прості речення у складі складного речення (практично) (*повторює за вчителем); - з допомогою вчителя та за зразком утворює складні	Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається); формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про складне речення; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення; формування уміння

		а, але, сполучних слів який, коли, де, що, щоб, тому що. Розділові знаки у складному реченні.	речення з використанням сполучників та сполучних слів (із застосуванням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу); (*повторює за учителем). - дотримується інтонації в усному мовленні та розділових знаків на письмі у складних реченнях (*списує під контролем вчителя).	дотримуватися правил правопису на письмі; формування вміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту); розвиток інтонаційної виразності мовлення; виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання; формування вміння виправляти допущені помилки; стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.
		Текст.		
		Повторення вивченого про текст. Заголовок тексту. Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Складання простого плану тексту. Відновлення текстів із деформованою будовою. Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.	Учень: – розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від	Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент; формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається); формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами; розвиток логічного мислення; сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань; формування навичок самостійного висловлювання; формування вміння

			<p>мовленнєвих можливостей учня);</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя. 	<p>регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки;</p> <p>формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.</p>
		Ділове мовлення		
		<p>Ділове мовлення. Заява. Автобіографія. Усний і письмовий звіт про виконану роботу.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про ділове мовлення, знає сфери його використання; – має уявлення про заяву, автобіографію, звіт про виконану роботу; – пояснює, для чого і коли використовують ці ділові папери; правильно записує їх після аналізу з учителем та за опорою на зразок; (*списує зі зразка); – дотримується зразка виконання завдання та інструкції; – помічає і виправляє допущені помилки, контролює правильність виконання завдання, адекватно оцінює виконану роботу (при необхідності – з допомогою вчителя). 	<p>Удосконалення знань про мову ділових паперів, дотримання вимог ділового мовлення;</p> <p>збагачення словникового запасу лексику ділового мовлення;</p> <p>формування поваги до старших, культури поведінки;</p> <p>виховання охайності, працелюбності.</p>
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		<p>Організаційно-контрольні вміння.</p> <p>Загальнопізнавальні вміння.</p> <p>Творчі вміння.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої 	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості,</p>

		Естетико-етичні.	літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня); – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).	задоволення від правильно виконаного завдання; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;
розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
писати під диктування доступні речення і тексти;
розрізняти групи слів за значенням (синоніми, антоніми, однозначні, багатозначні), та за походженням (власне українські, іншомовні);
з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
утворювати слова за допомогою суфіксів, префіксів; окремі складні та скорочені слова;
виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);
змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
дотримуватися правила вживання великої літери та лапок у власних назвах;
в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, що належать до різних частин мови (під контролем учителя);
дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);
під контролем учителя дотримуватися правил написання числівників, прислівників, займенників, прийменників і сполучників;
розрізняти речення за метою висловлювання, структурою (прості і складні речення);
практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
утворювати із простих речень складні;
упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
практично розрізняти прості та складні речення, особливості їх побудови;
під контролем учителя застосовувати правила вживання розділових знаків у складному реченні;
складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
користуватися зразком виконання завдання при написанні заяви, автобіографії, звіряти виконане завдання зі зразком.
переказувати текст за поданим планом;
складати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування;
складати монолог відповідно до теми висловлювання.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
 знати, що державною мовою є українська;
 слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
 писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
 повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
 дотримуватися правил правопису слів, різних за будовою (з допомогою вчителя);
 з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
 дотримуватися правила написання великої букви, лапок у власних іменах (під контролем вчителя);
 співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
 наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;
 правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
 переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.
 Родина.
 Школа.
 Професії.
 Пори року.
 Друзі, дружба.
 Події з власного життя, життя класу, школи.
 Місто (село).
 Тварини.
 Рослинний світ.
 Канікули.
 Свята (народні обрядові).
 Ігри, розваги.
 Теми за вибором учителя.

10 КЛАС
 (70 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Мова - найважливіший засіб спілкування. Українська мова – державна мова України.		
1.		Повторення.		
		Слово як основна одиниця мовлення. Значення слова. Слова однозначні, багатозначні. Слова – синоніми, антоніми, омоніми. Пряме і переносне значення слова. Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова.	Учень: – усвідомлює номінативну функцію слова; – розрізняє групи слів за значенням; – добирає слова на певну тему; (*з допомогою вчителя) – розрізняє багатозначні і однозначні слова, з допомогою вчителя вживає багатозначні слова в прямому і переносному значеннях відповідно до їх	Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова; збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;

	<p>Головне та залежне слово у словосполученні.</p> <p>Речення. Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>смислу, наводить приклади;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє поняття словосполучення і його відмінність від слова; – з допомогою вчителя виділяє головне та залежне слово у словосполученні; (*з допомогою вчителя) – узгоджує слова в словосполученні (*повторює за вчителем, списує) – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя. 	<p>формування уміння диференціювати словосполучення за семантико-граматичним поєднанням слів;</p> <p>розвиток уміння граматично узгоджувати слова в словосполученні;</p> <p>розвиток уміння вичленовувати словосполучення в мовному матеріалі;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.	<p>Мовленнєвий розвиток (протягом року)</p>		
	<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості.</p> <p>Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування.</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету.</p> <p>Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам в усному та письмовому мовленні.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати,</p>

			<p>ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя).</p>	<p>писати, говорити й спілкуватися українською мовою; виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
		<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних стилів мовлення (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий).</p>	<p>Учень: – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, вибирає один із пропозованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру, тексти-міркування (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє тексти різних стилів мовлення; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних</p>	<p>Вдосконалення слухового сприймання; розвиток довільної уваги; розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>

		<p>Говоріння. Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення.</p> <p>Переказ тексту за поданим планом. Стислий, повний, вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками). Діалог-дискусія. Аргумент як спосіб обґрунтування думки.</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань, складання творів. Опис предметів, людей, тварин, явищ природи (натуральних об'єктів, за малюнком). Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо. Роздум (про вчинки людей, охорону природи)</p>	<p>завдань.</p> <p>Учень: правильно, чітко, в оптимальному темпі, виразно читає тексти різних типів, жанрів стилів мовлення; (*читає з допомогою вчителя); пояснює значення незрозумілих слів; – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – бере участь в діалогах дискусійного характеру, з допомогою вчителя аргументує власну думку; – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику для творів описового та розповідного характеру; – з допомогою складає простий план твору описового і розповідного характеру на задану тему; – *з допомогою вчителя складає фрази на задану тему; – дотримується плану під час конструювання висловлювання, написання твору; – адекватно використовує</p>	<p>Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення;</p> <p>формування вміння ініціювати та підтримувати діалог;</p> <p>формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p> <p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
--	--	--	---	---

			<p>дібрану до творів лексику, знає і пояснює значення вжитих слів, дотримується їх лексико-граматичної сполучуваності;</p> <p>– контролює хід виконання завдання, звіряє свою роботу зі зразком.</p>	
		<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p> <p>– розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо);</p> <p>– володіє фразовим виразним чинанням;</p> <p>– *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст;</p> <p>– за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем);</p>	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
		<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p> <p>Відновлення порядку слів у реченні (робота з деформованим реченням). Відновлення деформованого тексту.</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>Учень:</p> <p>– пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);</p> <p>– складає і записує прості та невеликі складні речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення);</p> <p>– з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення, деформовані тексти, записує їх;</p> <p>– відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом).</p> <p>– з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання охайності, самостійності.</p>

			<p>виправляє помилки (*робить спроби).</p> <p>– дотримується охайності записів; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.</p>	
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		<p>Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя);</p> <p>– *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців;</p> <p>– відрізняє на слух українську мову від інших мов.</p>	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати;</p> <p>розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).</p>
		Речення		
		<p>Просте речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Розділові знаки в кінці речень. Окличні речення. Головні та другорядні члени речення.</p> <p>Однорідні члени речення. Узагальнююче слово при однорідних членах речення. Звертання. Розділові знаки в реченнях, ускладнених однорідними членами реченнями, звертаннями. Двокрапка і тире при узагальнюючих словах у реченнях з однорідними членами.</p> <p>Складне речення. Смыслові зв'язки в складному реченні між простими реченнями (складносурядне та складнопідрядне речення). Сполучники та розділові знаки в складному реченні.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє види речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням (розповідні, питальні, спонукальні, окличні), ставить розділові знаки в кінці кожного речення; (*з допомогою вчителя)</p> <p>– складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);</p> <p>– визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); (*з допомогою вчителя)</p> <p>– разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання);</p> <p>– усвідомлює відмінність між однорідними членами речення, узагальнюючими словами, звертаннями в реченні;</p> <p>– з допомогою учителя розставляє розділові знаки між однорідними членами, при узагальнюючих словах,</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про складне речення;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння</p>

			<p>звертаннях; (*списує текст);</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє на слух і на письмі прості і складні речення; – знає ознаки складного речення, з допомогою вчителя визначає засоби зв'язку простих речень в ньому; (*разом із учителем виконує прості завдання); – з допомогою вчителя визначає прості речення у складі складного речення (практично) (*повторює за учителем). – з допомогою вчителя та за зразком утворює складні речення з використанням сполучників та сполучних слів (із застосуванням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу); (*повторює за учителем). – дотримується інтонації в усному мовленні та розділових знаків на письмі у складних реченнях (*списує під контролем вчителя). 	<p>виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
			Текст.	
		<p>Повторення вивченого про текст. Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Тема висловлювання. Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – встановлює відповідність заголовка змісту тексту, (при необхідності – з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами 	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p>

		<p>Стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий.</p>	<p>на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя. 	<p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки; формування позитивного ставлення до виконуваної роботи</p>
		<u>Ділове мовлення</u>		
		<p>Місце і роль ділового мовлення в житті людей. Ділові папери. Лист, адреса. Телеграма. Заява. Автобіографія. Доручення. Розписка. Оголошення. План роботи. Звіт про виконану роботу. Пояснювальна записка. Протокол, витяг з протоколу.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє і пояснює значення ділового мовлення в житті людей, наводить приклади; – має уявлення про ділові папери (заява, автобіографія, доручення, розписка, оголошення, протокол тощо); – з допомогою вчителя і самостійно, користуючись зразком, оформляє ділові папери; (*списує із зразка); – помічає, виправляє допущені помилки, ефективно використовує надану допомогу; – дотримується зразка, інструкції та плану виконання завдання. 	<p>Збагачення словникового запасу лексикою ділового стилю мовлення, адекватне використання її у власному мовленні;</p> <p>формування вмінь правильно оформляти ділові папери;</p> <p>формування почуття відповідальності</p>
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		<p>Організаційно-контрольні вміння.</p> <p>Загальнопізнавальні вміння.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює 	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування,</p>

		<p>Творчі вміння.</p> <p>Естетико-етичні.</p>	<p>здобутий результат; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного;</p> <p>– з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня);</p> <p>– працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя);</p> <p>– уявляє словесно описані предмети і явища;</p> <p>– з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію;</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей;</p> <p>– з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).</p>	<p>узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток умінь уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>розвиток умінь відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;

розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;

читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;

писати під диктування, дотримуючись правил правопису слів, доступні речення і тексти;

виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);

під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;

в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, що належать до різних частин мови (під контролем учителя);

дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);

під контролем учителя дотримуватися правил написання займенників, прийменників і сполучників;

розрізняти речення за метою висловлювання, структурою (прості і складні речення);

практично розрізняти головні та другорядні члени речення, просте та складне речення, словосполучення (за питаннями, з допомогою вчителя);

упорядковувати деформований текст (з допомогою вчителя);

складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);

переказувати текст за поданим планом.

складати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування;
складати монолог відповідно до теми висловлювання;
розрізняти тексти різних типів і стилів мовлення (з допомогою вчителя);
користуватися зразком виконання завдання при складанні ділових паперів, звіряти виконане завдання зі зразком.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання та структурою речення;
правильно списувати речення і розділові знаки в кінці та середині речення;
переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя;
брати участь у діалозі на задану тему;
називати назви і призначення ділових паперів.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.

Родина.

Школа.

Пори року.

Друзі, дружба.

Події з власного життя, життя класу, школи.

Професії

Місто (село).

Тварини.

Рослинний світ.

Канікули.

Свята (народні обрядові).

Ігри, розваги.

Теми за вибором учителя.

Освітня галузь «Мови і літератури»

«Українська література»

Метою предмета «Українська література» є сформувати основи читацької культури у школярів, потребу читати художню літературу, прищепити інтерес до книги як до джерела інформації, навчити сприймати художній твір як явище мистецтва, розумовий розвиток здобувачів освіти і корекція його недоліків засобами художньої літератури.

Завдання навчання читання:

- Формування міцної навички читання;
- Читацької самостійності, інтересів;
- Виховання засобами літератури любові до України, її народу, його мови;
- Прилучення до кращих літературних надбань;
- Вироблення вмінь працювати з текстами різних жанрів, типів і стилів;
- Розвиток і корекція пізнавальних процесів.

Основою структурування програми виступають змістові лінії Державного стандарту з читання: художні твори для читання та їх зміст, формування навички читання,

смісловий і структурний аналіз тексту, художньо-естетичний розвиток, елементи літературознавчої пропедевтики, бібліотечні знання і вміння.

Художні твори для читання та їх зміст. Коло читання охоплює кращі художні твори, доступні учням кожного класу. Це твори усної народної творчості: легенди, казки, перекази, думи; а також малі фольклорні жанри (загадки, скоромовки, лічилки, приказки, прислів'я тощо); доступні учням твори української класичної та сучасної літератури; твори дитячої періодики – газет, часописів. За тематичним спрямуванням – це твори про Україну, минуле й сьогодення, про любов і шану до рідного краю, до української мови й цсторичного минулого України.

Формування навички читання – продовження роботи над удосконаленням навички читання у школярів зокрема таких якісних ознак читання як темп, усвідомленість і виразність.

Смісловий і структурний аналіз тексту. Здобувачі освіти вчатьс я аналізувати текст літературного твору як мистецтво слова.

Завданнями смислового структурного твору є сприймання художнього образу, розуміння того, що хотів сказати автор цим твором, а науково-пізнавального тексту – розуміння смислових зв'язків, ознак, понять, явищ, висновків.

Художньо-естетичний розвиток. Формування в здобувачів освіти уміння сприймати засоби художньої виразності відповідно до їх функцій у художньому творі. Формування художньо-естетичних смаків, навчання емоційно переживати, виражати свої думки і почуття шляхом словесного малювання, переказу змісту прочитаного з творчим завданням, інсценізувати, складати загадки, план твору і за ним переказувати його зміст.

Елементи літературознавчої пропедевтики. Основним в літературній пропедевтиці є ознайомлення здобувачів освіти з літературою різних жанрів і стилів, текстами різних типів мовлення. Ознайомлення із доступними літературознавчими поняттями, потрібними для аналізу твору: це текст, заголовок, тема твору, головна думка. Матеріал змістової лінії **«бібліотечно-бібліографічні знання й уміння»** передбачає ознайомлення здобувачів освіти із різними видами видань, уміннями працювати з науковою, художньою книжкою, працювати у шкільній та сільській бібліотеці, зокрема користуватися каталогами та вибирати книжки на певну тематику.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Українська література» – органічна складова освітньої галузі «Мови і літератури».

Мета вивчення української літератури у середній і старшій ланці полягає у формуванні читацької компетентності учнів, яка є базовою складовою комунікативної і пізнавальної компетентності; вихованні інтересу до читання; досягненні певного рівня сформованості вміння читати й усвідомлювати прочитане; розширенні культурно-пізнавальних інтересів; корекції недоліків емоційно-вольової сфери і розумового розвитку. Читацька компетентність є особистісно-діяльним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень учнів, що набувається у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Українська література».

У процесі навчання відбувається становлення читача, здатного до читацької діяльності, створюються умови для його мовленнєвого, інтелектуального розвитку, формування морально-естетичних уявлень і понять, збагачення почуттів, виховання потреби у систематичному читанні.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких **завдань**:

- формування та розвиток в учнів навички читання як виду мовленнєвої діяльності;
- формування та розвиток умінь сприймати, розуміти, аналізувати різні види літературних і навчальних текстів;
- ознайомлення з українською літературою в авторській, жанровій, тематичній різноманітності; формування в учнів соціальних, морально-етичних цінностей за допомогою художніх образів літературних творів;

- розвиток зв'язного мовлення учнів, формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);
- формування в учнів прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок; умінь здійснювати пошук, відбір інформації для виконання навчально-пізнавальних завдань;
- розвиток творчих і комунікативних здібностей школярів;
- виховання потреби у систематичному читанні як засобі пізнання світу, самопізнання та загальнокультурного розвитку;
- розвиток уміння застосовувати здобуті на уроках літератури знання та навички у практичному житті;
- виховання майбутнього читача й шанувальника української літератури

З урахуванням зазначеної мети і завдань мовного компонента освітньої галузі, програму структуровано за такими розділами: «Коло читання», «Формування і розвиток навички читання», «Літературознавча пропедевтика», «Досвід читацької діяльності», «Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією», «Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного».

Зміст програми з української літератури ґрунтується на врахуванні особливостей мовленнєвого розвитку розумово відсталих школярів. До важливих завдань навчального предмета належать: оволодіння свідомим, правильним, виразним читанням в оптимальному для кожного учня темпі; формування умінь повноцінного сприймання художніх і пізнавальних доступних адаптованих текстів; розвиток діалогічного і монологічного мовлення; виховання в учнів позитивних рис особистості на основі аналізу змісту прочитаного і ставлення до нього; формування в учнів інтересу до книжки, самостійного читання.

Техніка читання вдосконалюється послідовно. При цьому основну увагу необхідно приділяти формуванню мовленнєвого дихання, голосу та плавності читання, оскільки, з огляду на особливості психічного і мовленнєвого розвитку даної категорії дітей, їм важко оволодіти цими навичками.

Техніка читання охоплює такі компоненти, як спосіб читання, правильність, виразність, темп. Від кожного з них залежить *усвідомлення змісту прочитаного*. Ось чому в процесі роботи над текстом особливу увагу слід звертати на встановлення послідовності перебігу подій, часових і причинно-наслідкових зв'язків. Учні вчать відповідати на запитання за змістом прочитаного, а також самостійно переказувати спочатку невеликі епізоди, а потім увесь прочитаний текст після аналізу змісту (з допомогою вчителя).

У процесі навчання читання ведеться робота з розвитку усного мовлення: учні вчать правильно, повно і послідовно переказувати прочитане. Це робиться за допомогою запитань, готового плану, колективно складеного плану, поділу тексту на частини, розповіді за ілюстраціями до тексту тощо. Робота з розвитку усного мовлення має бути спрямована на те, щоб діти розуміли зміст прочитаного, навчилися будувати речення і зв'язно висловлюватися.

Тематику читання та відповідну кількість годин вчитель визначає, зважаючи на наявний мовленнєвий матеріал, а також на складність матеріалу та рівень підготовленості учнів до його сприймання та засвоєння.

Для підвищення в учнів інтересу до читання і стимулювання їхніх творчих здібностей, а також з метою перевірки розуміння ними прочитаного, рекомендується використовувати такі прийоми, як: читання за ролями, інсценізація тощо.

Позакласне читання – складова частина читання й розвитку мовлення. Воно сприяє підготовці школярів до самостійного читання. Його мета – ознайомити учнів з різноманітною літературою, сформувати інтерес до книжки, виховати позитивне ставлення до самостійного читання. Структурно цей розділ роботи може передбачати відповідну роботу на одному з уроків один раз на місяць. Тематика творів, рекомендованих для читання, визначається учителем, залежно від пізнавальних та мовленнєвих можливостей кожного з учнів.

5 КЛАС

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		<p>Читання</p> <p>Коло читання (на весь рік)</p> <p>Усна народна творчість. Малі фольклорні форми: загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, народні пісні.</p> <p>Поезія (вірші сюжетні, пейзаж-ні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту); (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і до-відковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які 	<p>Набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності;</p> <p>удосконалення техніки читання;</p> <p>розвиток пізнавальної діяльності;</p> <p>удосконалення навичок сприймання;</p> <p>формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток уміння користуватися допомогою;</p> <p>стимулювання читацького інтересу;</p> <p>виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>

<p>2.</p>		<p>Формування та розвиток навички читання (протягом року) Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуко-вимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного на-голосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p>	<p>живуть в Україні та за кордоном. Учень: – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідає на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою ма-люнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між опи-</p>	<p>Коригування недоліків мовлення; досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах; розвиток зорового сприймання під час читання; розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу; формування правильної орфографічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання; формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення; формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання; формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, явищах за прочитаним; розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень; формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті; виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття; формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків</p>
-----------	--	--	--	---

3.		<p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p> <p>Літературознавча пропедевтика (протягом року) Тема та основна думка твору.</p> <p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на</p>	<p>суваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p> <p>Учень: – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про ко-го або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди); – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки</p>	<p>та змісту).</p> <p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p> <p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі</p>
----	--	---	--	--

		<p>матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою худож-ніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у худож-ньому творі, їх взаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомова, казка, оповідання.</p>	<p>між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-вір; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у худож-ньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на 	<p>прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексикою прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікатись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	--	--	---	--

4.	<p>Досвід читацької діяльності (протягом року)</p> <p>Особливості опрацювання ху-дожнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємни-чі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижніперетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-по-бутових казок. Герої (персо-нажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв.</p> <p>Вірші. Розширення і поглиб-лення знань таумінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тема-тика дитячихоповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алего-</p>	<p>запитання та при переказі змісту твору;</p> <p>– називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем).</p> <p>Учень:</p> <p>– має уявлення про основні ознаки ча-рівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні пере-творення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення);</p> <p>– має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.);</p> <p>– називаєгероїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допо-могою вчителя називає героїв казок);</p> <p>– намагається дати оцінку оцінку пове-дінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя);</p> <p>– з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казкахперемагає зло;</p> <p>– з допомогою вчителя розпізнає при-слів'я і приказкиз-поміж інших літера-турних жанрів; називаєтемиприслів'їв (наприклад, про працю, навчання);</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ настрофи – без вживання термінів);</p> <p>– разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає та нази-ває основних героїв (персонажів) опо-відань; (*повторює за вчителем); називаєосновні теми дитячих оповідань, які</p>	<p>Розвиток зорового аналітич-ного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого ро-зуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкре-тизації предметних та образ-них уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфо-епічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідов-ного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової ді-яльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнту-ватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст тво-рів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встанов-лювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встанов-лювати предметні та просторо-ві зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p>
----	--	---	---

	<p>ричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) ба-йок.</p> <p>Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину.</p> <p>Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту.</p> <p>З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них.</p> <p>Колективне складання плану прочитаного твору.</p> <p>Використання плану для самостійного переказу.</p> <p>Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка;</p> <p>Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p>	<p>вивчалися;</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості; – за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); 	<p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	--	---

5.		<p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p> <p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – визначає послідовність подій (з до-помогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основ-на частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між поді-ями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до опису-ваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовуєз допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у текс-ті влучні слова та вислови, які харак-теризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знахо-дить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовуєу своєму мовленні вислови із прочитаних творів 	
----	--	---	--	--

6.		<p>Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)</p> <p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.)</p>	<p>усної на-родної творчості (з пісень, казок, при-слів'їв, приказок).</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізнити та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає про-відну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>
----	--	---	---	--

7.		<p>Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року) Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p> <p>Загальнонавчальні уміння (протягом року) Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.</p>	<p>висловлюватися).</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя). <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням вчителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходою характер персонажів твору. <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристиці персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу. 	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення; формування здатності ініціювати словесну взаємодію; формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p> <p>виховання впевненості у собі; виховання емоційного ставлення до дійсності.</p> <p>Формування вміння послугуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
----	--	---	---	---

6 КЛАС
(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		<p>Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); 	<p>Удосконалення техніки читання;</p> <p>набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності;</p> <p>розвиток пізнавальної діяльності;</p> <p>удосконалення навичок сприймання;</p> <p>формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток уміння користуватися допомогою;</p> <p>стимулювання читацького інтересу;</p> <p>поширення словникового запасу;</p> <p>виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>

			<p>– уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном.</p>	
2.		Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
		<p>Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря);</p> <p>– *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти;</p> <p>– читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі);</p> <p>– регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору;</p> <p>– *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідає на запитання;</p> <p>– читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно;</p> <p>– правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя);</p> <p>– дотримується словесного наголосу під час читання;</p> <p>– з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті;</p> <p>– розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення;</p> <p>– *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p> <p>– за питаннями вчителя</p>	<p>Коригування недоліків мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якість, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати</p>

		<p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<p>правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	<p>емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття; формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
3.		Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
		<p>Тема та основна думка твору. Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у</p>	<p>Учень: – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені</p>	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку; корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування; розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання); формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх</p>

	<p>художньому творі, їхвзаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомова, казка, оповідання.</p>	<p>самостійні частини тексту (епізоди);</p> <ul style="list-style-type: none"> – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-вірш; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті 	<p>словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексикою прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток вміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток вміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почуття чи прочитаного.</p>
--	--	--	--

			<p>образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями;</p> <p>– з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору;</p> <p>– називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем).</p>	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
		<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінв учнів про жанрові особливості віршів (рима, ритм, настрої, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення);</p> <p>– має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.);</p> <p>– називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок);</p> <p>– намагається дати оцінку оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя);</p> <p>– з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казках перемагає зло;</p> <p>– з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає теми прислів'їв (наприклад, про працю, навчання);</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша (графічна форма</p>	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння</p>

	<p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячих оповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок.</p> <p>Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка;</p>	<p>тексту, наявність ритму, поділ настрою – без вживання термінів);</p> <p>– разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називає основні теми дитячих оповідань, які вивчалися;</p> <p>– має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає);</p> <p>– розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p> <p>– за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті);</p> <p>– *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх;</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них;</p> <p>– бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту;</p> <p>– спільно з учителем</p>	<p>встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p>
--	--	--	--

	<p>Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p> <p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>формулює запитання за змістом прочитаного;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що 	<p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	---	---	---

			<p>характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.);</p> <p>– під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора;</p> <p>– з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує у своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок).</p>	
5.			<p>Робота з дитячою книжкою;</p> <p>робота з інформацією (протягом року)</p>	
	<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>Учень:</p> <p>– *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета);</p> <p>– уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем);</p> <p>– самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня);</p> <p>– *виявляє інтерес до читання (слухання);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації);</p> <p>– *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій;</p> <p>– називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору;</p> <p>– *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку,</p>	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>	

			<p>ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь у колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя).</p>	
6.			<p>Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)</p>	
	<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходом характер персонажів твору.</p>	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування; розвиток уяви; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення; формування здатності ініціювати словесну взаємодію; формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення; виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.</p>	
7.			<p>Загальнонавчальні уміння (протягом року)</p>	
	<p>Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі</p>	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння</p>	

			<p>після попередньої підготовки);</p> <p>– разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів;</p> <p>– з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристиці персонажів;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки;</p> <p>– з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.</p>	<p>виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
--	--	--	---	--

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Осінь настала, до школи пора.

П.Грабовський

А.Камінчук

А.Малишко

В.Сухомилинський

А.Коваль

І.Цюпа

Є.Пермяк

А.Качан

Л.Костенко: «Здивовані квіти», «Красива осінь вишиває клени», «Осінь, ось вона, осінь:

Мій край чудовий - Україна!

Т.Шевченко: «Вся країна повита красою», «Тече вода з-під явора», «Світає, край неба палає...», «Зацвіла в долині...», «За сонцем хмаронька пливе...», «Неначе писанка село...»

Л.Українка: «Сніг з морозом поморозив...», «На зеленому горбочку...»

О.Олесь: «Серед краси», «Білі гуси летять над лугами», «Все навколо зеленіє»

Н.Красоткіна

В.Терен

М.Лукинчук

В.Сухомилинський

П.Дубів

П.Чубинський

О.Пчілка

О.Кириченко

Л.Компанієць

М.Слабошпицький: збірка прозових творів «Папуга з осінньої гілки»

Скільки днів – стільки свят.

І.Малкович

В.Скуратівський

Д.Білоус

Колядки, щедрівки, засівальні тощо.

Давно те діялось.

Р.Завадович

Л.Димеденко

Д.Білоус

А.Литвин

Р.Завадович

О.Іваненко

Т.Шевченко

Д.Красицький:«Дитинство Тараса»

Землю красить сонце, а людину - праця

В.Кава

М.Сингаївський

Є.Летюк

Ю.Гойда

В.Крищенко

Ю.Ружанський

Будьмо справжніми людьми!

О.Олесь: п'єса-казка «Бабусина пригода»

В.Суходлинський

Д.Білоус

Я.Стельмах

А.Коваль

В.Нестайко

І.Багмут: оповідання «Шматок пирога»

Давай будемо природу берегти!

А.Бортняк

М.Колесников

С.Журахович

В.Скуратівський

М.Рильський

В.Кучер

М.Вінграновський: «Гусенятко», «Первінка»

Із джерела народної мудрості

Загадки, прислів'я, приказки;

народні усмішки;

казки, легенди, бувальщини; народні пісні.

У світі фантастики та пригод.

– В.Нестайко: «Незвичайні пригоди в лісовій школі», «П'ятірка з хвостиком»

О.Гаврош: «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу»

З.Мензатюк: «Таємниця козацької шаблі»

7 КЛАС

(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески,	Учень: – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його	Удосконалення техніки читання; набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності; розвиток пізнавальної діяльності; удосконалення навичок сприймання;

	<p>швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>автора; (*з допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном. 	<p>формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток уміння користуватися допомогою;</p> <p>стимулювання читацького інтересу;</p> <p>поширення словникового запасу;</p> <p>виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
	<p>Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня).</p> <p>Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; 	<p>Коригування недоліків мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p>

		<p>темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідає на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків 	<p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якостях, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття;</p> <p>формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
--	--	--	---	--

			і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.	
3.		Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
		Тема та основна думка твору. Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки. Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору. Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.	Учень: – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди); – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і	Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку; корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування; розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання); формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками; формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви; формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.); формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного; збагачення активного словника лексикою прочитаних творів;

		<p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомовка, казка, оповідання.</p>	<p>другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-твір; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем). 	<p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
4.			<p>Досвід читацької діяльності (протягом року)</p>	
		<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.); 	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного</p>

	<p>особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячихоповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок. Гумористичні твори для дітей. Гумор якдобродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереженняза авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу.</p>	<p>– називаєгероїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок);</p> <p>– намагається дати оцінку оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя);</p> <p>– з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казкахперемагає зло;</p> <p>– з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказкиз-поміж інших літературних жанрів; називаєтемиприслів'їв (наприклад, про працю, навчання);</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ настрофи – без вживання термінів);</p> <p>– разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називаєосновні теми дитячих оповідань, які вивчалися;</p> <p>– має уявленняпро жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називаєгероїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя спостерігає за авторськимвибором слова для характеристики героя, створеннякомічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає);</p> <p>– розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p> <p>– за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне</p>	<p>мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p>
--	--	---	---

		<p>Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p> <p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальнонавчаних слів і висловів у доступному тексті);</p> <ul style="list-style-type: none"> – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записами окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє 	<p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	---	--	---

			<p>ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує у своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок). 	
5.		Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)		
		<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізнити та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння,</p>

	<p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя). 	<p>класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>
6.	Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)		
	<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з 	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності ініціювати словесну взаємодію;</p> <p>формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p>

			прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходом характер персонажів твору.	виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.
7.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.	Учень: – з допомогою вчителя формує запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристики персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	Формування вміння послуго-уватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Усна народна творчість.
загадки, прислів'я, приказки;
народні умішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні.
Письменники рідного краю.
Т.Г.Шевченко: Сторінки життя і творчості
Д.Красицький: «Гарасові світанки»
Л.Глібов: «Жаба і віл», «Муха і бджола»
Л.Українка: «Як дитиною бувало...», «Мамо, йде вже зима»
І.Франко: «Лисичка й журавель», «Кролик і ведмідь», «Осел і лев», «Олівець», «Грицева шкільна наука»,
«Ходить вітер по житі», «Місяцю-князю!...», «На Підгір'ї села невеселі...»
П.Тичина: «Розкажи, розкажи мені, поле...», «Де тополя росте...», «Гаї шумлять...»
В.Сосюра: «Ганна Йванівна», «Любіть Україну», «Солов'їні далі, далі солов'їні...»
А.Малишко «Коліскова», «Дош»
О.Вишня «Як ми колись учились», «Федько Зошит»
С.Васильченко: «В бур'янах»
Г.Тютюнник: «Дивак»
О.Довженко: «Зачарована Десна»
М.Слабошпицький: «Славко й Жарко»
В.Василяшко: Збірка віршів «Чи Україні ти син»
О.Донченко

Д.Білоус

О.Іваненко: «Великий шум»

Чухліб: «Неслухняний гарбузик», «Малюнок на вільну тему»

Д.Павличко: «У дитячому серці жила Україна...», «Добрий день», «Де найкраще місце на землі»

В.Симоненко: байки, сатиричні та гумористичні вірші, «Мудра паляниця», «Два осли», «Вовк миротворець», «Два дурні».

Л.Костенко: «Вже брами літа замикає осінь», «Перекинута шпаківня», «Уже весняне сонце припікає»

У світі фантастики та пригод.

– Д.Дефо «Робінзон Крузо»

М.Твен «Пригоди Тома Сойєра»

8 КЛАС

(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		<p>Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні.</p> <p>Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки.</p> <p>Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">– самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя);– називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя);– за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя);– читає мовчки і *вголос;– орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину;– відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору);– переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо);– з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі;– за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя);– знає напам'ять 4-5 віршів	<p>Удосконалення техніки читання;</p> <p>набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності;</p> <p>розвиток пізнавальної діяльності;</p> <p>удосконалення навичок сприймання;</p> <p>формування вміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток вміння користуватися допомогою;</p> <p>стимулювання читацького інтересу;</p> <p>поширення словникового запасу;</p> <p>виховання шанобливого</p>

			<p>(залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів);</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном. 	<p>ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)			
	<p>Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня).</p> <p>Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідає на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); 	<p>Коригування недоліків мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування</p>	

	<p>епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору. 	<p>усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якостях, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття;</p> <p>формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
3.	Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
	Тема та основна думка твору.	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя 	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p>

		<p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомова, казка, оповідання.</p>	<p>знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку;</p> <ul style="list-style-type: none"> – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди); – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-вір; (*має уявлення про текст, заголовок; 	<p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексиною прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток вміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток вміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	--	--	---	--

			<p>– за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти);</p> <p>– добирає заголовок до тексту;</p> <p>– з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями;</p> <p>– з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору;</p> <p>– називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем).</p>	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
		<p>Особливості опрацювання художнього твору.</p> <p>Жанрова специфіка творів.</p> <p>Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові).</p> <p>Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.)</p> <p>Відображення народного побуту, місце події у казці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки.</p> <p>Добро і зло в казці.</p> <p>Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту.</p> <p>Тематика прислів'їв.</p> <p>Вірші. Розширення і</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення);</p> <p>– має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.);</p> <p>– називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок);</p> <p>– намагається дати оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою</p>	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p>

		<p>поглиблення знань та умінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячих оповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок. Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою</p>	<p>запитань учителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казках перемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає теми прислів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша (графічна форма тексту, наявність ритму, поділ на строфи – без вживання термінів); – разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називає основні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості; – за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; 	<p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння</p>
--	--	--	--	---

		<p>тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті. Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записами окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається проєктувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у 	<p>сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	--	---	---

			<p>тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.);</p> <p>– під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора;</p> <p>– з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує у своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок).</p>	
5.			Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)	
	<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p>	<p>Учень:</p> <p>– *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета);</p> <p>– уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем);</p> <p>– самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня);</p> <p>– *виявляє інтерес до читання (слухання);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації);</p> <p>– *за питаннями та з</p>	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p>	

		<p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя).</p>	<p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>
6.			<p>Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)</p>	
		<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів;</p>	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності ініціювати словесну взаємодію;</p> <p>формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p> <p>виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.</p>

			– з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходом характер персонажів твору.	
7.			Загальнонавчальні уміння (протягом року)	
		Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.	Учень: – з допомогою вчителя формує запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеризує персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	Формування вміння послуго-вуватися наочно-дійовим, наочно-образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Усна народна творчість

Міфи і легенди українців (первісні уявлення про всесвіт і людину).

Календарно-обрядові пісні

Пісні літературного походження

“Ще не вмерла Україна” П. Чубинського, М. Вербицького

“Молитва” О. Кониського.

“На долині туман” В. Діденка

Про далекі і минулі часи

Т. Шевченко "Якби ви знали, паничі...", "І виріс я на чужині", "Сонце заходить, гори чорніють...", "Село! і серце одпочине...", "Сон" /уривок/, "Мені однаково, чи буду...". "І досі сниться...", "Іду я тихою ходом..."

Марко Вовчок. "Козачка" /скорочено/, "Інститутка" /скорочено/. Для позакласного читання: "Одарка" /скорочено/.

І. Франко. «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука»

Михайло Стельмах "Галя" /скорочено/, "Гуси-лебеді летять" /уривки з повісті /.

Панас Мирний "Морозенко"

Григор Тютюнник. "Климко", "Перед грозою", "Печена картопля" /скорочено/

Світ української поезії

Павло Тичина "Слово", "Соколині очі, руки молодечі", "Не бував ти у наших краях!", "Зима", "Блакить мою душу овіяла."

Володимир Сосюра "Любіть Україну", "Рідна мова", "Дуб". "Зима", "Весна", "Літо", "Осінь".

Андрій Малишко "Буду я навчатись мови золоті", "Молоденькі сади ми посадим на кручі, "Вчителька". "Пісня про рушник".

Дмитро Білоус "Хто сказав, що наша мова груба?", "Грицева мрія: "Хто кому брат?", "Дивне розмаїття".

Дмитро Павличко "Пахне хлібом трава", "Смереки", "Весна". "Два кольори", "Лелеченьки" /"З далекого краю лелеки летіли"/.

Костянтина Малицька (Псевд. Віра Лебедова, Чайка Дністрова). "Чом, чом, земле моя...", "Соловей

Про навколишній світ

Василь Чухліб "Прилетіли ластівки", "Найвище дерево." "Пісня тоненької Очеретини".

Михайло Чабанівський "Вірний". "Зелена чаша".

Олесь Донченко "Лісничиха" /уривки з повісті/, "Сад" /уривки з повісті

Олена Пчілка (Ольга Косач). "Сосонка"

Пригоди і романтика

Всеволод Нестайко. "Тореадори з Васюківки"

Віктор Близнець. "Звук павутинки"

Ярослав Стельмах. "Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера"

9 КЛАС

(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін. Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у	Учень: – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з	Удосконалення техніки читання; набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності; розвиток пізнавальної діяльності; удосконалення навичок сприймання; формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику; формування вміння робити висновки з прочитаного; формування особистісних рис і якостей; розвиток уміння користуватися допомогою; стимулювання читацького

	сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.	<p>допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі;</p> <p>– за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів);</p> <p>– *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета);</p> <p>– за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя);</p> <p>– орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном.</p>	інтересу;
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
	<p>Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення:</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря);</p> <p>– *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти;</p> <p>– читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по</p>	<p>Коригування недоліків мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та</p>

		<p>звуківимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<p>складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідей на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з</p>	<p>правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якість, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття;</p> <p>формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
--	--	--	---	---

			<p>допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору. 	
3.		Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
		<p>Тема та основна думка твору.</p> <p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди); – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з 	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p> <p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p>

		<p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомовка, казка, оповідання.</p>	<p>допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-вір; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки,</p>	<p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексикою прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	--	--	--	--

			<p>стосунки з іншими героями;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем). 	
4.			<p>Досвід читацької діяльності (протягом року)</p>	
	<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань та умінь учнів про жанрові особливості віршів (рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячих оповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.); – називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); – намагається дати оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя); – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казках перемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає теми прислів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша (графічна 	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p>	

	<p>формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок. Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту.</p> <p>З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них.</p> <p>Колективне складання плану прочитаного твору.</p> <p>Використання плану для самостійного переказу.</p> <p>Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p>	<p>форма тексту, наявність ритму, поділ на строфи – без вживання термінів); – разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називає основні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p> <p>– за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх</p>	<p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p>
--	---	--	--

		<p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті. Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>характеристики; зачитує їх;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або запитаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, 	<p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	---	---	---

			<p>висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок). 	
5.		Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)		
		<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p>

		<p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем);</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя). 	<p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>
6.		<p>Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)</p>		
		Словесне малювання,	Учень:	Розвиток логічного

	<p>ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходом характер персонажів твору. 	<p>мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності ініціювати словесну взаємодію;</p> <p>формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p> <p>виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.</p>
7.	Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
	<p>Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя формує запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристиці персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя 	<p>Формування вміння послугуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>

			складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	
--	--	--	---	--

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Історичне минуле нашого народу

Літописні оповіді:

про заснування Києва, про князя Олега, про княгиню Ольгу, про хрещення Києва князем

Володимиром

Із пісенних скарбів

Суспільно-побутові пісні “Ой на горі та жінці жнуть”, “Стоїть явір над водою”, “Ой у степу криниченька”.

Коломийки

Літературні казки

І. Франко. “Фарбований Лис”, “Осел і Лев”.

Іван Липа. “Близнята”

Василь Королів-Старий. “Потерчата”, “Хуха-Моховинка”

Василь Симоненко. “Цар Плаксій та Лоскотон”

Славне минуле

Олександр Олесь “Княгиня Ольга”, “Ярослав Мудрий”, “Микита Кожум’яка”

Іван Нечуй-Левицький. “Запорожці”.

Світ природи

Григорій Сковорода. “Бджола та Шершень”, “Ворона й Чиж”, “Собаки і Вовк”. “Соловей, Жайворонек та Дрізд”.

Леонід Глібов. “Ластівка й Шуліка”, “Лев та Миша”, “Журба”, “Синиця”, “Бачить - не бачить”.

Тарас Шевченко. “Заповіт”, “Сон”, “На Великдень, на соломі”, “Я не нездужаю нівроку”, “Доля”, “Над Дніпровою сагою”. “За сонцем хмаронька пливе...”, “Садок вишневий коло хати...”

Леся Українка “Вечірня година”, “Колискова”, “Соловейковий спів навесні”. “Конвалія”, “Хотіла б я піснею стати...”, “Досвітні огні”, “Калина”. “Казка про Оха-чародія”, “Мрії”, “Як дитиною, бувало...”, “Тиша морська”

Павло Тичина. “Я утверждаюсь”, “Ви знаєте, як липа шелестить...”, “Ой, не крийся, природо”, “Золотий гомін”.

Володимир Винниченко “Федько-халамидник”

Євген Гуцало. “Лось”.

У світі людських цінностей

Олекса Стороженко. “Скарб”

Тимофій Бордуляк “Перший раз”

Богдан Лепкий. “Цвіт щастя”

Борис Грінченко “Грицько”, Олеся”, “Украла”.

Андрій Чайковський “В Острозькій школі” /уривок з роману “Сагайдачний”/

Яків Качура “Іван Богун” (уривки)

Спиридон Черкасенко. “Маленький горбань”

Станіслав Чернілевський. “Теплота родинного інтиму...”, “Забула внучка в баби черевички...”

Ірина Жиленко. “Жар-Птиця”, “Підкова”, “Гном у буфеті”.

Гумористичні твори

Леонід Глібов. “Щука”, “Муха і Бджола”, “Жаба і Віл”

“Химерний, маленький...”, “Що за птиця?”, “Хто розмовляє?”, “Квіткове весілля”

Степан Руданський. “Пан та Іван в дорозі”, “Козак і король”, “Запорожці у короля”

Степан Васильченко. “Басурмен”, “Свекор”

Степан Олійник. “Ля-ля-ля”, “Чудо в черевіку”

Павло Глазовий. “Тарас Бульба в Києві”, “Найважча роль”, “Заморські гості”

Остап Вишня “Весна”, “Заєць”, “Фазани”.

У світі фантастики та пригод.

Антуан де Сент-Екзюпері (1900—1944). “Маленький принц”

Дж.Свіфт. “Мандри Гулливера”

10 клас
(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		<p>Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні.</p> <p>Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки.</p> <p>Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди.</p> <p>Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну 	<p>Удосконалення техніки читання;</p> <p>набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності;</p> <p>розвиток пізнавальної діяльності;</p> <p>удосконалення навичок сприймання;</p> <p>формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток уміння користуватися допомогою;</p> <p>стимулювання читацького інтересу;</p> <p>поширення словникового запасу;</p> <p>виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>

			<p>книжку (підручник); (*з допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном. 	
2.		Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
		<p>Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідає на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у 	<p>Коригування недоліків мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якість, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p>

		<p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<p>тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	<p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті; виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття; формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
3.		Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
		<p>Тема та основна думка твору.</p>	<p>Учень: – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору;</p>	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p>

		<p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомовка, казка, оповідання.</p>	<p>– з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку;</p> <p>– *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі;</p> <p>– розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів;</p> <p>– разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди);</p> <p>– розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі;</p> <p>– визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій;</p> <p>— називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює</p>	<p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексику прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	--	---	---	--

			<p>власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-твір; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем).</p>	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
		<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої</p>	<p>Учень: – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови</p>	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів; формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень; розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p>

	<p>(персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячихоповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок. Гумористичні твори для дітей. Гумор якдобродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереженняза авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за</p>	<p>та ін.);</p> <ul style="list-style-type: none"> – називаєгероїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); – намагається дати оцінку оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя); – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казкахперемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказкиз-поміж інших літературних жанрів; називаєтемиприслів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ настрофи – без вживання термінів); – разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називаєосновні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявленняпро жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називаєгероїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторськимвибором слова для характеристики героя, створеннякомічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не 	<p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p>
--	---	--	---

		<p>змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті. Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p> <ul style="list-style-type: none"> – за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що 	<p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	--	---	---

			<p>сталось, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань);</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує у своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок). 	
5.		Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією		

(протягом року)		
<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>

			<p>намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися).</p> <p>– дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя).</p>	
6.		<p>Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)</p>		
		<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p>	<p>Учень:</p> <p>– з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо);</p> <p>– робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя);</p> <p>– переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини);</p> <p>– робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання);</p> <p>– разом із учителем складає невеликі казки, загадки;</p> <p>– бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів;</p> <p>– з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходом характер персонажів твору.</p>	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності ініціювати словесну взаємодію;</p> <p>формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p> <p>виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.</p>
7.		<p>Загальнонавчальні уміння (протягом року)</p>		
		<p>Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.</p>	<p>Учень:</p> <p>– з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом вчителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки);</p> <p>– разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів;</p> <p>– з допомогою вчителя</p>	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p>

			виділяє основне у творі і характеристиці персонажів; – з допомогою вчителя визначає причинно- наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.
--	--	--	---	---

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Історичне минуле нашого народу

Українські народні легенди та перекази: "Як Кармелюк пана провчив", "Кошовий Іван Сірко", "Життя Олекси Довбуша", "Кукіль і пшениця", "Звідки пішло прізвище і ім'я Богдана Хмельницького", "Погоня", "Материнські сльози", "Шабельна криниця".

Історичні повісті: І. Нечуй-Левицький "Запорожці", А. Чайковський "За сестрою", за І. Кравченком "Гетьмани", "Гопак", "Глухів".

Письменники рідного краю.

Тарас Шевченко. Поема "Наймичка"; народні перекази, легенди, бувальщини про Т.Г.Шевченка, "Великий характерник", "Шевченко на Хортиці".

Іван Франко "Добрий заробок", "Олівець".

Леся Українка (Лариса Петрівна Косач). "Мрії", "Як дитиною, бувало...", "Тиша морська"

Марко Вовчок. "Кармелюк" /скорочено/, "Два сини", "Сестра", "Максим Гримач"

Степан Васильченко. "Басурмен", "Свекор"

Борис Олійник "Пісня про матір", "Крило"(уривок), "Мамо, вечір догоря", "Від цвіту вишень стадо в світі бідо так...".

Павло Загребельний "Дума про невмирущого" /скорочено/

Дмитро Павличко. Пісенна творчість: "Пісня про Україну", "Дзвенить у зорях небо чисте". Для самостійного читання: "Дві ялинки".

В.Симоненко «Лебеді материнства», «Україні», «Матері», «Ти знаєш, що ти людина»

Ліна Костенко. "Чайка на крижині", "Крила"

Дмитро Павличко. «Пісня про Україну», «Дві ялинки», «Я стужився, мила, за тобою», «Дзвенить у зорях небо чисте».

Володимир Підпалій. "Тиха елегія", "Запросини".

Борис Харчук. "Планетник".

Тексти науково-публіцистичного стилю. (на вибір вчителя)

Український гумор і сатира

Володимир Самійленко. "Патріоти", "Ельдорадо"

Євген Дудар. "Слон і мухи", "Лісова казка", "Червона Шапочка"

Література і моральне вдосконалення людини

Рей Дуглас Бредбері. "Усмішка".

Антон Чехов (1860—1904). "Хамелеон", "Товстий і тонкий"

Освітня галузь «Математика» «Математика»

Метою математичної освітньої галузі є розвиток математичного мислення дитини, розпізнання в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, розуміти і оцінювати математичні факти і закономірності.

Основними завданнями викладання математики є:

- Формування доступних кількісних. Просторових, часових уявлень та понять, знань про величини, основи наочної геометрії;
- Корекція та розвиток психічних процесів, пізнавальної діяльності особистості;
- Формування практичних умінь та навичок.

Пояснювальна записка

Програма з математики для 6-7 класів складена відповідно до навчального плану спеціального загальноосвітнього навчального закладу для розумово відсталих дітей із тижневим навантаженням 5 годин. Основними завданнями викладання математики є:

- формування доступних кількісних, просторових, часових уявлень та понять, знань про величини, основи наочної геометрії;
- корекція та розвиток психічних процесів, пізнавальної діяльності, особистості учня ;
- формування практичних умінь та навичок, що створюють умови інтеграції розумово відсталих учнів у суспільство.
- У процесі навчання математиці учні засвоюють поняття про натуральне число та нуль, натуральний ряд чисел і його властивості, поняття про звичайні дробы, уявлення про основні величини (довжина, вага, вартість, швидкість, час); отримують знання про метричну систему мір, користування вимірювальними та креслярськими приладами, виконання чотирьох арифметичних дій, розв'язування простих і складених арифметичних задач (2-3 дії); одержують уявлення про геометричні фігури, їх властивості.
- У старших класах значна увага приділяється розвитку в учнів умінь лічити усно.
- Місце усної лічби на уроці залежить від мети, з якою вчитель включає її в урок. Усною лічбою може розпочинатися чи завершуватися та частина уроку, якій вона підпорядкована. На усну лічбу відводиться 5-10 хвилин на кожному уроці математики.
- Внесення розділу «Усна лічба» до даного програмного розділу буде сприяти методично правильній послідовності проведення повторення, вдосконалення, автоматизації усних обчислювальних прийомів у розумово відсталих учнів.
- З метою розвитку активності в школярів необхідно урізноманітнювати форми усної лічби, наповнювати матеріал життєвим змістом, цікавими завданнями, нескладними задачами.
- В усній лічбі бажано, щоб приймала участь значна кількість учнів класу, при цьому слід використовувати наочні посібники, дидактичний матеріал.
- Значне місце у даному програмному розділі відводиться розв'язанню арифметичних задач. Такий вид роботи дає змогу не тільки формувати в учнів потрібну кількість математичних понять, але й має велике корекційно-розвивальне спрямування навчального процесу. У школярів розвиваються вміння аналізувати, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією, працювати за зразком; виробляються вміння планувати власні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.
- Учні повинні навчитися самостійно читати текст задачі вголос і «про себе», розуміти її зміст, виділяти відомі та невідомі величини, скорочено записувати задачу або ілюструвати її малюнком чи кресленням, таблицею, вибирати дії, виконувати обчислення, перевіряти правильність розв'язання, записувати відповідь.
- У допоміжній школі учні мають розв'язувати задачі на рух. Поняття про швидкість рівномірного прямолінійного руху доцільно формувати шляхом безпосереднього спостереження швидкостей пішоходів і машин, велосипедів, лижників. Такі спостереження за руховими об'єктами дають учням змогу зрозуміти залежність між швидкістю, часом і відстанню, усвідомити та вибрати правильний спосіб розв'язання арифметичної задачі.

- Підбираючи арифметичні задачі, вчитель не повинен обмежуватись лише матеріалом підручника, а використовувати матеріал з газет, науково-популярної літератури, відомості з практичних робіт учнів. З цією метою вчитель і вихователь організують цілеспрямоване спостереження учнів за явищами соціального життя, природи, а також предметно-практичну та ігрову діяльність, пов'язану з вивченням окремої математичної теми.
- Поряд з готовими арифметичними задачами слід вчити учнів перетворенню та складанню нових задач, тобто творчій роботі. Це сприяє кращому засвоєнню структурних компонентів задачі та загальних прийомів роботи над нею.
- Оцінка знань учнів допоміжної школи з математики проводиться систематично й здійснюється на основі результатів їх усного опитування, письмових і практичних робіт.
- Перші уміння про звичайний дріб учні одержують у 6 класі в зв'язку з виконанням практичних вправ із знаходження однієї або кількох долей цілого предмета, величини, одиниці, потім вчать знаходити долю певної кількості предметів, числа.
- В процесі вивчення чисельника та знаменника дробу, правильного та неправильного дробів, мішаного числа слід організувати значну кількість практичних робіт з використанням геометричних фігур.
- На основі спостережень, практичних вправ з предметами і величинами учні знайомляться з основним правилом дробів – перетворенням і виразом дробів у більш крупних долях, неправильних дробів цілими або мішаними числами, записом цілого або мішаного числа неправильним дробом.
- Для розв'язання прикладів на додавання та віднімання дробів використовуються дробки з невеликими знаменниками.
- Учні за час перебування у школі навчаються знаходити дріб від числа або предмета, скласти однакові долі, віднімати їх, віднімати звичайний дріб від одиниці або декількох одиниць.
- Важливе місце у навчанні математики розумово відсталих учнів займає матеріал геометрії, який вивчається у 6 – 7 класах на спеціально виділених для цієї мети уроках математики.
- На даних уроках учні розпізнають геометричні фігури на моделях, малюнках, оточуючих предметах, знайомляться з властивостями геометричних фігур, оволодівають графічними вміннями, вчать користуватися вимірювальними і креслярськими інструментами, набувають практичних навичок у розв'язуванні задач на вимірювання.
- Формування геометричних уявлень відіграє значну роль у розвитку просторового мислення, моторики, пам'яті, мовлення.
- Повторення геометричного матеріалу, формування графічних вмінь та навичок відбувається і на інших уроках математики. Значна увага приділяється практичним вправам у вимірювання, моделюванні. Необхідно використовувати міжпредметні зв'язки, зокрема з професійно – трудовим навчанням. Так, порівняння предметів за розміром та формою, взаємне розміщення предметів, їх ознаки, вимірювання довжин відрізків, побудова геометричних фігур, знання про міри довжини, маси необхідно використовувати, закріплювати на уроках професійно трудового навчання, образотворчого мистецтва.
- Формування багатьох понять слід пов'язувати з розвитком мовлення, що відображає математичний зміст завдань.
- На уроках математики необхідно, де є можливість, знання учнів, отримані при вивченні інших предметів. Так, наприклад при складанні учнями сюжетних задач слід залучати знання та словниковий запас одержані на екскурсіях, уроках розвитку мовлення. Програмою з образотворчого мистецтва передбачено ознайомлення з просторовими категоріями, розвиток вмінь порівнювати предмети та їх частини, формування уявлень про такі долі одиниці, як половина, третина, чверть. Все це слід враховувати і використовувати у процесі планування уроків математики.

- Усне опитування дозволяє вчителю виявити ступінь розуміння учнями вивченого матеріалу, знань правил і вмінь застосовувати їх у практичній діяльності, а також – ступінь техніки обчислень.
- Запитання, поставлені вчителем, повинні вимагати від учнів пояснень власних дій, міркувань, уміння застосовувати знання в новій ситуації. За один урок учитель має опитати кожного учня. Це дозволяє вивчити особливості засвоєння математичних знань кожним учнем і своєчасно надати йому допомогу.
- Письмова перевірка знань проводиться на уроках математики за допомогою самостійних і контрольних робіт.
- Самостійні письмові роботи проводяться на кожному уроці. Це розв’язування задач, прикладів, різні практичні роботи й інші завдання.
- У старших класах самостійна робота може тривати 25-30 хвилин.
- Контрольні письмові роботи проводяться після вивчення теми чи розділу, в кінці чверті, року. Вони мають різну мету: перевірка знань нумерації, законів або властивостей арифметичних дій (переставна властивість додавання, множення, порядок дій); перевірка вмінь, обчислювання прикладів, розв’язання задач різних типів; перевірка навичок вимірювання, креслення, знань властивостей геометричних фігур і т. ін.
- Контрольна робота виконується учнями самостійно, без допомоги вчителя. Обсяг кожної контрольної роботи має бути таким, щоб учні мали змогу протягом визначеного часу виконати й перевірити її.
- Крім загальної контрольної роботи всього класу, слід підготувати окремо завдання для тих учнів, з якими проводиться навчання за індивідуальним планом.
- У спеціальних школах навчаються учні, які виявляються неспроможними просуватися уперед у засвоєнні математичних знань та вмінь. Такі учні навчаються на рівні своїх можливостей і тому позитивно атестуються та переводяться з класу в клас незалежно від оцінки з математики. Вони повинні навчатися за індивідуальним планом, складеним учителем і затвердженим адміністрацією школи.

5 клас

(140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	4	Множення та ділення в межах 20 (повторення)		
	1	Множення числа 2. Назва компонентів.	Учень: рачує рівними групами предметів; рачує по 2, 3 в межах 20 за допомогою наочних посібників;	Розвиток вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати.
	1	Ділення на 2 рівні частини.	усвідомлює, що множення – це сума однакових доданків; записує і читає приклади	Розвиток вміння планувати та контролювати власні дії.

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	1	Множення числа 3.	на множення; складає приклади на додавання та множення; користується таблицею множення. Учень:	
	1	Ділення на 3 рівні частини.	ділить предметну множину на рівні частини; ділить множину на дві, три рівні частини; записує, читає приклади на ділення; користується готовими таблицями ділення на 2, 3.	
	8	Множення та ділення в межах 20.		
	1	Множення числа 4 на 2, 3.	Учень: рачує рівними групами предметів по 4, 5 до 20;	Розвиток вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, працювати з коментуванням власних дій.
	1	Множення числа 4 на 4, 5, 1, 0.	рачує зображеннями предметів по 4, 5;	
	1	Ділення 4, 8, 12 на 4.	складає приклади на додавання;	
	1	Ділення 16, 20 на 4.	заміняє додавання множенням;	Розвиток вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, таблицями.
	1	Множення числа 5 на 2, 3, 4, 1, 0. Переставна властивість множення.	записує і читає приклади на множення; користується таблицею множення чисел 4, 5;	Розвиток вміння контролювати проміжні та кінцеві результати.
	1	Ділення 5, 10, 15, 20 на 5.	ділить предметну множину на 4, 5 рівних частин;	
	1	Множення чисел 2, 3, 4, 5 (повторення)	користується таблицями ділення; записує і читає приклади на ділення.	Розвиток вміння доводити, діяти за аналогією.
	1	Ділення на 2, 3, 4, 5 рівних частин (повторення).		Розвиток вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.
	19	Додавання та віднімання в межах 100 (без переходу через розряд)		
	1	Додавання та віднімання в межах 20 (повторення).	Учень: знає нумерацію в межах 100; розуміє значення цифр у	Розвиток вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, встановлювати

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	1	Додавання та віднімання круглих десятків.	числі; визначає кількість розрядних одиниць; визначає місце числа в натуральному ряді чисел;	причинно-наслідкові відношення, доводити, діяти за аналогією.
	1	Додавання круглих десятків і одноцифрового числа (40+8; 8+40). Назва компонентів.	порівнює числа в межах 100; розв'язує приклади на додавання та віднімання без переходу через розряд;	Розвиток вміння працювати з коментуванням власних дій.
	1	Віднімання від двоцифрового числа всіх десятків, одиниць (85-80; 85-5). Назва компонентів.	пояснює розв'язання прикладів.	Розвиток вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.
	1	Додавання двоцифрового і одноцифрового чисел, коли сума одиниць менша 10 (62+5, 5+62).		Розвиток вміння самостійно виконувати завдання. Розвиток вміння доводити розпочату справу до завершення. Розвиток вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.
	1	Монети: 50 к., 1 грн. Паперові гроші: 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 грн. Розмін і заміна.	Учень: визначає зовнішній вигляд монети і паперових грошей: колір, форма, розмір, цифри, які на них викарбувані;	Розвиток просторових уявлень, просторової орієнтації. Розвиток моторики, мовлення.
	1	Додавання та віднімання двоцифрових чисел і круглих десятків (47+20; 20+47; 65-20).	називає вартість монети, купюри; позначає її словом;	
	1	Додавання двоцифрових чисел, коли сума одиниць першого розряду менше або дорівнює 10 (47+32; 47+23).	знайомиться з предметами, які можна купити за означені гроші; розмінює і замінює гроші.	
	1	Віднімання двоцифрових чисел, коли число одиниць		

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	1	зменшеного більше числа одиниць від'ємника або дорівнює йому (67-24; 65-25).		
	1	Віднімання одноцифрового числа від круглих десятків (60-3).		
	1	Віднімання двоцифрового числа від круглих десятків (60-24).		
	1	Віднімання від 100 одноцифрового числа (100-2).		
	1	Віднімання від 100 двоцифрового числа.		
	1	Додавання та віднімання в межах 100 (вивчені випадки).		
	1	Знаходження невідомого доданка.	Учень: розв'язує приклади з невідомим компонентом додавання чи віднімання; пояснює знаходження невідомого компонента.	
	1	Знаходження невідомого зменшеного.		
	1	Знаходження невідомого від'ємника		
	1	Одиниці часу – доба, місяць, рік. 1 рік – 12 місяців, 1 доба – 24 год. Назва місяців по порядку.	Учень: називає місяці по порядку; знає частини доби, їх послідовність;	Розвиток часових уявлень, орієнтації у часі.
	1	Поняття про іменовані числа. Просте і складне іменоване число.	знає, що в році 12 місяців; знає, що доба триває 24 години.	
	4	Виконання дій у прикладах з дужками		
	2	Порядок дій: $40+(24-4)$; $40+(24-20)$; $35+(11-9)$; $35-(11-9)$; $76-(32-22)$; $76-(70+5)$; $76-(9+3)$; $76-(15-9)$.	Учень: аналізує приклади; знає правила розв'язання прикладів з дужками та без дужок; коментує розв'язання прикладів з дужками.	Розвиток прийомів розумової діяльності. Розвиток вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.
				Розвиток вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, діяти за аналогією.

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	2	Порядок дій: $(3+2)\times 4$; $(6+2) : 2$; $(9+7):4$; $(15-7):2$; $(20-5):3$; $(35-30)\times 3$; $(25-5):4$; $(100-96)\times 4$; $20:(13-8)$; $16:(50-46)$.	Учень: записує, читає приклади на множення, ділення; користується таблицями множення та ділення; розуміє подібність і відмінність ділення на рівні частини та на вміщення; аналізує приклади; знає і користується правилами розв'язання прикладів з дужками; коментує розв'язання прикладів з дужками.	Розвиток вміння орієнтуватися в способах виконання практичного завдання. Розвиток вміння запам'ятовувати. Розвиток моторики, збагачення словника.
	10	Множення та ділення в межах 20.		
	1	Збільшення числа на кілька одиниць.	Учень: розуміє вирази: «зменшити на...», «збільшити на...»; розв'язує просту арифметичну задачу, яка містить відношення «зменшити на...», «збільшити на...»; складає задачі за малюнком, коротким записом, записує умову, визначає арифметичну дію за допомогою вчителя, записує розв'язання та відповідь;	Розвиток вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та узагальнювати. Розвиток регульовальної та контролювальної функції мовлення.
	1	Зменшення числа на кілька одиниць.	Учень: розуміє вирази «зменшити на...», «збільшити на...»; складає задачі за малюнком, коротким записом, записує умову, визначає арифметичну дію за допомогою вчителя, записує розв'язання та відповідь; диференціює вирази «зменшити на...», «збільшити на...».	Розвиток вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.
	1	Диференціація понять «збільшення на...» та «зменшення на...»	Учень: розуміє вирази «збільшити на...», «зменшити на...».	Розвиток вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, з коментуванням власних дій.
	1	Збільшення числа в кілька разів.	Учень: розуміє вирази «збільшити в кілька разів», «зменшити в	Розвиток моторики, збагачення словника.
	1	Зменшення числа в кілька разів.		

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	1	Диференціація понять «збільшення в...» і «зменшення в...».	кілька разів»; користується виразами «збільшити в кілька разів», «зменшити в кілька разів»; розв'язує прості арифметичні задачі, які містять вирази «збільшити «в»», «зменшити «в»»; складає задачі за малюнком, коротким записом, записує умову, визначає арифметичну дію за допомогою вчителя, записує розв'язання та відповідь; диференціює поняття «збільшити «в»», «зменшити «в»».	
	1	Дії I і II ступеня. Порядок виконання дій: $3 \times 2 + 4$, $3 \times 3 + 7$, $2 \times 10 + 3$; $2 \times 10 + 30$, $2 \times 10 + 36$, $2 \times 10 + 0$; $4 \times 2 - 5$, $4 \times 5 - 7$, $4 \times 5 - 17$, $4 \times 4 - 9$, $2 \times 10 - 0$, $2 \times 3 - 6$.	Учень: знає правила розв'язання прикладів з діями I і II ступеня; розв'язує приклади з діями I і II ступеня; коментує послідовність виконання дій; користується таблицями множення та ділення;	Розвиток уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові відношення.
	1	Диференціація понять «збільшення на...» та «збільшення в...».		Розвиток уміння працювати за зразком, таблицями з коментуванням власних дій.
	1	Порядок виконання дій: $3 + 2 \times 5$, $8 + 3 \times 2$, $36 + 4 \times 5$, $32 + 3 \times 6$, $24 + 3 \times 4$, $84 + 2 \times 8$; $11 - 4 \times 2$, $90 - 3 \times 2$, $90 - 3 \times 4$, $79 - 3 \times 6$.		Розвиток уміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.
	1	Диференціація понять «зменшення на...» та «зменшення в...».		Розвиток уміння запам'ятовувати.
	17	Геометричний матеріал		Розвиток моторики, мовлення.
	1	Види ліній: прямі, криві, ламані.	Учень: розрізняє види ліній;	Розвиток просторових уявлень та понять.
	3	Відрізок. Побудова відрізків за даними розмірами.	креслить лінії; будує відрізки; додає та віднімає	Розвиток просторової орієнтації.

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	2	Додавання і віднімання відрізків. Збільшення та зменшення відрізків на заданий відрізок. Кути. Види кутів. Порівняння кутів шляхом накладання. Незалежність величини кута від довжини сторін.	відрізки; збільшує та зменшує відрізки на заданий відрізок. Учень: називає, розрізняє види кутів; будує прямі, гострі і тупі кути у різних положеннях.	Розвиток вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати.
	5	Ламана лінія. Замкнена і незамкнена ламана лінія. Її позначення буквами. Вимірювання довжини ламаної лінії. Побудова ламаної лінії за даними розмірами.	Учень: позначає ламану лінію буквами латинського алфавіту; вимірює довжину ламаної лінії; будує ламану лінію за даними розмірами;	Розвиток вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвиток вміння самостійно виконувати навчальні завдання.
	3	Прямокутник як окремий випадок замкненої ламаної лінії. Суміжні сторони, діагоналі.	Учень: розрізняє, називає елементи прямокутника; креслить прямокутники за допомогою косинця.	Розвиток моторики. Розвиток мовлення.
	3	Квадрат як окремий випадок замкненої ламаної лінії. Суміжні сторони, діагоналі.	Учень: розрізняє, називає елементи квадрата; креслить квадрат за допомогою косинця.	
	30	Додавання і віднімання в межах 100 з переходом через розряд.		
	1	Додавання одноцифрового і двоцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому дорівнює 9 (39+6; 8+29).	Учень: визначає кількість розрядних одиниць; розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 100 з переходом через розряд прийомами	Розвиток уміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією.
	1	Додавання двоцифрового і одноцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому дорівнює 8 (38+5; 7+48).	письмових та усних обчислень; пояснює розв'язання прикладів з допомогою.	Розвиток уміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.
	1	Додавання двоцифрового і одноцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому		Розвиток уміння орієнтуватися в способах виконання практичного завдання. Розвиток уміння самостійно виконувати навчальне завдання.

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	1	дорівнює 7 ($27+8$; $8+27$). Додавання двоцифрового і одноцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому дорівнює 6 ($56+8$, $8+56$).		Розвиток уміння запам'ятовувати.
	1	Додавання двоцифрового і одноцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому дорівнює 5 ($75+8$, $8+75$).		Розвиток уміння організувати своє робоче місце.
	1	Додавання двоцифрового і одноцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому дорівнює 4 ($64+9$, $9+64$). Додавання двоцифрового і одноцифрового числа, коли кількість одиниць у двоцифровому дорівнює 3, 2 ($43+8$, $42+9$, $8+43$, $9+42$).		
	1	Одиниця довжини – міліметр. Позначення 1 см = 10 мм.	Учень: знає назви мір довжини – метр, дециметр, сантиметр, міліметр; уявляє означені міри довжини; уявляє, що величина вимірюється лише такою ж величиною, прийнятою за міру; користується вимірювальними інструментами; розв'язує приклади з простими іменованими числами; розв'язує арифметичні задачі на визначення довжини.	Розвиток просторових уявлень та просторової орієнтації. Розвиток прийомів розумової діяльності. Розвиток моторики, розвиток мовлення, збагачення словника.
	1	Одиниця маси – центнер. Позначення 1ц	Учень: розрізняє важкі і легкі	

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
		= 100 кг.		
	1	Додавання двоцифрових чисел і круглих десятків.	предмети шляхом зважування на долонях; «на око», порівнює предмети за вагою; знає назви мір маси: кілограм, центнер, співвідносить міри маси: 1 ц = 100 кг; розв'язує приклади з простими іменованими числами; розв'язує задачі на визначення маси предметів.	
	1	Додавання двоцифрових чисел (29+32, 33 та ін.). Прилічування по 6 до 60.		
	1	Додавання двоцифрових чисел (28+33, 34 та ін.).		
	1	Додавання двоцифрових чисел (27+24, 25 та ін.) Прилічування по 7 до 70.		
	1	Додавання двоцифрових чисел (26+25, 26 та ін.).		
	1	Додавання двоцифрових чисел (25+26, 27 та ін.). Прилічування по 8 до 80.		
	1	Додавання двоцифрових чисел (24+27, 28 та ін.).		
	1	Додавання двоцифрових чисел (23+28, 29; 22+29 та ін.). Прилічування по 9 до 90.		
	1	Віднімання числа 9 (23-9, 54-9). Відлічування по 9 від 90.		
	1	Віднімання числа 8 (32-8, 45-8...). Відлічування по 8 від 80.		

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	1	Віднімання числа 7 (25-7, 46-7...). Відлічування по 7 від 70.		
	1	Віднімання числа 6 (24-6, 35-6...). Відлічування по 6 від 60.		
	1	Віднімання числа 5. Відлічування по 5 від 50.		
	1	Віднімання чисел 4, 3, 2. Відлічування по 4, 3, 2.		
	1	Віднімання одноцифрового числа від двоцифрового (всі випадки).		
	2	Віднімання двоцифрових чисел (72-36, 91-36).		
	1	Дужки. Додавання до числа суми, і навпаки.		
	1	Віднімання від числа суми, і навпаки.		
	1	Додавання до числа різниці, і навпаки.		
	1	Віднімання від числа різниці, і навпаки.		
	2	Додавання та віднімання в межах 100 (всі випадки).		
	27	Множення і ділення в межах 100.		
	1	Множення числа 2 і ділення на 2 рівні частини. Лічба двійками.	Учень: користується таблицею множення чисел 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 та таблицею ділення на 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9;	Розвиток вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
	1	Множення на 3 і ділення на 3 рівні частини. Лічба трійками.	знає назву компонентів множення та ділення; лічить рівними	
	1	Ділення на вміщення.	числовими групами в межах 100;	Розвиток вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням власних дій.
	1	Множення числа 4 і ділення на 4 рівні частини. Лічба четвірками.	замінює дію множення на дію додавання;	
	1	Множення числа 5 і ділення на 5 рівних частин. Лічба п'ятірками (повторення).	співвідносить дію множення з дією ділення; розв'язує приклади на множення та ділення; пояснює розв'язання	Розвиток уміння орієнтуватися в способах виконання навчальних

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	2	Множення числа 6.	прикладів; розв'язує арифметичні задачі на знаходження добутку і частки, збільшення числа в декілька разів, зменшення числа в декілька разів; складає короткий запис умови, пояснює розв'язання, записує арифметичну дію, відповідь задачі.	завдань. Розвиток вміння доводити, діяти за аналогією. Розвиток вміння запам'ятовувати. Розвиток моторики, мовлення. Розвиток вміння організувати робоче місце.
	2	Ділення на 6 рівних частин. Лічба по 6.		
	1	Ділення по 6.		
	2	Множення числа 7.		
	2	Ділення на 7 рівних частин.		
	1	Ділення по 7.		
	2	Множення числа 8.		
	2	Ділення на 8 рівних частин.		
	1	Ділення по 8.		
	2	Множення числа 9.		
	2	Ділення на 9 рівних частин.		
	1	Ділення по 9.		
	1	Іменовані числа. Додавання та віднімання чисел, вираженими однією одиницею мірами вартості (7 грн.+5грн.; 50 к.+20 к.)		
	1	Іменовані числа. Додавання та віднімання чисел, вираженими однією одиницею довжини (10 см + 8 см; 20 дм + 10 дм, 9 м +6 м, 32 мм + 5 мм).		
	11	Геометричний матеріал		
	1	Трикутники. Сторони. Кути. Основа. Висота. Розпізнавання. Креслення.	Учень: розрізняє і називає елементи трикутника; визначає види трикутників за допомогою косинця і креслить їх.	Розвиток просторових уявлень та понять. Розвиток просторової орієнтації.
	3	Трикутники. Види трикутників за кутами. Визначення за допомогою косинця. Креслення.		Розвиток вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати.
	2	П'ятикутник як окремих випадок замкненої ламаної лінії. Кути. Сторони. Креслення за даними точками, зразком.	Учень: розрізняє, називає елементи п'ятикутника; креслить п'ятикутники за даними точками, зразком.	Розвиток вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.
	2	Шестикутник. Кути. Сторони. Креслення за даними точками, зразком.	Учень: розрізняє, називає елементи шестикутника; креслить шестикутники за	Розвиток вміння самостійно виконувати навчальні завдання.

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	3	Коло. Круг. Центр. Радіус. Дуга. Побудова кола за допомогою циркуля.	даними точками, зразком. Учень: розрізняє коло і круг; визначає радіус, центр, дугу; креслить коло за допомогою циркуля.	Розвиток моторики. Розвиток мовлення.
	10	Повторення вивченого за рік		
	3	Додавання та віднімання в межах 100 (всі випадки).	Учень: розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 100 без переходу та з переходом через розряд прийомом письмових та усних обчислень; пояснює розв'язання прикладів; розв'язую прості та складені арифметичні задачі.	Розвиток прийомів розумової діяльності. Розвиток вміння орієнтуватися в способах виконання навчального завдання. Розвиток просторової орієнтації.
	3	Множення та ділення в межах 100.	Учень: користується таблицею множення та ділення; розв'язує приклад на множення та ділення; пояснює розв'язання прикладів; розв'язує прості та складені арифметичні задачі на ходження добутку і частки, збільшення числа в декілька разів, зменшення числа в декілька разів.	
	1	Види ліній. Ламана лінія. Побудова ламаної лінії за даними розділами.	Учень: будує ламану лінію за даними розмірами.	
	1	Трикутники. Види трикутників за кутами. Побудова за кутами.	Учень: визначає види трикутників за кутами, креслить трикутники за кутами.	

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:
вміють користуватися таблицею множення і ділення;
виконують дії множення та ділення;
розпізнають й розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеве й кратне порівняння;
розв'язують складені арифметичні задачі;

виконують дії з простими іменованими числами;
розпізнають види трикутників за видами кутів;
вміють креслити ламану за даними довжинами відрізків.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
здатність користуватися математичною термінологією;
здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
здатність розв'язувати прості арифметичні задачі;
здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

6 клас
(170 годин, 5 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
I.	32	Додавання та віднімання в межах 100 (Повторення).	Учень:	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати.
	1	Усна та письмова нумерація в межах 100. Десятковий склад чисел. Таблиця розрядів.	рахає до 100 у прямому і зворотному порядку одиницями та десятками;	Розвивати вміння планувати та контролювати власні дії.
	1	Парні та непарні числа. Лічба рівними числовими групами (2, 5, 10, 20).	прилічує та відлічує по 1, 10, рівними числовими групами (по 2, 5, 20);	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією.
	1	Римські цифри I – XII.	знає і позначає римські числа I – XII;	Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя.
	1	Додавання та віднімання круглих десятків. Назва компонентів.	користується порядковими числівниками;	Розвивати вміння контролювати проміжні та кінцеві результати.
	1	Додавання одноцифрового числа до круглих десятків (30 +7, 7 + 30). Переставний закон додавання.	знає місце кожного числа в натуральному ряді чисел в межах 100, розуміє властивості даного ряду: кожне число на одиницю більше попереднього і на одиницю менше наступного;	
	1	Віднімання від двоцифрового числа одиниць одного з розрядів (46 – 6, 46 – 40).	розуміє десятковий склад числа;	
	1	Назва компонентів.	розкладає число на розрядні доданки і складає число з розрядних доданків, знає розряди (одиниці, десятки, сотні);	
	1	Додавання круглих десятків до двоцифрового числа. (52 + 40, 40 + 52).	порівнює числа в межах 100;	
	1	Віднімання круглих десятків (64 – 30).	записує і читає числа першої сотні;	
	1	Нуль як компонент додавання і віднімання.	розуміє по місцеве	
	1	Додавання і віднімання одноцифрового числа (25 + 3, 3 + 25, 87 – 4).		

			значення цифр у числі; називає і записує круглі десятки; рачує круглими десятками;	
II.	1	Додавання та віднімання двоцифрових чисел ($34 + 21$, $21 + 43$, $67 - 35$).	обчислює приклади на додавання та віднімання без переходу через розряд; пояснює розв'язання прикладів; використовує переставний закон додавання; розв'язує приклади з дужками, пояснює розв'язання; вміє знаходити невідомий доданок; розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 100 з переходом через розряд, пояснює розв'язання; вміє знаходити невідоме зменшуване, від'ємник розв'язує прості та складені арифметичні задачі;	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння орієнтуватися у способах виконання навчальних завдань.
	1	Додавання до суми чисел.		
	1	Круглі дужки.		
	1	Додавання суми до числа.		
	1	Різницеве порівняння чисел.		
	2	Знаходження невідомого доданка.		
		Додавання двоцифрового і одноцифрового числа з переходом через розряд ($16 + 4$, $4 + 16$, $36 + 7$, $7 + 36$).		
	2	Додавання двоцифрових чисел ($36 + 24$, $56 + 37$).		
	2	Віднімання одноцифрового числа від двоцифрового з переходом через розряд ($17 - 9$, $26 - 8$).		
	1	Віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд ($61 - 34$).		
	1	Додавання і віднімання з переходом через розряд.		
	1	Знаходження невідомого зменшуваного.		
	3	Знаходження невідомого від'ємника. Віднімання числа від суми. Віднімання суми від числа. Систематизація та узагальнення знань.		
	14	Множення та ділення в межах 100 (Повторення) .		
3	Множення числа 2 і ділення на 2 рівні частини.			
1	Ділення на вміщення.			
1	Множення числа 3 і ділення на 3 рівні частини. Назва компонентів.			
1	Множення числа 4 і ділення на 4 рівні частини. Порядок дій.			
1	Знаходження частини числа.			
1	Множення числа 5 і ділення на 5 рівних частин. Переставний закон множення.			
3	Множення числа 2, 3, 4, 5 і ділення на рівні частини.			

	1	Ділення на вмiщення.	на скiльки бiльше,	та кiнцевi результати.
	1	Множення числа 6 i дiлення на	менше» i «у скiльки	Розвивати часовi
	1	6 рiвних частин.	разiв бiльше, менше»;	уявлення, вмiння
		Рiзницеве порiвняння чисел.	диференцiює поняття «	запам'ятовувати.
		Кратне порiвняння чисел.	збiльшення у ...», «у	Розвивати вмiння
	5	Диференцiацiя понять «на	скiльки бiльше»;	порiвнювати,
	4	скiльки бiльше, менше» i «у	диференцiює поняття	узагальнювати
		скiльки разiв бiльше, менше».	«зменшення у ...», «у	навчальний матерiал,
		Диференцiацiя понять «	скiльки менше»;	дiяти за аналогiєю.
	1	збiльшення у ...» i «у скiльки	здiйснює рiзницеве i	
		бiльше».	кратне порiвняння чисел;	Розвивати вмiння
	4	Диференцiацiя понять «	аналiзує умову задачi;	аналiзувати,
		зменшення у ...» i «у скiльки	складає задачi за	порiвнювати,
	1	менше».	коротким записом,	узагальнювати
	1	Множення числа 7 i дiлення на	записує умову	навчальний матерiал.
	1	7 рiвних частин. Знаходження	розв'язання i вiдповiдь;	Розвивати вмiння
		невiдомого спiвмножника.		орiєнтуватися в способах
	1	Множення числа 8 i дiлення на		виконання навчальних
		8 рiвних частин. Знаходження		завдань.
		невiдомого дiленого.		
		Множення числа 9 i дiлення на		
		9 рiвних частин. Знаходження		
		невiдомого дiльника.		
		Множення нуля i множення на		
		нуль.		
		Дiлення нуля.		Розвивати вмiння
		Множення 1 i дiлення на 1.		аналiзувати навчальний
		Множення числа 10 i дiлення		матерiал, порiвнювати та
		на 10.		узагальнювати.
III.	11	Дiлення з остачею.	Учень:	Розвивати вмiння
	1	Дiлення з остачею на 2, 3.	вмiє користуватися	самостiйно
	1	Дiлення з остачею на 4, 5.	таблицями множення i	застосовувати правила
	1	Дiлення з остачею на 6.	дiлення;	множення та дiлення
	1	Дiлення з остачею на 7.	виконує дiлення на	чисел.
	1	Дiлення з остачею на 8.	одноцифрове число;	Розвивати
	1	Дiлення з остачею на 9.	виконує дiлення чисел на	регульовальну та
	1	Дiлення з остачею на 2, 3, 4, 5,	одиницю з остачею;	контрольовальну функцiї
	1	6, 7, 8, 9.		мовлення.
	1	Мiри часу. Рiк. Мiсяць.	Учень:	
	1	Тиждень. Їх спiввiдношення.	знає мiри часу: рiк,	
	1		мiсяць, тиждень, день;	
			спiввiдносить мiри часу;	
				Розвивати просторовi
				уявлення.
				Формувати та
				розвивати прийоми
				розумової дiяльностi.
				Розвивати вмiння
				практично орієнтуватися

IV.	18			
	1	Множення і ділення круглих десятків. Множення чисел 10, 20 в межах 100.	Учень: знає табличне множення та ділення; знає особливі випадки множення та ділення; вміє користуватися таблицями множення та ділення;	в оточуючій дійсності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, збагачувати словник.
	1	Множення чисел 30, 40, 50 в межах 100.	розв'язує приклади на множення та ділення круглих десятків в межах 100;	
	1	Ділення круглих десятків на 2, 3, 4, 5.	пояснює розв'язання прикладів.	
	1	Перевірка ділення множенням. Ділення круглих десятків на 6, 7, 8, 9. Перевірка множення діленням.		
	1			
	1	Позатабличне множення і ділення на одноцифрове число без переходу через розряд в межах 100.	Учень: знає назву компонентів дії ділення та множення; виконує множення на одноцифрове число без переходу через розряд в межах 100;	
	1	Множення на 2 в межах 100. Множення на 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 в межах 100.	виконує ділення на одноцифрове число без переходу через розряд в межах 100;	
	1	Позатабличне ділення на 2, 3. Позатабличне ділення на 4, 5, 6, 7, 8, 9.	виконує перевірку множення діленням, ділення множенням;	
	1	Перевірка множення діленням. Перевірка ділення множенням. Позатабличне множення і ділення в межах 100 (всі випадки).	визначає час з точністю до 5 хвилин.	
V.	1	Секунда. 1 хв = 60 сек. 1 год = 60 хв. Визначення часу з точністю до 5 хв.		
	1	Табличне множення і ділення. (Всі випадки. Повторення). Ділення з остачею . (Повторення).	Учень: знає міри довжини, практично розрізняє метр, дециметр, сантиметр, міліметр; співвідносить міри довжини;	
	1	Позатабличне множення і ділення без переходу через розряд. (Повторення).	розрізняє пряму лінію і відрізок; вимірює довжину відрізків;	
	1	Геометричний матеріал. Метр. Сантиметр. Їх співвідношення. Пряма лінія і відрізок. Вимірювання відрізків. Креслення за даними розмірами.	креслить відрізки заданої довжини.	
	1	Відрізок. Креслення відрізка меншого і більшого за даний на кілька сантиметрів.		
	1	Відрізок. . Креслення відрізка меншого і більшого за даний тільки у кілька разів.	Учень: знає назву кутів, їх елементи, розрізняє кути;	
	1			
	1			Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки,

VI.	11	Кути. Сторони. Вершини. Позначення.	креслить кути за допомогою	доводити, діяти за аналогією.
	1	Прямий кут. Розпізнавання. Побудова за допомогою креслярського косинця.	креслярського косинця; порівнює кути за допомогою	Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій.
	1	Гострий кут. Розпізнавання. Креслення.	креслярського косинця; знаходить означений кут на різних геометричних фігурах.	Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.
	1	Тупий кут. Розпізнавання. Креслення.	Учень: знає назву, показує елементи	
	1	Порівняння кутів за допомогою креслярського косинця. Відшукування гострих, прямих, тупих кутів на різних геометричних фігурах.	чотирикутника; креслить чотирикутники (квадрат, прямокутник) за даними сторонами за допомогою	
	1	Чотирикутники. Число сторін і кутів. Розпізнавання креслення.	креслярського косинця; визначає висоту, діагоналі у	
	1	Квадрат. Властивості сторін і кутів. Вершини. Креслення за допомогою креслярського косинця. Висота квадрата. Діагоналі.	чотирикутника; порівнює прямокутник і квадрат за кутами і сторонами;	
	1	Прямокутник. Сторони. Кути. Вершини. Креслення прямокутників за даними сторонами. Висота прямокутника. Діагоналі.	визначає подібність та відмінність квадрата і прямокутника.	
	1	Порівняння прямокутника і квадрата за кутами і сторонами. Подібність їх. Відмінність прямокутника і квадрата.	Учень: визначає елементи трикутника; позначає трикутники буквами латинського алфавіту; розпізнає види трикутників за величиною кутів;	Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, таблицями, з коментуванням власних дій.
	1	Трикутники. Сторони. Кути. Основа. Висота. Розпізнавання. Креслення.	креслить трикутники за даними величинами кутів;	Розвивати просторові уявлення.
	1	Прямокутний трикутник. Відшукування і креслення за допомогою косинця. Гострокутний трикутник. Відшукування за допомогою косинця. Креслення. Тупокутний трикутник. Відшукування за допомогою косинця. Креслення.	Розпізнає види трикутників за довжинами сторін; відшукує означені трикутники шляхом вимірювання сторін; креслить трикутники за трафаретом, вершинами.	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, працювати з коментуванням власних дій.
1	Рівносторонній трикутник. Відшукування шляхом вимірювання сторін. Рівнобедрений трикутник. Відшукування шляхом вимірювання сторін.	Учень:	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати,	

VII.	10 1 1 1 1 2 2	Різносторонній трикутник. Відшукування шляхом вимірювання сторін.	вміє усно і письмово до давати та віднімати без переходу із переходом через розряд в межах 100; розв'язує прості та складені арифметичні задачі.	узагальнювати. Розвивати вміння планувати та контролювати власні дії. Знає одиниці вимірювання часу (година, хвилина, секунда). Розуміє необхідність вимірювання часу. Орієнтується у часі (порівнює годину і хвилину, хвилину і секунду, їх тривалість), співвідносить годину і хвилину (1 година = 60 хвилин, 1 хвилина = 60 секунд); Визначає час з точністю до 5 хв.
		I. Нумерація в межах 1000. Нумерація в межах 100 (Повторення). 1, 10, 100 – лічильні одиниці.	Учень: утворює, читає і записує числа, які складаються з круглих сотень, сотень і десятків, сотень, десятків і одиниць; порівнює розрядні одиниці і числа сусідніх розрядів; визначає кількість розрядних одиниць і загальні кількості одиниць, десятків, сотень у числі; рачує в прямому і зворотному порядку одиницями і рівними числовими групами; знає місце числа в числовому ряді; порівнює числа; знає і називає одноцифрові, двоцифрові, трицифрові та чотирицифрові числа; визначає найбільше та найменше число в кожному розряді; знає і називає числа парні й непарні; здійснює заокруглення чисел до круглих десятків; знає і позначає римські числа I – XII.	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння орієнтуватися у способах виконання навчальних завдань.
		Пряма і зворотна лічба сотнями в межах 1000. 1000 як нова розрядна одиниця. Утворення, читання і запис повних чисел. Розрядна таблиця. Десятковий склад чисел. Утворення, читання і запис неповних чисел. Десятковий склад чисел. Порівняння розрядних одиниць. Порівняння чисел сусідніх розрядів (2, 20, 20 – 200). Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень у числі. Пряма і зворотна лічба розрядними одиницями і рівними числовими групами (по 2, 5, 20, 20, 200, 500). Місце числа в числовому ряді. Порівняння чисел. Одноцифрові, двоцифрові, трицифрові і чотирицифрові числа, найбільше і найменше з них (крім чотирицифрових). Заокруглення чисел до круглих десятків.		
VIII	11 1 1 1 1 1	Кілограм. Грам. Їх співвідношення. Кілометр. Метр. Їх	Учень: знає назви одиниць маси; співвідносить одиниці маси: кілограм – грам. Учень:	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння

	1	співвідношення.	знає назви одиниць довжини;	працювати з коментуванням власних дій.	
	1		співвідносить одиниці довжини: кілометр – метр.		
	1				
	1				
	1				
IX.	19	Дії над круглими сотнями і десятками.	Учень:	Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.	
	1	Додавання круглих сотень.	розв'язує приклади на додавання та віднімання круглих сотень;		
	2	Віднімання круглих сотень.	розв'язує приклади на множення та ділення круглих сотень;		
	1	Додавання і віднімання круглих сотень.	розв'язує приклади на множення круглих десятків;		
	2	Множення і ділення круглих сотень (200x4, 600: 3).	розв'язує приклади на ділення круглих десятків;		
	1	Множення круглих десятків. (30x3, 40x3, 240x2).	розв'язує приклади на пояснює розв'язання прикладів;		
	2	Ділення круглих десятків (80:4, 480:4, 160:4).	визначає час з точністю до 1 хвилини.		
	2	Множення і ділення круглих сотень і круглих десятків.			
	2	Міри часу. Визначення часу з точністю до 1 хв. Подвійне позначення часу.			
	X.	13	Додавання і віднімання в межах 1000 без переходу через розряд.	Учень:	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
1		Додавання круглих десятків до круглих сотень (400 + 50, 300 + 400 + 60). Назва компонентів.	знає нумерацію чисел в межах 1000;	Розвивати вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням власних дій.	
1		Віднімання круглих десятків або сотень (840 – 40, 840 – 800). Назва компонентів.	розуміє значення цифр у числі;		
1		Додавання і віднімання круглих десятків (240 + 30, 390 – 70). Порядок дій. Дужки.	визначає кількість розрядних одиниць;		
1		Додавання і віднімання одноцифрового числа (200+8, 208 – 8).	визначає місце числа в натуральному ряді чисел;		
1		Додавання і віднімання двоцифрового числа (500 + 36, 185 – 85).	порівнює числа в межах 1000;		
1		Додавання і віднімання одноцифрового числа (180 + 4, 283 – 3).	розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 1000 без переходу через розряд;		
1		Додавання і віднімання круглих десятків (354 + 20, 748– 20).	пояснює розв'язання прикладів.		
1		Додавання і віднімання одноцифрового числа (275 + 2, 649 – 5).		Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.	
1		Додавання і віднімання двоцифрового числа (155 +32,			

ХІІ.	2	368 – 43). Додавання і віднімання круглих сотень (270 + 300, 450 – 200, 527 + 400, 789 - 300).		
	2	Додавання і віднімання трицифрових чисел (342 + 237, 852 – 632, 768 – 243).		
	7	Додавання і віднімання в межах 1000 з переходом через розряд.	Учень: визначає кількість розрядних одиниць; розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 1000 з переходом через розряд, пояснює розв'язання; виконує перевірку додавання.	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння планувати та контролювати проміжні та кінцеві результати. Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати мовлення.
	1	Додавання і віднімання без переходу через розряд (письмові прийоми).		
	1	Додавання, коли сума одиниць першого розряду дорівнює 10 (146 +24, 218 + 352, 624 +6).		
	1	Віднімання, коли доводиться позичати десяток, а одиниці зменшуваного дорівнюють нулю (360 – 134, 470 – 16, 650-8). Перевірка віднімання.		
	1	Додавання, коли сума одиниць першого розряду більше 10 (248 + 136, 438 + 27, 548+ 5). Перевірка додавання.		
	1	Віднімання, коли число одиниць зменшуваного менше числа одиниць від'ємника (562 – 248, 643 – 37, 692 – 7).		
	1	Додавання, коли сума одиниць другого розряду > 10 (514 + 292, 363 + 484).		
	1	Віднімання, коли число десятків зменшуваного дорівнює нулю, або менше числа десятків від'ємника (707 – 346, 918 –254).		
	1	Додавання, коли сума одиниць і першого, і другого розряду >10 (436 + 264, 632 + 179, 354 +65, 346 + 54).		
	1	Віднімання, коли доводиться позичати і десяток, і сотню (540 – 68, 720 – 454, 621 – 47, 556 – 378).		
	1	Віднімання, коли зменшуване закінчується двома нулями або нуль стоїть всередині його (600 – 53, 800 – 337, 501 – 25, 604 – 338).		
5	Додавання та віднімання з переходом через розряд. Віднімання, коли у			

		зменшуваному є нулі і стоять вони на різних місцях.		
XIII	14	Іменовані числа.	Учень:	Розвивати вміння
	1	Абстрактні та іменовані числа.	встановлює	узагальнювати,
	1	Просте і складне іменоване число.	співвідношення між	доводити, діяти за
	1	Роздроблення простих іменованих чисел : метрів у дециметри, дециметрів у сантиметри, сантиметрів у міліметри.	одиницями вартості, довжини, ваги;	аналогією.
	1	Роздроблення простих іменованих чисел : метрів у сантиметри, гривні у копійки.	роздроблює і перетворює числа;	Розвивати вміння
	1	Перетворення іменованих чисел: міліметрів у сантиметри, сантиметрів у дециметри, дециметрів у метри.	виконує додавання та віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.	самостійно виконувати навчальні завдання: аналізувати навчальний матеріал, планувати та контролювати власні дії.
	1	Перетворення іменованих чисел: копійок у гривні, сантиметрів у метри.		
	1	Додавання простих і складених іменованих чисел без		
	1	перетворення: $12\text{ м} + 15\text{ м} =$; $15\text{ см} + 3\text{ мм} =$; $6\text{ м} + 9\text{ дм} =$; $3\text{ дм} + 4\text{ см} =$; $6\text{ грн.} + 40\text{ к.} =$; $4\text{ м} 5\text{ дм} + 10\text{ м} =$; $3\text{ м} 4\text{ дм} + 2\text{ дм} =$;		
	1	$25\text{ м} 30\text{ см} + 5\text{ м} 40\text{ см}$.		
	1	Віднімання іменованих чисел без роздроблення : $45\text{ м} - 23\text{ м} =$; $74\text{ см} 5\text{ мм} - 5\text{ мм} =$; $14\text{ дм} 8\text{ см} - 14\text{ дм} =$; $93\text{ м} 7\text{ дм} - 2\text{ дм} =$; $79\text{ м} 8\text{ см} - 36\text{ м} =$; $65\text{ грн.} 85\text{ к.} - 14\text{ грн.} 21\text{ к.}$		
	1	Додавання іменованих чисел з перетворенням у більші одиниці мір: $75\text{ см} + 25\text{ см} =$; $13\text{ к.} + 87\text{ коп.} =$; $8\text{ дм} + 2\text{ дм} =$; $6\text{ мм} + 4\text{ мм} =$; $6\text{ грн.} 58\text{ коп.} + 42\text{ к.}$		
	1	Віднімання іменованих чисел з роздробленням : $1\text{ м} - 23\text{ см} =$; $1\text{ грн.} - 62\text{ к.} =$; $1\text{ дм} - 2\text{ см} =$; $1\text{ см} - 2\text{ мм} =$; $1\text{ м} - 8\text{ дм} =$.		
	1	Додавання та віднімання іменованих чисел.		
	1	(Узагальнення матеріалу).		
XIV		Звичайні дробі.	Учень:	Розвивати просторові
		Знаходження половини конкретної величини (круга,	знаходить частини конкретної величини і	уявлення.
				Розвивати вміння

XV	<p>1</p> <p>1</p> <p>5</p>	<p>квадрата, прямокутника та ін.) і конкретної кількості. Знаходження третьої частини конкретної кількості і конкретної величини. Знаходження четвертої частини конкретної кількості і конкретної величини. Знаходження п'ятої і десятої частини конкретної кількості і конкретної величини. Утворення і позначення частин: $1\frac{1}{2}$; $1\frac{1}{3}$; $1\frac{1}{4}$; $1\frac{1}{5}$; $1\frac{1}{10}$. Чисельник і знаменник дробу, їх значення. Знаходження $1\frac{1}{2}$; $1\frac{1}{3}$; $1\frac{1}{4}$; $1\frac{1}{5}$; $1\frac{1}{10}$ від конкретної кількості або конкретної величини. $1\text{ мм} = 1\frac{1}{10}\text{ см}$; $1\text{ см} = 1\frac{1}{10}\text{ дм}$; $1\text{ дм} = 1\frac{1}{10}\text{ м}$. Порівняння дробів з однаковими чисельниками і різними знаменниками. Порівняння дробів з однаковими знаменниками і різними чисельниками. Порівняння дробів з одиницею. Правильні і неправильні дробі. Мішані числа. Порівняння мішаних чисел.</p> <p>Повторення вивченого за рік.</p> <p>Геометричний матеріал. Пряма лінія. Напрямки. Креслення за даними розмірами в різних напрямках.</p>	<p>конкретної кількості; утворює, читає, записує звичайні дробі розрізняє чисельник і знаменник; порівнює дробі; розпізнає правильні та неправильні дробі, мішане число. Учень: читає, записує, порівнює числа до 1000; виконує усно і письмово додавання та віднімання чисел у межах 1000; користується таблицями множення та ділення; роздроблює і перетворює числа, одержані при вимірюванні одиниць вартості, довжини, маси; Виконує додавання та віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням; розпізнає і розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження частини числа, на різницеве й кратне порівняння; розв'язує складені арифметичні задачі.</p> <p>Учень: креслить пряму лінію за даними розмірами у різних напрямках; розрізняє замкнену і незамкнену криву лінію; виділяє коло як криву замкнену лінію; визначає дугу як незамкнену криву лінію. Креслить коло за допомогою циркуля.</p> <p>Учень: Розрізняє види ламаної лінії; Креслить ламані лінії; Вимірює довжину</p>	<p>аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією. Розвивати моторику. Розвивати просторові уявлення, вміння аналізувати, порівнювати, працювати за зразком і вказівками вчителя. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p> <p>Розвивати просторові уявлення . Розвивати вміння аналізувати,</p>
----	----------------------------	---	---	---

<p>XVI</p>		<p>Крива лінія. Креслення. Замкнена і незамкнена крива лінія.</p> <p>Коло як крива замкнена лінія. Дуга як незамкнена крива лінія.</p> <p>Ламана лінія. Замкнена і незамкнена ламана лінія. Креслення. Вимірювання довжини ламаної лінії. Побудова ламаної лінії за даними розмірами.</p> <p>Кути. Види кутів. Види трикутників за кутами. Побудова.</p> <p>Трикутники. Види трикутників за сторонами. Побудова.</p> <p>Многокутники як окремі випадки замкненої ламаної лінії. Їх назва в залежності від кількості кутів. Прямокутник як окремий випадок замкненої ламаної лінії. Квадрат як окремий випадок замкненої ламаної лінії. Порівняння прямокутника і квадрата.</p> <p>Шестикутник як окремий випадок замкненої ламаної лінії. Розпізнавання. Креслення</p>	<p>ламаної лінії; Будує ламану лінію за даними розмірами; Учень: Знає назву кутів, їх елементи, розрізняє кути; Креслить кути за допомогою креслярського косинця. Учень: розрізняє елементи трикутника; визначає види трикутників за допомогою косинця; визначає види трикутників шляхом вимірювання сторін; креслить трикутники різних видів за допомогою лінійки; будує рівносторонній рівнобедрений і різносторонній трикутники за допомогою циркуля і лінійки; будує трикутники за даними сторонами за допомогою циркуля і лінійки.</p> <p>Учень: Знає назву геометричних фігур, вибирає означену фігуру, дає визначення; Знає назву і показує елементи прямокутника і квадрата; Порівнює прямокутник і квадрат за кутами і сторонами, визначає подібність та їх відмінність. Учень: Розрізняє, креслить шестикутник за даними точками, зразком; Знає елементи правильного шестикутника; Відшукує правильний шестикутник шляхом вимірювання сторін.</p>	<p>порівнювати, узагальнювати. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання. Розвивати моторику, мовлення.</p>
------------	--	--	---	---

	<p>за даними точками. Правильний шестикутник. Кути. Сторони. Відшукування серед ряду шестикутників шляхом вимірювання сторін.</p> <p>Повторення вивченого за рік.</p>	<p>Учень: визначає види трикутників за кутами і сторонами; креслить трикутники за допомогою циркуля і лінійки за даними довжинами сторін; креслить ламану лінію за даними розмірами; розрізняю многокутники; креслить правильний шестикутник за допомогою циркуля і лінійки.</p>	
--	---	--	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- вміють користуватися таблицею множення і ділення;
- виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 100;
- виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 1000;
- виконують дії множення та ділення круглих сотень та круглих десятків;
- виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;
- читають, записують звичайні дроби, розпізнають чисельник і знаменник, правильні та неправильні дроби, мішане число;
- розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеve й кратне порівняння;
- розв'язують складені арифметичні задачі;
- виконують дії з простими і складеними іменованими числами;
- розпізнають види трикутників за кутами, креслять їх;
- розпізнають види трикутників за сторонами, креслять їх;
- розрізняють, креслять многокутник (шестикутник) за даними точками, зразком;
- вміють креслити ламану за даними довжинами відрізків.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
- здатність користуватися математичною термінологією;
- здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
- здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
- здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;
- здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

7 клас
(170 годин, 5 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
I.	13 1 1 1 1 1 2 2 2 1	<p>Усне і письмове додавання і віднімання чисел у межах 1000 (повторення).</p> <p>Повторення нумерації в межах 1000.</p> <p>Додавання в межах 1000, коли сума одиниць одного з розрядів ≥ 10. Назви компонентів і результати дії додавання.</p> <p>Віднімання в межах 1000, коли одиниці зменшуваного дорівнюють 0 або число їх менше ніж у від'ємнику.</p> <p>назва компонентів. перевірка віднімання додаванням.</p> <p>Додавання в межах 1000, коли сума одиниць кількох розрядів ≥ 10. Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Віднімання в межах 1000, коли доводиться позичати сотню (десятки зменшуваного дорівнюють нулю або їх менше, ніж у від'ємнику).</p> <p>Віднімання, коли доводиться позичати і десятку і сотню (зменшуване закінчується двома нулями або нуль стоїть в середині його).</p> <p>Знаходження невідомого доданка</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника</p> <p>Додавання та віднімання в межах 1000.</p>	<p>Учень:</p> <p>вміє усно і письмово додавати та віднімати без переходу та з переходом через розряд в межах 1000 виконує перевірку додавання відніманням, віднімання додаванням знаходить невідомий доданок знаходить невідоме зменшуване знаходить невідомий від'ємник.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, планувати навчальний матеріал, контролювати власні дії.</p>
II.	7 1 1	<p>Усна і письмова нумерація в межах 10000</p> <p>Нумерація в межах 10000. Розрядна таблиця.</p> <p>Утворення, запис і читання чисел в межах 10000.</p> <p>Порівняння розрядних одиниць із однаковою</p>	<p>Учень:</p> <p>утворює, читає і записує числа, які складаються з круглих тисяч, тисяч і сотень, тисяч, сотень, десятків, тисяч, сотень, десятків і одиниць; порівнює розрядні одиниці і числа сусідніх</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя</p>

	1	цифрою (2-20-200-20000) Порівняння чисел. Десятковий склад чисел. Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень, тисяч в числі. Парні і непарні числа.	розрядів; визначає кількість розрядних одиниць і загальну кількість одиниць, десятків, сотень, тисяч у числі; рачує в прямому і зворотньому порядку одиницями і рівними числовими групами; знає місце числа в числовому ряді;	
III.	12	Додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд. Додавання багатоцифрових чисел без переходу через розряд. назви компонентів і результату дії додавання. Додавання багатоцифрових чисел з переходом через розряд. назва компонентів і результату дії додавання. Знаходження суми трьох доданків. переставний закон додавання. Віднімання без переходу через розряд. назва компонентів і результату дії віднімання. Віднімання з переходом через розряд в одному випадку. Назва компонентів і результату дії віднімання. Віднімання з переходом через розряд у кількох випадках. Віднімання, коли у зменшуваному є один або кілька нулів і стоять вони на різних місцях. Знаходження невідомого доданка. Перевірка додавання відніманням. Знаходження невідомого зменшуваного. Знаходження невідомого від'ємника.	Учень: знає нумерацію в межах 10000; розуміє значення цифр у числі; визначає кількість розрядних одиниць; визначає місце числа в натуральному ряді чисел; порівнює числа в межах 10000; розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 10000 без переходу та з переходом через розряд; розв'язує приклади з невідомими компонентами дії додавання та віднімання.	Розвивати вміння аналізувати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.
IV.			Учень:	Розвивати вміння

			розв'язання; знає переставну властивість множення; розв'язує приклади самостійно; виконує множення на одиницю з нулями;	
VI.	9	Ділення на одноцифрове число в межах 1000.	Учень: знає табличне ділення;	Розвивати вміння самостійно застосовувати правила ділення чисел.
	1	Ділення круглих сотень та трицифрових чисел, що закінчуються нулем на одноцифрове число.	знає особливі випадки ділення;	Розвивати вміння діяти за аналогією.
	1	Ділення на одноцифрове число, коли одиниці кожного розряду діленого діляться на дільник без остачі. Назва компонентів.	розв'язує приклади самостійно;	
	1	Ділення, коли одиниці кожного розряду діленого діляться на дільник без остачі. Назва компонентів.	знає назви компонентів ділення (ділене, дільник, частка).	
	1	Ділення, коли при діленні десятків залишається остача, яку потрібно розробляти в одиниці. Перевірка ділення множенням.		
	1	Ділення, коли залишаються сотні, які потрібно роздробити у десятки.		
	1	Ділення, коли в одиниці нижчого розряду потрібно роздробляти і сотні, і десятки.		
	1	Ділення, коли число сотень менше від дільника.		
	1	Ділення, коли всередині або в кінці частки одержуємо нуль.		
	1	Перевірка дії множення.		
	1	Кратне порівняння чисел.		
VII.	8	Ділення в межах 10000.	Учень: вміє користуватися таблицями множення та ділення;	Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.
	1	Ділення на одноцифрове число, коли всі розряди діленого діляться на дільник без остачі.	виконує ділення на одноцифрове число;	Розвивати прийоми розумової діяльності.
	1	Ділення на одноцифрове число, коли один з розрядів не ділиться без остачі, а в частці одержуємо стільки цифр, скільки в діленому.	виконує ділення чисел на одиницю з нулями без остачі;	Розвивати вміння узагальнювати, доводити.
	1	Перевірка ділення.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли в одиниці		

	1	нижчого розряду потрібно роздроблювати тисячі, сотні, десятки і в частці одержуємо стільки цифр, скільки в діленому.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли одиниці тисяч не діляться на дільник, і в частці одержуємо на одну цифру менше, ніж у діленому.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли не всі розряди діляться на дільник, і в частці замість деяких розрядів одержуємо нулі.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли ділене закінчується нулями, а в частці немає нулів.		
	1	Ділення на одноцифрове число (всі випадки). Перевірка дією множення. Ділення на одиницю з нулями.		
VIII.	16	Геометричний матеріал	Учень:	Розвивати просторові уявлення. Формувати та розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя. Розвивати моторику, збагачувати словник.
	1	Види ліній: прямі, криві,	розрізняє види ліній;	
	1	ламані.	будує відрізки;	
	2	Відрізок. Побудова відрізків.	додає та віднімає відрізки;	
	2	Додавання і віднімання відрізків.	збільшує та зменшує відрізки на заданий відрізок;	
	2	Збільшення та зменшення відрізків на заданий відрізок.	вміє ділити відрізок на дві рівні частини за допомогою циркуля та лінійки;	
	1	Поділ відрізка на дві рівні частини за допомогою циркуля та лінійки.	знає і креслить вертикальні, горизонтальні та похилі напрями прямих ліній; диференціює, креслить взаємно перпендикулярні прямі, паралельні прямі.	
	1	Мірило.		
	2	Напрямки прямих ліній: вертикальний, горизонтальний, похилий.		
	2	Взаємно перпендикулярні прямі. Побудова їх. Паралельні лінії. Побудова паралельних ліній. Систематизація та узагальнення знань.		
IX.	8	Іменовані числа.	Учень:	Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.
	1	Роздроблення та перетворення іменованих чисел.	виконує роздроблення простих і складених іменованих чисел;	
		Прості та складені іменовані	виконує перетворення	

	2	числа	іменованих чисел;	Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією.
	2	Роздроблення простих іменованих чисел.	виконує додавання та віднімання іменованих чисел;	
	3	Роздроблення складених іменованих чисел.	розв'язує прості та складені арифметичні задачі.	
		Перетворення іменованих чисел, коли в результаті виходить просте іменоване число.		
		Перетворення іменованих чисел, коли в результаті виходить складене іменоване число.		
X.	11	Додавання та віднімання простих та складених іменованих чисел.	Учень:	Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.
	1	Додавання простих та складених іменованих чисел без перетворення.	користується таблицями множення та ділення;	Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя.
	3	Додавання простих та складених іменованих чисел з послідуочим перетворенням.	виконує множення простих і складених іменованих чисел;	
	1	Віднімання простих та складених іменованих чисел без роздроблення.	виконує ділення простих і складених іменованих чисел;	
	3	Віднімання простих та складених іменованих чисел з роздробленням.	Розв'язує прості та складені арифметичні задачі на визначення швидкості, часу, відстані;	
	3	Віднімання простих та складених іменованих чисел з роздробленням.	Знає взаємозв'язок між швидкістю, часом і відстанню;	
		Додавання і віднімання іменованих чисел (всі випадки).	Вміє розв'язувати текстові арифметичні задачі, що вимагають використання залежності між величинами (швидкість, час, відстань)	
XI.	16	Множення та ділення іменованих чисел.	Учень:	Формуються та розвиваються вміння самостійно виконувати завдання.
	2	Множення простих іменованих і складених чисел без перетворення.	Користується таблицями множення та ділення;	Розвивати вміння доводити розпочату справу до завершення.
	3	Множення простих і складених іменованих чисел з перетворенням.	Виконує множення та ділення простих і складених іменованих чисел на одноцифрове чисто.	
	2	Ділення простих іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.		
	3	Ділення складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.		
	3	Швидкість. Час. Відстань.		
	3	Множення та ділення		

		простих і складених іменованих чисел.		
XII.	11	Звичайні дроби.	Учень:	Розвивати вміння
	1	Утворення, читання і запис	має уявлення про	узагальнювати,
	1	звичайних дробів. Чисельник	звичайний дріб, дробове	доводити, діяти за
	1	і знаменник дробу.	число;	аналогією.
	1	Правильні і неправильні	знає означення	Розвивати вміння
	1	дроби.	правильного і	самостійно
		Мішані числа.	неправильного дробу,	виконувати навчальні
	1	Перетворення цілого числа у	мішаного числа;	завдання.
		неправильний дріб.	читає і записує звичайні	
	1	Перетворення мішаного	дроби;	
	1	числа у неправильний дріб.	перетворює ціле число у	
	1	Порівняння дробів.	неправильний дріб;	
	1	Порівняння мішаних чисел.	перетворює мішане число	
	1	Основна властивість дробу.	у неправильний дріб;	
		Скорочення дробів.	виділяє ціле число з	
	1	Виключення цілого числа з	неправильного дробу;	
		неправильного дробу.	знає основну властивість	
		Систематизація і закріплення	звичайного дробу;	
		знань.	вміє скорочувати дроби	
			порівнює звичайні дроби.	
XIII	8	Додавання та віднімання	Учень:	Розвивати просторові
		звичайних дробів.	читає, записує, порівнює	уявлення, просторову
	1	Додавання дробів з	числа в межах 10000;	орієнтацію.
		однаковими знаменниками.	виконує усно і письмово	Розвивати прийоми
	1	Назва компонентів і	додавання та віднімання в	розумової діяльності.
		результату дії додавання.	межах 10000;	Розвивати вміння
	1	Додавання мішаних чисел.	виконує множення та	працювати за розком,
		Віднімання дробів з	ділення в межах 10000;	вказівками вчителя.
		однаковими знаменниками.	виконує додавання та	Розвивати моторику,
	1	Назва компонентів і	віднімання іменованих	збагачувати словник.
		результату дії віднімання.	чисел;	
	1	Віднімання дробу від 1.	перетворює та порівнює	
	1	Віднімання дробу від цілого	дроби та мішані числа.	
	1	числа.		
		Віднімання від мішаних		
	1	чисел дробового числа.		
		Віднімання мішаних чисел.		
		Знаходження однієї частини		
		від числа.		
XIV.	17	Повторення вивченого за рік.	Учень:	Розвивати вміння
	2	Додавання і віднімання в	читає, записує, порівнює	узагальнювати,
		межах 10000 (повторення)	числа в межах 10000;	доводити, діяти за
	4	Множення та ділення в	виконує усно і письмово	аналогією.
		межах 10000 (повторення).	додавання та віднімання в	Розвивати вміння
	3	Додавання і віднімання	межах 10000;	самостійно
		іменованих чисел	виконує множення та	виконувати навчальні
	3	(повторення).	ділення в межах 10000;	завдання.
		Множення та ділення	виконує додавання та	
	2	простих і складених	віднімання іменованих	

	1	іменованих чисел. Додавання і віднімання звичайних дробів $\frac{3}{4}$ і мішаних чисел.	чисел; виконує додавання та віднімання звичайних дробів і мішаних чисел;	
	2	Знаходження однієї та кількох частин від числа	знаходить одну та кілька частин від числа.	
		Систематизація та узагальнення знань.		
XIII.	19	Геометричний матеріал.	Учень:	Розвивати просторові уявлення, просторову орієнтації. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя. Розвивати моторику, збагачувати словник
	1	Види трикутників за сторонами.	розрізняє види трикутників за сторонами;	
	1	Побудова трикутників за заданою довжиною сторін.	креслить трикутники за допомогою циркуля і лінійки за даними довжинами сторін.	
	1	Периметр трикутника.	Учень:	
	1	Практичне обчислення периметра трикутника.	знаходить периметр трикутника,	
	1	Периметр прямокутника.	прямокутника, квадрата.	
	1	Практичне обчислення периметра прямокутника.		
	1	Периметр квадрата.		
	1	Практичне обчислення периметра квадрата.		
	1	Трикутник. Основа, Бічні сторони, вершина.	Учень:	
1	Позначення трикутників.	визначає елементи трикутника, позначає трикутники буквами латинського алфавіту.		
		Види трикутників за величиною кутів.	Учень:	
		Висота трикутника.	розпізнає види трикутників за величиною кутів;	
	1		креслить трикутники за даними величинами кутів.	
			Учень:	
			знає визначення висоти; проводить висоту у трикутниках (прямокутному, гострокутному, тупокутному).	
		Чотирикутники.	Учень:	
		Види чотирикутників.	визначає види чотирикутників;	
	1	Периметр чотирикутника.	обчислює периметр чотирикутників.	
			Учень:	

1	Шестикутник. Побудова правильного шестикутника. Периметр шестикутника.	виділяє шестикутники; будує правильні шестикутники за допомогою циркуля та лінійки; обчислює периметр.	
1	Коло. Круг. Центр, радіус, діаметр. Коло. Круг. Хорди. Дуга.	Учень: розрізняє коло і круг; визначає центр, радіус, діаметр, хорду, дугу; креслить коло за допомогою циркуля.	
6	Порівняння кругів шляхом накладання, за довжиною радіусів, діаметрів. Залежність величини круга від величини радіуса, діаметра. Систематизація знань з геометрії за рік.	Учень: порівнює круги шляхом накладання, за довжиною радіусів, діаметрів. Учень: визначає залежність круга від величини радіуса, діаметра.	

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

вміють читати, записувати й порівнювати числа в межах 10000;

вміють письмово додавати, віднімати, множити та ділити на одноцифрове число в межах 10000;

вміють письмово додавати, віднімати, множити та ділити на одноцифрове число прості та складені іменовані числа виражені мірами вартості, довжини, маси;

виконують перетворення й порівняння звичайних дробів;

вміють письмово додавати та віднімати дроби з однаковими знаменниками, віднімати дріб від 1, цілого числа, знаходити одну та кілька частин від числа;

розв'язують прості та складені арифметичні задачі;

практично користуються мірилом 2:1, 10:1, 100:1;

креслять перпендикулярні, паралельні прямі;

вміють знаходити периметр трикутника, прямокутника, квадрата;

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;

здатність користуватися математичною термінологією;

здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення 10000;

здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;

здатність розв'язувати прості та складені арифметичні задачі;

здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

8 клас – (140 годин, 4 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	4	Нумерація в межах 10000.	Учень:	Розвивати вміння

2.	10	<p>Утворення, запис і читання чисел в межах 10000 (повних і неповних). Таблиця класів і розрядів. Робота з рахівницею.</p> <p>Порівняння розрядних одиниць і розрядних чисел.</p> <p>Порівняння чисел.</p> <p>Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень в числі.</p> <p>Правило заокруглення чисел до вказаного розряду.</p> <p>Додавання і віднімання в межах 10000.</p> <p>Додавання чисел в межах 10000, коли сума одиниць окремих розрядів ≥ 10 у кількох випадках. Назва компонентів. Перевірка додавання додаванням.</p> <p>Додавання трьох компонентів, коли сума одиниць окремих розрядів ≥ 10 у кількох випадках.</p> <p>Переставний закон додавання.</p> <p>Віднімання без переходу через розряд та з переходом в одному і кількох випадках. Назва компонентів.</p> <p>Віднімання багатоцифрових чисел, коли у зменшуваному і від'ємнику є нулі, що стоять на різних місцях.</p> <p>Заміна послідовного віднімання двох чисел відніманням їх суми.</p> <p>Перевірка додавання відніманням.</p>	<p>утворює, записує і читає повні та неповні числа в межах 10000;</p> <p>порівнює розрядні одиниці та розрядні числа;</p> <p>визначає кількість розрядних одиниць і загальну кількість одиниць в числі;</p> <p>рачує в прямому і зворотному порядку одиницями і рівними числовими групами;</p> <p>знає місце числа в числовому ряді;</p> <p>порівнює числа;</p> <p>знає і називає правило заокруглення чисел до вказаного розряду;</p> <p>здійснює заокруглення чисел до вказаного розряду.</p> <p>Учень:</p> <p>знає нумерацію чисел в межах 10000;</p> <p>розуміє значення цифр у числі;</p> <p>визначає місце числа в натуральному ряді чисел;</p> <p>порівнює числа в межах 10000;</p> <p>розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 10000;</p> <p>пояснює розв'язання прикладів;</p> <p>називає компоненти дій додавання та віднімання;</p> <p>здійснює перевірку додавання відніманням, віднімання додаванням;</p> <p>знаходить невідомий доданок, невідоме зменшуване, невідомий від'ємник;</p> <p>розв'язує прості та складені арифметичні задачі.</p>	<p>аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, доводити, діяти за аналогією, контролювати проміжні та кінцеві результати.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями; знаходити причинно-наслідкові зв'язки.</p> <p>Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.</p>
----	----	---	---	---

3.	20	<p>Перевірка віднімання доданкам.</p> <p>Перевірка віднімання відніманням.</p> <p>Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного.</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника.</p> <p>Множення і ділення на одноцифрове число в межах 10000.</p> <p>Множення в межах 10000 з переходом через розряд у кількох випадках.</p> <p>Переставний закон множення.</p> <p>Множення на одноцифрове число, коли у множеному є нулі і стоять на різному місці.</p> <p>Ділення на одноцифрове число, коли розрядні одиниці не діляться без остачі в одному або кількох випадках. Перевірка дії ділення</p> <p>Ділення, коли в кінці частки одержуємо нулі. Перевірка ділення.</p> <p>Ділення, коли нуль одержуємо в середині частки.</p> <p>Ділення з остачею. Перевірка.</p> <p>Перевірка множення діленням.</p> <p>Знаходження невідомого</p>	<p>Учень: виконує множення на одноцифрове число; знає переставну властивість множення; знає назви компонентів множення</p> <p>Учень: виконує ділення на одноцифрове число; знає назви компонентів ділення.</p> <p>Учень: виконує ділення з остачею; здійснює перевірку дії множення діленням; вміє знаходити невідоме множене, невідоме ділене; розв'язує прості текстові арифметичні задачі.</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення, вміння працювати за зразком і вказівкою вчителя, з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати регулюючу та контролюючу функції мовлення.</p> <p>Розвивати самостійність, організовувати власне робоче місце.</p>
----	----	--	---	---

	<p>множеного.</p> <p>Знаходження невідомого діленого.</p> <p>Множення і ділення на 10, 100, 1000, круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Множення на 10, 100, 1000.</p> <p>Множення на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Ділення на 10, 100, 1000 без остачі і з остачею.</p> <p>Ділення на круглі десятки, сотні, тисячі чисел, що закінчуються нулями.</p> <p>Перевірка множення діленням.</p> <p>Знаходження невідомого діленого.</p> <p>Знаходження невідомого множеного.</p> <p>Порядок дій. Круглі дужки.</p> <p>Знаходження середнього арифметичного.</p> <p>Розв'язування задач на знаходження середнього арифметичного.</p>	<p>Учень:</p> <p>виконує множення чисел на 10, 100, 1000;</p> <p>виконує множення на круглі десятки, сотні, тисячі;</p> <p>знає назву компонентів множення;</p> <p>здійснює перевірку множення множенням;</p> <p>пояснює розв'язання прикладів;</p> <p>знає переставку властивість множення.</p> <p>Учень:</p> <p>виконує ділення чисел на 10, 100, 1000 без остачі і з остачею;</p> <p>виконує ділення на круглі десятки, сотні, тисячі;</p> <p>здійснює перевірку множення діленням;</p> <p>вміє знаходити невідоме ділене, невідоме множене;</p> <p>виконує ділення на двоцифрове і двоцифрове число з остачею;</p> <p>здійснює перевірку ділення з остачею;</p> <p>визначає порядок дій і розв'язує приклади з круглими дужками;</p> <p>вміє знаходити середнє арифметичне;</p> <p>розв'язує задачі на знаходження середнього арифметичного;</p> <p>розв'язує прості і складені арифметичні задачі.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати вміння самостійно застосовувати правила множення та ділення.</p> <p>Розвивати вміння запам'ятовувати навчальний матеріал.</p>	
4.	14	<p>Геометричний матеріал.</p> <p>Коло. Круг. Центр, радіус, діаметр, хорда, дуга.</p>	<p>Учень:</p> <p>розрізняє, називає, креслить коло, круг;</p>	<p>Розвивати просторове уявлення.</p> <p>Розвивати прийоми</p>

		<p>Креслення кола і круга за даним радіусом, діаметром.</p> <p>Кути. Види кутів. Порівняння кутів шляхом накладання. незалежність величини кута від довжини сторін.</p> <p>Поняття про градус. Транспортир.</p> <p>Градусне вимірювання кутів, розміщених в різних положеннях по відношенню до боків аркуша паперу і гострий кут – від 0° до 90°, прямий – 90°, тупий – від 90° до 180°, розгорнутий - 180°, повний - 360°.</p> <p>Вимірювання та побудова прямих кутів, розміщених в різних положеннях.</p> <p>Вимірювання і побудова гострих кутів, розміщених у різних положеннях.</p> <p>Вимірювання та побудова тупих кутів, розміщених у різних положеннях.</p> <p>Суміжні кути, їх сума.</p> <p>Визначення величини кута, якщо відомий кут, суміжний з ним.</p> <p>Вимірювання і побудова гострих, прямих і тупих кутів, розміщених у різних положеннях.</p>	<p>визначає і креслить центр, радіус, діаметр, хорду, дугу;</p> <p>Учень: вміє вимірювати гострі, прямі, тупі, розгорнуті, повні кути, розміщені у різних положеннях; вміє вимірювати і будувати прямі, гострі і тупі кути, розміщені у різних положеннях.</p> <p>Учень: визначає суміжні кути, їх суму; визначає величину кута, якщо відомий кут, суміжний з ним.</p>	<p>розумової діяльності. Розвивати вміння практично орієнтуватися в оточуючій дійсності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p>
6.	30	<p>Іменовані числа. Прості і складені іменовані числа. таблиця мір.</p> <p>Роздроблення іменованих чисел.</p> <p>Перетворення іменованих чисел.</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями довжини, ваги; роздроблює і перетворення числа; виконує додавання та віднімання простих і</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння</p>

7.	8	<p>Додавання простих і складених іменованих чисел з послідуочим перетворенням.</p> <p>Віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням.</p> <p>Додавання і віднімання іменованих чисел.</p> <p>Множення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове з послідуочим перетворенням.</p> <p>Ділення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове з роздробленням і перетворенням.</p> <p>Множення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове число.</p> <p>Міри часу. Число календарне і арифметичне. Перетворення календарного числа в арифметичне.</p> <p>Роздроблення мір часу.</p> <p>Перетворення мір часу.</p> <p>Додавання мір часу з послідуочим перетворенням.</p> <p>Віднімання мір часу з роздробленням.</p> <p>Визначення початку події за кількістю минулих років.</p> <p>Визначення кінця події за її початком і кількістю минулих років.</p> <p>Визначення часу між двома подіями шляхом заміни календарного числа</p>	<p>складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.</p> <p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює числа; виконує множення та ділення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове.</p> <p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями часу; знає календарне число і арифметичне ; перетворює календарне число в арифметичне;</p> <p>Учень: роздроблює і перетворює міри часу; виконує додавання та віднімання мір часу з перетворенням і роздробленням; розв'язує текстові арифметичні задачі на визначення початку, кінця події, часу між двома подіями.</p>	<p>працювати за зразком і вказівками вчителя, з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчального матеріалу.</p> <p>Розвивати часові уявлення, вміння орієнтуватися у часі. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією.</p>
----	---	---	--	--

	7. 10	<p>арифметичним.</p> <p>Всі дії над іменованими числами.</p> <p>Звичайні дроби. Додавання дробів з однаковими знаменниками.</p> <p>Додавання мішаних чисел.</p> <p>Віднімання дробів з однаковими знаменниками. назва компонентів і результатів дії віднімання.</p> <p>Віднімання дроби від 1.</p> <p>Віднімання дроби від цілого числа.</p> <p>Віднімання мішаних чисел.</p> <p>Знаходження однієї частини від числа.</p> <p>Знаходження кількох частин від числа (діленням числа на знаменник і множенням одержаної частки на чисельник).</p>	<p>Учень: має уявлення про утворення звичайного дроби; читає, записує звичайні дроби; знає і виділяє правильні, неправильні дроби; виділяє цілу і дробову частину з неправильного дроби; перетворює мішане число у неправильний дріб; порівнює звичайні дроби; дар дає, віднімає звичайні дроби з однаковими знаменниками; віднімає звичайні дроби від 1, цілого числа; віднімає мішані числа.</p> <p>Учень: знаходить одну і кілька частин від числа; розв'язує текстові арифметичні задачі на знаходження однієї і кількох частин від числа.</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань. Розвивати регулюючу та контролюючу функції мовлення. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією.</p>
	9. 9	<p>Десяткові дроби. Утворення і читання десяткових дробів. Знаменник десяткових дробів.</p> <p>Запис десяткового дроби у вигляді звичайного і навпаки.</p> <p>Порівняння десятих, сотих, тисячних частин між собою.</p> <p>Порівняння десяткових дробів.</p> <p>Місце десяткових дробів у таблиці класів і розрядів.</p>	<p>Учень: утворює, читає і записує десяткові дроби; записує десяткові дроби у вигляді звичайного дроби і навпаки; порівнює десяткові дроби; визначає місце десяткових дробів у таблиці класів і розрядів; зводить десяткові дроби до спільного знаменника; скорочує десяткові дроби; записує міри вартості, довжини, ваги</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, діяти за аналогією.</p>

10.	19	<p>Зведення десяткових дробів до спільного знаменника.</p> <p>Скорочення десяткових дробів.</p> <p>Вираження мір вартості, довжини, ваги десятковим дробом і навпаки.</p> <p>Знаходження 0,1; 0,01; 0,001 від числа.</p> <p>Повторення за рік.</p> <p>Усне і письмове додавання і віднімання багатоцифрових та іменованих чисел. Всі випадки.</p> <p>Множення і ділення багатоцифрових та іменованих чисел на одноцифрове число. Всі випадки.</p> <p>Звичайні дроби.</p> <p>Десяткові дроби</p> <p>Геометричний матеріал. Вимірювання і побудова кутів всіх видів. (повторення)</p> <p>Суміжні кути, їх сума (повторення).</p> <p>Визначення величини кута,</p>	<p>десятковим дробом і навпаки; знаходить 0,1; 0,01; 0,001 від числа; додає та віднімає десяткові дроби.</p> <p>Учень: читає, записує, порівнює число в межах 10000; виконує усно і письмово додавання та віднімання багатоцифрових та іменованих чисел в межах 10000; виконує множення і ділення багатоцифрових та іменованих чисел на одноцифрове число; роздроблює і перетворює числа, одержані при вимірюванні одиниць вартості, довжини, маси; розпізнає і розв'язує прості та складені арифметичні задачі на знаходження частини числа, на визначення початку, кінця події, часу між двома подіями; розв'язує складені арифметичні задачі; додає та віднімає звичайні дроби з однаковими знаменниками; додає та віднімає десяткові дроби.</p> <p>Учень: вимірює і будує кути всіх видів.</p> <p>Учень: визначає суміжні кути, їх суму; встановлює величину</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчального завдання.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати. Розвивати просторові уявлення, просторову орієнтацію. Розвивати вміння працювати за зразком,</p>
-----	----	---	--	---

	<p>якщо відомий суміжний з ним кут.</p> <p>Вимірювання кутів трикутника за допомогою транспортира. (Беруться різні трикутники за кутами).</p> <p>Сума кутів трикутника.</p> <p>Побудова трикутника за даними довжинами двох сторін і градусної міри кута між ними.</p> <p>Побудова трикутника за стороною і двома градусними мірами кутів, прилеглих до цієї сторони.</p> <p>Многокутники. Чотирикутники.</p> <p>Ромб. Висота і периметр ромба.</p> <p>Паралелограм. Висота і периметр паралелограма.</p> <p>Порівняння квадрата і ромба, квадрата і прямокутника (за стороною і кутами).</p> <p>Порівняння прямокутника і</p>	<p>кута, якщо відомий суміжний з ним кут; вимірює кути за допомогою транспортира .</p> <p>Учень: знає суму кутів трикутника.</p> <p>Учень: будує трикутник за даними довжинами двох сторін і градусної міри кута між ними; будує трикутники за сторонами і двома градусними мірами кутів, прилеглих до цієї сторони.</p> <p>Учень: виділяє і креслить многокутники, чотирикутники; виділяє п'ятикутники, шестикутники серед многокутників; виділяє паралелограм, ромб, прямокутник, квадрат серед чотирикутників.</p> <p>Учень: визначає і креслить ромб; встановлює елементи ромба; дає визначення висоти і будує її в ромбі; обчислює периметр ромба.</p> <p>Учень: визначає і креслить паралелограм; встановлює елементи паралелограма; будує висоти</p>	<p>вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, мовлення.</p>
--	--	---	---

		паралелограма. Повторення геометричного матеріалу за рік.	паралелограма; обчислює периметр паралелограма; Учень: дає визначення квадрату, ромбу і прямокутнику; виділяє елементи геометричних фігур; порівнює квадрат і прямокутники за стороною і кутами; креслить квадрат і прямокутник; порівнює прямокутник і паралелограм за сторонами і кутами; креслить прямокутник і паралелограм.	
--	--	--	--	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:
виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 10000;
виконують дії множення та ділення круглих сотень та круглих десятків;
виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;
додають та віднімають дроби з однаковими знаменниками, мішані числа, віднімають дріб від 1 та цілого числа, знаходять одну та кілька частин від числа;
утворюють, читають, записують, порівнюють та скорочують десяткові дроби;
виконують дії додавання та віднімання десяткових дробів;
розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеve й кратне порівняння;
розв'язують складені арифметичні задачі;
виконують дії з простими і складеними іменованими числами;
вимірюють та будують прямі, гострі і тупі кути розміщені у різних положеннях;
визначають суміжні кути, їх суму;
визначають величину кута, якщо відомий кут суміжний з ним;
визначають і креслять ромб, паралелограм, встановлюють їх елементи, обчислюють периметр ромба, паралелограма.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
здатність користуватися математичною термінологією;
здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;
здатність орієнтуватися у просторі та на площині

9 клас (140 годин, 4 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	2	Усна і письмова нумерація чисел в межах 10000.	Учень: утворює, записує і читає числа в межах 10000; порівнює розрядні одиниці і розрядні числа; визначає кількість розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень в числі; визначає парні і непарні числа, прості і складні числа; заокруглює числа до вказаного розряду.	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати.
2.	4	Додавання і віднімання в межах 10000. Додавання в межах 100000 (Повторення). Віднімання в межах 100000 (Повторення).	Учень: усно і письмово додає та віднімає в межах 10000 (всі випадки); називає компоненти додавання та віднімання; перевіряє додавання додаванням; перевіряє додавання відніманням; перевіряє віднімання додаванням; перевіряє віднімання	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, доводити. Розвивати вміння планувати та контролювати власні дії.

3.	6	<p>Множення і ділення в межах 10000. Множення в межах 10000 (Повторення). Ділення в межах 10000 (Повторення).</p>	<p>відніманням; знаходить невідомий доданок, зменшуване, від'ємник.</p> <p>Учень: усно і письмово множить і ділить на одноцифрове число; знає і користується ознаками подільності на 2, 4, 5, 3,9; виконує ділення за остачею; здійснює перевірку множення діленням, ділення діленням з остачею; знаходить невідоме множене, ділене.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, планувати, контролювати проміжні і кінцеві результати.</p>
4.	7	<p>Нумерація в межах 100000. Утворення, запис і читання чисел в межах 100000. Робота з таблицею класів і розрядів.</p> <p>Натуральний ряд чисел. Пряма і зворотна лічба розрядними одиницями і рівними числовими групами (5, 20, 25, 50, 200, 250, 500, 2000, 5000, 20000, 50000); Порівняння розрядних одиниць з розрядними числами. Різницеве і кратне порівняння чисел. Найбільше і найменше число кожного класу. Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень кожного класу в числі. Заокруглення чисел до вказаного розряду. Запис чисел римськими цифрами I-XXV.</p>	<p>Учень: утворює, записує і читає числа в межах 100000; знає натуральний ряд чисел; лічить в прямому і зворотному порядку одиницями і різними числовими групами; порівнює розрядні одиниці і числа сусідніх розрядів; здійснює різницеве і кратне порівняння чисел; визначає найбільше і найменше число кожного класу; заокруглює числа до вказаного розряду; знає і позначає римські числа I-XXV.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичних завдань.</p>
5.	8	<p>Додавання і віднімання в межах 100000. Додавання в межах 100000, коли сума</p>	<p>Учень: додає і віднімає без переходу і з переходом через розряд в одному</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння</p>

6.	9	<p>одиниць окремих розрядів ≥ 10 в одному – двох випадках. Перевірка додавання додаванням. Переставний закон додавання. Назви компонентів.</p> <p>Додавання двох-трьох чисел, коли сума одиниць окремих розрядів ≥ 10 в кількох випадках.</p> <p>Віднімання в межах 100000 з переходом через розряд в одному-двох випадках.</p> <p>Віднімання багатоцифрових чисел, коли у зменшуваному є нулі і стоять вони на різному місці.</p> <p>Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Перевірка віднімання додаванням.</p> <p>Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного.</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника.</p> <p>Множення і ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число, круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Множення багатоцифрових чисел на одноцифрове з переходом через розряд у кількох випадках.</p> <p>Множення в межах 100000 на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Ділення багатоцифрових</p>	<p>або кількох випадках; здійснює перевірку додавання відніманням; здійснює перевірку віднімання додаванням; пояснює розв'язання прикладів; розв'язує прості і складні арифметичні задачі на різниціві і кратні порівняння; знаходить невідомий доданок, невідоме зменшуване, невідомий від'ємник.</p> <p>Учень: виконує множення багатоцифрових чисел на одноцифрове з переходом через розряд у кількох випадках; виконує множення на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Учень: виконує ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове без</p>	<p>встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією.</p> <p>Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією, працювати з коментуванням власних дій. Розвивати вміння самостійно застосовувати правило.</p>
----	---	---	---	---

		<p>чисел на одноцифрове без остачі і з остачею (всі випадки)</p> <p>Ділення багатоцифрових чисел на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Перевірка множення діленням.</p> <p>Знаходження невідомого множеного.</p> <p>Знаходження невідомого множника (невеликого числа).</p> <p>Порядок дій. Круглі дужки.</p> <p>Міри часу. Роздроблення і перетворення мір часу.</p> <p>Додавання мір часу з перетворенням. Знаходження часу кінця події.</p> <p>Віднімання мір часу з роздробленням. Знаходження часу початку події, кількості минулого часу між двома подіями з точністю до року, місяця і дні.</p>	<p>остачі і з остачею; виконує ділення багатоцифрових чисел на круглі десятки, сотні, тисячі; пояснює розв'язання прикладів 4; розв'язує арифметичні задачі.</p> <p>Учень: виконує перевірку множення діленням; розв'язує приклади на знаходження невідомого множеного, невідомого множника; пояснює розв'язання прикладів; визначає порядок дій у прикладах; розв'язує приклади з круглими дужками; пояснює розв'язання прикладів.</p> <p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями часу; роздроблює і перетворює міри часу; виконує додавання та віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням; розв'язує арифметичні задачі на знаходження часу початку події, кінця події, часу між подіями; розв'язує прості арифметичні задачі на обчислення часу, швидкості; розв'язує складені арифметичні задачі на рух.</p> <p>Учень: утворює, записує і читає десяткові дробі;</p>	<p>Розвивати часові уявлення, орієнтацію у часі. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.</p> <p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння працювати за вказівками вчителя, таблицями, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p>
7.	5			

8.	7	<p>Десяткові дроби. Поняття про десятковий дріб, запис і читання десяткових дробів. Скорочення десяткових дробів. Зведення десяткових дробів до спільного знаменника. Вираження іменованого числа десятковим дробом. Вираження десяткового дробу іменованим числом. Порівняння десяткових дробів. Додавання десяткових дробів. Віднімання десяткових дробів.</p>	<p>виконує скорочення десяткових дробів; вміє зводити десяткові дробу до спільного знаменника; вміє виражати іменоване число десятковим дробом і навпаки; порівнює десяткові дробу; виконує додавання та віднімання десяткових дробів.</p>	<p>Розвивати просторові уявлення. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння орієнтуватися в оточуючій дійсності. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p>
9.	16	<p>Геометричний матеріал. Геометричні фігури і геометричні тіла. Куб. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Порівняння куба і прямокутного паралелепіпеда.</p> <p>Симетрія. Побудова відрізка, симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Побудова трикутника симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Побудова квадрата симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Побудова геометричних фігур, симетричних відносно осі симетрії.</p>	<p>Учень: знає, називає геометричні фігури і геометричні тіла; диференціює геометричні фігури, геометричні тіла; вміє виділяти, знаходити в оточуючому середовищі геометричні фігури і геометричні тіла; знає, називає елементи куба і паралелепіпеда, їх властивості; порівнює куб і паралелепіпед.</p> <p>Учень: знає і називає властивості симетричності; вміє будувати відрізок, симетричний даному відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки; вміє будувати трикутник, квадрат симетричний даному відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки.</p> <p>Учень:</p>	<p>Розвивати просторові уявлення, просторову орієнтацію. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння самостійно застосовувати правило. Розвивати вміння планувати і контролювати власні дії.</p>

10.	34	<p>Поняття про площу. міри площі: 1 кв. мм, 1 кв. см, 1 кв. м, 1 кв. км. Позначення S (кв. мм, мм², кв. см, см², кв. дм, дм², кв. м, м², кв. км, км²).</p> <p>Роздроблення квадратних мір. перетворення квадратних мір. Обчислення площі прямокутника. Практичне виведення формули. Обчислення площі квадрата. Практичне виведення формули. Розв'язування задач на обчислення площ прямокутної і квадратної форми.</p> <p>Десяткові дробі Додавання десяткових дробів (Повторення). Віднімання десяткових дробів (Повторення); Додавання іменованих чисел, записаних у вигляді десяткових дробів; Віднімання іменованих чисел, записаних у вигляді десяткових дробів.</p> <p>Множення десяткових дробів на 10, 100, 1000. Множення десяткових дробів на одноцифрове число. Множення десяткових дробів на круглі десятки.</p> <p>Ділення десяткових дробів на 10, 100, 1000.</p> <p>Ділення десяткових дробів на одноцифрове число.</p> <p>Ділення десяткових дробів на круглі десятки.</p>	<p>знає міри площі; вміє позначати міри площі і користується позначеннями; вміє роздроблювати і перетворювати квадратні міри; вміє обчислювати площу прямокутника, квадрата; розв'язує задачі на обчислення площ прямокутної і квадратної форми.</p> <p>Учень: вміє утворювати, читати, записувати десяткові дробі; вміє порівнювати десяткові дробі; вміє скорочувати десяткові дробі; вміє додавати та віднімати десяткові дробі; вміє додавати та віднімати іменовані числа, записаними у вигляді десяткових дробів.</p> <p>Учень: вміє множити десяткові дробі на 10, 100, 1000; вміє множити десяткові дробі на одноцифрове число, на круглі десятки.</p> <p>Учень: виконує ділення десяткових дробів на 10, 100, 1000; на одноцифрове число; на круглі десятки; вміє знаходити</p>	<p>Розвивати вміння узагальнювати, доводити. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчального завдання. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальне завдання.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння планувати і контролювати проміжні та кінцеві результати. Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати мовлення.</p>
-----	----	--	--	--

		Знаходження десяткового дробу від числа.	десятковий дріб від числа.	
		Множення іменованих чисел записаних у вигляді десяткових дробів. Ділення іменованих чисел, записаних у вигляді десяткових дробів.	Учень: вміє множити та ділити іменовані числа у вигляді десяткових дробів.	Розвивати вміння узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання: аналізувати навчальний матеріал, планувати і контролювати власні дії. Розвивати просторові уявлення і просторову орієнтацію. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, мовлення.
12.	11	Міри площі. Міри земельних площ. Їх визначення. Таблиця мір площі.	Учень: знає міри земельних площ і вміє їх визначати; вміє роздроблювати і перетворювати міри земельних площ; додає і віднімає міри земельних площ з роздробленням і перетворенням; множить на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням; ділить на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням;	Розвивати просторові уявлення і просторову орієнтацію. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, мовлення.
13.	12	Роздроблення і перетворення мір земельних площ: ари - квадратні метри; гектари – квадратні метри; гектари – ари. Додавання і віднімання земельних площ з роздробленням і перетворенням. Множення на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням. Ділення на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і їх перетворенням. Повторення вивченого за рік. Чотири арифметичні дії над багатоцифровими числами. Чотири арифметичні дії над іменованими числами.	додає і віднімає міри земельних площ з роздробленням і перетворенням; множить на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням; ділить на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням; пояснює розв'язок прикладів. Учень: читає, записує, порівнює числа в межах 100000; виконує усно і письмово додавання і віднімання в межах 100000; виконує множення та ділення на одно та двоцифрове число;	Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати просторові уявлення та просторову орієнтацію. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичного завдання. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальне завдання. Розвивати моторику, мовлення.

14.	10	<p>Додавання, віднімання, множення, ділення десяткових дробів.</p> <p>Повторення та систематизація знань за рік.</p> <p>Геометричний матеріал. Міри площі. Таблиці мір площі. (Повторення).</p> <p>Роздроблення квадратних мір.</p> <p>Перетворення квадратних мір.</p> <p>Розв'язування задач на</p>	<p>виконує додавання і віднімання простих і складених іменованих чисел;</p> <p>виконує множення та ділення простих і складених іменованих чисел на одно та двоцифрові числа.</p> <p>Учень: додає, віднімає, множить та ділить десяткові дроби.</p> <p>Учень: читає, записує, порівнює числа в межах 1000000; додає, віднімає, множить, ділить на одноцифрові числа в межах 100000; множить, і ділить десяткові дроби на одно двоцифрові числа; додає, віднімає, множить і ділить іменовані числа, записані у вигляді десяткових дробів; обчислює час тривалості дії, її початок, кінець; знає міри земельних площ, вміє їх визначати, вміє роздроблювати і перетворювати міри земельних площ, додає, віднімає, множить і ділить міри земельних площ з роздробленням і перетворенням.</p> <p>Учень: знає міри площі; вміє позначати і користується позначеннями мір площі; роздроблює і перетворює квадратні міри;</p>	
-----	----	---	---	--

15.	9	<p>обчислення площ прямокутної, квадратної форми, задач розрахунків.</p> <p>Повторення вивченого за рік. Куб. Основи, грані, ребра, вершини, їх властивості.</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Циліндр (правильний). Основи, бічна поверхня, висота.</p> <p>Конус (правильний, повний). Основа, бічна поверхня, висота.</p> <p>Піраміда (правильна, повна). Основа (трикутник, квадрат, правильний шестикутник), бічна і повна поверхня, висота.</p> <p>Куля. Центр кулі, радіус кулі, діаметр. Переріз кулі (круги різних радіусів, рівних радіусу кулі або</p>	<p>розв'язує задачі на обчислення площ прямокутної, квадратної форми, задач розрахунків.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло куб; виділяє і називає елементи куба; визначає властивості елементів куба.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло – паралелепіпед; знає визначення паралелепіпеда; знає елементи паралелепіпеда та їх властивості.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло – циліндр; виділяє і називає елементи циліндра.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло – конус; виділяє правильний повний конус; виділяє, називає елементи конуса, їх властивості.</p> <p>Учень: знає, називає геометричне тіло – піраміду; виділяє основу, бічну, повну поверхню, висоту.</p> <p>Учень: диференціює круг, кулю;</p>	
-----	---	--	--	--

		менших від нього).	визначає центр кулі, радіус, діаметр.	
--	--	---------------------	--	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 100000;

виконують дії множення та ділення круглих сотень та круглих десятків;

виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;

додають та віднімають дробі з однаковими знаменниками, мішані числа, віднімають дріб від 1 та цілого числа, знаходять одну та кілька частин від числа;

утворюють, читають, записують, порівнюють та скорочують десяткові дробі;

виконують дії додавання та віднімання десяткових дробів;

розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеve й кратне порівняння;

розв'язують складені арифметичні задачі;

виконують дії з простими і складеними іменованими числами;

знають, позначають міри площі, роздроблюють і перетворюють квадратні міри, розв'язують задачі на обчислення площ;

знають і називають геометричні тіла: куб, прямокутний паралелепіпед, циліндр, конус, піраміду, виділяють і називають їх елементи.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;

здатність користуватися математичною термінологією;

здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;

здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;

здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;

здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

10 клас – (140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	4	Усна і письмова нумерація багатоцифрових чисел.	Учень: утворює, записує і читає багатоцифрові числа; рачує в прямому і зворотному порядку одиницями і рівними	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати, доводити. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.

2.	8	<p>Додавання і віднімання багатоцифрових чисел. Додавання з переходом через розряд в одному і кількох випадках. Назва компонентів. Перевірка додавання додаванням. Переставний закон додавання.</p> <p>Віднімання багатоцифрових чисел з переходом через розряд в одному і кількох випадках. Назва компонентів. Перевірка віднімання.</p> <p>Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного.</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника.</p>	<p>числовими групами; порівнює розрядні одиниці з розрядними числами; визначає найбільше і найменше число кожного класу; визначає кількість розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень кожного класу в числі; заокруглює числа до вказаного розряду.</p> <p>Учень: знає нумерацію багатоцифрових чисел; розуміє значення цифр у числі; визначає кількість розрядних одиниць; розв'язує приклади на додавання та віднімання з переходом через розряд в одному і кількох випадках; пояснює розв'язання прикладів; виконує перевірку додавання та віднімання; знає назви компонентів додавання і віднімання, користується ними; знає і користується переставним законом додавання; вміє знаходити невідомий доданок, невідоме зменшуване, невідомий від'ємник.</p>	<p>Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичних завдань. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя. Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати вміння організовувати своє робоче місце.</p>
3.	10	<p>Додавання і віднімання іменованих чисел. Роздроблення і перетворення іменованих чисел. Додавання іменованих чисел без перетворення і з</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює числа; виконує додавання та</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, працювати з коментуванням власних дії. Розвивати вміння</p>

		<p>послідуючим перетворенням.</p> <p>Віднімання іменованих чисел без роздроблення і з роздробленням.</p> <p>Додавання і віднімання іменованих чисел.</p> <p>Множення і ділення багатоцифрових чисел. Множення на одноцифрове число (Всі випадки). Перевірка множення.</p> <p>Множення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі. Переставний закон множення.</p> <p>Ділення на одноцифрове число. Перевірка ділення.</p> <p>Ділення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Знаходження невідомого співмножника.</p> <p>Знаходження невідомого діленого.</p> <p>Знаходження невідомого дільника.</p>	<p>віднімання іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.</p> <p>Учень: виконує множення на одноцифрове число; виконує множення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі; знає і користується переставним законом множення; виконує перевірку множення; розв'язує приклади і пояснює їх розв'язання.</p> <p>Учень: виконує ділення на одноцифрове число і здійснює перевірку; виконує ділення на одиницю з нулями, на круглі десятки, сотні, тисячі; виконує розв'язання прикладів на знаходження невідомого співмножника, невідомого діленого, невідомого дільника.</p>	<p>орієнтуватися в способах виконання практичних завдань.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, таблицями.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією.</p> <p>Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.</p>
4.	10	<p>Множення і ділення багатоцифрових чисел. Множення на одноцифрове число (Всі випадки). Перевірка множення.</p> <p>Множення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі. Переставний закон множення.</p> <p>Ділення на одноцифрове число. Перевірка ділення.</p> <p>Ділення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Знаходження невідомого співмножника.</p> <p>Знаходження невідомого діленого.</p> <p>Знаходження невідомого дільника.</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює іменовані числа; виконує множення та ділення іменованих чисел на одноцифрове число; розв'язує приклади і пояснює їх розв'язання; розв'язує прості та</p>	<p>орієнтуватися в способах виконання практичних завдань.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, таблицями.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією.</p> <p>Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.</p>
5.	16	<p>Множення і ділення іменованих чисел. Множення іменованих чисел на одноцифрове число. Ділення іменованих чисел на одноцифрове число. Систематизація та узагальнення знань.</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює іменовані числа; виконує множення та ділення іменованих чисел на одноцифрове число; розв'язує приклади і пояснює їх розв'язання; розв'язує прості та</p>	<p>Розвивати вміння порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння самостійно виконувати практичні завдання: аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p>

6.	16	<p>Геометричний матеріал Симетрія. Побудова відрізків симетричних даним відносно осі симетрії. Побудова трикутника симетричного даному відносно осі симетрії. Побудова квадрата симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Геометричні фігури і геометричні тіла. Куб. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Конус (правильний). Основи, висота.</p> <p>Циліндр (правильний). Основа, бічна поверхня, висота.</p> <p>Піраміда (правильна). Основа (трикутник, квадрат, правильний шестикутник). Висота.</p> <p>Куля. Центр кулі, радіус кулі, діаметр. переріз кулі (круги різних радіусів, рівних радіусу кулі або менших від нього).</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p>	<p>складені арифметичні задачі.</p> <p>Учень: знає визначення симетричних фігур; вміє будувати відрізки симетричні даним відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки; вміє будувати трикутник, симетричний даному відносно осі симетрії; вміє будувати квадрат симетричний одному відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки.</p> <p>Учень: диференціює геометричні фігури і геометричні тіла; знає і називає елементи куба та їх властивості; знає і називає властивості конуса; знає і називає властивості циліндра; знає і називає властивості піраміди; знає і називає властивості кулі; знає і називає властивості прямокутного паралелепіпеда.</p>	<p>Розвивати просторові уявлення. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння практично орієнтуватися в оточуючій дійсності. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p> <p>Розвивати просторові уявлення. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати, диференціювати навчальний матеріал. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p>
7.	8	<p>Поняття про площу, міри площі. Співвідношення мір площі.</p> <p>Роздроблення квадратних</p>	<p>Учень: знає міри площі, їх співвідношення; диференціює лінійні та квадратні міри;</p>	<p>Розвивати просторові уявлення. Розвивати розумову і практичну діяльність учнів. Розвивати прийоми</p>

		<p>мір.</p> <p>Перетворення квадратних мір.</p> <p>Обчислення площі прямокутника за формулою S пр. – ав</p> <p>Обчислення площі квадрата за формулою S кв. = $a \cdot a$</p> <p>Розв'язування арифметичних задач на обчислення площ прямокутної і квадратної форми.</p>	<p>роздроблює і перетворює квадратні міри;</p> <p>обчислює площу прямокутника за формулою;</p> <p>обчислює площу квадрата за формулою;</p> <p>розв'язує прості та складені арифметичні задачі на обчислення площі прямокутної і квадратної форми.</p>	<p>розумової діяльності. Розвивати моторику. Розвивати мовлення, збагачувати словник.</p>
8.	10	<p>Десяткові дроби. Поняття про десятковий дріб. Запис і читання десяткових дробів. Скорочення десяткових дробів. Зведення десяткових дробів до спільного знаменника. Вираження іменованого числа десятковим дробом. Вираження десяткового дробу іменованим числом. Порівняння десяткових дробів.</p>	<p>Учень: утворює, читає, записує десятковий дріб; порівнює десяткові дроби; скорочує десяткові дроби; вміє зводити десяткові дроби до спільного знаменника; вміє виражати іменовані числа десятковим дробом і навпаки.</p>	<p>Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння самостійно виконувати практичні завдання: вміння орієнтуватися, планувати і контролювати власні дії. Збагачувати словник.</p>
9.	20	<p>Додавання та віднімання десяткових дробів. Додавання десяткових дробів. (Всі випадки). Віднімання десяткових дробів. (Всі випадки). Додавання і віднімання десяткових дробів та іменованих чисел з попередньою заміною їх.</p> <p>Множення і ділення десяткових дробів. Множення десяткових дробів на одиницю з нулями. Збільшення дробу в 10, 100, 1000 разів.</p>	<p>Учень: вміє додавати та віднімати десяткові дроби; вміє додавати і віднімати десяткові дроби та іменовані числа з попередньою заміною їх; пояснює розв'язання прикладів.</p> <p>Учень: вміє множити десяткові дроби на одиницю з нулями; вміє множити десяткові дроби на одноцифрове</p>	<p>Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчального завдання: вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням практичних дій. Розвивати вміння</p>

		<p>Множення десяткових дробів на одноцифрове число.</p> <p>Ділення десяткових дробів на одиницю з нулями. Зменшення дробу в 10, 100, 1000 разів.</p> <p>Ділення десяткових дробів на одноцифрове число, коли цілі діляться без остачі або з остачею. Ділення цілого числа на ціле, коли в частці одержуємо десятковий дріб.</p> <p>Ділення десяткових дробів, коли в частці одержуємо нулі – 0,04 та ін.</p> <p>Знаходження десяткового дробу від числа. Знаходження числа за його десятковим дробом.</p>	<p>та двоцифрове число; розв'язує приклади з десятковими дробами.</p> <p>Учень: вміє ділити десяткові дробу на одиницю з нулями; вміє зменшувати дріб в 10, 100, 1000 разів; вміє ділити десяткові дробу на одноцифрове число; вміє знаходити десятковий дріб від числа і навпаки; розв'язує приклади з десятковими дробами. розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження дробу від числа й числа за його дробом.</p>	<p>орієнтуватися в способах виконання учбових завдань. Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати мовлення.</p>
10.	10	<p>Відсоток.</p> <p>Поняття про відсоток. запис сотих частин у вигляді звичайного, десяткового дробів та у вигляді відсотків.</p> <p>Заміна десяткових дробів відсотками.</p> <p>Заміна відсотків десятковими дробами.</p> <p>Знаходження 1 % числа.</p> <p>Знаходження кількох відсотків числа.</p> <p>Заміна знаходження відсотків числа, знаходження частини числа.</p> <p>Знаходження числа за 1 %</p> <p>Знаходження числа за 2%, 5 %, 10 %.</p> <p>Знаходження числа за 20%, 25 %, 50 %.</p> <p>Знаходження відсотків числа та числа за відсотками.</p>	<p>Учень: знають означення «відсоток»; вміє записати числа у відсотках; вміє записати десяткові дробу у вигляді відсотків і навпаки; вміє знаходити один і декілька відсотків числа; вміє знаходити один і декілька відсотків числа; вміє знаходити число за відсотком; розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження відсотків від числа, на знаходження числа за його відсотком; розв'язує складені арифметичні задачі на знаходження відсотків від числа.</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння самостійно застосовувати правило. Розвивати вміння самостійно виконувати учбові завдання. Вміння аналізувати, планувати, контролювати власну діяльність. Збагачувати словник.</p>

11.	9	<p>Повторення за рік. Нумерація багатоцифрових чисел, арифметичні дії.</p> <p>Арифметичні дії над іменованими числами.</p> <p>Додавання, віднімання, множення, ділення десяткових дробів.</p> <p>Систематизація і узагальнення знань за рік.</p>	<p>Учень: утворює, записує і читає багатоцифрові числа; рачує в прямому і зворотному порядку одиницями, рівними числовими групами; порівнює розрядні одиниці з розрядними числами, визначає кількість розрядних одиниць; додає та віднімає багатоцифрові числа; множить та ділить багатоцифрові числа. Учень: здійснює додавання, віднімання іменованих чисел; множить та ділить іменоване число на одноцифрове число. Учень: додає, віднімає десяткові дроби; множить та ділить десяткові дроби. Учень: читає, записує, порівнює багатоцифрові числа; додає, віднімає, множить, ділить багатоцифрові числа; додає, віднімає, множить, ділить на одноцифрові числа; ділить багатоцифрові числа; замінює десяткові дроби відсотками; відсотки – десятковим дробом; знаходить відсотки від числа та число за його відсотком.</p>	<p>Розвивати вміння самостійно виконувати практичні завдання: вміння орієнтуватися в способах виконання учбових завдань. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Розвивати мовлення, збагачувати словник.</p>
12.	10	<p>Геометричний матеріал. Поняття про об'єм. Міри об'єму. Їх визначення.</p>	<p>Учень: знає означення об'єму геометричного тіла;</p>	<p>Розвивати просторові уявлення та просторову орієнтацію.</p>

13.		<p>Співставлення їх з лінійними і квадратними мірами.</p> <p>Виведення таблиці кубічних мір, користуючись таблицею лінійних мір.</p> <p>Роздроблення кубічних мір, користуючись таблицею мір.</p> <p>Перетворення кубічних мір.</p> <p>Обчислення об'єму паралелепіпеда.</p> <p>Обчислення об'єму куба.</p> <p>Повторення вивченого за рік.</p> <p>Обчислення периметра квадрата і прямокутника. Обчислення площі квадрата і прямокутника. Співставлення периметра і площі чотирикутників.</p> <p>Геометричні фігури і геометричні тіла. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Обчислення об'єму куба.</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості. Обчислення об'єму прямокутного паралелепіпеда. Повторення матеріалу за</p>	<p>співставляє лінійні, квадратні міри з кубічними.</p> <p>Учень: вміє користуватися таблицею кубічних мір.</p> <p>Учень: роздроблює і перетворює кубічні міри.</p> <p>Учень: знає одиниці об'єму, їх позначення; вміє обчислювати об'єм паралелепіпеда і куба за формулами.</p> <p>Учень: вміє обчислювати периметр квадрата і прямокутника; вміє обчислювати площі квадрата і прямокутника; співставляє периметр і площу чотирикутників.</p> <p>Учень: диференціює геометричні фігури і геометричні тіла; знає і називає властивості куба; вміє обчислювати об'єм куба.</p> <p>Учень: знає і називає властивості прямокутного паралелепіпеда;</p>	<p>Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати моторику. Розвивати мовлення, збагачувати словник.</p> <p>Розвивати практичне орієнтування в оточуючій дійсності. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати просторові уявлення. Розвивати моторику. Збагачувати словник.</p>
-----	--	--	---	--

		рік.	вміє обчислювати об'єм прямокутного паралелепіпеда.	
--	--	------	---	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:
виконують дії додавання та віднімання багатоцифрових чисел;
виконують дії множення та ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число, на одиницю з нулями, круглі десятки, сотні, тисячі;
виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;
утворюють, читають, записують, порівнюють та скорочують десяткові дробі;
виконують дії додавання та віднімання, десяткових дробів;
виконують дії множення та ділення на одноцифрове число, одиницю з нулями;
записують числа у відсотках, знаходять один і декілька відсотків числа;
розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеve й кратне порівняння;
розв'язують складені арифметичні задачі;
знають одиниці об'єму, їх позначення, обчислюють об'єм кубу, паралелепіпеду.
Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
здатність користуватися математичною термінологією;
здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;
здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

Освітня галузь «Природознавство» «Природознавство»

Метою навчального предмета «Природознавство» є формування в здобувачів освіти знань про природу, шляхом спостережень окремих об'єктів живої та неживої природи, уявлень та елементарних понять про конкретні об'єкти живої та неживої природи, усвідомлення в здобувачів освіти належності людини до природи та суспільства; створення передумов для бережного ставлення до навколишнього середовища.

Зміст предмета забезпечує вирішення таких **завдань**:

- Надання здобувачам освіти знання про основні елементи неживої та живої природи, про будову і життя рослин, тварин, людини;
- Сформувати цілісне уявлення про живу та неживу природу, про місце в ній людини; розкрити в доступній формі зв'язки між природою та трудовою діяльністю людей;
- Сформувати правильне розуміння природних явищ і ставлення до них;
- Сприяти усвідомленню здобувачами освіти необхідності охорони природи та раціонального використання її ресурсів;
- Сформувати практичні вміння з вирощування рослин та догляду за тваринами;
- Прищепити навички, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я, попередження захворювань;
- Сформувати зацікавлене ставлення до вивчення природи.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вивчення природознавства у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей передбачає ознайомлення учнів з доступними для них елементами неживої природи, будовою і життям рослин і тварин, а також організмом людини.

Зміст програми складають чотири самостійні розділи: нежива природа (6-й клас), рослини (7-й клас), тварини (8-й клас), людина (9-й клас). На вивчення цих розділів відводиться в 6, 7 класах 34 години на рік, 1 година на тиждень, у 8 та 9 класах 68 годин на рік – 2 години на тиждень. У навчальній програмі пропонується орієнтовний розподіл годин на вивчення окремих розділів та тем.

Основними структурними компонентами змісту природознавства є знання (уявлення і поняття) про навколишнє середовище, про живу та неживу природу, про зв'язки і залежності в живій та неживій природі, вміння виявляти причинно-наслідкові залежності та робити висновки.

Добір навчального матеріалу з природознавства здійснено на основі врахування загальнодидактичних принципів навчання і передусім принципів достатності (необхідності) навчального матеріалу для формування в учнів уявлення про світ навколо людини, усвідомлення своєї належності до природи, розуміння суті об'єктів неживої та живої природи, зв'язку між природою та трудовою діяльністю; доступності матеріалу для сприймання та засвоєння учнями допоміжної школи.

Програму подано за табличною структурою, що складається з кількох колонок. У колонці „Зміст навчального матеріалу” подано оновлений зміст навчання природознавства. У наступній колонці подаються „Навчальні досягнення учнів”, де уточнюються знання, навички та вміння, які учні мають опанувати в процесі навчання. Для учнів з помірною розумовою відсталістю зміст навчання добирається індивідуально, навчальні досягнення виокремлено під спеціальним позначенням - *. У колонці „Спрямованість корекційно-розвивальної роботи” розкривається головний напрям корекційної роботи, яка конкретизує, уточнює, корегує певні знання і вміння; стимулює навчально-пізнавальну діяльність і пов'язані з нею психофізичні процеси.

В основу побудови навчальної програми покладено екологічний, фенологічний та сезонний принципи. Обов'язковим є врахування краєзнавчого принципу, який орієнтує вчителя на те, що вивчення будь-якої теми має пов'язуватися з місцевими природними та виробничими умовами.

Природознавство має багато спільного з географією, трудовим навчанням, зокрема сільськогосподарською справою, столярною справою, квітникарством, декоративним садівництвом, рідною мовою, соціально-побутовим орієнтуванням, малюванням що дає змогу здійснювати міжпредметні зв'язки.

Метою навчального предмета „Природознавство” у спеціальній школі є формування в учнів знань про природу, шляхом спостережень окремих об'єктів неживої та живої природи, формування уявлень та елементарних понять про конкретні об'єкти неживої та живої природи, про зв'язки між об'єктами живої та неживої природи, усвідомлення учнями належності людини до природи та суспільства; створення передумов для бережливого ставлення до навколишнього середовища.

Зміст предмета забезпечує вирішення таких завдань:

- 1) надати учням знання про основні елементи неживої та живої природи, про будову і життя рослин, тварин, людини;
- 2) сформувати в учнів цілісне уявлення про живу та неживу природу, про місце в ній людини; розкрити в доступній формі зв'язки між природою та трудовою діяльністю людей;
- 3) сформувати в учнів правильне розуміння природних явищ і ставлення до них;
- 4) сприяти усвідомленню учнями необхідності охорони природи та раціонального використання її ресурсів;

- 5) сформувати практичне вміння з вирощування рослин та догляду за тваринами;
- 6) прищепити учням навички, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я, попередження захворювань;
- 7) сформувати зацікавлене ставлення до вивчення природи.

Вирішення цих завдань забезпечується відповідними змістовими лініями побудови навчального матеріалу, як освітнього, так і корекційно-розвивального характеру. Так, освітня мета реалізується за допомогою наступних змістових ліній:

- нежива природа;
- жива природа (рослини, тварини);
- людина як особистість.

Відповідно до корекційно-розвивальної мети, матеріал будується за такими змістовими лініями:

- розвиток позитивного ставлення до природи і праці людей;
- формування бережливого ставлення до об'єктів та предметів навколишнього середовища;
- виховання працелюбності, любові та поваги до природи і людей праці;
- формування усвідомленості учбової діяльності та корекція складових психічного розвитку дитини.

Викладання природничого матеріалу має сприяти формуванню в учнів вміння спостерігати, аналізувати, порівнювати та узагальнювати явища і предмети, виділяти головні ознаки, розуміти та пояснювати сезонні зміни та явища в природі, встановлювати найпростіші причинно-наслідкові відношення та залежності.

Форми організації навчання учнів з природознавства мають динамічний характер. Навчання проводиться не лише в класі, а й на вулиці, у лісі, парку, біля водойм, на полі, в саду, зоопарку, фермі, музеї тощо.

Ефективність засвоєння учнями природничого матеріалу досягається за допомогою методів: спостережень, дослідів, демонстрування натуральних об'єктів, колекцій, муляжів.

Спостереженням учнів надається особлива роль в навчанні природознавству. Завдяки спостереженню учні навчаються самостійно здобувати знання, робити узагальнення. Спостереження, досліді поєднуються з різноманітними практичними роботами. Під час практичної діяльності необхідно систематично залучати учнів до пошуку знань, використовуючи для цього завдання на порівняння, класифікацію, виділення головного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Важливе значення для вивчення природничого матеріалу мають екскурсії, під час яких предмети і явища розглядаються в природних умовах. У ході екскурсій здійснюється різноманітна виховна робота, звертається увага учнів на багатства і красу рідного краю, на раціональне використання природних багатств, прищеплюється бережливе ставлення до природи.

На уроках природознавства обов'язковим є систематичне проведення словникової роботи. Розширення словникового запасу розумово відсталих школярів про предмети і об'єкти природи, допомагає їм правильно використовувати слова і терміни.

Так, в 6-му класі програма складається з чотирьох розділів: "Вода", „Повітря”, „Корисні копалини”, „Грунт”.

У розділі „Вода” вивчаються властивості води, розглядаються розчинні речовини й розчини, стан води в природі, температура води та її вимірювання. Програмою також визначено вивчення таких тем як кругообіг води в природі, опади та їх види; надаються відомості про водойми України, значення води та використання її в побуті, промисловості.

Розділ „Повітря” охоплює відомості про основні властивості повітря та його склад. Передбачається ознайомлення учнів з використанням цих властивостей у побуті. При вивченні складу повітря учнів ознайомлюють з киснем і вуглекислим газом, з властивостями цих газів, їх використанням. Учні ознайомлюють з темами: „Вітер та його значення”, „Погода. Завбачення погоди та її значення для господарської діяльності людини”, „Температура повітря”, „Стихійні лиха”.

Корисні копалини в програмі розділені на групи за ознаками їх основного використання так:

- 1) корисні копалини, що використовуються як будівельний матеріал;
- 2) горючі корисні копалини;
- 3) корисні копалини, з яких виробляють мінеральні добрива;
- 4) металеві руди;
- 5) кам'яна сіль.

Вивчаючи цей розділ, учні знайомляться із зовнішнім виглядом, властивостями корисних копалин, їх видобуванням та використанням в господарстві та охорона корисних копалин в Україні.

У розділі „Грунт” учні ознайомлюються зі складом ґрунту, з його мінеральною й органічною частинами, з розрізненням ґрунтів за кольором та механічним складом, з властивостями піщаних і глинистих ґрунтів.

До кожного розділу програми включено перелік дослідів, практичних робіт та екскурсій, що можуть бути проведені за вибором вчителя під час вивчення відповідного навчального матеріалу.

В 7-му класі учні вивчають будову органів квіткової рослини, особливості вирощування і використання найбільш поширених для даної місцевості овочевих, польових, плодкових, ягідних, декоративних рослин.

Вивчення рослин починається з пояснення того, що рослина це частина живої природи, із ознайомленням учнів їх зовнішньою будовою рослин та функціями органів рослини. Основну увагу слід звертати на роль органів рослини в її житті. З цією метою доцільно проведення ряду дослідів. Для більш усвідомленого засвоєння знань, учні повинні брати участь у закладанні дослідів і проводити спостереження за їх результатами.

У наступних темах програми пропонується ознайомлення учнів з групами рослин, об'єднаних місцем зростання: рослини лісу, поля, саду, овочеві рослини. Після вивчення кожної з цих тем, бажано провести екскурсію до місця зростання рослини (до лісу, саду і т.д.)

Програма визначає мінімум обов'язкових екскурсій, необхідних для вивчення відповідної теми. Вчитель може вносити зміни в тематику екскурсій, в їх кількість.

Для розвитку активності і самостійності розумово відсталих учнів при вивченні квіткових рослин рекомендується проводити фенологічні спостереження. Збирання опалого листя, плодів, насіння, а також достатньо використовувати на уроках роботу з роздатковим матеріалом.

Під час вивчення розділу „Кімнатні рослини” слід використовувати в класі або куточках живої природи таблички з назвами рослин.

Учнів ознайомлюють з Червоною книгою на прикладі представників рослинного світу, які занесені до неї.

Вчитель може змінити послідовність вивчення окремих розділів.

В 8-му класі учні засвоюють знання про будову тіла тварин, спосіб життя їх, про відмінні особливості різних груп тварин.

Вивчення розділу починається, з того, що учням пояснюють, що тварина це теж частина живої природи, про взаємозалежність рослин і тварин. Спочатку розглядається будова тіла найпростіших тварин і закінчується ознайомленням з високоорганізованими тваринами. Таке подання навчального матеріалу дає змогу вчителю показати деякі ознаки схожості та відмінності груп тварин, елементи їх класифікації. Під час вивчення природознавства учні дістають відомості про вирощування та догляд за свійськими тваринами, що може послужити вибором подальшої професії (особливо в сільській місцевості).

Учні продовжують знайомитися з Червоною книгою на прикладі представників тваринного світу, які занесені до неї.

В 9-му класі програма передбачає вивчення основних понять, що стосуються будови. Процесів життєдіяльності та розвитку організму людини, збереження і зміцнення

здоров'я людини, запобігання різним захворюванням. Головна мета програми 9-го класу – навчити учнів як зберегти, зміцнити своє здоров'я та здоров'я оточуючих людей.

У змісті програми передбачені такі теми як значення зелених насаджень для здоров'я людини, необхідність чистого повітря, харчування і травлення, правила користування природними факторами загартування.

Разом з вивченням тіла людини дітей ознайомлюють з елементами валеології, з основами здорового способу життя, а саме: як зберегти і зміцнити здоров'я, як правильно харчуватися, тренуватися, як правильно розподілити свій особистий час та виконувати режим дня.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу проводяться практичні роботи, на яких учні отримують вміння надавати першу медичну допомогу при кровотечах, травмах, опіках, тепловому та сонячному ударах, обмороженні тощо. Рекомендується провести екскурсію в медичний пункт, який знаходиться в школі, для ознайомлення дітей з роботою медичного персоналу.

Для проведення уроків з природознавства необхідно мати відповідне обладнання і різноманітні наочні посібники. Під час викладу матеріалу вчитель демонструє натуральні об'єкти, проводить досліди, використовує муляжі, таблиці, малюнки, альбоми, колекції корисних копалин, чорних та кольорових металів, гербарії, а також вчитель повинен мати достатню кількість роздаткового матеріалу. Уроки з природознавства обов'язково слід проводити в спеціально обладнаному кабінеті.

На уроках природознавства доцільно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивні методи навчання, мультимедійні засоби, комп'ютерні навчальні програми, діафільми, кінофільми, що підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

5 клас (35 год., 1 год. на тиждень)				
N	Кіль-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Орієнтовні навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
Людинознавчий напрямок				
1	5	<p>Людина Людина – частина природи (ознаки: дихання, живлення, зростання, рух). Вплив діяльності (негативний, позитивний) людини на природу. Зовнішня будова тіла людини (голова, тулуб(грудна клітина, черевна порожнина), кінцівки верхні, нижні). Ознайомлення із внутрішньою будовою тіла людини (внутрішні органи). Дотримання режиму прийому їжі, відпочинку та роботи. Прогулянки свіжим повітрям, заняття спортом. Значення занять спортом для зміцнення м'язів. Попередження викривлення хребта.</p>	<p>Учень/учениця за запитаннями вчителя пояснює - чому людина є частиною природи; - яка діяльність людини впливає на природу; - яких правил дотримуватись, щоб бути здоровим; - чому погано бути хворим та добре – здоровим; за малюнками називає/показує - основи правильної постави; *має уявлення про зміцнення м'язів спини для правильної постави. *ознайомлений з правилами здорового способу життя.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення правил здорового способу життя. Розширення уявлень про правила збереження постави. Розвиток мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків у існуванні людини, як частини живої природи. Розширення мовлення на основі засвоєння слів-назв, що позначають будову тіла людини. Розвиток усного мовлення в процесі відповіді на запитання, самостійного складання запитань.</p>
Суспільствознавчий напрямок				
2	4	<p>Рідний край. Рідний край на території України. Визначення рідного краю політичній карті України. Минуле рідного краю. Джерела знань про рідний край. Історичні традиції, обрядові свята, промисли, будівлі, страви рідного краю. Господарство твого краю. Промисловість і сільське господарство рідного краю. Транспорт і шляхи сполучення міста / села.</p>	<p>Учень/учениця за допомогою вчителя визначає положення своєї місцевості на політичній карті України; за допомогою вчителя та малюнками наводить приклади - історичних традицій, - обрядових свят рідного краю; - промислів, страв, будівель рідного краю тощо; за запитаннями вчителя розповідає про - минуле рідного краю; - джерела знань про рідний край. * ознайомлений з</p>	<p>Розвиток просторової орієнтації в процесі визначення своєї місцевості на карті України . Розширення уявлень про зміст промислової і сільськогосподарської діяльності людини. Формування уявлень про рідний край, історичні традиції, обряди тощо.</p>

			<p>розташуванням рідного краю на політичній карті України;</p> <p>* за допомогою вчителя та малюнками наводить приклади обрядових свят, промислів рідного краю. називає основні промислові підприємства та галузі сільського господарства; наводить приклади транспортних сполучень; розуміє значення промисловості та сільського господарства для держави.</p> <p>* ознайомлений з прикладами промислового та сільського господарства рідного краю.</p>	<p>Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що означають обрядові свята, промисли, страви.</p> <p>Розвиток усного мовлення в процесі складання розповіді про галузь промисловості, сільського господарства за планом.</p> <p>Виховання любові до рідного краю.</p>
3	2	<p>Наша Батьківщина. Визначення України на глобусі, карті світу, півкуль і Європи. Київ - столиця України. Сучасний промисловий, освітньо - культурний центр. Природні умови на території України</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя</p> <ul style="list-style-type: none"> - знаходить Україну на глобусі, політичній карті півкуль; називає: <ul style="list-style-type: none"> - столицю України; - головну вулицю міста; - основні культурні та промислові осередки столиці; за допомогою малюнків та запитань вчителя розповідає про <ul style="list-style-type: none"> - культурно історичні традиції України; - господарську діяльність міст України; - видатних діячів України. * називає столицю України. 	<p>Розвиток пам'яті на основі збереження інформації про культурно історичні традиції, видатних українців.</p> <p>Розвиток усного мовлення в процесі складання розповіді про Україну за планом.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини.</p>
Природознавчий напрямок				
4	1	<p>Поняття про Всесвіт. Земля - планета Сонячної системи. Рух Землі навколо осі та навколо Сонця.</p>	<p>Учень/учениця за допомогою малюнків та запитань вчителя розповідає про</p> <ul style="list-style-type: none"> - Всесвіт і Сонячну систему; - материки та океани на карті та глобусі; - людські раси; <p>* ознайомлений з поняттями Всесвіт і Сонячна система;</p> <p>* має уявлення про материки і океани;</p> <p>* має уявлення про різні</p>	<p>Формування уявлень про Всесвіт та Сонячну систему.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення на основі усвідомлення понять про глобус і фізичні карти півкуль.</p> <p>Збагачення,</p>
5	1	<p>Глобус і фізичні карти півкуль. Населення землі . Раси (зовнішні ознаки людей різних рас).</p>	<p>* має уявлення про різні</p>	

			людські раси.	уточнення активного словника лексиною, що позначає людські раси.
6	3	Взаємозв'язки у природі Сезонні і добові зміни у природі, їх причини. Взаємозв'язки у живій та неживій природі (між організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини).	Учень/учениця за допомогою малюнків та запитань вчителя розповідає про - взаємозв'язки між організмами і навколишнім середовищем; - взаємозв'язки між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини); - взаємозв'язки природних угруповань.; наводить приклади - рослинного світу материків і океанів; - тваринного світу материків і океанів; * має уявлення про материки і океани; * має уявлення про тварин і рослини материків та океанів світу.	Розширення та уточнення понять про природні об'єкти та організми. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між живою та неживою природою. Формування уявлень про основні природні угруповання. Розвиток мислення, спостережливості на основі порівняння, класифікації та узагальнення постійних та змінних ознак природних угруповань. Виховання бережливого ставлення до природи. Розвиток мовлення шляхом розширення лексики.
7	3	Природні угруповання: ліс, луки, прісна водойма, болото тощо.		
8	2	Особливості природи материків та океанів. Охорона і збереження природи.		
9	1	Рельєф Форма землі.	Учень/учениця знає якою є форма землі; розуміє що складає рельєф земної поверхні;	Формування уявлень про рельєф.
10		Різноманітність форм поверхні землі. Поверхня нашої місцевості (гори, рівнини).	за запитаннями вчителя та малюнком пояснює - що таке гори; - що таке рівнини, називає	Формування понять про гори, рівнини на основі усвідомлення їх постійних ознак.
11	1	Гори. Гори (підніжжя, схил, вершина). Кримські гори (рослини, тварини). Карпати (рослини, тварини). Рівнини. Плоскі, горбисті,	- гори нашої країни; - характерні рослини та тварин гір Криму та Карпат;	Розвиток наочно-образного мислення на основі розподілу

		височини (горби), низини. Екскурсії: для ознайомлення з формами рельєфу навколишньої місцевості. Практичні роботи: Моделювання з вологого піску, глини, пластиліну рівнин, гір, ярів.	за малюнками виділяє підніжжя, схил, вершину гори; * ознайомлений з поняттям рельєф поверхні землі; * за запитаннями вчителя та малюнком виокремлює гори і рівнини.	форм поверхні землі: гори, рівнини тощо. Збагачення, уточнення активного словника лексики, що позначає рельєф: гори, рівнини.
12	1	Корисні копалини. Корисні копалини рідного краю. Визначення, склад, походження, використання. Охорона земних надр і поверхні суші.	Учень/учениця називає корисні копалини своєї місцевості; розподіляє корисні копалини на горючі та негорючі; за малюнками наводить приклади - використання корисних копалин; - охорони земних надр і поверхні суші. * ознайомлений з поняттям корисні копалини; * за запитаннями вчителя та малюнком наводить приклади використання корисних копалин.	Формування уявлень про корисні копалини рідного краю. Формування операцій аналізу, порівняння, класифікації на основі обстеження різних видів корисних копалин. Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що позначають корисні копалини.
13	1	Ґрунти. Ґрунти рідного краю. Їх використання і охорона.	Учень/учениця називає ґрунти своєї місцевості; за допомогою запитань вчителя пояснює використання ґрунту у сільському господарстві рідного краю; за малюнками наводить приклади заходів з охорони ґрунтів; * ознайомлений з поняттям ґрунт; * за малюнками пояснює/визначає значення ґрунту у сільському господарстві.	Розширення та уточнення понять про значення ґрунту. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між складом ґрунтів та живою природою.
14	1	Вода. Води рідного краю. Вода в найближчому оточенні: джерело, колодязь, струмок, річка. Промислове значення води для людей, тварин, рослин у вашій місцевості.	Учень/учениця називає водні ресурси своєї місцевості; за допомогою вчителя пояснює промислове значення води; за малюнками наводить	Розширення та уточнення понять про водні ресурси своєї місцевості. Розвиток мислення шляхом формування

		Охорона води від забруднення.	прикладі охорони водних ресурсів; * ознайомлений із значенням понять джерело, колодязь, струмок, річка; * за малюнками пояснює/визначає значення води для людей, рослин, тварин.	причинно-наслідкових зв'язків між водою та живою природою. Виховання бережливого ставлення до водних ресурсів.
15	1	Повітря. Погода. Метеорологічні служби і прогноз погоди. Стихійні явища. Погодні явища характерні для вашої місцевості.	Учень/учениця називає погодні явища характерні для своєї місцевості. за малюнками наводить приклади - стихійних явищ; - правила поведінки при стихійних явищах погоди; розуміє для чого складається прогноз погоди. * ознайомлений із значенням понять прогноз погоди; * за малюнками називає/визначає стихійних явищах погоди.	Формування уявлень про стихійні явища. Формування понять про погодні явища своєї місцевості. Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що позначають стихійні явища, роботу метеорологічних служб.
16	3	Рослинний і тваринний світ рідного краю Назви і використання найхарактерніших рослин рідного краю. Свійські і дикі тварини рідного краю. Назви, використання. Охорона рослин і тварин.	Учень/учениця називає характерні рослини і тварини рідного краю; за малюнками наводить приклади використання рослин у своїй місцевості; за малюнками наводить приклади тваринництва рідного краю; розуміє значення охорони рослинного і тваринного світу. * за малюнками називає/визначає рослини рідного краю; * за малюнками називає/визначає тварин рідного краю.	Розширення та уточнення стійких понять про характерні рослини і тварини рідного краю. Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між охороною живої природи та її існуванням.
17	2	Населення рідного краю. Національний склад. Видатні діячі. Основні пам'ятні місця (дати) і освітньо-культурні заклади міста / села: пам'ятники, парки, бібліотеки, музеї, театри, та інше .	Учень/учениця називає - основний національний склад своєї місцевості; - видатних діячів своєї місцевості; наводить приклади освітньо-культурних закладів міста. * ознайомлений із значенням понять національний склад; * за малюнками	Розвиток пам'яті на основі відтворення та збереження інформації про видатних діячів, освітньо-культурні заклади рідного краю. Формування уявлень про

			називає/визначає видатних діячів своєї місцевості; * за малюнками називає/визначає освітньо-культурні заклади рідного краю.	національність, національний склад країни.
--	--	--	---	--

3 години резерв

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

- знає основи правильної постави;
- розповідає про вплив людини на природу;
- визначає Україну на глобусі і карті півкуль, рідний край на карті України;
- розподіляє про характерну господарську діяльність України;
- має уявлення про Всесвіт, Сонячну систему;
- розподіляє сушу і воду на глобусі, фізичній карті півкуль;
- має уявлення про зовнішні ознаки людей різних рас;
- розповідає про взаємозв'язки у живій та неживій природі (між організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини);
- має уявлення про форми земної поверхні: гори, рівнини;
- має уявлення значення ґрунтів та корисних копалин у господарчій діяльності рідного краю;
- знає про використання водних ресурсів у рідному краї;
- має уявлення про метеорологічні служби і прогноз погоди, стихійні явища;
- за запитаннями називає про найпоширеніші рослини та тварини рідного краю;
- дотримується правил охорони рослин і тварин;
- знає видатних співвітчизників .

*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про правила здорового способу життя; про зміцнення м'язів спини для правильної постави.
- називає населений пункт у якому проживає;
- має уявлення про господарчу діяльність України;
- має уявлення про материки і океани;
- має уявлення про різні людські раси;
- має уявлення про залежність рослин, тварин, погоди від Сонця;
- знає пори року;
- використовує знання про особливості погоди у повсякденному житті;
- має уявлення про значення ґрунту для життя рослин і тварин;
- має уявлення про значення корисних копалин у повсякденному житті;
- має уявлення про значення повітря для живої природи;
- знає рослини і тварини рідного краю;
- має уявлення про різні групи тварин;
- дотримується правил охорони тварин та рослин.

6-Й КЛАС

НЕЖИВА ПРИРОДА

(34 годин, 1 години на тиждень)

№ з\п	К-ть год.	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення Учні	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	Вступ. Що вивчає природознавство? Основні ознаки живої та неживої природи. Екскурсія. Організація	Учень /учениця: - має уявлення про взаємозв'язок живої та неживої природи; - знає основні ознаки живої	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства.

		спостережень за природою.	та неживої природи; - *за запитанням вчителя називає / показує на малюнку об'єкти живої та неживої природи.	Розвиток уваги на основі спостережень за природою.
2	9	<p>Вода. Вода в природі та побуті. Властивості води (несталість форми, розширення при нагріванні й замерзанні, стиснення при охолодженні, розчинність). Розчинні та нерозчинні речовини. Прозора й каламутна вода. Розчини в природі: мінеральна та морська вода. Питна вода. Три стани води. Кругообіг води. Туман, роса, іній, хмари. Опади, їх види. Водойми України (моря, річки, озера, водосховища). Значення води для людини, тварини, рослини. Використання води в побуті, промисловості, сільському господарстві. Охорона та бережливе ставлення до води в природі та побуті. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення води при нагріванні, замерзанні. 2. Розчинність солі та цукру у воді. 3. Очищення каламутної води. 4. Випаровування солі з питної, мінеральної та морської води. <p>Практична робота Вимірювання температури холодної, гарячої і теплої води, що використовується. Екскурсія до найближчого водоймища.</p>	<p>Учень /учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє значення води у природі; - знає відмінні ознаки рідини; - знає деякі властивості рідких тіл; - знає про заходи щодо охорони води; <p>*за малюнком наводить приклади:</p> <ul style="list-style-type: none"> - охорони водних ресурсів, - промислового значення води . 	<p>Формування поняття – вода. Формування уявлень про стани води. Розвиток мислення шляхом аналізу зовнішніх ознак (стану води) і властивостей води. Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі спостереження за перетвореннями стану води. Формування мисленнєвих операцій порівняння, класифікації, узагальнення під час вивчення водойм України. Виховання бережливого ставлення до води в природі та побуті.</p>
3	9	<p>Повітря. Властивості повітря. Теплопровідність повітря і використання цієї властивості в побуті.</p>	<p>Учень /учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини; 	<p>Формування поняття – повітря. Формування уявлень про рух повітря. Розширення</p>

		<p>Тепле і холодне повітря. Рух повітря. Вітер, його значення. Склад повітря: кисень, вуглекислий газ, азот. Значення кисню для дихання рослин, тварин, людини. Чисте та забруднене повітря. Боротьба за чистоту повітря.</p> <p>Погода. Метеорологічні служби і прогноз погоди. Завбачення погоди та його значення для господарської діяльності людини.</p> <p>Температура повітря та її вимірювання.</p> <p>Стихійні лиха та правила поведінки під час їх виникнення (гроза, повінь, землетрус і т. д.).</p> <p>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виявлення повітря в твердих тілах (цукор, цеглина). 2. Повітря займає об'єм. 3. Повітря пружне. 4. Повітря поганий провідник теплоти. 5. Розширення повітря при нагріванні і стиснення при охолодженні. 6. Властивість кисню підтримувати горіння. 	<ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про властивості повітря; - знає склад повітря; - знає про заходи щодо охорони повітря; - вміє користуватися термометром. <ul style="list-style-type: none"> - *називає (показує на малюнку) погодні явища характерні для своєї місцевості; - *за малюнками наводить приклади стихійних явищ; - *розуміє для чого складається прогноз погоди. 	<p>понять про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини. Розвиток мислення на основі формування умінь користуватися термометром.</p>
4	7	<p>Корисні копалини. Корисні копалини та їх значення.</p> <p>Корисні копалини, що використовуються як будівельні матеріали: граніт, вапняк, пісок, глина.</p> <p>Горючі корисні копалини. Торф. Зовнішній вигляд та властивості (колір, горючість, вологоємкість).</p> <p>Кам'яне вугілля. Зовнішній вигляд та властивості (колір, блиск, твердість, крихкість, горючість). Утворення, видобування, використання.</p>	<p>Учень /учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає властивості твердих тіл; - знає відмінні ознаки основних корисних копалин, корисні копалини своєї місцевості; - знає про заходи щодо охорони корисних копалин; - вміє користуватися найпростішим лабораторним обладнанням. <ul style="list-style-type: none"> - *називає/ показує на малюнку корисні копалини своєї місцевості; - *за малюнками наводить приклади використання корисних копалин, 	<p>Формування уявлень про корисні копалини. Формування операцій аналізу, порівняння, класифікації на основі обстеження різних видів корисних копалин.</p> <p>Розпізнавання корисних копалин за зовнішніми суттєвими ознаками. Розширення та уточнення активного словника.</p>

		<p>Нафта. Зовнішній вигляд та властивості (колір, запах, горючість). Продукти переробки нафти: бензин, керосин. Природний газ. Властивості газу: запах, здатність займати місце, горючість. Використання. Правила поводження з газом у побуті. Корисні копалини, з яких виробляють мінеральні добрива. Корисні копалини, з яких одержують метали: залізна, мідна й алюмініва руди. Зовнішній вигляд та властивості. Кам'яна сіль. Зовнішній вигляд та властивості. Видобування, використання, значення в житті людини, тварини. Охорона корисних копалин в Україні. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1.Визначення деяких властивостей горючих корисних копалин: вологоємності торфу і крихкості кам'яного вугілля. 2.Демонстрування розчинності калійної солі та нерозчинності фосфоритів. Практичні роботи (на вибір вчителя) Розпізнавання чорних і кольорових металів за зразками та різноманітними виробами з цих металів. Експерсії до краєзнавчого музею, або до місць видобування, переробки, або використання корисних копалин (залежно від місцевих умов).</p>	<p>походження оточуючих предметів з мінералів та гірських порід.</p>	
5	7	<p>Ґрунт. Склад ґрунту (перегній, глина, пісок, вода, мінеральні солі,</p>	<p>Учень /учениця: - знає про склад ґрунту та його частини;</p>	<p>Формування уявлень про ґрунти. Розвиток мислення на основі</p>

		<p>повітря). Мінеральна й органічна частини ґрунту. Відмінність ґрунтів за їх складом: піщані, глинисті, чорноземні. Властивості ґрунтів. Випаровування води з ґрунту. Основна властивість ґрунту – родючість. Підвищення родючості (використання добрив). Місцеві типи ґрунтів: назва, значення. Обробіток ґрунту: оранка, боронування. Значення ґрунту. Охорона ґрунтів в Україні. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виділення повітря і води з ґрунту. 2. Виділення піску та глини з ґрунту. 3. Випаровування мінеральних солей з водної витяжки. 4. Визначення водопроникності та вологоємності піщаних та глинястих ґрунтів. <p>Практичні роботи Розрізнення піщаних та глинястих ґрунтів. Обробка ґрунту на шкільній ділянці: скопування і боронування ґрунту лопатою і граблями, обкопування пристовбурних кругів дерев і кущів, розпушування ґрунту мотиками, сапами. Екскурсія до ґрунтових відшарувань або виконання ґрунтового розрізу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає властивості ґрунтів; - знає відмінні ознаки піщаного, глинистого, чорноземного ґрунту, - знає місцеві типи ґрунтів, значення ґрунту; - має уявлення про заходи щодо охорони ґрунту своєї місцевості. - вміє проводити нескладний обробіток ґрунту на шкільній ділянці. <p>- *за малюнками наводить приклади використання ґрунту у сільському господарстві рідного краю.</p>	<p>аналізу і класифікації ґрунтів за видами. Розвиток вміння групувати та класифікувати поняття за типовими ознаками. Розширення, уточнення активного словника іменниками та прикметниками, що означають ґрунти та їх властивості. Розвиток вміння спостерігати за природою. Формування бережливого ставлення до природних ресурсів країни. Розвиток працелюбності.</p>
6	1	Узагальнення курсу.	<p>Учень /учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про значення неживої природи для життя на Землі. - знає правила поведінки у природі і з об'єктами неживої природи - *має уявлення про правила поведінки у природі і з 	<p>Виховання бережливого ставлення до навколишнього середовища.</p>

7-Й КЛАС
РОСЛИНИ

34 години, 1 година на тиждень

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	1	Вступ. Рослини – частина живої природи. Значення рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослин на землі – дерева, кущі, трави.	Учень /учениця: -має уявлення про цілісність природи; -*має уявлення про різноманітність рослинного світу.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – рослина.
2	8	Загальні відомості про квіткові рослини. Органи квіткової рослини. Корінь. Будова кореня. Значення коріння в житті рослин. Стебло. Будова стебла. Значення стебла в житті рослини. Листок. Будова листка. Значення листя в житті рослини. Листопад, його значення. Квітка. Будова квітки. Запилення квітки. Утворення плодів і насіння. Насіння. Будова насінини (на прикладі квасолі та пшениці). Розмноження насінням. Умови, необхідні для проростання насіння. Правила висівання насіння в ґрунт. Умови життя рослин: світло, повітря, вода, мінеральні солі. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1. Дихання рослин (поглинання кисню і виділення вуглекислого газу). Практична робота Правила висівання	Учень/учениця: -знає (виділяє, називає) назви органів квіткової рослини; зовнішню будову та особливості вирощування найбільш поширених місцевих сільськогосподарських рослин; -за запитаннями вчителя пояснює залежність рослин від кількості тепла, світла, води у різні пори року; -* має уявлення про органи квіткової рослини; - *має уявлення про умови життя рослин: світло, повітря, вода, мінеральні солі.	Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між живою та неживою природою, життям рослин, сонцем як джерелом тепла і світла. Розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження рослин: визначення стебла (його розмір, колір, кількість), листя (розмір, колір), квітки тощо.

		насіння в ґрунт.		
3	3	Дерева, кущі, трави. Зовнішній вигляд дерев. Використання деревини в промисловості. Лікувальні властивості дерев. Зовнішній вигляд кущів. Різниця між деревом і кущем. Ознаки трав'янистої рослини. Культурні та дикорослі рослини.	Учень/учениця: - за наочною опорою і запитаннями вчителя характеризує: - дерева, кущі, трави, їхні ознаки; - вміє розрізняти культурні та дикорослі рослини; -* має уявлення про різноманітність рослинного світу.	Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації та узагальнення; поділ рослин на культурні та дикорослі.
4	3	Рослини лісу. Хвойні дерева – ялина, сосна. Листяні дерева – дуб, береза, липа (на вибір вчителя). Кущі – бузина, ліщина, шипшина (на вибір вчителя). Лікувальне значення. Ягідні кущі – чорниця, брусниця (на вибір вчителя). Використання. Трави – конвалія, дика герань, квасениця (інші місцеві трави на вибір вчителя). Екологічне значення лісу. Охорона лісів на Україні. Екскурсія до лісу.	Учень/учениця: - за наочною опорою розрізняє хвойні, листяні дерева, - знає назви рослин, що ростуть в лісі; -* має уявлення про рослини лісу.	Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв рослин лісу. Виховання бережливого ставлення до рослин.
5	4	Рослини саду. Плодові дерева – яблуна, груша, слива, вишня (абрикос, персик – для південних районів). Вирощування та використання. Ягідні кущі – малина, смородина, агрус, виноград (на вибір вчителя). Вирощування та використання. Практичні роботи. Скопування пристовбурних кіл плодових дерев. Розпушування ґрунту в міжряддях, прополювання. Екскурсія до саду.	Учень/учениця: - знає зовнішню будову та особливості вирощування найбільш поширених місцевих сільськогосподарських рослин; - має уявлення про практичне значення рослин у природі та житті людини; -* має уявлення про рослини саду.	Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати на називати рослини саду. Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці, розвиток вміння користуватися садовим інвентарем.

6	4	<p>Овочеві культури. Однорічні овочеві рослини – огірок, помідор, баклажан, перець, горох, квасоля (на вибір вчителя). Дворічні овочеві рослини – морква, буряк, капуста (на вибір вчителя). Багаторічні овочеві рослини – цибуля, часник(на вибір вчителя). Умови та ознаки дозрівання. Вирощування та використання людиною. Демонстрування овочевих рослин, що вивчаються. Практична робота Висаджування та догляд за овочевими рослинами на шкільній ділянці.</p>	<p>Учень/учениця: -знає зовнішню будову та особливості вирощування найбільш поширених овочевих рослин; - вміє вирощувати деякі овочеві рослини; - вміє доглядати за рослинами на шкільній ділянці; -*має уявлення про овочеві рослини; * за допомогою вчителя розрізняє, визначає/називає овочі та фрукти за зовнішнім виглядом, за тактильним відчуттям, смаком та запахом. - *має уявлення про вирощування та використання овочевих культур людиною.</p>	<p>Запам'ятовування назв овочевих культур. Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати овочеві культури (однорічні, багаторічні). Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці, розвиток вміння користуватися городнім інвентарем.</p>
7	4	<p>Рослини поля. Види культурних рослин, які людина вирощує на полях: зернові культури – жито, ячмінь, пшениця, кукурудза, гречка (на вибір вчителя). технічні культури – картопля, льон, соняшник, цукровий буряк (на вибір вчителя). Вирощування та використання людиною. Бур'яни городу і поля – осот, пирій, лобода, дика редька (на вибір вчителя). Праця людей в полі з використанням сільськогосподарських машин. Практична робота Техніка впровадження засобів по підвищенню врожаю: обробіток ґрунту, удобрення, підживлення рослин (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця: -має уявлення про види культурних рослин та їх значення; - має уявлення про засоби підвищення врожаю; -*має уявлення про рослини поля.</p>	<p>Формування уявлень про культурні рослини та їх значення. Розширення активного словника іменниками та прикметниками, що означають різноманітність культурних рослин. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між живою та неживою природою. Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між життям рослин та працею людей.</p>

8	3	Кімнатні рослини. Різноманітність кімнатних рослин (бегонія, герань, алоє, бальзамін, традесканція, циперус), (на вибір вчителя). Значення для людини. Догляд за кімнатними рослинами. Практична робота Висаджування та пересаджування кімнатних рослин. Ведення календарю догляду за кімнатними рослинами.	Учень/учениця: -знає зовнішню будову та особливості висаджування догляду за кімнатними рослинами; - вміє доглядати за рослинами в класі; -*має уявлення про різноманітність кімнатних рослин; *за допомогою дорослого доглядає за кімнатними рослинами (поливає, протирає листочки).	Формування уявлень про різноманітність кімнатних рослин. Розвиток пам'яті на основі відтворення назв рослин, що вивчаються. Формування мотивації щодо догляду за кімнатними рослинами.
9	3	Квітково-декоративні рослини. Різноманітність квітково- декоративних рослин. Однорічні рослини – кvasоля, петунія, айстри, чорнобривці (на вибір вчителя). Дворічні рослини – маргаритки, братки, мальва(на вибір вчителя). Зовнішній вигляд, вирощування. Багаторічні рослини – жоржини гладіулуси, флокси, іриси (на вибір вчителя).	Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність квітково-декоративних рослин.	Формування уявлень про квітково-декоративні рослини. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами квітково-декоративних рослин.
10	1	Узагальнення курсу. Охорона рослин. Рослини, які занесені до Червоної книги України. Заповідники, національні парки природи в Україні.	Учень/учениця: -вміє розпізнавати рослини саду, городу, поля, лісу; - знає про практичне значення рослин у природі та житті людини; -*має уявлення про різноманітність рослинного світу.	Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування рослин саду, лісу, городу, поля. Виховання бережливого ставлення до рослин.

8-Й КЛАС

ТВАРИНИ

(68 годин, 2 години на тиждень)

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ. Тварина – частина живої природи. Різноманітність тваринного світу.	Учень /учениця: - має уявлення про різноманітність тваринного світу.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства.

				Формування поняття – тварина.
2	10	<p>Безхребетні тварини. Загальні ознаки безхребетних тварин. Дощовий черв'як. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Роль дощового черв'яка у ґрунтоутворенні. Черви – паразити (аскарида людська, печінковий сисун, гострик). Спосіб існування червів. Профілактика зараження. Молюски – ставковик звичайний, беззубка. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Значення у природі. Ракоподібні (морські та прісноводні). Зовнішній вигляд та спосіб існування (на прикладі річкового рака). Павукоподібні (на прикладі павука – хрестовика). Зовнішній вигляд та спосіб існування. Кліщі, їх різноманітність. Комахи – бджола, мурахи, білан капустяний, яблунева плодожерка, хрущ, колорадський жук, кімнатна муха. Зовнішній вигляд, спосіб існування. Засоби боротьби зі шкідливими комахами. Роль комах у природі та практичне значення для людей. Демонстрування (на вибір вчителя) – колекцій, слайдів, таблиць, малюнків, фільмів безхребетних тварин.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки безхребетних тварин; - знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя найтипівіших представників безхребетних тварин. <p>*має уявлення про безхребетних тварин.</p>	<p>Формування уявлень про безхребетних тварин. Розширення та уточнення понять про спосіб життя, живлення, розмноження тварин, що вивчаються. Розвиток мовлення шляхом розширення активного словника учня.</p>
3	1	<p>Хребетні тварини. Загальні ознаки хребетних тварин.</p>		
4	8	<p>Риби. Загальні ознаки риби. Середовище існування. Різноманітність риби.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки хребетних тварин; - знає особливості 	<p>Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати різні види</p>

		<p>Річкові риби – окунь, щука, карась, короп. Зовнішній вигляд, спосіб життя.</p> <p>Морські риби – тріска, камбала, оселедець. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Значення та охорона риб.</p> <p>Демонстрування скелета риби, таблиць, слайдів, діафільмів (на вибір вчителя).</p> <p>Практична робота</p> <p>Спостереження за рибами в акваріумі (з метою з'ясування як вона дихає, рухається), догляд за рибами.</p>	<p>зовнішньої будови та спосіб життя риб.</p> <p>*має уявлення про різноманітність риб.</p>	<p>риб. Розвиток уваги на основі спостережень за рибами в акваріумі.</p>
5	3	<p>Земноводні. Загальні ознаки земноводних. Зелена жаба. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Інші земноводні: (жаба – ропуха, тритон). Спосіб життя. Значення та охорона земноводних. Демонстрування живої жаби або вологого препарату, малюнків, таблиць (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки земноводних; - знає про значення та охорону земноводних. <p>*має уявлення про земноводних тварин.</p>	<p>Формування уявлень про земноводних тварин. Розвиток усного мовлення.</p>
6	3	<p>Плазуни. Загальні ознаки плазунів. Різноманітність плазунів – ящірка, вуж, гадюка, черепаха, крокодил. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Охорона плазунів.</p> <p>Демонстрування вологих препаратів, колекцій (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки плазунів; - вміє працювати з колекціями, муляжами. <p>*має уявлення про плазунів.</p>	<p>Формування уявлень про плазунів. Розвиток вміння працювати з колекціями, муляжами.</p>
7	10	<p>Птахи. Загальна характеристика птахів: середовище існування, особливості зовнішньої та внутрішньої будови у зв'язку зі здатністю до польоту.</p> <p>Птахи лісу – дятел, велика синиця. Хижі птахи – орел, сова.</p> <p>Водоплавні птахи – качка</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки птахів; - знає особливості зовнішньої та внутрішньої будови птахів; - має уявлення про значення тварин у житті, природі, господарській діяльності людини. <p>* має уявлення про різноманітність пташиного</p>	<p>Розширення та уточнення понять про умови існування, живлення, розвиток та розмноження птахів, що вивчаються. Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації птахів за видами. Розвиток пам'яті на основі</p>

		<p>крижень. Птахи культурних ландшафтів (на вибір вчителя) – синиця, ластівка, горобець, ворона, голуб, грач і т.д. Свійські птахи – курка, гуска. Утримання, годування та розведення птахів на птахофермах. Значення та охорона птахів. Демонстрування опудал птахів, скелета, моделі яйця птаха, діафільмів про птахів, альбомів (на вибір вчителя). Екскурсія на птахофабрику або краєзнавчого музею (на вибір вчителя).</p>	світу.	запам'ятовування назв різних видів птахів.
8	29	<p>Ссавці. Загальні ознаки ссавців. Гризуни – миша, щур, хом'як, білка, бобер. Особливості та спосіб існування. Зайцеподібні – заєць (біляк, русак). Спосіб життя. Хижі звірі – вовк, лисиця, рись, ведмідь. Спосіб існування. Ластоногі та китоподібні – тюлень, морж, кит, дельфін. Зовнішній вигляд та середовище існування. Хоботні – слон. Зовнішній вигляд та спосіб життя. Мавпи. Зовнішній вигляд та середовище існування. Парнокопитні – свиня, корова. Загальні ознаки. (коза, вівця). Не парнокопитні – кінь. Кріль. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Господарське значення. Охорона тварин в Україні. Тварини, що занесені до Червоної книги. Практична робота Догляд за приміщенням і тваринами, участь у</p>	<p>Учень/учениця: - знає загальні ознаки ссавців; - знає їх особливості та спосіб існування; - має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги; - знає про умови утримання, догляду та годівлі деяких сільськогосподарських тварин; - про необхідність охорони тварин; * має уявлення про ссавців, * вмiє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого)* за деякими сільськогосподарськими тваринами (для сільської школи).</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв ссавців, що вивчаються. Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі засвоєння ланцюгів живлення. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між життям тварин та працею людей. Виховання самостійності, працьовитості під час догляду за тваринами та приміщеннями де їх утримають. Виховання доброзичливого ставлення до тварин.</p>

		роздаванні кормів. Екскурсії до зоопарку, заповіднику, музею, на птахофабрику, тваринницьку ферму (на вибір вчителя).		
9	2	Повторення	Учень/учениця: вміє розпізнавати тварин, що вивчалися. * має уявлення про тварин, що вивчалися.	Розвиток мисленнєвих операцій аналізу, порівняння, класифікації тварин на ссавців, птахів, комах, риб, плазунів.

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність тваринного світу;
- знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя найтипівіших представників безхребетних та хребетних тварин;
- має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги;
- знає про умови утримання, догляду та годівлі деяких сільськогосподарських тварин;
- знає про необхідність охорони тварин.

*Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність тваринного світу(поділ тварин на ссавців, птахів, комах, риб, плазунів);
- вміє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого)* за деякими сільськогосподарськими тваринами.

9-Й КЛАС ЛЮДИНА

(68 годин, 2 години на тиждень)

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ. Людина – частина живої природи. Збереження та зміцнення здоров'я.	Учень/учениця: - має уявлення про єдність людини та навколишнього середовища.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – людина.
2	3	Загальне ознайомлення з організмом людини. Органи людини та система органів: опорно-рухова, кровносна, дихальна, травлення, видільна, нервова. Організм як єдине ціле.	Учень/учениця: - має уявлення про організм як єдине ціле; * має уявлення про основи здорового способу життя.	Формування уявлень про організм людини, здоровий спосіб життя та його складові.
3	8	Опора і рух. Значення опорно-рухової системи. Основні органи опори та руху. Кістки. Типи	Учень/учениця: - знає основні органи опори та руху;	Формування уявлень про основні органи опори та руху. Формування понять – кістки та м'язи.

		<p>з'єднання кісток: суглоб, шви, хрящі. М'язи. Робота м'язів. Значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики для розвитку м'язів. Попередження викривлення хребта і розвитку плоскостопості. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1. Статистичне та динамічне навантаження на м'язи. 2. Стоплення м'язів під час утримання вантажу на витягнутій руці. 3. Скорочення м'язів під час згинання і розгинання рук у лікті. Практична робота Перша медична допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи.</p>	<p>- знає про вплив фізичного навантаження на організм; - вміє надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи. * має уявлення про основні органи опори та руху; * має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики.</p>	<p>Формування уявлень про здоровий спосіб життя, значення фізкультури та спорту. Розвиток мовлення шляхом розширення активного словника учня. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи.</p>
4	10	<p>Кров і кровообіг. Кров та її значення. Склад крові, плазма крові. Рух крові в організмі людини – кровообіг. Органи кровоносної системи: серце та судини. Пульс та його значення. Попередження серцево-судинних захворювань. Зміцнення серця. Шкідливий вплив куріння та спиртових напоїв на серце та кровоносні судини. Демонстрування діафільмів, препаратів та муляжів на вибір вчителя. Практичні роботи Перша допомога під час кровотеч. Підрахунок частоти пульсу в спокійному стані та після виконання ряду гімнастичних вправ. Вимірювання артеріального тиску.</p>	<p>Учень/учениця: - знає органи кровоносної системи; - знає про шкідливий вплив куріння та алкоголю на організм людини; - вміє надавати першу медичну допомогу під час кровотеч. * має уявлення про органи кровоносної системи; - * має уявлення про основи здорового способу життя.</p>	<p>Розширення та збагачення уявлень про здоровий спосіб життя. Формування понять про кров та її склад. Розвиток мислення на основі формування вмінь вимірювати тиск та підраховувати пульс. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу під час кровотеч.</p>
5	8	<p>Дихання. Значення дихання. Органи дихання</p>	<p>Учень/учениця: - знає органи</p>	<p>Формування понять про органи дихання.</p>

		<p>та їх функції. Голосовий апарат.</p> <p>Хвороби органів дихання та їх попередження.</p> <p>Гігієна органів дихання. Інфекційні захворювання. Вплив нікотину на органи дихання. Необхідність чистого повітря для дихання. Підтримування чистоти повітря у приміщеннях. Значення зелених насаджень для здоров'я людини.</p> <p>Демонстрування діафільмів, муляжів на вибір вчителя.</p> <p>Практична робота</p> <p>Техніка використання гірчичників, накладання компресів. Виготовлення марлевих пов'язок.</p>	<p>дихання та їх функції;</p> <p>- має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання;</p> <p>- вміє накладати гірчичники та компреси;</p> <p>*має уявлення про органи дихання;</p> <p>*має уявлення про норми дотримання та необхідності чистоти повітря.</p>	<p>Формування уявлень про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання.</p> <p>Формування мотивації щодо дотримання чистоти у приміщеннях на основі усвідомлення значення чистого повітря для дихання людини.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям.</p> <p>Розвиток вміння накладати компреси та гірчичники.</p> <p>Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між диханням людини та дотриманням чистоти повітря.</p>
6	13	<p>Харчування і травлення. Значення харчування. Харчові продукти та поживні речовини. Вітаміни.</p> <p>Органи травлення. Значення пережовування їжі, догляд за зубами, профілактика карієсу.</p> <p>Травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечнику.</p> <p>Гігієна харчування. Запобігання шлунково-кишкових захворювань (гастрит, виразка шлунку). Глистові захворювання та їх попередження.</p> <p>Запобігання харчових отруєнь (апендицит).</p> <p>Профілактика інфекційних захворювань (дизентерія, холера, Боткіна). Вплив алкоголю та куріння на процес травлення.</p> <p>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</p> <p>1.Виявлення крохмалю в хлібі та картоплі.</p> <p>2.Виявлення білка і</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>- має уявлення про вплив харчування на здоров'я людини;</p> <p>- знає органи травлення;</p> <p>- знає про правильне та раціональне харчування;</p> <p>- знає санітарно-гігієнічні правила;</p> <p>- вміє надавати першу медичну допомогу при харчових отруєннях;</p> <p>* має уявлення про органи травлення, харчування та його вплив на здоров'я людини.</p>	<p>Формування уявлення про органи травлення, харчування та його вплив на здоров'я людини.</p> <p>Збагачення, уточнення словника словами-назвами складових частин продуктів харчування (вітаміни, поживні речовини).</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання глистових захворювань. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при харчових отруєннях.</p>

		<p>крохмалю в пшеничному борошні. 3. Дія слини на крохмаль. Практична робота Перша допомога при харчових отруєннях.</p>		
7	2	<p>Нирки. Органи сечовидільної системи та їх значення. Запобігання нирковим захворюванням (нефрит, цистит). Демонстрування діафільтрів, муляжів на вибір вчителя.</p>	<p>Учень/учениця: - знає органи сечовидільної системи та їх значення; * має уявлення про органи сечовидільної системи.</p>	<p>Формування уявлень про органи сечовидільної системи. Розширення та уточнення активного словника словами-назвами, що позначають ниркові захворювання.</p>
8	6	<p>Шкіра. Шкіра людини та її значення. Роль шкіри в терморегуляції. Гігієна шкіри та гігієнічні вимоги до одягу. Сучасні косметичні засоби догляду за волоссям, шкірою обличчя, рук, ніг. Загартування організму. Правила правильного користування природними факторами загартування. Демонстрування косметичних засобів по догляду за шкірою (на вибір вчителя). Практична робота Перша медична допомога при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях.</p>	<p>Учень/учениця: - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; - вміє надавати першу медичну допомогу при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях; * має уявлення про правила особистої гігієни.</p>	<p>Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Формування самостійності в діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами предметів та сучасних засобів догляду за шкірою. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях. Виховання охайності та дисциплінованості.</p>
9	3	<p>Статева система. Жіноча та чоловіча статеві системи, їх функції. Гігієна статевих органів, запобігання інфекційним захворюванням.</p>	<p>Учень/учениця: - знає функції статевих органів; - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; * має уявлення про статеві органи та їх функції, особисту гігієну.</p>	<p>Формування уявлень про статеві органи та їх функції. Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати значення особистої гігієни для здоров'я людини.</p>
10	4	<p>Нервова система. Нервова система (головний та спинний мозок, нерви). Значення нервової системи. Режим дня, гігієна</p>	<p>Учень/учениця: - має уявлення про значення нервової системи; - знає про фактори, що зберігають</p>	<p>Формування уявлень про нервову систему та її значення. Розвиток мислення на основі формування умінь визначати значення</p>

		розумової праці. Сон та його значення. Вплив алкоголю, куріння, наркотиків на нервову систему.	здоров'я, і такі, що порушують його; * має уявлення про режим та розпорядок дня.	розпорядку дня на здоров'я людини.
11	7	Органи чуттів. Значення органів чуттів. Будова та функції органу зору. Гігієна органу зору. Будова та функції органу слуху. Попередження порушень слуху. Орган смаку. Орган нюху. Орган дотику. Демонстрування розбірних моделей очного яблука, вуха (на вибір вчителя) Практична робота Перша медична допомога при травмах органів чуттів.	Учень/учениця: - знає будову та функції органу зору, слуху; - вміє надавати першу медичну допомогу при травмах органів чуттів; *має уявлення про значення органів чуттів.	Формування уявлень про значення органів чуттів. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при травмах органів чуттів.
12	2	Екологія людини. Місце і значення людини в природі. Вплив навколишнього середовища на організм людини. Демонстрування діафільму „Організм людини і середовище” (на вибір вчителя).	Учень/учениця: - вміє застосовувати набуті знання про будову та функції людського організму у повсякденному житті з метою збереження та зміцнення здоров'я; * має уявлення про будову та функції людського організму.	Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати внутрішні органи людини. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між неживою природою та здоров'ям людини.

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- має уявлення про організм як єдине ціле;
- має уявлення про основи здорового способу життя;
- має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання;
- має знання про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, травлення, видільна, нервова системи;
- вміє дотримуватись правил особистої гігієни;
- вміє надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи, під час кровотеч, при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях, вміє накладати гірчичники та компреси(самостійно/ за допомогою дорослого);
- знає про фактори, що зберігають здоров'я, і такі, що порушують його.

*Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, видільна, нервова системи та система травлення;
- має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики;
- має уявлення про правильне харчування та його вплив на здоров'я людини;
- має уявлення про режим та розпорядок дня.

Освітня галузь «Природознавство» «Фізика і хімія в побуті»

Метою вивчення предмета «Фізика і хімія в побуті» є формування у школярів елементарних знань про основні властивості фізичних тіл і речовин, про найважливіші фізичні і хімічні процеси, явища та їх закономірності, дає змогу уточнити і розширити уявлення учнів про навколишній світ, його стан і про ті зміни, які відбуваються в ньому в результаті тих чи інших внутрішніх процесів і зовнішніх причин, дати їм правильне тлумачення. Пояснення причин фізичних і хімічних явищ буде сприяти закладенню основ наукового розуміння дійсності, що попередить виникнення помилкових уявлень.

Зміст предмету дозволяє вирішити такі **завдання**:

- Формування початкових політехнічних знань, вироблення в них життєво необхідних вмінь та навичок, які ґрунтуються на знаннях властивостей речовин, фізичних і хімічних закономірностей, необхідних для самостійної трудової діяльності;
 - Формування світогляду, збагачення чуттєвого досвіду;
 - Корекції психіки, а також розвитку їх пізнавальної діяльності.
 - Розвиток логічного мислення у школярів, його розумових операцій (проведення аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, встановлення найважливіших причинно-наслідкових відношень та зв'язків),
 - Розвиток пам'яті та уваги, мовлення, уявлень, емоційно-вольової сфери, уваги розвитку мовлення, збагаченню їхнього словника відповідною лексикою (тертя, тиск, теплопровідність, важелі, блоки, ізолятори, провідники, розчинність тощо).
- Привчати спостерігати явища, помічати характерні, суттєво важливі закономірності та властивості предметів, виявляти причинні зв'язки між ними,
- Пізнавати дію законів природи в найпростіших технічних процесах і враховувати їх у своїй практичній діяльності.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фізика і хімія у побуті – важлива складова загального змісту освіти, оскільки є не тільки окремим навчальним предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості, набуття учнями з психофізичними порушеннями життєво необхідних практичних знань і навичок.

Метою вивчення даного предмета у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей є формування у школярів елементарних знань про основні властивості фізичних тіл і речовин, про найважливіші фізичні і хімічні процеси, явища та їх закономірності.

Вивчення фізики і хімії у побуті дає змогу уточнити і розширити уявлення учнів про навколишній світ, його стан і про ті зміни, які відбуваються в ньому в результаті тих чи інших внутрішніх процесів і зовнішніх причин, дати їм правильне тлумачення. Пояснення причин фізичних і хімічних явищ буде сприяти закладенню основ наукового розуміння дійсності, що попередить виникнення помилкових уявлень.

Знайомство учнів з найпростішими фізичними та хімічними явищами і процесами дає підстави для формування початкових політехнічних знань, вироблення в них життєво необхідних вмінь та навичок, які ґрунтуються на знаннях властивостей речовин, фізичних і хімічних закономірностей, необхідних для самостійної трудової діяльності. Вивчаючи фізичні властивості тіл, школярі набудуть вмінь класифікувати їх за цими властивостями (ступенем теплопровідності, твердості, горючості, плавлення, пластичності і т. ін.).

Цей навчальний предмет має великі можливості для формування в учнів світогляду, збагачення чуттєвого досвіду, корекції психіки, а також розвитку їх пізнавальної діяльності. Вивчення фізики і хімії у побуті напругу пов'язане з розвитком логічного мислення у школярів, його розумових операцій (проведення аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, встановлення найважливіших причинно-наслідкових відношень та зв'язків), розвитком пам'яті та уваги, мовлення, уявлень, емоційно-вольової сфери. При вивченні доступних відомостей з фізики і побутової хімії необхідно приділяти більше уваги розвитку мовлення учнів, збагаченню їхнього словника відповідною лексикою (тертя, тиск, теплопровідність, важелі, блоки, ізолятори, провідники, розчинність тощо).

В процесі навчання фізики і хімії у побуті потрібно привчати учнів спостерігати явища, помічати характерні, суттєво важливі закономірності та властивості предметів, виявляти причинні зв'язки між ними, вчити пізнавати дію законів природи в найпростіших технічних процесах і враховувати їх у своїй практичній діяльності. Необхідно збільшувати вагу таких методів і прийомів навчання, які дають змогу впливати на пізнавальні інтереси учнів, активізувати мислення та сприяти розвитку мовлення на підставі задоволення потреб учня у спілкуванні, самореалізації, досягненні успіху.

Навчальний матеріал у програмі розміщений в предметній систематизації і тісно пов'язаний з професійно-трудовим навчанням, з соціально-побутовим орієнтуванням, з життям і практичною діяльністю учнів. З цією метою в процесі вивчення предмета необхідно використовувати насамперед життєвий досвід учнів, їхні спостереження, практичні вміння і навички, набуті ними в побуті, в процесі професійно-трудової діяльності, соціально-побутового орієнтування, опанування профілю обраної професії.

Добір змісту предмета «Фізика і хімія у побуті» здійснено на основі загальних та спеціальних дидактичних **принципів**, виходячи з наукового розуміння сутності і специфіки процесу навчання розумово відсталих учнів. Найважливішими серед них є принципи: єдності освітньої, розвивальної та виховної функцій; систематичності; доступності змісту навчання з урахуванням пізнавальних можливостей учнів (від простого до складного); диференційованого та індивідуального підходу до учнів; наочності навчання при оптимальному поєднанні словесних, наочних та практичних методів; стимулювання мотивації та позитивного ставлення учнів до навчання; створення оптимальних умов для організації навчального процесу в спеціальній школі. Особливого значення набуває корекційна спрямованість навчальної роботи, що передбачає спеціальний вплив педагогічного процесу на виправлення недоліків у дитини, створення умов для її розвитку на основі активізації та формування компенсаторних процесів психіки.

Програма вивчення фізики і хімії у побуті побудована на основі **лінійного** розташування навчального матеріалу (від простого до складного) і обмежується якісною характеристикою фізичних і хімічних явищ та їх закономірностей без вираження їх у математичних формулах.

Особливого значення набувають лабораторно-практичні роботи, екскурсії, спостереження, демонстрація дослідів, розв'язання якісних задач, що не тільки сприяє закріпленню отриманих учнями знань, але й підвищує їх інтерес до вивчення предмету, дає підстави використовувати ці знання у повсякденному житті, сприяє розвитку дитини. Школярі відтворюють природні явища в лабораторних умовах, спостерігають прояви тих чи інших фізичних або хімічних закономірностей, властивостей речовин, розуміють і встановлюють взаємозв'язок між особливостями різних явищ. Діти вчаться розмірковувати, порівнювати, співставляти. Доцільно проводити екскурсії на промислові підприємства, в навчально-виробничі майстерні, на природу. Слід також використовувати сучасні аудіо та відеотехнічні засоби, новітні комп'ютерні технології, різноманітні дидактичні засоби (фізичні і хімічні прилади, посібники, фізичні і хімічні речовини, таблиці, плакати, малюнки, колекції). Необхідно мати також зразки корисних копалин, фізичних і хімічних тіл та речовин, роздатковий матеріал. Учні повинні не тільки спостерігати за дослідом, роботою приладів, розглядати таблиці, плакати, схеми тощо, але й самі працювати з роздатковим матеріалом, виконувати практичні роботи, робити відповідні записи. З цією метою для фіксації навчального матеріалу учням необхідно мати зошити, в яких вони

роблять малюнки, відображають проведені досліди, креслять схеми, стисло записують основні положення і висновки з теми, яка вивчається (опорний конспект її розкриття).

Навчання фізики і хімії у побуті відбувається на **міжпредметному** рівні, що передбачає здійснення зв'язку з іншими предметами, які вивчаються у спеціальній загальноосвітній школі, насамперед з уроками професійно-трудового навчання, соціально-побутового орієнтування, математики. Здійснення цього зв'язку повинно бути спрямоване, з одного боку, на удосконалення трудової підготовки, з другого – на більш доцільне вивчення фізики і хімії у побуті.

Уроки з вивчення фізики і хімії у побуті проводяться згідно існуючої програми в 7-9 класах по 2 години на тиждень. Допускається проведення в один день на тиждень двох уроків підряд, що пов'язане з необхідністю збільшення часу на виконання практично-лабораторних робіт.

Навчальні заняття повинні проводитися в спеціальному кабінеті фізики і хімії, який потребує необхідного обладнання.

Навчальна програма розроблена та подається відповідно до **основних колонок**: зміст навчального матеріалу, кількість годин на його вивчення, орієнтовний перелік навчальних досягнень розумово відсталих учнів, які є передумовою успішного виконання ними певних видів навчальної або практичної діяльності, наприклад, засвоєння знань, умінь, навичок, які відповідають рівню державних вимог (* рівень навчальних досягнень учнів з помірною розумовою відсталістю), а також сутність корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на максимальне подолання порушень психічних процесів і функцій учнів.

7-й клас (68 годин)

I. ВСТУП

1. Що вивчає фізика?

1.1. Фізика – наука про природу та її закони. Зміни в природі. Фізичні терміни, фізичні прилади. Спостереження і досліди. Фізичні величини та їх вимірювання. Визначення основних характеристик вимірювальних приладів.

1.2. Вимірювання об'єму твердих тіл неправильної форми.

II. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ РЕЧОВИН

1. Початкові відомості про фізичні тіла і речовини. Тіло, речовина. Будова речовини. Відмінність у молекулярній будові твердих тіл, рідин і газів. Три агрегатних стани речовини: твердий, рідкий, газоподібний.

2. Маса. Сила. Дія сили. Явище тяжіння. Сила тяжіння. Визначення маси тіла. Густина речовини та її врахування в техніці. Визначення густини речовини.

3. Властивості твердих тіл. Сталість форми і об'єму твердих тіл. Пружність, пластичність і крихкість твердих тіл, їх використання в техніці та побуті. Види деформації твердих тіл. Горючі та негорючі тверді речовини.

4. Початкові відомості про теплові явища.

Зміна об'єму твердих тіл при нагріванні. Розширення і стиснення твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Залежність розширення твердих тіл. Температура та її вимірювання. Зміна властивостей твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Перехід речовин з одного агрегатного стану в інший. Плавлення і тверднення. Теплопровідність твердих речовин та її врахування.

5. Властивості та застосування металів.

Фізичні властивості металів: колір плавкість, теплопровідність, електропровідність, теплове розширення. Хімічні властивості металів – корозійна стійкість. Механічні властивості металів: блиск, міцність, твердість, пружність, в'язкість, пластичність, крихкість. Класифікація металів: чорні, кольорові, благородні. Властивості чорних металів. Використання чорних металів в народному господарстві. Залізна руда. Виплавка чавуну і сталі. Доменна піч. Ржавіння чорних металів. Способи запобігання корозії. Кольорові метали: алюміній, мідь, цинк, свинець і олово. Властивості цих металів, та їх використання. Благородні метали: золото, платина і срібло. Властивості цих металів та їх використання. Сплави: бронза, латунь, дюралюміній, силумін, паяльне олово. Властивості цих сплавів та їх використання.

III. РІДИНИ В ПРИРОДІ І ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Основні властивості рідин (текучість, відсутність форми, сталість об'єму). Визначення густини рідин. Рідина як розчинники. Розчини – насичені та ненасичені. Очищення води від домішок, фільтрування, відстоювання. Охорона водних ресурсів. Інші речовини як розчинники. Видалення плям з тканин. Розширення і стиснення рідин при нагріванні та охолодженні. Залежність розширення і стиснення рідин. Особливості розширення і стиснення води.

Перехід води з одного агрегатного стану в інший. Кипіння, температура кипіння. Випаровування і конденсація. Швидкість випаровування та її залежність. Вологе і сухе повітря.

Тиск рідин. Порівняння тиску рідин на різних глибинах. Передавання тиску рідинами. Застосування тиску рідин у техніці. Гідравлічні машини. Сполучені посудини. Закон сполучених посудин і його використання в техніці (вodomірне скло, водяний рівень, шлюзування суден, водопровід). Виштовхувальна сила рідини. Архімедова сила, її визначення. Плавлення тіл. Денсиметр (аерометр), види денсиметрів.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

1. Визначення основних характеристик вимірювальних засобів.
2. Вимірювання об'єму рідини і об'єму твердих тіл неправильної форми.
3. Визначення маси тіла за допомогою терезів.
4. Визначення густини речовини твердого тіла.
5. Визначення температури повітря, води, людського тіла.
6. Спостереження за процесами плавлення і тверднення речовин. Відливання форм.
7. Паяння за допомогою паяльника.
8. Приготування розчинів, відстоювання і фільтрування.
9. Визначення виштовхувальної сили, що діє на занурене в рідину тіло.
10. Визначення густини рідини за допомогою денсиметра.

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
7 клас				
(68 годин на рік, 2 год. на тиждень)				
I Вступ				
	1. Що вивчає фізика	5		
1	1.1. Фізика – наука про природу та її значення в житті людини. Зміни, що відбуваються в природі. Фізичні терміни і фізичні закони, фізичні прилади	2	Учень: розуміє, що таке природа; виділяє фізику як окрему науку; переконується в перебуванні природи в безперервній зміні, або русі; встановлює закономірність цих змін, або рухів (*по можливості встановлює); переконується у важливості законів фізики та їх використанні; застосовує нові фізичні терміни	розвиток системи узагальнених поглядів на природу, її закони, фізичні явища, причини їх виникнення та місце людини в ньому

2	1.2. Спостереження і досліди. Фізичні величини та їх вимірювання. Визначення основних характеристик вимірювальних засобів	2	вміє спостерігати за явищами, які відбуваються в природі; досліджує зміну явищ; робить вимірювання при проведенні дослідів; визначає фізичні величини; застосовує одиниці вимірювання фізичних величин; вимірює фізичні величини; використовує прилади для вимірювання фізичних величин; визначає основні характеристики вимірювальних приладів(*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про фізичні явища та вмінь спостерігати за ними; розвиток словникового запасу, розширення і уточнення запасу уявлень
3	1.3. Вимірювання об'єму рідини і об'єму твердих тіл неправильної форми (лабораторна робота)	1	вміє вимірювати об'єм рідини і об'єм твердого тіла неправильної форми (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь вимірювання об'єму; формування навичок користування вимірювальними приладами
II Фізико-хімічні властивості речовин				
	1. Початкові відомості про фізичні тіла і речовини	2		
4	1.1. Поняття «тіло» і «речовина». Будова речовини. Відмінність у молекулярній будові твердих тіл, рідин і газів	1	розуміє словосполучення «фізичне тіло»; відрізняє поняття «тіло» і «речовина»; знає про існування частинок, з яких складається речовина; розуміє, що всі молекули даної речовини однакові; дізнається: про поділ молекул на атоми; про величину молекул; встановлює відмінність у молекулярній будові твердих тіл, рідин і газів (*намагається зрозуміти)	розвиток мовлення та активного словникового запасу, орієнтування в навколишньому світі; формування аналітико-синтетичного типу сприймання, розуміння змісту завдання на сприймання
5	1.2. Три агрегатних стани речовин: твердий, рідкий, газоподібний	1	поділяє фізичні тіла на три класи: тверді, рідкі та газоподібні; розуміє, що речовина у природі перебуває в трьох станах: твердому, рідкому і газоподібному; порівнює збереження форми і об'єму твердими тілами, рідинами і газами; встановлює загальні властивості твердих тіл,	розвиток логічного мислення шляхом формування прийомів порівняння, класифікації тіл і речовин за формою, кольором, розмірами, запахом, смаком

			рідин і газів (*робить спроби з допомогою вчителя)	
	2. Маса	4		
6	2.1. Маса. Сила. Дія сили. Явище тяжіння. Сила тяжіння	1	встановлює причини зміни руху тіла; зазначає дію сили на тіло при зміні швидкості руху тіла; пояснює деформацію тіла під дією сили; переконується в дії сили притягнення Землі іншими тілами; дізнається про припливи і відливи води в океанах і морях; переконується в існуванні маси тіла; встановлює залежність дії сили тяжіння від маси тіла (*намагається встановити)	розвиток пізнавальної активності шляхом установлення причинно-наслідкових залежностей тіла від його властивостей; формування уявлень про зміну форми тіла; формування вміння робити висновки
7	2.2. Визначення маси тіла за допомогою терезів (лабораторна робота)	1	вміє вимірювати масу різних тіл за допомогою терезів; встановлює одиниці вимірювання маси (*з допомогою вчителя)	розвиток мисленевих операцій: порівняння, класифікації, узагальнення
8	2.3. Густина речовини та її врахування в техніці	1	досліджує залежність маси тіл однакового об'єму від речовин, з яких зроблені ці тіла; встановлює, що тіла однакової маси, виготовлені з різних речовин, мають різні об'єми (*намагається встановити); вміє визначити густину речовини; користується одиницями вимірювання густини; вміє користуватися таблицею густини речовин, визначити масу тіла за його об'ємом і густиною речовини, з якої зроблено тіло; вміє визначити об'єм тіла за його масою і густиною речовини, з якої зроблено тіло (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь обчислювати густину речовин, визначати масу тіла за густиною і об'ємом
9	2.4. Визначення густини речовини твердого тіла (лабораторна робота)	1		
	3. Властивості твердих тіл	7		
10	3.1. Сталість форми і об'єму твердих тіл. Зміна форми і об'єму твердих тіл під дією зовнішніх сил. Види деформацій твердих тіл	2	розпізнає тверді тіла за їх формою; відзначає, що форма твердих тіл не змінюється за нормальних умов; встановлює що форма твердих тіл змінюється при дії на них певної сили; дає визначення деформації тіла; встановлює сталість об'єму	розвиток зорового сприймання різних твердих тіл, їх властивості та використання; формування уявлень про зміну форми твердого тіла під дією іншого тіла;

			твердого тіла за нормальних умов (*з допомогою вчителя)	засвоєння назв твердих тіл; розвиток мовлення, смислового розуміння слів – фізичних термінів
11	3.2. Пружність твердих тіл, їх використання в техніці та побуті	1	досліджує виникнення сили пружності (*з допомогою вчителя); розрізняє деформацію пружності від інших видів деформації; наводить приклади різних пружних тіл; розрізняє різні види пружних деформацій; вміє розпізнавати деформації розтягування, стиснення, згинання, кручення	розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання на визначення пружності твердих тіл
12	3.3. Пластичність твердих тіл, їх використання в техніці та побуті	1	визначає такі властивості тіл як пластичність і крихкість; розпізнає зміну форми пластичних тіл, використання цієї властивості в побуті, будівництві; відзначає руйнування твердих крихких тіл при дії на них певної сили; знає використання крихких тіл на практиці (*з допомогою вчителя)	корекція пізнавальних процесів спостереження, запам'ятовування, відтворення; розвиток розумових операцій: класифікації, порівняння, співставлення
13	3.4. Крихкість твердих тіл, їх врахування в техніці та побуті	1	визначає такі властивості тіл як пластичність і крихкість; розпізнає зміну форми пластичних тіл, використання цієї властивості в побуті, будівництві; відзначає руйнування твердих крихких тіл при дії на них певної сили; знає використання крихких тіл на практиці (*з допомогою вчителя)	корекція пізнавальних процесів спостереження, запам'ятовування, відтворення; розвиток розумових операцій: класифікації, порівняння, співставлення
14	3.5. Горючі та негорючі речовини	2	класифікує тверді речовини на горючі та негорючі (*намагається класифікувати); визначає умови горіння твердих речовин; відзначає виділення світла і теплоти при горінні; досліджує важливість повітря для підтримання горіння; вміє використовувати негорючі речовини; знає, якими способами можна припинити горіння (*з допомогою вчителя)	формування логічного мислення шляхом розвитку умінь виділяти головне у завданні, утримувати здобуту інформацію, користуватися нею у практичній діяльності
	4. Початкові відомості про теплові явища	13		
15	4.1. Зміна об'єму твердих тіл. Розширення і стиснення твердих тіл при нагріванні та охолодженні.	2	демонструє зміну об'єму твердих тіл при нагріванні, демонструє на приладах розширення твердих тіл при нагріванні, стиснення – при охолодженні (*з допомогою	розвиток пізнавальної активності на основі формування понять про горючі, негорючі, рідкі та газоподібні тіла (стани), про

	Залежність розширення твердих тіл. Врахування цієї властивості в техніці		вчителя); визначає залежність розширення твердих тіл; усвідомлює врахування теплового розширення і стиснення твердих тіл у техніці, на залізничному транспорті, газо- і водопроводах (*намагається зрозуміти)	розширення і стиснення тіл під час їх нагрівання, про врахування цих властивостей у народному господарстві; розвиток активного словникового запасу, наочно-практичного (дійового) мислення
16	4.2. Поняття про температуру. Термометр і його будова. Типи термометрів. Вимірювання температури. Одиниця вимірювання температури. Температура вище і нижче 0°C. Записи температури («+», «-»)	2	характеризує тепловий стан тіл їх температурою; вміє вимірювати температуру тіл термометрами; розрізняє різницю в будові різних термометрів; усвідомлює про точність вимірювання температури тіла людини; оцінює поділку шкали термометра; користується одиницею вимірювання температури – градусом; розрізняє і відповідно позначає температуру вище і нижче нуля (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь користуватися термометром, навичок вимірювання температури тіла, води, повітря на основі орієнтування у способах виконання цих дій; формування понять «теплові явища», «температура тіла», «термометр», «одиниця температури», «теплопровідність»
17	4.3. Визначення температури повітря, води, людського тіла (практична робота)	1		розвиток пізнавальної активності на основі формування і узагальнення знань щодо властивостей твердих тіл під час нагрівання і охолодження
18	4.4. Зміна властивостей твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Врахування цієї властивості твердих тіл (в техніці та побуті)	2	переконається в зміні властивостей пружних тіл, які при нагріванні стають пластичними, а при охолодженні знов стають пружними; відзначає зміну властивостей крихких тіл, які при нагріванні стають пластичними, а при охолодженні набирають попередніх властивостей; встановлює зміну твердості пластичних тіл при нагріванні і твердненні (*намагається встановити)	
19	4.5. Перехід речовин з одного агрегатного стану в інший. Плавлення і тверднення. Легкоплавкі та	2	залежно від умов встановлює агрегатні стани речовин (*намагається встановити); усвідомлює перехід речовин з твердого стану в рідкий та	розвиток пізнавальної активності на основі формування і узагальнення знань щодо практичного застосування

	тугоплавкі тверді тіла. Врахування цієї властивості в техніці та побуті		газоподібний при поступовому нагріванні і навпаки; визначає процес плавлення і тверднення при досягненні нагрівання речовини до певної температури; визначає за таблицею тугоплавкі і легкоплавкі речовини; переконується в сталості маси речовини в процесі плавлення і тверднення (*з допомогою вчителя)	властивостей переходу речовин з одного агрегатного стану в інший
20	4.6. Спостереження за процесами плавлення і тверднення твердих речовин. Відливання форм. Паяння за допомогою електропаяльника <i>(практична робота)</i>	2	вміє самостійно виконувати досліди і спостерігати за процесами плавлення і тверднення (*має елементарні уявлення); використовує плавлення при паянні електропаяльником, при відливанні форм (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь провести дослід, набуття умінь паяння металевих деталей
21	4.7. Теплопровідність твердих тіл. Речовини з високою і низькою теплопровідністю. Врахування цієї властивості в будівництві, техніці, побуті. Одяг людей в різні пори року	2	пояснює процес передачі тепла від більш нагрітого до менш нагрітого тіла (*намагається пояснити); за таблицею відзначає речовини з високою і низькою теплопровідністю (*з допомогою вчителя); знає як враховується теплопровідність в будівництві, техніці, побуті (*має елементарні уявлення); використовує в своїй практичній діяльності теплопровідність твердих тіл (*по можливості використовує)	оволодіння навичками проведення дослідів; надання дослідній діяльності усвідомленого характеру; розвиток логічного мислення, його розумових операцій (аналізу, синтезу, узагальнення, співставлення)
	5. Властивості та застосування металів	12		

22	<p>5.1. Фізичні властивості металів: колір, плавкість, теплопровідність, теплове розширення. Хімічні властивості металів – корозійна стійкість. Механічні властивості металів: блиск, міцність, твердість, пружність, в'язкість, пластичність, крихкість, ковкість. Класифікація металів: чорні, кольорові та благородні</p>	<p>1 1 1 1</p>	<p>класифікує метали на чорні, кольорові та благородні (*намагається класифікувати); розділяє властивості металів на фізичні, хімічні й механічні; відносить до фізичних властивостей металів: колір, температуру плавлення, теплопровідність, теплове розширення, електропровідність; виділяє найголовнішу з хімічних властивостей металів – корозійну стійкість; виділяє механічні властивості металів: блиск, міцність, твердість, пружність, в'язкість, пластичність (*з допомогою вчителя)</p>	<p>поповнення та розширення знань про метали, їх види та застосування; формування узагальнених уявлень про основні властивості металів (плавкість, теплопровідність, пружність, пластичність); розвиток мовлення, поповнення активного словника новими термінами</p>
23	<p>5.2. Чорні метали: залізо, чавун, сталь. Властивості чорних металів. Притягання чорних металів магнітом. Використання чорних металів у народному господарстві</p>	<p>2</p>	<p>виділяє особливу властивість чорних металів – притягання магнітом; зазначає проявлення властивостей, які мають всі метали, порівнює між собою на твердість залізо, чавун і сталь; знає, де використовують чорні метали і що з них виготовляють (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення, співставлення</p>
24	<p>5.3. Залізна руда. Виплавка чавуну і сталі. Доменна піч. Ржавіння чорних металів. Способи запобігання корозії</p>	<p>2</p>	<p>знає, з чого вробляють залізо, чавун і сталь (*має елементарні уявлення); знає, що залізну руду видобувають із надр землі; дає характеристику доменної печі, в якій виплавляють чавун, і сталеплавильної печі, в якій виплавляють сталь (*намагається дати характеристику); розуміє (*по можливості розуміє) руйнування твердих металів у наслідок ржавіння (їх взаємодія з навколишнім середовищем); визначає інтенсивність корозії; виділяє способи запобігання корозії (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток уміння класифікувати метали на основні одержання знань про їх фізичні, хімічні та механічні властивості; усвідомлення залежності застосування металів у техніці, будівництві, на транспорті від таких їх властивостей як пружність, в'язкість, пластичність, твердість, міцність, корозійність</p>

25	5.4. Кольорові метали: алюміній, мідь, цинк, свинець, олово. Властивості цих металів. Використання в народному господарстві	2	виділяє з кольорових металів алюміній, мідь, цинк, свинець, олово; дає їх характеристику та використання в машинобудуванні, на транспорті, будівництві, в електротехніці, радіоапаратурі (*намагається дати характеристику)	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань і практичних умінь для запобігання корозії металів та захисту металевих виробів від корозії; виховання в учнів бережливого ставлення до кольорових металів, їх економного використання у побуті, формування вмінь роботи з ними
26	5.5. Благородні метали: золото, платина, срібло. Властивості цих металів. Використання благородних металів в народному господарстві	1	виділяє (*по можливості виділяє) благородні метали - золото, платину, срібло; дає характеристику золота, платини, срібла, їх використання в хімічній промисловості, електротехніці, медицині, ювелірній справі, у побуті (*має елементарні уявлення)	формування уміння використовувати предметно-практичну діяльність для всебічного сприймання предметів, їх ознак та властивостей (благородних металів); формування вміння робити висновки на основі спостережень
27	5.6. Сплави: бронза, латунь, дюралюміній, силумін, паяльне олово. Властивості цих сплавів. Використання сплавів в народному господарстві	1	знає (*має елементарні уявлення), як утворюються сплави; характеризує утворення латуні, бронзи, дюралюмінію, силуміну, паяльного олова; знає про використання кожного із зазначених сплавів; обґрунтовує виготовлення деталей з того чи іншого сплаву (*з допомогою вчителя)	розвиток регулюючої функції мовлення на основі практичної діяльності: розуміння інструкції, виконання словесних вказівок, готовність прийняти вербальну допомогу; поповнення активного словника новими термінами
	6. Рідина в природі і житті людини	25		
28	6.1. Відмінні властивості рідин від твердих тіл: текучість, відсутність форми, сталість об'єму. Порівняння рідин за зовнішніми ознаками: колір, запах, смак	2	порівнює (*намагається порівнювати) властивості рідин з твердими тілами за формою і об'ємом; встановлює відмінність цих властивостей – приймання рідинами форми посудини, в яку їх наливають; пояснює ці властивості на основі молекулярної будови рідин; виділяє такі властивості рідин, як колір, запах, смак; розрізняє	розвиток уявлень про основні властивості рідин, їх відмінності від твердих речовин; корекція зорових, дотикових, смакових, органічних відчуттів

			рідини за цими ознаками (*з допомогою вчителя)	
29	6.2. Густина рідин. Порівняння густин рідин з густиною твердих тіл. Рідини, які легші та важчі за воду. Визначення густини рідини (лабораторна робота)	2 1	порівнює (*намагається порівнювати) густину рідин з густиною твердих тіл на основі молекулярної будови рідин і речовин твердих тіл; розрізняє різні рідини за об'ємом і масою; виділяє рідини, які важчі та легші за воду; вміє визначати густину рідини; користується таблицею густини рідин (*з допомогою вчителя)	формування вмінь визначення маси води; формування уміння користуватися допомогою
30	6.3. Рідини як розчинники: а) вода як розчинник, розчинні та нерозчинні у воді речовини, розчини насичені і ненасичені (лабораторна робота); б) очищення води від домішок: відстоювання, фільтрування; в) інші рідини як розчинники: бензин, ацетон, газ, скипидар; видалення плям із тканин; г) охорона водних ресурсів; д) приготування розчинів і фільтрування	1 1 1 1 1	виділяє речовини, які розчиняються і які не розчиняються у воді; вміє приготувати розчини; поділяє розчини на насичені; підкреслює, що розчинність газів ефективніша при охолодженні (*з допомогою вчителя); виділяє значення властивості води розчиняти речовини для рослин, тварин і людей; розуміє необхідність очищення природної води від домішок; виконує досліди по відстоюванню і фільтруванню води (*з допомогою вчителя); розуміє необхідність охорони водних ресурсів, економного використання питної води	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань, умінь і навичок щодо економного використання запасів питної води у побуті; значущості та необхідності очищення води; формування практичних навичок фільтрування води; розвиток конкретних уявлень про способи природного та штучного очищення води від домішок з метою запобігання інфекційних хвороб
31	6.4. Розширення і стиснення рідин при нагріванні та охолодженні. Використання цієї властивості рідин в техніці та побуті. Особливості розширення води	2	розуміє (*намагається зрозуміти), як рідини розширюються при нагріванні і стискаються при охолодженні, розкриває залежність розширення рідин від зміни температури, об'єму рідин і від виду речовин; звертає увагу на особливості розширення води; знає, чому потрібно враховувати розширення рідин при нагріванні в техніці та	розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння особливостей використання у побуті та техніці властивості рідин розширюватись і стискуватись

			побуті (*має елементарні уявлення)	
32	6.5. Перехід рідин з одного агрегатного стану в інший. Три агрегатних стану води. Кругообіг води в природі	2	розуміє, як відбуваються процеси плавлення, тверднення, пароутворення; пояснює кругообіг води в природі (*намагається пояснити); усвідомлює, яке значення має зміна агрегатних станів речовин в практиці (*з допомогою вчителя)	формування усвідомленості кругообігу води в природі на основі умінь аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у явищах
33	6.6. Кипіння, температура кипіння рідин. Випаровування і конденсація. Швидкість випаровування та її залежність. Виникнення туману, хмар. Насичення, опади у вигляді дощу, снігу, граду. Роса, іній. Вологе і сухе повітря	3	визначає означення кипіння як процес перетворення рідини в пару; переконується, що під час кипіння рідини її температура не змінюється, відзначає застосування явища кипіння в техніці та побуті (*має елементарні уявлення); пояснює пароутворення як процес переходу рідини в пару; засвоює, що випаровування відбувається з поверхні рідини; встановлює залежність швидкості випаровування від виду рідини, площі поверхні рідини, температури рідини, під час вітру (*по можливості встановлює); проводить дослід по конденсації пару рідини (*має елементарні умінь); пояснює виникнення туману, хмар, опадів у вигляді дощу, снігу, граду, виникнення роси, інею; розуміє синоптичні повідомлення про погоду (*з допомогою вчителя)	розвиток аналітико-синтетичної мисленевої діяльності, опосередкованого і узагальненого пізнання предметів і явищ об'єктивної дійсності в їхніх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях
34	6.7. Тиск рідин. Передавання тиску рідинами. Порівняння тиску рідин на різних глибинах. Застосування тиску рідин у техніці. Гідравлічні машини	2	переконується про існування тиску рідин, його дію на дно і стінки посудини (*має елементарні уявлення); встановлює (*намагається встановити) залежність тиску рідин від висоти стовпа рідини; доводить, що на відміну від твердих тіл, рідини передають зовнішній тиск в кожному її точку; наводить	розвиток образного мислення шляхом формування умінь порівнювати предмети, явища, процеси, виділяти подібні та відмінні ознаки предметів, виконувати найпростіші класифікації за їх

			приклади застосування тиску рідин у техніці; пояснює будову і дію гідравлічних машин (*з допомогою вчителя)	суттєвими ознаками, встановлювати причинні залежності
35	6.8. Сполучені посудини. Закон сполучених посудин і його використання в техніці (водомірне скло, водяний рівень, шлюзування суден, водопровід, водонапірна башта, фонтан)	2	знає, що таке сполучені посудини і як в них встановлюється рівень рідини (*має елементарні уявлення); називає приклади сполучених посудин в техніці та побуті (*по можливості називає); пояснює будову і дію водомірного скла в парових котлах; знає, за яким принципом шлюзуються судна; відзначає роль водонапірної башти при проведенні водопроводу; може пояснити дію східчастого фонтану (*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань про сполучені посудини різної форми і різного об'єму, розвиток зорового сприймання на основі дослідів, які доводять, що у з'єднаних посудинах рідина вільно перетікає з однієї посудини в іншу
36	6.9. Виштовхувальна сила рідин. Залежність виштовхувальної сили води. Архімедова сила, її визначення (лабораторна робота)	1 1	досліджує, як виникає виштовхувальна сила рідини; встановлює залежність виштовхувальної сили рідини від густини рідини; визначає величину виштовхувальної сили, що діє на занурене в рідину тіло (*з допомогою вчителя)	формування усвідомленого, активного, самостійного виконання дітьми різноманітних навчальних і практичних завдань засобами спеціально організованої їхньої предметно-практичної, розумової та мовленнєвої діяльності
37	6.10. Плавання тіл. Денсиметр (аерометр), види денсиметрів. Вимірювання густини рідини за допомогою денсиметра (практична робота)	1 1	знає, що гази не мають сталої форми і об'єму, що гази можуть стискуватись (*має елементарні уявлення); відзначає, що гази тиснуть в усіх напрямках однаково; доводить на дослідах, що гази мають масу (*за допомогою вчителя); наводить приклади використання фізичних властивостей газів (*намагається зрозуміти за допомогою вчителя)	
	Практичні і лабораторні роботи	8		розвиток системи узагальнених поглядів на основі формування знань; розвиток уяви та образного мислення

				шляхом розуміння призначення та використання різних приладів у побуті та техніці; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів; формування вмінь дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з приладами; формування навичок правильного використання фізичних термінів у процесі проведення лабораторних робіт
--	--	--	--	---

**8-й клас
(68 годин)**

1. **Фізичні властивості газів.**
2. **Фізичні властивості газів.** Використання фізичних властивостей газів людиною. Розширення і стиснення газів людиною при нагріванні і охолодженні. Конвекція. Використання цих властивостей у господарстві.
3. **Вітер.** Визначення напрямку вітру за допомогою флюгера. Використання сили вітру людиною.
4. **Теплопровідність повітря.** Тиск повітря. Атмосферний тиск. Нагнітальний і всмоктувальний насоси. Будова, використання. Розпорошувач (розпилювач). Хімічний склад повітря.

IV. ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З МЕХАНІКИ

1. **Види рухів:** поступальний, обертальний, коливальний.
2. **Швидкість.** Визначення середньої швидкості руху.
3. **Взаємодія тіл.** Сила. Інерція. Зважування тіл. Тиск. Сила тертя. Момент сили.
4. **Елементи статички.** Момент сили. Рівновага тіл. Центр ваги. Стійкість тіл.
5. **Важелі** (двосторонні і односторонні). Будова. Використання.
6. **Блоки** (нерухомий, рухомий). Будова, дія, галузь використання.
7. **Поліспасти.** Використання їх в різних механізмах.
8. **Похила площина.** Будова. Використання.
9. **Клин.** Будова. Використання.
10. **Види передач** (ремінна, ланцюгова, зубчаста). Будова і використання в станках, машинах та інших механізмах.
11. **Види з'єднань** (рухомі, нерухомі, рознімні, не рознімні). Їх використання.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

1. Визначення ваги тіла за допомогою динамометра.
2. Одержання кисню.
3. Одержання вуглекислого газу.
4. Практичні роботи із шлангом, піпеткою, насосом, надувним м'ячем.
5. Практична лабораторна робота з переміщення тягарів, використання важелів, інструментів, принцип роботи яких ґрунтується на дії важелів.
6. Практична робота з піднімання тягарів за допомогою простих механізмів: блока, важелів, похилої площини.
7. Лабораторна робота з дослідження властивостей рухового і нерухового блоків.

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
7. Фізичні властивості газів	19		
7.1. Фізичні властивості газів. Використання фізичних властивостей газів людиною	1	<p>Учень: знає, що гази не мають сталої форми і об'єму; що гази можуть стискуватись; відзначає, що гази тиснуть в усіх напрямках однаково; доводить на дослідах, що гази мають масу (*з допомогою вчителя); намагається наводити приклади використання фізичних властивостей газів (*з допомогою вчителя)</p>	розвиток системи узагальнених поглядів на основі знань про фізичні властивості газів та особливості їх використання людиною
7.2. Горючі і негорючі гази. Запобіжні заходи в поведженні з газами	2	вміє класифікувати горючі і негорючі гази; намагається пояснювати хімічну реакцію під час горіння газів; дати характеристику природному газу і особливостям його використання; розуміє, які гази використовують для різання і зварювання металів; розрізняє нейтральні і отруйні гази; розуміє необхідність обережного поводження з горючими і отруйними газами; називає запобіжні заходи під час використання газів; знає способи гасіння пожеж	розвиток пізнавальної активності шляхом формування уявлень про горючі і негорючі гази, на основі усвідомлення можливих негативних наслідків для людини та середовища через необережне поводження з горючими й отруйними газами
7.3. Розширення і стиснення газів при нагріванні й охолодженні. Порівняння з розширенням і стисненням твердих тіл і рідин. Тепле повітря легше холодного. Конвекція газів, її використання в народному господарстві. Рух повітря в природі – вітер. Флюгер. Використання сили вітру людиною: вітряні млини, парусні судна, човни	4	пояснює на досліді розширення газів (повітря) при нагріванні і стиснення при охолодженні (*з допомогою вчителя); спирається на експериментальні досліди про однакове об'ємне розширення всіх газів; встановлює (*намагається встановити) відмінність розширення (стиснення) газів від розширення (стиснення) твердих тіл і рідин; розуміє практичне врахування розширення (стиснення) газів; вміє давати визначення конвенції як поширення теплоти через переміщення шарів газів; напрям і силу	розвиток образного мислення та самостійності у процесі виконання вправ на диференціацію понять «розширення» і «стиснення», «конвекція», «рух повітря», розуміння особливостей використання цих властивостей людиною; розвиток розумових операцій: порівняння, класифікації, узагальнення; розвиток пізнавальної активності на основі спостережень за розширенням газів під час нагрівання та

		вітру по флюгеру(*з допомогою вчителя); пояснює (*робить спроби пояснити) будову і роботу центрального водяного опалення; вміє характеризувати ураган, шторм, пояснити виникнення бризів на берегах морів; розуміє, як використовується сила вітру людиною	стисненням під час охолодження; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння застосування конвенції у промисловості та будівництві; розвиток мовлення на основі збагачення словника учнів новими термінами щодо властивості газів, їх використання у техніці та побуті людини
7.4. Теплопровідність повітря. Повітря – поганий провідник тепла. Використання цієї властивості повітря в побуті, техніці: одяг людей, подвійні рами в приміщеннях. Порівняння теплопровідності повітря з теплопровідністю твердих і рідких тіл	2	намагається пояснити погану теплопровідність повітря (*з допомогою вчителя); порівнює теплопровідність повітря з теплопровідністю твердих тіл і рідин (*по можливості); знає, чому термос довго зберігає чай гарячим, квас — холодним; відзначає, як людина використовує погану теплопровідність повітря при носінні одягу взимку і влітку	розвиток логічного мислення шляхом формування розумових операцій: класифікації, порівняння, співставлення
7.5. Тиск повітря. Атмосферний тиск	2	може дати визначення атмосфери; пояснює існування атмосферного тиску на основі знань про масу повітря (*з допомогою вчителя); вміє проводити досліди, які підтверджують існування атмосферного тиску; усвідомлює (*по можливості), як змінюється густина атмосфери зі збільшенням висоти; намагається встановити залежність між висотою і тиском повітря; знає, як і чим вимірювати атмосферний тиск;знає, що вважається нормальним атмосферним тиском; пояснює (*намагається пояснити) зміну погоди, пов'язуючи її із зміною атмосферного тиску; пояснює будову і дію барометра, манометра (*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань про атмосферний тиск; розвиток уяви та образного мислення шляхом проведення дослідів, що підтверджують існування атмосферного тиску; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів; розвиток логічного мислення на основі формування розумових операцій: класифікації, аналізу, синтезу, порівняння, співставлення; збагачення активного словникового запасу новими термінами; розвиток практичних навичок користуватися барометром, манометром
7.6. Використання властивостей повітря в народному господарстві: а) нагнітальний насос;	5	розуміє будову і дію нагнітального насоса; пояснює (*намагається пояснити з допомогою вчителя) будо-	розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння

<p>будова, принцип дії, використання; б) всмоктувальний насос, будова, принцип дії, використання; в) розпорошувач (розпилювач)</p>		<p>ву і дію компресора; вміє знаходити різницю між велосипедним насосом і насосом для накачування м'ячів; знає будову і дію всмоктувального насоса (*має елементарні уявлення); пояснює будову і дію садового оприскувача, відбійного молотка, пульверизатора пневматичного гальма (*з допомогою вчителя)</p>	<p>використання властивостей повітря в народному господарстві та побуті</p>
<p>7.7. Склад повітря. Повітря – суміш газів: кисню, вуглекислого газу, азоту, водяної пари: а) властивості кисню: прозорий, безколірний газ, не горить, підтримує горіння, необхідний для дихання; б) властивості вуглекислого газу: прозорий, безколірний, важчий за повітря, каламутить вапняну воду, не підтримує горіння, необхідний для дихання</p>	<p>3</p>	<p>визначає експериментальним шляхом склад повітря (*з допомогою вчителя); знає відсотковий склад суміші газів в повітрі: кисню, азоту, вуглекислого газу, водяної пари, а також оксиду сірки, метану, аміаку, оксиду вуглецю; розуміє шкідливість забруднення повітря для здоров'я людини; визначає засоби збереження чистоти повітря від забруднення; виділяє значення атмосферного кисню для дихання людини і тварин (*з допомогою вчителя); розкриває фізичні та хімічні властивості кисню; знає про застосування кисню в промисловості, медицині, космонавтиці (*має елементарні уявлення); розуміє значення зелених насаджень для поповнення атмосферного кисню; вміє шляхом дослідів добувати вуглекислий газ із вапняку (*з допомогою вчителя); визначає джерела утворення та властивості вуглекислого газу і його шкідливість для людини і тварин (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про властивості газів; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння особливостей їх використання людиною; розуміння корисного (кисень) і шкідливого (вуглекислий газ) значення газів</p>
<p>ІІІ ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З МЕХАНІКИ (41 година)</p>			
<p>1. Механічний рух. Види рухів: поступальний, коливальний, обертальний</p>	<p>2</p>	<p>Вміє характеризувати різні види рухів, наводить приклади поступального, обертального і коливального рухів (*по можливості); виділяє рівномірні та нерівномірні рухи; знає одиниці швидкості та руху</p>	<p>розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про різні види рухів; розвиток логічного мислення на основі формування розумових операцій: класифікації, порівняння,</p>

			співставлення
2.Швидкість. Визначення середньої швидкості руху	2	дає (*намагається дати) визначення швидкості тіла в рівномірному русі; знає, як визначити швидкість тіла в рівномірному русі; вміє визначати швидкість руху; називає одиниці швидкості; проводить обчислення на визначення швидкості, шляху, часу (*з допомогою вчителя)	формування практичних навичок обчислення середньої швидкості руху; розуміння особливостей використання швидкості руху в практичній діяльності
3. Взаємодія тіл. Сила. Інерція. Зважування тіл. Тиск	4	вміє визначати стан спокою і стан руху; засвоює визначення інерції; знає врахування інерції людиною (*має елементарні уявлення); розуміється на причинах зміни швидкості руху тіла; пов'язує швидкості тіл із масою тіл; знає, як виміряти масу тіла певним приладом; називає одиниці маси; дає визначення тиску; розуміє його вимірювання; встановлює залежність тиску від дії сили і площі (*намагається встановити)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про взаємодію тіл; формування вміння виконувати вимірювальні операції
4.Елементи статики. Момент сили. Рівновага тіл. Центр ваги. Стійкість тіл	4	розуміє, що таке статика; визначає плече сили; встановлює фізичну величину — момент сили; засвоює існування моменту сили за стрілкою годинника (*з допомогою вчителя); визначає перебування тіла в рівновазі; знаходить центр ваги тіла плоскої фігури (*по можливості); називає різні види рівноваги тіл: стійка, нестійка, байдушка; різне походження прямої лінії відносно точки опори (*намагається називати)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про елементи статички; розвиток уміння виділяти головне у завданні, користуватись здобутою інформацією у практичній діяльності
5. Важелі	8		
5.1. Двоплечий важіль. Рівноплечий важіль. Елементи важеля: точка опори, два плеча Використання рівноплечих важелів: гойдалка, терези, коромисло. Нерівноплечний важіль: ножиці, щипці, лом, ручка для тисків тощо	4	знає (*має елементарні уявлення), що таке важіль, його елементи; розділяє важелі на рівноплечі та нерівноплечі; наводить приклади використання рівноплечих і нерівноплечих важелів (*по можливості); розуміє, як встановити рівновагу двоплечих важелів; розраховує виграш у силі при користуванні двоплечими важелями в залежності від	розвиток логічного мислення шляхом формування вміння порівнювати предмети, виділяти подібні та відмінні їх властивості (ознаки), виконувати класифікацію предметів за їхніми суттєвими ознаками, встановлювати причинно-наслідкові залежності

		довжини пліч важелів (*з допомогою вчителя); розуміє дію основного правила механіки щодо рівності роботи рушійної сили і роботи сили опору (*намагається зрозуміти)	
5.2.Односторонній важіль. Прості механізми, які ґрунтуються на дії одностороннього важеля: лом, лапа, гайковий ключ, кусачки. Зручність в роботі і економія сил при використанні важелів	4	вміє показувати схематично дію одностороннього важеля (*по можливості); визначити виграш в силі залежно від шляхів, які пройдені тілом і точкою прикладання сили (*з допомогою вчителя); називає (*намагається називати) механізми, які ґрунтуються на дії одностороннього важеля; пояснює зручність в роботі та економії сили при використанні важелів (*намагається пояснити)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування понять та уявлень про важелі, їх види; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння призначення та використання важелів людиною
6. Блоки	8		
6.1. Нерухомий блок, будова і дія блока. Використання нерухомого блока. Співвідношення шляху дії сили и висоти. Піднімання вантажу	2	вміє визначити (*по можливості) сутність блоків; поділяє їх на нерухомі та рухомі; визначає, що таке нерухомий блок; розуміє, що нерухомий блок виграшу в силі не дає, а лише змінює напрям дії сили; наводить приклади застосування нерухомих блоків (*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності на основі розширення та уточнення понять про блоки, особливості їх застосування людиною у промисловості
6.2. Рухомий блок. Будова, дія, використання. Співвідношення сили в шляху. Механізми, робота яких ґрунтується на принципі дії блоків: лебідка, журавель, підйомні крани та ін.	2	дає визначення рухомого блока; розглядає рухомий блок як важіль; встановлює виграш у силі, який дає рухомий блок (*по можливості); називає механізми, в яких застосовують рухомі блоки (*з допомогою вчителя)	розвиток логічного мислення на основі формування розумових операцій; класифікації, порівняння, співставлення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між будовою, дією блоків та їх використанням
6.3. Поліспасти. Визначення поліспаств. Піднімання важких тягарів за допомогою поліспаств. Використання поліспаств в різних механізмах	2	розглядає поліспасти як об'єднання рухомих і нерухомих блоків (*з допомогою вчителя); підраховує виграш у силі та програш у відстані залежно від кількості блоків (*намагається підрахувати з допомогою вчителя); називає приклади застосування поліспаств (*має елементарні уявлення); вміє знаходити виграш в силі при користу-	збагачення словникового запасу новими фізичними термінами; розвиток образного мислення на основі розширення знань щодо будови та користування рухомими блоками (під час екскурсій на будівництво)

		ванні поліспастром (*з допомогою вчителя)	
6.4. Похила площина. Будова, використання, виграш у силі. Залежність виграшу в силі від висоти похилої площини. Жолоби, транспортери, драбини та ін.	2	розуміє, як знаходити виконану механічну роботу через силу, яка прикладена до тіла, та пройдений ним шлях (*з допомогою вчителя); схематично розглядає похилу площину у вигляді прямокутного трикутника; підраховує виграш у силі залежно від довжини і висоти похилої площини; знає особливості використання похилої площини; розуміється на різних прикладах похилої площини (*по можливості)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про похилу площину; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння особливостей використання похилої площини
7. Клин	2		
7.1. Будова клина. Розділювальний клин (сокира, долото, ніж, плуг та ін.). Клин для розклинування (кувалда, колун). Дія клина, інструменти, в яких діє принцип клина	2	дає пояснення (*намагається пояснити), що являє собою клин; розглядає клин як тверде тіло, повздовжнім перерізом якого є прямокутний трикутник; називає елементи клина — обух і щоки; пояснює дію клина (*з допомогою вчителя); визначає виграш у силі залежно від товщини обуха і довжини щоки (*намагається визначити з допомогою вчителя); визначає особливості використання клину (інструменти і знаряддя); виділяє два види клина — розділювальний і для розклинування	розвиток образного мислення шляхом збагачення уявлень про будову, призначення та використання клину людиною; формування в учнів умінь поводитися з інструментами відповідно з технікою безпеки; формування вміння встановлення причинно-наслідкової залежності у виграші сили при розділенні або розпиленні твердого тіла (від товщини клина і довжини щоки)
8. Види передач	8		розвиток умінь виконувати практичні завдання за словесною інструкцією вчителя; розвиток пам'яті на основі відтворення міжпредметних знань (пригадування назв предметів, інструментів, явищ, процесів, що вивчалися на уроках професійно-трудового навчання, соціально-побутового орієнтування, математики, основ здоров'я); розвиток логічного мислення на основі формування умінь аналізувати різні типи передач залежно
8.1. Пасова і ланцюгова передачі, їх будова. Ведучий і ведений шків. Сполучення з ведучим валом. Шківів однакових і різних діаметрів. Залежність швидкості обертання від її діаметра. Перехресна пасова (ланцюгова) передача. Напрямок обертання веденого і ведучого шківів. Використання пасової і ланцюгової передач в станках, машинах: токарний станок, електроплитка, швейна машина, сільськогосподарська машина та ін.	6	класифікує (*намагається класифікувати) види передач; дає визначення пасової передачі; називає її основні складові; визначає роль ведучого і веденого шківів; встановлює залежність швидкості обертання від діаметрів шківів; зазначає зміну обертання шківів при перехресній передачі (*з допомогою вчителя); наводить приклади використання пасової передачі (*по можливості); дає визначення ланцюгової передачі; порівнює між собою пасову і ланцюгову передачі (*намагається порівнювати); виділяє пе-	

		реваги ланцюгової передачі; наводить приклади використання ланцюгової передачі (*з допомогою вчителя)	від розміщення осей шківів та їх призначення (ланцюгова, зубчаста, конічна, рейкова, черв'ячна)
8.2.Зубчаста передача. Будова зубчастої передачі. Шківи однакового і різного діаметра. Принцип дії, галузь використання	2	розуміє (*по можливості), застосування зубчастих колес (шестерен); дає визначення зубчатої передачі; з'ясовує залежність обертання веденої шестерні (*з допомогою вчителя); розуміє (*по можливості) і визначає надійність і довговічність роботи зубчастої передачі (*з допомогою вчителя); знає особливості застосування зубчатої передачі; зображає зубчату передачу на кінематичних схемах (*з допомогою вчителя); наводить приклади різних видів зубчастої передачі	розвиток пізнавальної активності шляхом формування уявлень про різні види з'єднань механізмів, машин та основних з'єднань деталей; формування вміння спостерігати за роботою механізмів із різними видами з'єднань у шкільній майстерні зі столярної, слюсарної справ
9. Види з'єднань	3		
9.1.Рухомі і нерухомі з'єднання. Рознімні і не рознімні з'єднання. Використання різних видів з'єднань при виготовленні різних виробів в шкільних майстернях	3	класифікує (*намагається класифікувати) різні види з'єднань; дає визначення рухомих і нерухомих, рознімних і не рознімних з'єднань; розрізняє (виділяє) різні з'єднання: болтові, гвинтові, штифтові, шпонкові, шпилькові, зварні, заклепкові; вміє застосувати стандартні з'єднувальні деталі при взаємозамінюванні (*з допомогою вчителя); знає (*по можливості) деталі і розуміє особливості болтового та шпилькового з'єднання (*по можливості), виділяє відмінність між ними; застосовує на практиці гвинтове з'єднання (*по можливості); порівнює (*намагається порівнювати) рознімні і не рознімні з'єднання; відносить до нерознімних з'єднань зварні і заклепкові з'єднання; виділяє заклепкові з'єднання в напуск і встик; виділяє різні зварні з'єднання: стикове, кутове, таврове, внапуск; вказує на недоліки нерознімних з'єднань при заміні деталей (*з	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань про різні з'єднання деталей; розвиток логічного мислення, його розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення на основі співставлення різних видів з'єднань, розуміння особливостей їх використання у промисловості та побуті; розвиток мовлення учнів та поповнення їх словникового запасу новими термінами

		допомогою вчи-теля)	
Практичні і лабораторні роботи	8		розвиток системи узагальнених поглядів на основі формування знань; розвиток уяви та образного мислення шляхом розуміння призначення та використання різних приладів у побуті та техніці; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів; формування вмінь дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з приладами; формування навичок правильного використання фізичних термінів у процесі проведення лабораторних робіт

9 клас

(70 годин)

V ЕЛЕКТРОМАГНІТНІ ЯВИЩА

- 1. Елементарні відомості з електрики.** Значення електрики в житті людини. Використання електрики в промисловості, сільському господарстві, на транспорті, у зв'язку і в побуті. Техніка безпеки при користуванні електричними приладами.
- 2. Електричні заряди.** Електризація тіл тертям.
- 3. Провідники й ізолятори.**
- 4. Джерела електричного струму:** сухий елемент, будова і принцип дії (на прикладі батареї кишенькового ліхтаря), акумулятори, динамомашини, турбіни, гідро-і теплоелектростанції (без будови).
- 5. Електрика в атмосфері.** Блискавка. Громовідвід.
- 6. Передача електричного струму.** Найпростіше електричне коло, що складається з джерела струму (батарея), провідників, вимикача і споживачів (електролампочка, електродзвінок, електродвигун). Умовне позначення елементів електричного кола. Зображення схеми електричного кола.
- 7. Сила електричного струму.** Одиниця вимірювання сили електричного струму ампер. Вимірювання сили струму амперметром.
- 8. Напруга.** Одиниця вимірювання напруги вольт. Вимірювання напруги вольтметром.
- 9. Опір провідників.** Залежність опору від довжини поперечного перерізу і матеріалу, з якого вони виготовлені. Залежність опору від довжини, товщини провідників і матеріалу, з якого вони виготовлені
- 10. Види з'єднань** (послідовне, паралельне, змішане). Будова і монтаж розетки, вилки, вимикача, патрона.
- 11. Теплова дія електричного струму.** Будова і призначення приладів, принцип роботи яких ґрунтується на тепловій дії (електрична лампочка, плитка, праска, чайник, паяльник). Запобіжники в електричному колі. Коротке замикання. Причина. Попередження короткого замикання. Правила техніки безпеки.
- 12. Магнітні явища.** Природний магнетизм. Постійні магніти. Взаємодія магнітних полів постійних магнітів.

13. Магнітна дія електричного струму. Електромагніт. Електродзвінок. Електродвигун. Прилади, принцип роботи яких ґрунтується на магнітній дії струму. Будова і призначення цих приладів.

14. Змінний струм. Генератор змінного струму. Ввімкнення в коло. Техніка безпеки.

15. Трансформатор. Будова. Призначення. Передача електричного струму на великій відстані.

16. Електролічильники. Спостереження за диском електролічильника. Зняття показників лічильника. Обчислення плати за електроенергію.

VI ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ

1. Миючі засоби. Види, властивості, використання миючих засобів. Виготовлення.

2. Кислоти. Види, властивості кислот. Використання. Правила техніки безпеки.

3. Луги. Види, властивості, використання. Правила техніки безпеки.

4. Мінеральні солі і добрива. Види, розпізнання за зовнішнім виглядом, використання в сільському господарстві, у побуті.

5. Засоби чищення. Класифікація за призначенням, види, властивості, використання, зберігання.

6. Засоби боротьби з побутовими комахами. Види засобів за призначенням, властивості, використання. Правила техніки безпеки.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

1. Складання електричного кола з різним з'єднанням провідників.

2. Зачистка проводів, зрощування проводів.

3. Монтаж розетки, патрона, вимикача, вилки.

4. Усунення елементарних пошкоджень в електроплитці, електропрасці.

5. Монтаж щитка з електричним дзвінком і кнопкою.

6. Зняття показників електролічильника і обчислення оплати за витрачену електроенергію.

7. Вивчення дії трансформатора. Зміна напруги за допомоги трансформатора.

**9 клас
(70 годин)**

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
IV. ЕЛЕКТРОМАГНІТНІ ЯВИЩА				
46 годин				
	<p>1. Елементарні відомості з електрики</p> <p>1.1. Значення електрики в житті людини. Галузі використання електрики: в промисловості, сільському господарстві, на транспорті, в зв'язку, в побуті. Техніка безпеки при користуванні електричними приладами</p>	2	<p>Учень:</p> <p>розуміє значення електрики в житті людини; називає галузі народного господарства, на яких використовується електрична енергія; знає електроприлади, які використовуються в побуті; зазначає доцільність використання електроенергії; підкреслює про небезпеку електричного струму для життя; знає і дотримується правил техніки безпеки при користуванні еле-</p>	<p>розвиток системи узагальнених поглядів на основі знань про електромагнітні явища; формування загальних уявлень про джерела електричної енергії, використання її на виробництві, у побуті, на транспорті; розвиток уявлень про будову, функції дій побутових електроприладів</p>

			ктроенергією; пам'ятає, що потрібно робити при ураженні електричним струмом	
	<p>2. Електричний заряд. Електризація тіл тертям</p>	2	<p>вміє демонструвати дослід притягання клаптиків паперу гребінцем після розчісування сухого волосся; визначає, що тіла при натиранні наелектризуються, визначає що таке електризація тіл; підкреслює, що в електризації завжди беруть участь два тіла; зазначає, що при натиранні двох різних тіл, вони обидва наелектризуються; підкреслює, що заряд з наелектризованого тіла можна передати до іншого дотриманням до нього; виділяє два роди зарядів: позитивний, який виникає на скляній паличці, натертій шовком і негативний на ебонітовій паличці, натертій хутром; позначає знаком «+» позитивний заряд, і знаком «-» — негативний заряд</p>	<p>розвиток цілеспрямованого спостереження за взаємодією заряджених тіл на основі накопичення фактів, утворення початкових уявлень про об'єкти і явища, що вивчаються, знаходження серед них суттєвого і закономірного; розвиток мовлення та активного словникового запасу, пізнавальної і практичної діяльності</p>
	<p>3. Провідники та ізолятори електричних зарядів</p>	1	<p>вміє класифікувати тіла, які є провідниками і непровідниками електричних зарядів; самостійно проводить досліди з провідниками електричних зарядів; встановлює тіла, які є добрими і поганими провідниками електричних зарядів; наводить приклади провідників зарядів і ізоляторів; знає будову і принцип дії електроскопа; намагається наводити приклади використання провідників електричних зарядів і ізоляторів (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток пізнавальної активності шляхом формування уявлень про позитивні та негативні заряди; розвиток уяви про енергетику, її значення для людини; корекція аналітико-синтетичної діяльності, сприймання операцій порівняння, класифікації та узагальнення уявлень</p>

	<p>4. Джерела електричного струму: сухий елемент, позитивний і негативний полюси елемента (батарея кишенькового ліхтаря). Акумулятори. Динамомашини (без будови), гідротурбіни і теплоелектростанції (без будови). Знайомство з джерелами струму, призначення кожного, використання у житті. Електроенергетика України</p>	<p>4</p> <p>розуміє на основі дослідів існування електричного поля навколо зарядженого тіла; засвоює визначення електричного струму як впорядкований направлений рух заряджених частинок; (*намагається розуміти), що електричний струм в провіднику створює джерело струму; відзначає роль джерела струму — розподіляти на позитивно та негативно заряджені частинки на полюсах (*з допомогою вчителя); знає, як виготовити найпростіший гальванічний елемент; називає різні види джерел струму і принцип їх дії; розрізняє принцип роботи кислотного і лужного акумуляторів (* по можливості); знає, як і де використовують різні джерела струму; розповідає про електроенергетику України; зазначає, що до складу електроенергетики України входять теплові, атомні і гідроелектростанції; називає найпотужніші електростанції України</p>	<p>розвиток здатності до переходу від наочних образів до узагальнених уявлень і понять; стимулювання мовленнєвої активності; корекція психічних процесів і властивостей, які відіграють основоположну роль у формуванні вмінь, необхідних для навчальної і практичної діяльності: орієнтація у завданні, раціональна організація діяльності, планування і контроль, використання раніше набутого досвіду; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів з провідниками електричних зарядів та ізоляторів</p>
	<p>5. Спостереження електричної іскри. Електричні явища в атмосфері. Блискавка. Блискавковідвід</p>	<p>2</p> <p>розуміє з власних спостережень (*з допомогою вчителя), що блискавка, як явище природи, супроводжується громом; зазначає, що блискавка — це величезний розряд, який відбувається між хмарами, які мають різні розряди, а також між хмарою та землею; пояснює, яку небезпеку може спричинити</p>	<p>корекція пізнавальних процесів, спостережливості, запам'ятовування, аналізу і синтезу, співставлення та узагальнюючої функції мовлення</p>

			<p>ити блискавка; знає, що захистити будинки та інші споруди можна, встановивши блискавковідвід; розкаже і покаже на схемі будову блискавковідводу (*з допомогою вчителя)</p>	
	<p>6. Передача електричного струму. Електричне коло. Складові частини найпростішого електричного кола: джерело струму, провідники, споживач струму (лампочка, двигун, дзвінок, вимикач). Рух електричного струму по колу. Значення і будова лабораторного вимикача. Техніка безпеки. Умовне позначення елементів кола, схеми електричного кола</p>	4	<p>пояснює будову речовини; дає визначення електричного струму у металах; підкреслює, що для отримання електричного струму у провіднику треба створити в ньому електричне поле; розуміє, що для подачі до споживачів електроенергії потрібно скласти коло; зазначає (*намагається розуміти), що коло складається за схемою; зображає на схемі всі складові частини кола умовними позначеннями; уміє креслити необхідні схеми і за ними складати електричне коло; пояснює напрям руху електричного струму по колу; відзначає про дотримання правил безпечної роботи з електричними приладами (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток практичних навичок користування різними електроприладами, уміння виділяти головне, утримувати здобуту інформацію, користуватися нею в практичній діяльності; розвиток уваги, здатності до концентрації, зосередженості, переключення</p>
	<p>7. Сила електричного струму. Залежність сили струму від кількості електричних зарядів, що проходять через провідники. Вимірювання сили струму амперметром. Одиниця вимірювання сили струму ампер. Ввічкнення амперметра в коло</p>	2	<p>встановлює залежність роботи споживачів від джерела струму; дає визначення сили струму через кількість електронів, що проходить через поперечний переріз провідника за одиницю часу (1 с) (*по можливості); запам'ятовує, що одиницею сили струму є Ампер (1 А); вміє вмикати в електричне коло амперметр і визначати за показами силу струму; складас електричне коло та вимірює силу струму в різних його ділянках (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, співставлення; вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвиток компенсаторних механізмів, спрямованих на формування всіх основних параметрів уваги та пам'яті</p>
	8. Поняття про	2	пояснює залежність	розвиток

	<p>напругу. Вимірювання напруги вольтметром. Ввімкнення вольтметра в коло. Одиниця вимірювання напруги вольт</p>		<p>роботи джерела струму, що затрачається на переміщення заряду, через величину, яку називають напругою; запам'ятовує, що напругу вимірюють одиницею, яку називають вольт (1В); вміє вмикати в електричне коло вольтметр і визначати за показами напругу на різних ділянках кола (*по можливості); складає електричне коло за схемою з ввімкненням вольтметра та вимірює напругу на кінцях різних його ділянок (*з допомогою вчителя)</p>	<p>пізнавальних можливостей на основі формування умінь і навичок виконувати вимірювальні операції та оперувати їх результатами; розвиток наочно-образного, наочно-дієвого мислення, пам'яті, мовлення</p>
	<p>9. Опір провідників. Залежність опору від довжини, товщини провідників і матеріалу, з якого вони виготовлені. <i>Провідники з малим опором:</i> срібло, мідь, алюміній, сталь. <i>Провідники з малим опором:</i> вольфрам, нікель. Реостат – прилад для зменшення або збільшення опору. Залежність сили струму від опору. Використання реостата</p>	<p>3</p>	<p>дає визначення електричного опору провідників; встановлює залежність опору провідників від її довжини, площі поперечного перерізу і матеріалу, з якого зроблено провідник (*намагається встановити); досліджує залежність сили струму від опору провідників; диференціє провідники з малим і великим опором; запам'ятовує, що опір вимірюється одиницею — 1 Ом; знає будову і дію реостата, його використання (*по можливості); використовує формули для знаходження сили струму, напруги і опору провідників (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток індивідуального досвіду, на основі якого учні самостійно встановлюють причинно-наслідкову залежність, розкриття і усвідомлення цієї залежності; розвиток спостережливості, уваги на основі розкриття залежності сили струму від напруги та опору провідників; формування зовнішньої організованості у навчальній діяльності точного виконання інструктажу та вказівок педагога</p>
	<p>10. Види з'єднань провідників в електричному колі: Послідовне. Використання цього виду з'єднання (гірлянди) для новорічної ялинки. Недоліки даного виду з'єднання;</p>	<p>3</p>	<p>називає послідовне, паралельне і змішане з'єднання провідників; дає визначення послідовного з'єднання провідників; визначає загальний опір провідників при послідовному з'єднанні провідників; вирахо-</p>	<p>розвиток відображення дійсності, який включає в себе всі форми психічної діяльності: увагу, відчуття, сприймання, уявлення, мислення,</p>

	<p>Паралельне. Використання цього виду з'єднань; Змішане. Розгляд електромережі в шкільній майстерні, класі</p>		<p>вує напругу на кінцях окремих ділянок кола на основі Закону Ома (*по можливості); підкреслює, що при послідовному з'єднанні сила струму на будь-якій ділянці кола однакова; досліджує послідовне з'єднання провідників, використання послідовного з'єднання і його недоліки; дає визначення паралельного з'єднання провідників; пояснює: що напруга на кінцях усіх паралельно з'єднаних провідників одна й та сама; загальна сила струму при паралельному з'єднанні дорівнює сумі сил струмів в окремих провідниках; загальний опір при паралельному з'єднанні провідників менший від опору кожного з провідників (*робить спроби пояснити); досліджує паралельне з'єднання провідників; використання паралельного з'єднання провідників і його переваги (*з допомогою вчителя); дає визначення змішаного з'єднання провідників і його використання на практиці</p>	<p>почуття і волю у процесі спеціально організованої дослідної роботи; розвиток свідомого сприйняття, запам'ятовування, збагачення словникового запасу</p>
	<p>11. Будова і призначення розетки, вилки, вимикача, патрона. Ввімкнення їх у коло. Техніка безпеки. Усунення пошкоджень кожного із пристроїв</p>	<p>4</p>	<p>знайомий з побутовою електроарматурою; знає будову, дію і застосування вимикача, розетки, вилки, лампового патрона; вміє розібрати і скласти зазначену електроарматуру (*намагається скласти); знаходить пошкодження і усуває їх; пояснює, як вмикається електроарматура в електричне коло (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток пізнавальних здібностей на основі формування уявлення про будову, призначення побутової електроарматури; формування практичних навичок шляхом виконання операцій на роз'єднання-з'єднання деталей електроарматури у заданій послідовності, способів усунення пошкоджень;</p>

				розвиток мовлення та активного словникового запасу
	<p>12. Теплова дія електричного струму:</p> <p>а) прилади, принцип дії яких ґрунтується на тепловій дії, будова і призначення. Ввімкнення в коло (лампочка розжарювання; електроплитка; електрична праска; рефлектор; електропаяльник; електрочайник); знаходження і усунення пошкоджень. Техніка безпеки;</p> <p>б) запобіжники в електричному колі; дротина для запобіжників; плавкі запобіжники; призначення запобіжників; заміна запобіжників новими;</p> <p>в) коротке замикання; причини; попередження короткого замикання; правила дотримання техніки безпеки</p>	б	<p>а) називає прилади, принцип дії яких ґрунтується на тепловій дії струму; пояснює будову і призначення побутових електронагрівальних приладів, їх вмикання в коло; розбирає електронагрівальні прилади, знаходить і усуває пошкодження, складає їх (*робить спроби); називає основну деталь приладу — нагрівальний елемент; має елементарні уявлення про користування електронагрівальними приладами; звертає увагу на дотримання правил безпеки при роботі з електронагрівальними приладами;</p> <p>б) дає характеристику і робить спробу пояснення причин короткого замикання в електромережі; розуміє, що для уникнення короткого замикання необхідні в мережі спеціальні пристрої — запобіжники; має уявлення про будову плавкого запобіжника і його дію; виділяє окремо запобіжник з біметалевою пластиною; вміє самостійно замінювати плавкий запобіжник (*намагається); застерігає від застосування саморобних запобіжників, так званих «жучків» (*за допомогою вчителя)</p>	розвиток пам'яті на основі сприймання і відтворення навчального матеріалу про теплову дію електричного струму та про електронагрівальні прилади; формування уявлення про будову електронагрівальних приладів, способи їх розбирання і складання на основі тексту і малюнків підручника; формування вмінь дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з електронагрівальним і приладами; корекція сприймання та розширення знань про використання електронагрівальних приладів у шкільних майстернях; розвиток мотивів навчальної діяльності засобами корекції недостатньо розвинутої широкої мотивації на основі показу і пояснення цілей

	<p>13. Постійні магніти. Дія магнітів на чорні метали. Взаємодія магнітних полів постійних магнітів</p>	1	<p>має уявлення, що таке постійний магніт; називає різні форми магніту; відзначає існування полюсів магніту; пояснює взаємодію магнітних полів постійних магнітів (*робить спробу відзначення); знає будову, призначення і дію компаса; відзначає існування магнітного поля навколо Землі</p>	<p>розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення на основі спостереження за дією магнітів різної форми, їх взаємодією, а також формування усвідомленого, активного, самостійного виконання навчальних завдань з використанням приладів, принципи роботи яких ґрунтуються на магнітній дії струму</p>
	<p>14. Магнітна дія електричного струму. Прилади, принцип роботи яких ґрунтується на магнітній дії струму</p>	10	<p>пояснює дію струму на магнітну стрілку; демонструє дію магнітного поля котушки зі струмом; знає будову, дію електромагніту та його застосування (*намагається); називає властивості електромагнітів; серед електроприладів розпізнає ті, принцип роботи яких ґрунтується на магнітній дії струму (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток уваги, спостережливості, пам'яті та формування уявлення про будову, властивості електромагнітів та магнітної дії струму; розвиток мовлення та поповнення словникового запасу</p>
	<p>14.1.Електромагніт. Будова електромагніту. Використання електромагнітів в техніці, на виробництві</p>	6		
	<p>14.2.Електричний дзвінок. Будова, призначення. Ввімкнення електричного дзвінка в коло. Кнопка дзвінка</p>	2	<p>має уявлення про електричний дзвінок як прилад, що працює на магнітній дії струму; знає будову електродзвінка, його призначення і дію; називає спеціальний вимикач — кнопку, її призначення і будову; може накреслити схему підключення дзвінка (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток функцій аналізу, синтезу, узагальнення на основі формування цілісного сприймання будови, дії та призначення електричного дзвінка; розвиток мислення на основі «читання» змісту малюнків, на яких зображено схеми електричного дзвінка та електричної кнопки, усвідомлення принципів їх дії</p>
	<p>14.3.Електродвигун. Будова. Призначення.</p>	2	<p>має уяву про будову, дію і призначення елект-</p>	<p>розвиток пізнавальної</p>

	<p>Електродвигун станків, швейної машини. Передача обертання вала електродвигуна до робочого вала. Техніка безпеки</p>		<p>родвигуна; пояснює передавання обертання вала якоря до робочої машини (*робить спроби пояснити); наводить приклади застосування електродвигунів у промисловості, на транспорті, в сільському господарстві, в станках і швейних машинах тощо</p>	<p>діяльності процесів мислення на основі знань про будову, принципи роботи та способи застосування електричного двигуна</p>
	<p>15. Змінний струм. Відмінності між змінним і постійним електричним струмом. Одержання змінного електричного струму</p>	<p>1</p>	<p>дає визначення змінного струму; розглядає і пояснює будову, дію і призначення генератора електричного струму (*намагається пояснити); називає струм, який виробляє генератор, змінним струмом; називає відмінність між постійним і змінним струмом (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток наочно-образного та наочно дієвого мислення; розвиток та збагачення активного словника словами, які позначають дію і стан предметів, розуміння значення слів, виховання навичок правильного вживання слів в процесі проведення лабораторних робіт</p>
	<p>16. Трансформатор. Будова. Знижуючі і підвищуючі трансформатори. Ввімкнення трансформатора в коло</p>	<p>1</p>	<p>має уяву про будову, дію і призначення трансформатора; розділяє трансформатори на знижувальні і підвищувальні (*намагається розділяти); креслить схеми ввімкнення знижувального і підвищувального трансформатора (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток цілеспрямованого спостереження за фізичними процесами на основі сприймання явищ довкілля; розвиток активної форми чуттєвого пізнання на основі накопичення фактів, утворення початкових уявлень про об'єкти і явища, знаходження суттєвого і закономірного</p>
	<p>17. Передача електричного струму на великі відстані</p>	<p>1</p>	<p>має уявлення про способи вироблення змінного струму і передачу його на відстані по лініях електропередач; володіє знаннями, що для зменшення втрат енергії треба зменшувати силу струму і опір проводів (*намагається оволодіти); пояснює: для збереження потужності використову-</p>	<p>розвиток запам'ятовування та адекватного відтворення інформації; вмінь узагальнювати та порівнювати; розвиток корегуючої ролі мовлення; розвиток умінь виконувати практичні завдання</p>

			ють підвищувальні трансформатори, які збільшують напругу і відповідно зменшують силу струму; на місці споживання електроенергії використовують — знижувальні трансформатори (*намагається пояснити); креслить схему передавання електричної енергії від електростанції до споживача (*з допомогою вчителя)	за словесною інструкцією вчителя, за схемою або малюнком підручника
	18. Спостереження за диском електролічильника. Обчислення плати за електроенергію	1	розуміє, що електричний струм виконує роботу (у кіловат-годинах); називає прилад — лічильник, який фіксує цю роботу	розвиток свідомого сприйняття, запам'ятовування, збагачення словникового запасу та розвиток активного мовлення на основі формування навичок підрахунку вартості використаної електроенергії за показниками електролічильника – попереднього і останнього за встановленим тарифом за 1 кВт год
V. ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ				
	1. Миючі засоби. 1.1. Синтетичні миючі засоби, склад, класифікація. 1.2. Мило: господарське, туалетне, медичне. 1.3. Допоміжні засоби для прання. Сировина для виготовлення миючих засобів. Властивості, використання	2	має уявлення про класифікацію синтетичних миючих засобів; пояснює склад господарського, туалетного, медичного мила, їх застосування (*намагається пояснити); називає допоміжні засоби для прання, сировину для їх виготовлення; підкреслює властивості та використання	розвиток пізнавальних здібностей, усвідомленості сприймання та засвоєння наочно-вербальної інформації; розвиток операцій мислення: порівняння, класифікації, узагальнення
	2. Кислоти. 2.1. Оцтова кислота. 2.2. Лимонна кислота. 2.3. Сірчана кислота. 2.4. Соляна кислота. 2.5. Властивості кислот. Дія на лакмус. Використання. Правила техніки безпеки	3	має уявлення про оцтову, лимонну, сірчану та соляну кислоти; використовує індикатори для виявлення кислоти (*намагається використовувати); називає властивості кислот, дію на	розвиток логічного мислення шляхом удосконалення прийомів порівняння, класифікації кислот, формування діалогічного та

			лакмус, місця застосування кислот; дотримується правил техніки безпеки при роботі з кислотами (*з допомогою вчителя)	зв'язного мовлення; розвиток аналізуючого спостереження на основі використання індикаторів кислот
	<p>3. Луги.</p> <p>3.1. Їдкий натр (сода).</p> <p>3.2. Їдкий кальцій.</p> <p>3.3. Їдкий калій.</p> <p>3.4. Використання лугів.</p> <p>Дія на лакмус, дія на тканину, воду.</p> <p>Використання в народному господарстві.</p> <p>Правила техніки безпеки</p>	3	має уявлення про луги: їдкий натрій, їдкий кальцій, їдкий калій; пояснює, як добувають луги; називає фізичні і хімічні властивості лугів (*з допомогою вчителя); наводить приклади застосування лугів в народному господарстві; застерігає про обережне поведіння з лугами	розвиток операцій мислення: порівняння, класифікації, узагальнення; розвиток запам'ятовування та адекватного відтворення інформації на основі вивчення фізичних та хімічних властивостей луг; розвиток зв'язного мовлення
	<p>4. Мінеральні солі і добрива.</p> <p>4.1. Азотні добрива (селітра, калійна сіль, селітра натрієва).</p> <p>4.2. Фосфатні добрива (суперфосфат, кісткова мука).</p> <p>4.3. Калійні добрива (калійна селітра, сірчистий калій, сільвінт)</p>	3	має уявлення про азотні, фосфатні і калійні добрива; відзначає значення і застосування в народному господарстві; дає коротку характеристику добрив (*намагається дати); застерігає, як вносити добрива в ґрунт	корекція порушень пізнавальної діяльності (запам'ятання, відтворення, мислення) на основі формування вміння переносити набутий досвід у аналогічній та новій ситуації; розвиток мовлення в учнів на основі збагачення словника назвами хімічних речовин, їх властивостей та умінь використовувати нові слова у процесі спілкування, виконання практичних завдань на дослідних ділянках, у процесі догляду за рослинами
	<p>5. Засоби чищення.</p> <p>Класифікація засобів чищення за призначенням.</p> <p>5.1. Засоби виведення плям і чищення одягу.</p>	3	розрізняє засоби чищення за призначенням; виділяє засоби для виведення різних плям на одязі та їх дію (*намагається	корекція пізнавальних процесів спостереження, запам'ятовування,

	<p>5.2.Засоби чищення кухонного посуду, раковин, ванн. 5.3.Засоби догляду за меблями.</p> <p>5.4.Засоби догляду за підлогою. Види засобів чищення (тверді, рідинні). Використання. Зберігання</p>		<p>виділити); використовує і називає препарати для полегшення і поліпшення догляду за кухонним посудом, раковиною, ванною; називає засоби догляду за меблями, за підлогою; поділяє засоби догляду на тверді і рідинні; підкреслює, як і де зберігати засоби догляду за меблями, підлогою та засоби для чищення</p>	<p>відтворення; розвиток розумових операцій класифікації, порівняння, співставлення; розвиток умінь і практичних навичок виконання колективних та індивідуальних форм організації практичних робіт, пов'язаних з чищенням одягу, кухонного посуду, з доглядом за житлом; розвиток в учнів морально-етичних норм поведінки на основі правильного розуміння естетики побуту, навичок спілкування у різних життєвих ситуаціях</p>
	<p>6. Засоби боротьби з побутовими комахами. Дезинфікуючі засоби.</p> <p>6.1.Засоби для знищення тарганів і клопів.</p> <p>6.2.Засоби для знищення молі. 6.3.Засоби для знищення літаючих комах.</p> <p>6.4.Засоби дезінфекції (хлорне вапно, монохлорамін). Дезодоранти і аерозолі.</p> <p>6.5.Засоби ароматизації побутових приміщень</p>	<p>2</p>	<p>має уяву про класифікацію дезінфікуючих засобів для знищення побутових комах; виділяє засоби для боротьби з блохами, комарами, мухами, тарганами, блощицями (*намагається виділяти); знає застосування гіпохлориту кальцію, монохлораміна, хлорного вапна (*по можливості розуміє); пояснює, для чого проводять дезінфекцію приміщень, посуду, одягу; називає дезодоранти, їх дію і використання (*з допомогою вчителя); підкреслює, для чого і як ароматизують приміщення</p>	<p>розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення, співвідношення на основі формування уявлень про хімію, про засоби боротьби з побутовими комахами шляхом поступового переходу від простого до складного, від відомого до невідомого, засобами наочної і практичної діяльності; розвиток потреби у дотриманні чистоти, акуратності, охайності через мотиви діяльності та спонукання активності на основі задоволення та</p>

				постійно зростаючого інтересу до дисципліни, що вивчається
	<i>Практичні і лабораторні роботи</i>	8		

Освітня галузь «Природознавство» «Географія»

Загальною метою вивчення предмету «Географія» є формування елементарних географічних знань про природу, населення і господарство свого краю, України та зарубіжних країн; розкриття взаємодії людини і природи, взаємозв'язків і відношень між природними і суспільними явищами для забезпечення повноцінного функціонування особистості в оточуючому світі.

Мета курсу реалізується через розв'язання наступних головних **завдань**:

- формування елементарних географічних уявлень і понять про природу, населення та господарство різних територій;
- засвоєння здобувачами освіти географічної термінології, необхідної для розуміння сучасної інформації і використання у повсякденному житті;
- формування умінь практично застосовувати здобуті знання, користуватися джерелами географічної інформації;
- розвиток розумових здібностей здобувачів освіти, зв'язного мовлення, емоційно-вольової сфери, пізнавального інтересу в процесі географічних спостережень, розв'язання конкретних практичних завдань різного характеру, самостійного набуття нових знань;
- сприяння національно-патриотичному, екологічному, морально-етичному, естетичному вихованню.

Пояснювальна записка

Програма навчального предмета «Географія» розроблена відповідно до основних положень Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. і спрямована на реалізацію вимог освітньої галузі «Природознавство».

Загальною метою вивчення географії як навчального предмету є формування в учнів з розумовою відсталістю елементарних географічних знань про природу, населення і господарство свого краю, України та зарубіжних країн; розкриття взаємодії людини і природи, взаємозв'язків і відношень між природними і суспільними явищами для забезпечення повноцінного функціонування особистості в оточуючому світі.

Мета курсу реалізується через розв'язання наступних головних завдань:

- формування елементарних географічних уявлень і понять про природу, населення та господарство різних територій;
- засвоєння учнями географічної термінології, необхідної для розуміння сучасної інформації і використання у повсякденному житті;
- формування умінь практично застосовувати здобуті знання, користуватися джерелами географічної інформації;
- розвиток розумових здібностей учнів, зв'язного мовлення, емоційно-вольової сфери, пізнавального інтересу в процесі географічних спостережень, розв'язання

конкретних практичних завдань різного характеру, самостійного набуття нових знань;

- сприяння національно-патриотичному, екологічному, морально-етичному, естетичному вихованню.

У навчальній програмі з географії знайшли відображення наскрізні для шкільного курсу змістові лінії, зазначені в Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами.

Структура і зміст програми базується на основі врахування загальнодидактичних принципів навчання. В основу побудови навчальної програми покладено краєзнавчий та родинознавчий принципи, що забезпечує свідоме засвоєння учнями географічних знань і вмінь на рівні емпірично-чуттєвого досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього середовища. Передбачено систематичне встановлення зв'язків будь-якого курсу географії з тими знаннями, які учні отримують в результаті безпосереднього пізнання місцевості, в якій вони проживають. Ознайомлення школярів із новими, раніш невідомими об'єктами й явищами природи на уроках географії відбувається у безперервному порівнянні їхніх ознак і властивостей з конкретними об'єктами навколишнього середовища. Разом з тим є і зворотне явище: суттєво розширивши коло географічних уявлень і понять під час вивчення шкільних географічних курсів учні повертаються до краєзнавчого вивчення історії місцевості, природи, населення, господарства рідного краю.

Зміст навчальної програми має як лінійно-ступінчасту, так спірально-концентричну побудову. З одного боку, спостерігається певна завершеність навчального курсу кожного класу, передумання фізико-географічного блоку економіко-географічному, з іншого – передбачено поглиблення та розширення вже набутих географічних знань і практичних умінь (в різних формах і об'ємі), повторення географічного матеріалу з метою його систематизації та узагальнення відповідно до вікових та психічних особливостей дітей з розумовою відсталістю.

Курси за роками навчання у програмі з географії розподілено з урахуванням особливостей розумового розвитку учнів: 6 клас - «Початковий курс фізичної географії» (68 годин), 7 клас – «Загальна географія» (35 годин), 8 клас – «Географія світу» (68 годин), 9 клас – «Географія України» (68 годин).

Програму подано у вигляді таблиці, що складається з кількох колонок.

У колонці «Зміст навчального матеріалу» в межах кожного курсу визначено зміст розділів і тем, наведено перелік основних практичних робіт та навчальних екскурсій. Теми відрізняються за кількістю і складністю географічних понять, глибиною розкриття причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між географічними об'єктами та явищами. Запропонований розподіл навчальних годин за розділами (темами) є орієнтовним і за необхідності може змінюватися вчителем з метою більш глибокого вивчення або повторення певного навчального матеріалу з урахуванням навчальних можливостей учнів конкретного класу. Навчальний зміст (обсяг навчального матеріалу, кількість географічної номенклатури) для учнів з помірно розумовою відсталістю визначається вчителем індивідуально з урахуванням їхніх пізнавальних можливостей і психічних особливостей.

У колонці «Навчальні досягнення учнів» визначено основні вимоги до знань і вмінь учнів, якими вони повинні оволодіти в результаті засвоєння навчального матеріалу під час вивчення розділу (теми) певного курсу географії. Для дітей з помірно розумовою відсталістю навчальні досягнення виокремлено під спеціальним позначенням - *. Рекомендується використовувати диференційований підхід до учнів, пред'являти їм вимоги до знань і вмінь залежно від їх загального розвитку та індивідуальних можливостей засвоєння навчального матеріалу, забезпечувати посильну практичну діяльність.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з географії здійснюється з урахуванням пізнавальних можливостей та індивідуальних особливостей даної категорії дітей і

передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінювання знань учнів є не стільки обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовувати на практиці.

У колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи» основні напрямки психічного, мовленнєвого та особистісного розвитку узгоджено зі змістом програми та організацією навчання. Географічний матеріал в силу свого змісту має значні можливості для розвитку та корекції пізнавальної діяльності дітей з розумовою відсталістю: вони вчаться аналізувати, порівнювати географічні об'єкти і явища, розуміти причинно-наслідкові зв'язки та залежності, спостерігати за змінами в природі. В учнів розвивається спостережливість, увага, пам'ять, логічне мислення, збагачуються уява. Робота з символічними посібниками, одним із яких є географічна карта, сприяє розвитку абстрактного мислення, просторового орієнтування. На уроках географії систематична словникова робота зорієнтована на збагачення словника учнів географічними термінами, поступове розширення лексичного запасу, розвиток уміння правильно вживати нові слова у діалогічному мовленні. Складання словесних описів явищ і об'єктів природи, географічних характеристик територій сприяє розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей.

Географія як навчальний предмет в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах має велике значення для всебічного розвитку учнів зі зниженою мотивацією до пізнання. Вивчення географії нашої країни і материків розширює кругозір дітей про навколишній світ, дозволяє побачити природні та соціально-економічні явища і процеси у взаємозв'язку.

Географія дає благодатний матеріал для патріотичного, морального, естетичного та екологічного виховання учнів.

Програма з географії складена з урахуванням міжпредметних зв'язків.

Окремі елементи географічних знань учні отримують у початковій школі, поглиблення яких відбувається в 5-му класі під час вивчення пропедевтичного курсу «Природознавство». Тому вивчення систематичного курсу географії базується на пропедевтичних знаннях географічного змісту, які учні отримали в 1-5 класах.

Для організації діяльнісного підходу та формування предметних і практичних компетентностей учнів у програмі пропонується орієнтовний зміст практичних робіт, більшість яких є частиною уроку. Учитель самостійно визначає місце та кількість таких практичних робіт на уроці. Практичні роботи, що розраховані на весь урок, вчитель планує на початку навчального року, вносить їх до календарних планів, фіксує їх у класному журналі впродовж навчального року.

Практичні роботи спрямовані на те, щоб озброїти учнів необхідними практичними навичками й уміннями, які вони могли б використовувати у своїй подальшій діяльності.

Програмою визначено мінімум обов'язкових екскурсій, необхідних для вивчення окремих курсів географії. Проведення екскурсії базується на основі краєзнавчого підходу. Метою проведення екскурсій є з'ясування в учнів запасу наявних елементарних географічних уявлень; організація спостережень за об'єктами і явищами у природі, з'ясування їх взаємозв'язків із середовищем залежно від сезонних змін; збір природного матеріалу для складання гербарію рослин своєї місцевості, ознайомлення з формами земної поверхні та водоймами у найближчому оточенні, виробничої та господарської діяльністю населення свого краю. Вчителю надається можливість вносити зміни в тематику екскурсій, визначати їх кількість, місце у вивченні розділу.

Географія 6-го класу є першим систематичним курсом нового шкільного предмета. Зміст початкового курсу фізичної географії має забезпечити теоретичну і картографічну підготовку для вивчення наступних курсів.

Початковий курс фізичної географії в 6-му класі передбачає вивчення таких розділів як: «Орієнтування на місцевості», «План і карта», які є передумовами поступового навчання учнів картографічній мові, формуванню елементарних географічних уявлень і понять з опорою на карту.

Розділ «Орієнтування на місцевості» сприяє формуванню у дітей з розумовою відсталістю просторових уявлень та вмій орієнтування, необхідних у житті, а також для переходу до вивчення плану місцевості і карти.

При вивченні розділу «План і карта» необхідно дотримуватися логіки в переході від сприймання реальної місцевості до її зображення на карті: учнів спочатку доцільно ознайомити з макетом та планом шкільної ділянки; вчити орієнтуватися на плані свого населеного пункту; визначати місце шкільної ділянки на цьому плані. Тільки після засвоєння цих знань та вмій можна досягти свідомого використання картографічної наочності в навчанні дітей з розумовою відсталістю. В учнів формуються базові прийоми навчальної роботи з географічною картою, а саме: визначення сторін горизонту на карті, визначення відстаней на карті за допомогою масштабу, читання умовних кольорів і знаків карти. Ознайомлюючись з фізичними та політико-адміністративними картами різного масштабу, учні повинні вміти визначати на них географічне положення своєї місцевості, району, області, країни.

Крім того, в початковому курсі географії розпочинається формування загальних знань про внутрішню будову Землі, різноманітність форм рельєфу, водойм на її поверхні, рослинний і тваринний світ. Учні оволодівають елементарними уявленнями про атмосферні процеси, стихійні явища природи, одержують відомості про населення Землі та види господарської діяльності, вплив людини на природу.

В основу вивчення курсу географії у 6-му класі покладений краєзнавчий принцип, що забезпечує вивчення початкових основ фізичної географії на конкретному життєвому матеріалі, свідоме засвоєння знань, вмій та соціального досвіду на рівні емпірично-чуттєвого пізнання. Всі загальні географічні знання про план і карту, природу і населення конкретизуються в процесі вивчення тем, присвячених географії рідного краю. З одного боку, відбувається не тільки повторення, розширення і систематизація пропедевтичних географічних знань про свою місцевість, з іншого - створюються можливості для дітей з розумовою відсталістю на знайомому краєзнавчому матеріалі наочно пізнавати природні об'єкти й явища, особливості розселення, господарської діяльності людей тощо, застосувати одержані загальні знані про певний реально існуючий об'єкт на практиці. Загальні уявлення, при переході до вивчення конкретних невеликих природних об'єктів у межах рідного краю, дають змогу поглибити розуміння причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей, понять. Здобуті знання сприяють створенню підґрунтя для того, щоб у подальшому перейти до засвоєння більш складного матеріалу загальної географії, географії світу та географії України.

У 6 класі рідний край треба розглядати, перш за все, як навколишню місцевість, частково, як область і свою Батьківщину – Україну. Даний підхід сприяє усвідомленню учнями з розумовою відсталістю найближчого довкілля як невід'ємної частини більш великої території – Батьківщини. Рідний край, у широкому розумінні цього поняття, постає перед учнями в масштабах всієї України. Це надає вчителю вирішувати важливі виховні завдання, а саме: виховання любові до землі батьків і прадідів, громадянських і патріотичних почуттів приналежності до нації, народу, держави, а також поваги до праці, бережливого ставлення до природи, народних традицій і звичаїв.

У курсі географії 7-го класу на більш складному матеріалі приводяться в систему отримані знання з географії в попередньому класі.

В розділі «Земна куля» учні знайомляться з глобусом і картою півкуль, особливостями зображення на них земної кулі, материків і океанів, вчать розкривати закономірності природних явищ, пов'язаних з обертанням земної кулі навколо своєї осі, освітленням і нагріванням земної поверхні Сонцем, отримують знання про теплові пояси та особливості їхнього розташування на Землі.

Зміст розділу «Природні зони й їх розміщення на земній кулі» надає учням знання про різноманітність природних умов на Землі, особливості природних зон. Школярі вивчають географічне положення природних зон, особливості природи: поверхню, кліматичні умови, своєрідність рослинного і тваринного світу, основні заняття населення, зміни природних умов під дією праці людини. Особливу увагу при вивченні цього розділу слід зосередити на формуванні в учнів умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та залежності між об'єктами й явищами природи, діяльністю людей.

При вивченні природних зон на Землі школярі розширюють коло географічних уявлень і понять, набувають певних умінь у роботі з різними джерелами географічної інформації. Продовжується формування в учнів картографічних знань і вмінь на основі роботи з картою природних зон, контурною картою, ускладнюються прийоми роботи з географічними картами: вводяться прийоми: співставлення карт, опису за картами атласу географічних об'єктів і природи з опорою на типовий план.

Географія 8-го класу є логічним продовженням курсу загальної географії й значною мірою спирається на його матеріал.

У розділі «Загальні відомості про Землю, Сонце, Місяць» надаються елементарні знання учням про Сонце, як одну із зірок, навколо якої рухаються планети: Земля і її супутник – Місяць, пояснюються причини затемнень, вводяться відомості про штучні супутники Землі, про політ людей у космос.

Вивчення розділу «Географія материків і океанів» у 8-му класі спрямоване на формування в учнів стислих знань про географічне положення материків і океанів на фізичній карті півкуль; уявлень про природні умови материків та океанів, їх просторову неоднорідність; первинного поняття про політичну карту світу, населення та різні країни. При вивченні материків особливу увагу слід звертати на формування в учнів умінь визначити та описувати їх географічне положення на основі фізичної карти півкуль. Використовуючи набуті знання, учні оволодівають умінням складати елементарні географічні характеристики окремих країн світу, що вивчаються.

Наведений у програмі перелік країн є орієнтовним. Учителю надається можливість обирати для вивчення ті країни, які відповідають пріоритетам зовнішньої політики України (з кожної групи країн лише по три). На уроках-рекомендується використовувати доступний розумінню учнів географічний матеріал із сучасного культурного й економічного життя країн. Доцільно дещо змістити акценти зі спеціальних знань на загальнокультурні, на основі світоглядного підходу до розгляду більшості тем.

Вивчення у 9-му класі курсу «Географія України» на сьогодні залишає за собою одне із провідних місць у формуванні особистості громадянина України, забезпечуючи вивчення рідного довкілля і сприяючи розвитку етнічного, територіального, державницького патріотизму. Даний курс, з одного боку, завершує шкільну природничо-географічну освіту учнів, з іншого – є складовою частиною формування усвідомленої цілісної географічної картини своєї країни на основі розгляду та аналізу її основних компонентів – природи, населення, господарства, що перебувають у взаємозалежності і взаємозв'язку. Вивчення географії України надає можливість формувати в учнів вміння та навички практичного застосування набутих знань через розв'язування завдань проблемно-пошукового та

творчого характеру, а також прищеплювати любов і дбайливе ставлення до природи через розуміння взаємозв'язків між її компонентами.

Шкільний курс «Географія України» можна вважати початковим етапом соціально-економічної освіти розумово відсталих старшокласників, що озброює учнів елементами знань виробничої діяльності, сприяє цілеспрямованому засвоєнню сучасної соціально-економічної термінології, необхідної для організації особистого життя в умовах ринкової економіки, забезпечує повноцінне функціонування особистості в оточуючому світі та включення її в суспільні відносини. Значний обсяг навчального матеріалу становлять наукові поняття соціально-економічного характеру, закономірності, їхня систематизація. Тому в кожній темі й практично на кожному уроці має бути етап, спрямований на формування понятійного апарату, з'ясування закономірностей і причинно-наслідкових зв'язків. Враховуючи складний характер соціально-економічної інформації для засвоєння учнями з розумовою відсталістю, вчитель сам повинен визначити рівень узагальнення матеріалу в межах відведеного навчального часу.

На уроках необхідно значно посилити вивчення соціальних, екологічних та культурологічних аспектів. Розгляд національних і регіональних культурних традицій сприятиме вихованню в учнів поваги до українського народу, його культури, відчуття себе справжнім патріотом своєї держави і, значною мірою, підвищить пізнавальний інтерес до предмету. Особлива роль вивчення географії України визначається тісними взаємозв'язками змісту з сучасністю та особистим життєвим досвідом учнів.

Оскільки міграція випускників спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей незначна - вони залишаються жити і працювати в тій місцевості, в якій навчалися - закінчується курс географії 9-го класу вивченням розділу «Географії своєї області». Вивчення своєї області дозволяє сформувати у випускників більш повні та диференційовані уявлення про природні об'єкти та явища, полегшує оволодіння географічними знаннями в цілісної системі, дозволяє тісніше пов'язати вивчення географії з повсякденним життям, включити учнів у вирішення доступних для них проблем навколишньої дійсності і тим самим виховувати любов до своєї Батьківщині.

У програмі збільшено кількість годин на вивчення свого області. Вчителю надається право самостійно обирати місце для вивчення свого регіону, перекомпонувати навчальний матеріал. Географія своєї області може вивчатися на початку курсу «Географія України». Припускається і розгляд цього матеріалу при вивченні відповідних тем курсу. Вибір об'єктів вивчення своєї області здійснює вчитель залежно від місця знаходження спеціального загальноосвітнього навчального закладу, територіального розміщення закладів, установ і підприємств, на яких зможуть працювати його випускники.

6 клас
(68 год., 2 год. на тиждень)

№	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	2	3	4	5
1	3	Вступ Значення географічних знань для практичної діяльності людини. Предмет вивчення географії. Жива і нежива природа. Підсумки спостережень за живою і неживою природою та	Учень/учениця: знає про предмет географії і його значення для практичної діяльності людини; загальну мету вивчення курсу географії; розрізняє об'єкти живої та неживої природи; розповідає про особливості своєї	Формування мотиваційної основи вивчення курсу. Розвиток зорової пам'яті та уваги при вивченні нового матеріалу. Розвиток сприймання під час спостереження за живою і неживою природою та працею

		<p>працею людей у різні пори року.</p> <p>Своя місцевість.</p> <p>Узагальнення відомостей про свою місцевість і працю населення.</p> <p>Екскурсія з метою з'ясування запасу елементарних географічних уявлень, здобутих на уроках 1 – 5 класах.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>1. Читання й узагальнення даних календаря погоди і праці людей за минулий рік.</p> <p>2. Робота з макетом шкільної ділянки.</p>	<p>місцевості та праці людей в різні пори року на цій місцевості;</p> <p>спостерігає за живою і неживою природою та працею людей,</p> <p>вміє узагальнювати дані спостережень; робити записи в календарі погоди;</p> <p>*за запитаннями вчителя визначає, що вивчає географія;</p> <p>*має уявлення про об'єкти живої і неживої природи, зміни в природі своєї місцевості;</p> <p>*за допомогою вчителя спостерігає за живою і неживою природою та працею людей;</p> <p>*за допомогою вчителя виконує записи в календарі погоди.</p>	<p>людей.</p> <p>Розвиток процесів аналізу і синтезу у процесі складання плану спостережень.</p> <p>Розвиток просторового орієнтування та зорової пам'яті при роботі з макетом шкільної ділянки;</p> <p>Розвиток мовлення при описі стану погоди.</p> <p>Розвиток процесу узагальнення при роботі з календарем погоди за минулий рік.</p> <p>Розвиток уваги та самостійності під час екскурсії.</p>
2	4	<p>Орієнтування на місцевості.</p> <p>Горизонт. Лінія горизонту.</p> <p>Сторони горизонту.</p> <p>Орієнтування на місцевості за Сонцем та місцевими ознаками.</p> <p>Компас, його будова і правила користування.</p> <p>Екскурсія з метою визначення сторін горизонту на місцевості.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>1. Вправи на визначення лінії горизонту та сторін горизонту за схематичними малюнками.</p> <p>2. Вправи на визначення сторін горизонту за компасом.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>розрізняє поняття: «горизонт», «лінія горизонту»;</p> <p>називає основні та проміжні сторони горизонту;</p> <p>визначає з опорою на схематичні малюнки лінію горизонту, сторони горизонту;</p> <p>за запитаннями вчителя та малюнками розповідає про основні способи орієнтування за Сонцем та місцевими ознаками; знає про призначення та будову компаса;</p> <p>за детальною інструкцією вчителя виконує дії по приведенню компаса в робочій стан;</p> <p>*має уявлення про горизонт, лінію горизонту, сторони горизонту;</p> <p>*за малюнками визначає основні способи орієнтування на місцевості за Сонцем та місцевими ознаками;</p> <p>*ознайомлений із призначенням та будовою компаса.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу географічною термінологією.</p> <p>Розвиток уміння орієнтуватися у просторі за Сонцем, місцевими ознаками та компасом.</p> <p>Розвиток просторового орієнтування та зорової пам'яті при роботі з компасом.</p>

3	14	<p>План і карта. Малюнок і план предмету, їх відмінність. План і масштаб. План класу. Позначення сторін горизонту на плані. План шкільної ділянки. Плани найближчого оточення (села, міста, кварталу.). Місце шкільної ділянки на плані свого населеного пункту. Умовні знаки плану місцевості. План місцевості і географічна карта. Масштаб карти. Основні напрями на карті. Умовні кольори географічної карти. Умовні знаки географічної карти. Види географічних карт. Фізична та політична карта. Значення географічних карт в житті та діяльності людей.</p> <p>Україна на політичній карті світу. Київ – столиця України. Своя місцевість (область, місто чи селище) на карті України. Практичні роботи Просторове орієнтування на макетах класу та шкільної ділянки. Креслення нескладних планів (предметів, класу, шкільної ділянки). Вправи на встановлення просторових співвідношень між об'єктами на території шкільного двора, макеті, плані. Читання за умовними знаками плану місцевості. Вправи на визначення напрямів сторін горизонту на географічній карті. Вправи на визначення відстань на плані і карті за масштабом. 7. Складання таблиці умовних кольорів і знаків географічної карти. 8. Знаходження України на політичній карті, своєї місцевості на карті України.</p>	<p>Учень/учениця: називає ознаки відмінностей між малюнком і планом місцевості, планом і картою; основні умовні кольори та знаки плану і карти; знає призначення масштабу, плану місцевості й карти; розрізняє за допомогою вчителя види географічних карт; розповідає про значення географічних карт в житті та господарській діяльності людей; встановлює просторові співвідношення між об'єктами на території шкільного двору, макетах; планах; основні напрями на карті; за інструкцією вчителя: виконує креслення елементарних планів найближчого оточення за заданим масштабом; необхідні обчислення; відзначає відстані між об'єктами на плані і карті за масштабом; знаходить і показує на карті територію України, її столицю, своє місто чи селище;</p> <p>*має уявлення про план місцевості та карту; *ознайомлений із призначенням масштабу, основними умовними кольорами та знаками плану і карти; *за навідними запитаннями педагога коротко розповідає про значення географічних карт в житті та господарській діяльності людей; *за допомогою та детальною інструкцією вчителя виконує креслення спрощених елементарних планів найближчого оточення; *з опорою на інструкцію вчителя знаходить та</p>	<p>Розвиток пам'яті, логічного мислення при виконанні практичних завдань на орієнтування та обчислення реальної відстані між об'єктами за масштабом плану і карти. Розвиток просторового орієнтування та зорової пам'яті при роботі з макетом, планом і картою. Розвиток точності руху під час креслення елементарних планів найближчого оточення. Розвиток уваги, логічного мислення, уяви під час роботи з планом і картою. Розвиток умінь уявляти образ реальної місцевості за умовними знаками плану та карти. Розвиток уваги, зорової пам'яті при визначенні географічного положення заданого об'єкта на карті. Розвиток пізнавального інтересу. Розвиток національної свідомості. Розвиток самостійності під час складання таблиці умовних кольорів і знаків географічної карти. Розвиток мислення під час вирішення пізнавальних завдань.</p>
---	----	--	--	---

			показує на карті Україну та її столицю, своє місто чи селище; *називає столицю України, населений пункт у якому проживає.	
4	13	<p>Форми земної поверхні. Їх зображення на фізичній карті. Внутрішня будова Землі. Поняття про літосферу. Форми земної поверхні. Рівнини. Різниця рівнин за характером поверхні (плоскі, горбасті) та висотою (низовини, височини). Горби. Частини горба. Яри, їх утворення і боротьба з ними. Гори. Частини гори: підніжжя, схили, вершина (пік). Різниця гір за висотою (низькі, середні, високі). Землетруси. Виверження вулканів. Форми земної поверхні на території свого краю та їх зображення на фізичній карті України та області. Корисні копалини, їх видобуток та використання. Найважливіші корисні копалини своєї місцевості. Ґрунт, його типи. Поширені ґрунти свого краю. Значення ґрунту і його охорона. Екскурсія з метою ознайомлення з формами земної поверхні у найближчому оточенні. Практичні роботи. Моделювання з вологого піску, глини або пластиліну рівнини, горба, гори, яру. Схематичні замальовки різних форм земної поверхні. Вправи на визначення за умовними кольорами форм земної поверхні на фізичній карті України (без орієнтування на конкретні назви). Складання елементарних словесних описів географічних об'єктів за малюнками, за уявленнями. 5. Вправи на розпізнавання форм поверхні за словесним</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про внутрішню будову Землі; розрізняє основні форми Землі за характером поверхні та висотою, за зразками і малюнками види корисних копалин, типи ґрунтів; оперує поняттями: «рівнини», «гори». «яри»; визначає з опорою на схематичну наочність частини горба, гори, яру; розповідає про форми поверхні на території свого краю, корисні копалини й ґрунти своєї місцевості та їх значення для господарської діяльності людини; за запитаннями вчителя пояснює причини землетрусів, вивержень вулканів; співвідносить об'єкти з їх умовними позначеннями на фізичній карті; знаходить і показує на карті задані форми рельєфу; виконує елементарні схематичні замальовки форм земної поверхні; складає елементарні словесні описи географічних об'єктів, які вивчаються; за запитанням вчителя виявляє і характеризує особливості земної поверхні у найближчому оточенні під час екскурсії;</p> <p>*має уявлення про основні форми земної поверхні, основні види корисних копалин, типи ґрунтів; *за запитаннями вчителя й опорою на наочний матеріал називає основні форми земної поверхні,</p>	<p>Уточнення уявлень про географічні об'єкти засобами різноманітної наочності. Розвиток наочно-образного мислення при роботі з різноманітними наочними засобами. Розвиток пам'яті в процесі відтворення назв географічних об'єктів. Розвиток мислення на основі диференціації та інтеграції ознак географічних об'єктів. Збагачення активного словника географічною термінологією. Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації при ознайомленні з основними видами корисних копалин, типами ґрунтів. Розвиток зорової пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з картою. Розвиток логічного мислення при встановленні причино-наслідкових зв'язків та залежностей між об'єктами та явищами природи. Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення в процесі опису географічних об'єктів. Розвиток уяви під час моделювання гори з піску або пластиліну. Розвиток дрібної моторики пальців рук при виконанні практичних робіт. Розширення словника, розвиток зорової пам'яті та процесів аналізу і синтезу при роботі зі схематичними малюнками. Розвиток пізнавального</p>

		описом. 6. Складання таблиці умовних знаків, якими позначаються корисні копалини.	корисні копалини й ґрунти своєї місцевості; *ознайомлений із внутрішньої будовою Землі, явищами природи (землетруси, виверження вулканів); *за допомогою вчителя знаходить на карті рівнини, гори (без орієнтування на конкретні назви). *за інструкцією вчителя виконує елементарні схематичні замальовки форм земної поверхні.	інтересу до об'єктів і явищ навколишньої дійсності. Розвиток чуттєвого сприймання у процесі спостережень під час екскурсії.
5	14	Вода на Землі. Вода на Землі. Поняття про гідросферу. Значення води на Землі. Кругообіг води в природі. Океани і моря. Явища природи: тайфуни, шторми. Острови, півострови. Річки (виток, гирло, русло, лівий і правий береги, притоки). Джерела живлення. Річки гірські і рівнинні. Залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу місцевості. Озера, ставки, водосховища. Розведення риби і птахів. Струмки і джерела. Підземні води. Болота. Водойми свого краю та їх позначення на карті області. Забруднення водойм. Охорона водних багатств свого краю. Екскурсія до водойм, що розташовані в найближчому оточенні. Практичні роботи. 1. Проведення дослідів, що показують: а) водопроникність піску і водонепроникність глини; б) розчинення морської солі у воді і порівняння її за смаком із прісною водою; в) очищення води фільтруванням. 2. Замальовки схеми острова, півострова, річки, озера, колодязя. 3. Вправи на визначення напрямку течії річки, розрізнення берегів та інших її частин.	Учень/учениця: має уявлення про основні елементи гідросфери, їх суттєві ознаки та умовне зображення на карті; розрізняє види водойм на земній поверхні; оперує поняттями: «океан», «море», «острів», «півострів», «річка», «озеро», «джерело», «болото»; пояснює з опорою на схематичну наочність кругообіг води в природі, умови утворення підземних вод; називає структурні елементи річки, джерела живлення річок; визначає з опорою на схематичні малюнки різницю між рівнинними та гірськими річками; напрям течії річки; розповідає про значення води на Землі, розведення риби та птахів у ставковому господарстві, причини виникнення боліт, заходи щодо охорони води від забруднення; знаходить на фізичній карті елементи гідросфери (за вибором вчителя); частини річки: виток, гирло, притоки, правий, лівий береги (річка за вибором вчителя); найбільші водойми свого краю; острови і півострови; встановлює відповідність	Розвиток уявлень про різноманітні географічні об'єкти й явища. Розвиток наочно-образного мислення при роботі з різноманітними наочними засобами. Розвиток просторової орієнтації, пам'яті, уваги при роботі з картою. Розвиток естетичного сприймання при вивченні теми. Активізація словникового запасу при оперуванні географічної термінологією. Розвиток пам'яті, мислення при визначенні суттєвих ознак географічних понять. Розвиток уяви, мислення при роботі з картосхемами. Розвиток просторових уявлень та активізація словникового запасу при складанні опису географічного об'єкта. Розвиток мисленнєвих операцій аналізу, порівняння, класифікації при ознайомленні з основними видами водойм на земній поверхні. Розвиток активності та самостійності при виконанні пізнавальних завдань і практичних робіт. Розвиток уваги, логічного та доказового мислення під час проведення

		<p>4. Робота з картосхемами річки, озера, острова, півострова.</p> <p>5. Вправи на розпізнавання водойм на земній поверхні за словесним описом.</p> <p>6. Вправи на визначення водойм за умовними кольорами на фізичній карті України (без орієнтування на конкретні назви).</p> <p>7. Вправи на визначення водойм свого краю на карті області.</p> <p>8. Складання опису річки (озера) своєї місцевості за матеріалами власних спостережень.</p>	<p>між рельєфом місцевості та типом річок (гірська, рівнинна); суттєві відмінності між видами водойм, островом і півостровом.</p> <p>за запитанням вчителя характеризує річку (озеро) своєї місцевості під час екскурсії; виконує елементарні схематичні малюнки географічних об'єктів;</p> <p>*ознайомлений з поняттям «гідросфера», «острів», «півострів», видами водойм на земній поверхні, водоймами свого краю;</p> <p>*за запитаннями вчителя й опорою на наочний матеріал називає структурні елементи річки;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить і показує на карті річки (без орієнтування на конкретні назви);</p> <p>*за навідними запитаннями вчителя розповідає про значення води на Землі, розведення риб та птахів у ставковому господарстві;</p> <p>*за інструкцією вчителя виконує елементарні схематичні малюнки річки, озера.</p>	<p>дослідів.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між об'єктами та явищами природи.</p> <p>Розвиток узагальнюючих умінь при вирішенні завдань географічного змісту.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення та розширення словникового запасу учнів під час роботи з навчальними текстами.</p> <p>Розвиток чуттєвого сприймання, зорової пам'яті та процесу порівняння географічних об'єктів під час екскурсії.</p>
6	7	<p>Повітря</p> <p>Поняття про атмосферу. Погода.</p> <p>Характеристики стану повітря: температура, вітер, хмарність, опади.</p> <p>Атмосферні процеси: пилові бурі, хуртовини, грози.</p> <p>Заходи застереження під час грози.</p> <p>Термометр, вимірювання температури повітря.</p> <p>Прогнозування погоди і народні прикмети.</p> <p>Зміни погоди у своїй місцевості, їх причини.</p> <p>Спостереження за погодою.</p> <p>Календар погоди.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Спостереження під час</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про поняття «атмосфера», «погода»; розповідає про основні характеристики стану повітря: температуру вітер, хмарність, опади; про зміни погоди у своїй місцевості та їх причини; різноманітність атмосферних процесів, заходи застереження під час грози.</p> <p>знає про призначення та будову термометра, умовні знаки календаря погоди;</p> <p>за зразком та опорою на інструкцію вчителя описує стан погоди,</p>	<p>Розвиток уваги в процесі фенологічних спостережень за змінами в погоді.</p> <p>Розвиток узагальнення при сприйнятті складових погоди та їх характеристик.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків та залежностей.</p> <p>Розвиток пам'яті та уваги при заповненні календаря погоди.</p> <p>Розвиток самостійності при вимірюванні температури повітря.</p> <p>Розвиток</p>

		<p>уроку: за висотою знаходження Сонця на небосхилі; температурою повітря; вітром; станом неба; опадами.</p> <p>Вправи на прогнозування змін стану погоди за народними прикметами.</p> <p>Визначення ознак зміни погоди своєї місцевості на основі власних спостережень.</p> <p>Складання опису стану погоди своєї місцевості (за порами року на основі власних спостережень, аналізу календарів погоди).</p> <p>Робота з календарем погоди.</p>	<p>записує результати фенологічних спостережень у календарі погоди;</p> <p>за допомогою вчителя користується термометром при вимірюванні температури повітря; складає елементарні прогнози змін стану погоди;</p> <p>*ознайомлений с поняттям «атмосфера». «погода», основними характеристиками стану повітря, атмосферними процесами;</p> <p>*має уявлення про призначення та будову термометра;</p> <p>*за допомогою вчителя виконує записи в календарі погоди.</p>	<p>спостережливості.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу.</p> <p>Розвиток мисленнєвих процесів, мовлення в процесі прогнозування змін стану погоди, складання опису стану погоди своєї місцевості.</p>
7	7	<p>Рослинний і тваринний світ</p> <p>Різноманітність рослинного та тваринного світу на Землі. Типові представники рослинного і тваринного світу рідного краю. Дикорослі й культурні рослини. Дикі й свійські тварини.</p> <p>Рослини і тварини своєї місцевості, занесені до Червоної книги. Охорона рослинного і тваринного світу.</p> <p>Екскурсія в природу з метою збору природного матеріалу для складання гербарію рослин своєї місцевості (деревної, чагарникової, трав'янистої).</p> <p>Практичні роботи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вправи на визначення рослин і тварин своєї місцевості за ілюстраціями. 2. Замальовки у зошиті рослини своєї місцевості, занесеної до Червоної книги України. 3. Складання словесного опису тварини своєї місцевості за планом. 	<p>Учень/учениця: має уявлення про різноманітність рослин і тварин на Землі; називає представників рослинного і тваринного світу рідного краю; розрізняє за ілюстраціями типових представників дикоростучих та культурних рослин; типових представників диких та свійських тварин; складає за планом елементарний словесний опис тварини своєї місцевості.</p> <p>за запитаннями вчителя розповідає про причини зникнення деяких видів рослин і тварин, заходи охорони рослинного і тваринного світу; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу свого краю;</p> <p>*ознайомлений з різноманітним рослинним і тваринним світом, заходами охорони й</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу свого краю.</p> <p>Розвиток мовлення шляхом розширення і уточнення активного словника назвами вивчених рослин і тварин.</p> <p>Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення у процесі складання словесних описів.</p> <p>Розвиток творчої уяви при сприйманні описової розповіді.</p> <p>Розвиток самостійності під час збору природного матеріалу для складання гербарію</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів природи.</p> <p>Розвиток наглядно-образного мислення та уяви.</p> <p>Розвиток мотивації природоохоронної поведінки.</p>

			<p>збереження рослин і тварин; *має уявлення про типових представники рослинного і тваринного світу рідного краю; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників дикоростучих та культурних рослин; типових представників диких та свійських тварин.</p>	
8	6	<p>Людина і природа Населення Землі. Національний склад населення України та свого краю. Народні звичаї та календарні обряди. Види господарської діяльності людини: промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок. Традиційні заняття місцевого населення. Вплив людини на природу. Природокористування. Закон України про охорону природи. Практичні роботи 1. Робота з краєзнавчим матеріалом, що відображає звичаї, обряди. 2. Складання розповіді про професію батьків.</p>	<p>Учень/учениця: знає про чисельність населення планети; національний склад населення України, свого краю; з опорою на наочність називає основні расові ознаки населення Землі; розповідає про народні звичаї та календарні обряди населення своєї місцевості; визначає види господарської діяльності людини, її основні ознаки; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між національним складом та традиціями населення своєї місцевості; господарською діяльністю людини та її наслідками для природи; усвідомлює необхідність бережного відношення до природи; *ознайомлений із національним складом населення України, свого краю; *має уявлення про народні звичаї та календарні обряди населення своєї місцевості; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає основні види господарської діяльності людини.</p>	<p>Розвиток національної свідомості. Розвиток емоційної сфери дітей, естетичних почуттів під час роботи з краєзнавчим матеріалом. Розвиток та збагачення загальнокультурного досвіду. Розширення світогляду під час ознайомлення з господарською діяльністю людей. Розширення уявлень учнів про професії з метою їх професійної орієнтації. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток активного словника дітей. Розвиток екологічної культури.</p>

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає про предмет географії і його значення для практичної діяльності людини;
 називає основні способи орієнтування на місцевості;
 розрізняє поняття: «горизонт», «лінія горизонту», «сторони горизонту»;
 знає призначення масштабу, його позначення; основні напрями на плані і карті;
 розрізняє план і карту;
 знає основні умовні кольори та знаки плану і карти;
 знаходить і показує на карті світу Україну та її столицю, на карті України своє місто чи селище;
 знає основні форми земної поверхні та види водойм, їх відмінності;
 виявляє на місцевості особливості рельєфу, водойм;
 називає форми поверхні, корисні копалини та водойми на території своєї місцевості;
 знаходить і показує на карті географічні об'єкти за умовними кольорами (без орієнтування на конкретні назви);
 складає елементарні словесні описи географічних об'єктів, які вивчаються;
 виконує елементарні схематичні малюнки географічних об'єктів;
 спостерігає за станом погоди і записує результати фенологічних спостережень у календарі погоди;
 знає про призначення термометра, як ним користуватися при вимірюванні температури повітря;
 володіє відомостями про представників рослинного і тваринного світу рідного краю, населення та види його господарської діяльності;
 - знає правила природоохоронної поведінки.

*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
 має уявлення про предмет географії і його значення для практичної діяльності людини;
 має уявлення про горизонт, лінію горизонту, сторони горизонту;
 має уявлення про план місцевості і карту;
 називає столицю України, населений пункт у якому проживає.
 за запитаннями вчителя й опорою на наочний матеріал називає основні форми земної поверхні, водойми, корисні копалини й ґрунти своєї місцевості;
 за допомогою вчителя знаходить та показує на карті Україну, її столицю, своє місто чи селище, рівнини, гори, річки;
 має уявлення про призначення термометра;
 за детальною інструкцією вчителя виконує записи в календарі погоди;
 має уявлення про різноманітність рослинного і тваринного світу рідного краю;
 має уявлення про заходи охорони природи.

7 клас
 (35 год., 1 год. на тиждень)

№	К-ть год ин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	1	Повторення Географічне положення своєї місцевості на карті України. Узагальнення відомостей про природу своєї місцевості і занять населення. Практичні роботи Знаходження своєї місцевості на карті України, області.	Учень/учениця: за допомогою вчителя дає коротку характеристику географічного положення своєї місцевості, знаходить і показує на карті України, області своє місце чи селище; за запитаннями вчителя розповідає про своєрідність природних умов рідного краю й основні заняття населення; *називає населений	Розвиток уваги, зорової пам'яті, зв'язного мовлення. Розвиток образної пам'яті, просторових уявлень.

			пункт у якому проживає; *має уявлення про особливості природних умов рідного краю; * за допомогою вчителя знаходить і показує на карті своє місце чи селище.	
2	10	<p>Земна куля</p> <p>Уявлення про Землю в давні часи. Форма Землі. Докази кулястості Землі.</p> <p>Глобус – модель земної кулі. Земна вісь, екватор, полюси. Зображення суші й води на глобусі.</p> <p>Умовне зображення поверхні Землі на площині (фізична карта півкуль). Градусна сітка та її призначення. Меридіани та паралелі.</p> <p>Розподіл води і суші на Землі. Материки і океани на глобусі та карті півкуль. Перші кругосвітні подорожі.</p> <p>Обертання Землі навколо своєї осі. Зміна дня і ночі.</p> <p>Нерівномірність нагрівання поверхні земної кулі Сонцем (прямі, похилі промені). Поняття про клімат. Теплові пояси: жаркий, помірний, холодний. Зображення їх на глобусі та карті півкуль.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Моделювання з пластиліну земної кулі з позначенням екватора і полюсів.</p> <p>Показ за допомогою телурія або глобуса і джерела світла зміни дня і ночі.</p> <p>Складання таблиці назв материків і частин світу. Вправи на визначення напрямків, материків й океанів на глобусі та карті.</p> <p>Позначення на контурній карті півкуль назв</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про дійсну форму Землі, про обертання Землі навколо своєї осі; - знає, що глобус – модель земної кулі; визначає, якими умовними кольорами позначаються материки й океани на глобусі та карті півкуль; знаходить і показує на глобусі та карті півкуль полюси, лінію екватора, сторони горизонту; за запитаннями вчителя розповідає про призначення градусної сітки, особливості в зображенні меридіанів і паралелей на глобусі та карті; перші кругосвітні подорожі, їх значення; називає теплові пояси; за навідними питаннями вчителя знаходить і показує розташування теплових поясів на глобусі та карті півкуль за допомогою вчителя встановлює причини зміни дня і ночі, відмінність в освітленні та нагріванні земної поверхні Сонцем; залежність клімату від розташування місцевості на земній кулі;</p> <p>*має уявлення про форму Землі, її обертання навколо</p>	<p>Розвиток просторового уявлення під час сприйняття інформації про форму Землі. Розвиток уваги, пам'яті, зв'язного мовлення в процесі бесіди.</p> <p>Розвиток образної пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з глобусом і картою півкуль.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук при виготовленні моделі Землі.</p> <p>Розвиток уяви, уваги та самостійності при виконанні практичних робіт.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з контурної картою.</p> <p>Збагачення активного словника географічною термінологією.</p> <p>Розвиток уваги, пам'яті, зв'язного усного мовлення під час заочних ігор – мандрівок за глобусом і картою півкуль</p> <p>Розвиток уваги та узагальнення під час заповнення таблиці.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів і процесів навколишнього світу.</p> <p>Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p>

		<p>материків й океанів, шляхів кругосвітніх подорожей, кордонів теплових поясів різними кольорами.</p> <p>Заочні мандрівки за глобусом і картою півкуль.</p>	<p>своєї осі, причини зміни дня і ночі;</p> <p>*розрізняє умовні кольори, якими позначаються вода і суша на глобусі та карті півкуль;</p> <p>*ознайомлений з глобусом і картою півкуль, полюсами, лінією екватора, кордонами та зображенням теплових поясів на глобусі та карті;</p> <p>*за допомогою вчителя на глобусі та карті півкуль знаходить та показує полюси, лінію екватора.</p>	
4	24 1 3 3 5 2 3 2 2	<p>Природні зони й їх розміщення на земній кулі</p> <p>Різноманітність природних умов на Землі.</p> <p>Природні зони, закономірності їх розміщення на поверхні Землі. Карта природних зон.</p> <p>Зона арктичних пустель.</p> <p>Географічне положення природної зони.</p> <p>Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення.</p> <p>Зона тундри.</p> <p>Географічне положення природної зони.</p> <p>Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення.</p> <p>Лісова зона. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення.</p> <p>Зона степів. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного</p>	<p>Учень/учениця: знає про різноманітність природних умов на Землі; закономірності розміщення природних зон на поверхні Землі; називає природні зони за умовними кольорами карти природних зон; знаходить і показує межі природних зон на карті;</p> <p>з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про географічне положення, особливості природних умов, занять населення природної зони, що вивчається; називає типових представників рослинного та тваринного світу природної зони, що вивчається; читає умовні знаки і кольори географічних карт, користуючись легендою карти; складає елементарні описи географічних об'єктів, природи за зонами, що</p>	<p>Розвиток узагальнення в процесі формування уявлень про особливості природної зони, що вивчається.</p> <p>Розвиток творчої уяви при сприйманні описової розповіді.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з картою природних зон.</p> <p>Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причино-наслідкових взаємозв'язків між кліматом, рослинним і тваринним світом, природними умовами і заняттями населення.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення, аналітичного сприймання у процесі роботи з географічними картинами.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення на основі карт і картин під час складання опису природної зони, що вивчається.</p> <p>Активізація пізнавальної діяльності учнів при складанні схем зв'язків між компонентами природного комплексу.</p> <p>Розвиток просторових уявлень та уяви в процесі роботи з географічними</p>

	<p>світу. Заняття населення. Зона пустель. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Зона субтропиків. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Тропічна зона. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Висотна поясисть в горах. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення.</p> <p>Практичні роботи. 1. Робота з картою природних зон і фізичною картою світу. 2. Позначення природних зон на контурній карті. 3. Нанесення на контурну карту назв вивчених об'єктів (за вибором вчителя). 4. Фронтальна й індивідуальна робота по заповненню таблиць (систематизація навчального матеріалу). 5. Складання схеми зв'язків між компонентами природного комплексу. 6. Складання елементарних описів географічних об'єктів за планом (на основі ілюстрацій, тексту підручника, уявлень, картографічних</p>	<p>вивчаються, користуючись типовим планом і картами атласу; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізичній і природних зон) географічні об'єкти, що вивчаються, наносить їх назви на контурну карту; за навідними питаннями вчителя встановлює взаємозв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом, природними умовами і заняттями населення;</p> <p>*ознайомлений з природними зонами, закономірностями розміщення на поверхні Землі, картою природних зон, її умовними кольорами; *має уявлення про особливості природних умов, особливості заняття населення природної зони, що вивчається; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу природної зони, що вивчається; *за допомогою вчителя знаходить межі природних зон на карті.</p>	<p>картами. Розвиток пам'яті та мислення при порівнянні природної зони зі своєю місцевістю. Розширення кругозору, світогляду під час ознайомлення з особливостями життєдіяльності населення в різних природних умовах. Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів і явищ природного середовища. Розвиток дрібної моторики пальців рук пам'яті, уваги учнів в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту. Розвиток пізнавальної активності в процесі роботи з різними джерелами географічної інформації.</p>
--	---	---	--

		зображень).		
--	--	-------------	--	--

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає дійсну форму Землі,

має уявлення про перші кругосвітні подорожі, які доводять, що Земля має кулеподібну форму;

визначає, якими умовними кольорами позначаються материки й океани на глобусі та карті півкуль;

знаходить і показує на глобусі та карті півкуль полюси, лінію екватора, сторони горизонту;

встановлює відмінність у нагріванні земної поверхні Сонцем;

називає теплові пояси;

знає назви природних зон, закономірності їх розміщення на поверхні Землі;

знаходить і показує межі природних зон на карті;

називає типових представників рослинного та тваринного світу природних зон;

читає умовні знаки і кольори географічних карт, користуючись легендою карти;

складає елементарні описи географічних об'єктів за типовим планом на основі карти й ілюстрацій;

працює з картами атласу та контурними картами;

за навідними питаннями вчителя встановлює взаємозв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом і заняттями населення.

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

має уявлення про форму Землі, її обертання навколо своєї осі, причини зміни дня і ночі,

має уявлення про глобус, карту півкуль, карту природних зон;

розрізняє умовні кольори, якими позначаються вода і суша на глобусі та карті півкуль;

має уявлення про теплові пояси, їх зображенням на глобусі та карті;

має уявлення про природні зони на Землі, їх зображення на карті природних зон;

із опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу природних зон.

8 клас

(68 год., 2 год. на тиждень)

№	К-ть год ин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	2	Повторення Земна куля, теплові пояси. Фізична карта і карта природних зон.	- знає про форму Землі, теплові пояси та їх розташування на земній кулі; призначення фізичної карти й карти природних зон; називає природні зони; за допомогою вчителя та опорою на схему пояснює особливості розташування природних зон на поверхні Землі; має уявлення про позначення умовними кольорами природних зон на карті; показує кордони теплових поясів на глобусі і карті; межі природних зон на карті природних зон; *ознайомлений з формою Землі, тепловими поясами та їх розташуванням на	Розвиток зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з картою. Уточнення словникового запасу при оперуванні географічною термінологією. Активізація пізнавальної діяльності учнів під час відтворення географічного матеріалу. Розвиток уваги, пам'яті, зв'язного усного мовлення при порівнянні природних зон.

			земній кулі; призначенням фізичної карти і карти природних зон; *має уявлення про особливості розташування природних зон на поверхні Землі.	
2	7	<p>Загальні відомості про Землю, Сонце, Місяць</p> <p>Поняття про Всесвіт. Планети. Сонце, його розміри порівняно із Землею. Значення Сонця для життя на Землі.</p> <p>Земля – планета. Розподіл води і суходолу на Землі. Обертання Землі навколо своєї осі і навколо Сонця. Зміна дня і ночі. Зміни пір року.</p> <p>Супутники планет. Місяць – супутник Землі. Затемнення Сонця і Місяця.</p> <p>Штучні супутники Землі. Польоти людини в космос.</p> <p>Практичні роботи. Вправи з телуриєм. Виготовлення моделі Сонця, Землі, місяця із пластиліну (картону) для встановлення співвідношення розмірів.</p> <p>Виконання в зошитах з географії малюнків руху Землі навколо Сонця, затемнення Сонця і Місяця.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає елементарні відомості про Всесвіт, планети, супутники планет, Сонце його розміри порівняно із Землею; відомості про Землю як планету; Місяць як супутник Землі; розподіл на земній поверхні води й суходолу; - розповідає про значення Сонця для життя на Землі; значення запусків у космос штучних супутників та польотів людей на космічних кораблях; має уявлення про затемнення Сонця і Місяця, взаємне розташування Сонця, Землі й Місяця під час сонячних і місячних затемнень; за допомогою вчителя та опорою на схему пояснює причини зміни дня і ночі, зміни пір року; виконує елементарні схематичні малюнки; <p>*ознайомлений з елементарними відомостями про Всесвіт, планети, супутники планет, Сонце та його розміри порівняно із Землею;</p> <p>*має уявлення про значення Сонця для життя на Землі; про Землю як планету; Місяць як супутник Землі; причини зміни дня і ночі, пір року; польоти людини в космос;</p> <p>*за допомогою вчителя виконує схематичну замальовку руху Землі навколо Сонця.</p>	<p>Розвиток просторової уяви під час сприйняття інформації про Всесвіт.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті та логічного мислення в процесі роботи з глобусом і телуриєм.</p> <p>Розвиток мисленневих процесів при роботі зі схематичними малюнками та порівняльними таблицями.</p> <p>Збагачення активного словника географічною термінологією.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення учнів під час відтворення інформації про природні процеси.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук при виконанні схематичних малюнків, при виготовленні моделі Сонця, Землі, місяця із пластиліну.</p>

3	2	<p>Географія материків і океанів (короткий огляд) Вступ</p> <p>Що вивчає географія материків. Поняття “материк”, умовність поняття “частина світу”. Материки й океани на глобусі та фізичній карті півкуль. Практична робота Робота з глобусом та фізичною картою півкуль.</p>	<p>Учень/учениця: знає про мету вивчення географії материків і океанів, розташування материків і океанів на глобусі та фізичній карті півкуль; називає материки, океани; знаходить і показує материки, океани на глобусі та карті півкуль; відрізняє материк від частини світу;</p> <p>*за запитаннями вчителя визначає, що вивчає географія материків і океанів; *ознайомлений з поняттями «материк». «частина світу»; *має уявлення про розташування материків і океанів на глобусі та фізичній карті півкуль.</p>	<p>Формування мотиваційної основи вивчення географії материків і океанів. Розвиток логічного мислення при засвоєнні понять “материк” і “частина світу”. Розвиток уваги, зорової пам’яті, просторового уявлення у процесі роботи з глобусом та фізичною картою півкуль.</p>
4	5	<p>Океани Світовий океан. Тихий океан. Господарське значення. Судноплавство. Атлантичний океан. Господарське значення. Судноплавство. Індійський океан. Господарське значення. Судноплавство. Північний Льодовитий океан. Господарське значення. Судноплавство. Практична робота 1. Позначення океанів на контурній карті півкуль.</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення океанів; розповідає про природні умови та господарське значення океанів, судноплавство; за допомогою вчителя знаходить і показує океани на фізичній карті півкуль; за допомогою вчителя та опорою на схему складає стислий опис океану, що вивчається;</p> <p>* ознайомлений з географічним положенням океанів; особливостями, природних умов океанів; *має уявлення про господарське значення океанів, судноплавство; *за допомогою вчителя знаходить океани на фізичній карті півкуль.</p>	<p>Активізація словникового запасу в процесі відтворення назв географічних об’єктів. Розвиток пізнавального інтересу до об’єктів природи. Розвиток сприймання, процесів аналізу та синтезу під час роботи з ілюстративним матеріалом. Розвиток уваги, зорової пам’яті, просторового орієнтування у процесі роботи з фізичною картою півкуль і контурною картою.</p>
5	5	<p>Африка Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови та півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу.</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення, контурів берегів Африки; складає з опорою на план опис географічного</p>	<p>Розвиток логічного мислення, зорової пам’яті та просторової уяви при роботі з фізичною картою півкуль. Розвиток уяви, усного зв’язного мовлення, логічного мислення при складанні</p>

		<p>Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Держави (Конго, Алжир, Єгипет, Ефіопія, Нігерія, Південна Африка - за вибором вчителя) та їх столиці.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Позначення на контурній карті океанів і морів (Середземне, Червоне), острову Мадагаскар, півострову Сомалі, пустелі Сахара, найбільших річок (Ніл, Конго, Нігер), гір (Атлаські), вивчених держав.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>положення Африки за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; називає типових представників рослинного і тваринного світу Африки; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Африки; *має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Африки; *за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	<p>фізико-географічного опису. Розвиток самостійності, зорової пам'яті в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту. Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток аналітичного сприймання, образної пам'яті під час роботи з ілюстраціями підручника.</p>
6	5	<p>Австралія</p> <p>Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови. Рельєф, клімат, води суходолу.</p> <p>Своєрідність рослинного і тваринного світу. Населення Австралії. Австралія – країна-материк. Міста:</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення, контурів берегів Австралії; складає з опорою на план опис географічного положення Австралії за фізичною картою півкуль; з опорою на</p>	<p>Розвиток логічного мислення, зорової пам'яті та просторового сприйняття при роботі з фізичною картою. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між природними умовами і особливостями рослинного та</p>

		<p>Канберра, Сідней, Мельбурн,.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Позначення на контурній карті морів (Коралове, Арафурське, Тиморське), острова Нова Гвінея, Великої Піщаної пустелі, річки Муррей, міста Канберра.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка та основне населення; називає типових представників рослинного і тваринного світу Австралії; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом;</p> <p>за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Австралії;</p> <p>*має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення;</p> <p>*за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Австралії;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	<p>тваринного світу материка.</p> <p>Розвиток усного монологічного мовлення та активізація словникового запасу у процесі складання цілісного географічного опису за планом.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу, розширення кругозору учнів під час вивчення населення материка.</p> <p>Розвиток уваги, пам'яті в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту.</p>
7	3	<p>Антарктида</p> <p>Географічне положення, океани і моря, острови. Відкриття та вивчення Антарктиди полярними експедиціями.</p> <p>Українська дослідна станція «Академік Вернадський».</p> <p>Особливості природи Антарктиди.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Позначення материка на контурній карті.</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення, контурів берегів Антарктиди; складає з опорою на план опис географічного положення Антарктиди за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості природних</p>	<p>Розвиток логічного мислення, зорової пам'яті та просторового орієнтування при роботі з фізичною картою півкуль і глобусом.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, самостійності в процесі роботи з контурною картою.</p> <p>Розвиток уяви, зв'язного усного мовлення, логічного мислення при складанні опису географічного положення материка.</p>

		<p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>умов материка, відкриття та вивчення Антарктиди полярними експедиціями; називає типових представників рослинного і тваринного світу Антарктиди; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує материк на глобусі та фізичній карті півкуль;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Антарктиди; відкриттям материка полярними експедиціями; *має уявлення про природні умови Антарктиди; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Антарктиди. *за допомогою вчителя знаходить материк на глобусі.</p>	
8	5	<p>Північна Америка Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови і півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Держави (США, Канада, Мексика, Куба) та їх столиці. Практичні роботи 1. Позначення на контурній карті морів (Карибське), заток (Гудзонова, Мексиканська), островів (Гренландія, Куба), півостровів (Аляска, Флорида, Каліфорнія), гір (Кордильери),</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення, контурів берегів Північної Америки; складає з опорою на план опис географічного положення Північної Америки за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; називає типових представників рослинного і тваринного світу материка; за навідними питаннями</p>	<p>Розвиток усного монологічного мовлення та зорової пам'яті в процесі складання опису географічних об'єктів. Розвиток просторового уявлення та мислення у процесі роботи з фізичною картою півкуль. Розвиток узагальнюючого мислення при складанні таблиць. Розвиток мовлення на основі збагачення словника географічною термінологією. Розвиток зорової пам'яті, уваги в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту.</p>

		<p>найбільших річок (Міссісіпі, Міссурі), Великих озер, вивчених держав.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом;</p> <p>за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Північної Америки;</p> <p>*має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави;</p> <p>*за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Північної Америки;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	
9	5	<p>Південна Америка</p> <p>Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови і півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Держави (Бразилія, Аргентина, Перу, Чилі – за вибором вчителя) та їх столиці.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Позначення на контурній карті Панамського перешийка, Магелланової протоки, острова Вогняна Земля, гір (Анди), Амазонської низовини, найбільших річок (Амазонка),</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про особливості географічного положення, контурів берегів Південної Америки;</p> <p>складає з опорою на план опис географічного положення Південної Америки за фізичною картою півкуль;</p> <p>з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави;</p> <p>називає типових представників рослинного і тваринного світу материка;</p> <p>за навідними питаннями</p>	<p>Активізація словникового запасу, пам'яті при оперуванні географічною термінологією.</p> <p>Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу материка.</p> <p>Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з фізичною картою півкуль і контурною картою.</p> <p>Розвиток уяви, усного зв'язного мовлення, логічного мислення при складанні фізико-географічного опису.</p> <p>Розвиток уваги та узагальнення під час заповнення таблиці.</p>

		<p>вивчених держав. 2. Фронтальна та індивідуальна робота по заповненню таблиць (систематизація навчального матеріалу).</p>	<p>вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Південної Америки; *має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Південної Америки; *за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	
10	29	<p>Євразія Євразія – найбільший материк земної кулі. Географічне положення, контури берегів. Розташування на материк двох частин світу. Європа. Положення на карті. Океани і моря, найбільші острови та півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу: річки, озера. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Культура та побут народів Європи. Країни Західної Європи (Франція, Великобританія, Німеччина, Італія,</p>	<p>Учень/учениця: - визначає за фізичною картою півкуль особливості географічного положення материка Євразія, контури берегів, - складає з опорою на план опис географічного положення Європи, Азії за фізичною картою півкуль; - знає про розташування на материк Євразії двох частин світу – Європи й Азії; назви країн Європи й Азії, що вивчаються, їх положення на материк; - з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов Європи,</p>	<p>Розвиток зорової пам'яті, просторового сприйняття, мислення в процесі роботи з фізичною картою півкуль. Розвиток самостійності, зорової пам'яті, уваги у процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту. Розвиток усного зв'язного мовлення, пам'яті під час складання описів географічних об'єктів за планом. Розвиток просторової уяви, зорової пам'яті в процесі знаходження географічних об'єктів на карті. Збагачення активного словника географічною термінологією. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і</p>

	<p>Іспанія, Греція - за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Центральної Європи (Угорщина, Польща, Румунія, Чехія, Австрія, Словачія, Болгарія - за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Східної Європи (Білорусь, Молдова, Росія, країни Балтії – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Азія. Положення на карті. Океани і моря, найбільші острови та півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу: річки, озера. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Культура та побут народів Азії. Країни Південно-західної Азії (Грузія, Вірменія, Азербайджан, Туреччина, Іран – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Центральної Азії (Казахстан, Узбекистан, Туркменія, Таджикистан, Киргизстан – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Південної та Східної Азії (Китай, Японія, Індія, Корея, Монголія – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста.</p> <p>Практичні роботи</p>	<p>Азії; національний склад населення Європи, Азії, особливості культури та побуту народів Європи, Азії; називає типових представників рослинного і тваринного світу Європи, Азії; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Євразії, поділом материка на дві частини світу; * має уявлення про особливості рельєфу, природних умов Європи, Азії; основне населення та країни; * за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Європи, Азії; * за допомогою вчителя знаходить фізичній карті півкуль материк, частини світу Європа, Азія; на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	<p>залежностей. Розвиток абстрактного мислення, пам'яті, монологічного мовлення в ході читання карти. Розвиток здатності до узагальнення й умовиводів. Розвиток відтворюючої та творчої уяви при роботі з географічними картами. Активізація словникового запасу в процесі відтворення назв географічних об'єктів. Розвиток узагальнюючого мислення при складанні таблиць. Розвиток наочно-образного мислення, аналітичного сприймання емоційної сфери дітей, естетичних почуттів у процесі роботи з ілюстративним матеріалом. Розвиток та збагачення загальнокультурного досвіду. Розширення світогляду під час ознайомлення з країнами материка. Розвиток пізнавального інтересу, емоційно-ціннісного ставлення до природних і суспільних явищ навколишнього світу.</p>
--	--	--	--

	<p>1. Проведення на контурній карті умовної межі між Європою та Азією.</p> <p>2. Позначення на контурній карті (за вибором вчителя): морів (Північне, Балтійське, Середземне, Чорне, Норвезьке, Баренцове, Біле, Жовте, Східнокитайське, Японське, Південнокитайське, Охотське); островів (Британські, Ісландія, Курильські, Сахалін, Японські); півострови (Скандинавський, Балканський, Кримський, Апеннінський, Піренейський, Камчатка, Аравийський, Індостан, Індокитай, Корея); гір (Балкани, Альпи, Кавказ, Уральські, Памір, Тянь – Шань, Гімалаї); рівнин (Східноєвропейська, Західно – Сибірська, Велика Китайська); річок (Волга, Дніпро, Дунай, Дон, Вісла, Ельба, Об, Єнісей, Лена, Хуанхе, Янцзи, Інд, Ганг); озер (Байкал, Каспійське); пустель (Гоби, Каракум, Кизилкум); назв вивчених держав Євразії.</p> <p>3. Фронтальна та індивідуальна робота по заповненню таблиць (систематизація навчального матеріалу).</p> <p>4. Складання описів географічних об'єктів за планом (на основі ілюстрації, тексту підручника, картографічних зображень).</p>		
--	--	--	--

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає елементарні відомості про Всесвіт, Сонце як найближчу до Землі зірку та його значення для життя на Землі;

знає відомості про Землю як планету, Місяць як супутник Землі;
має уявлення про затемнення Сонця і Місяця;
пояснює причини зміни дня і ночі, зміни пір року;
розповідає про значення запусків у космос штучних супутників та польотів людей на космічних кораблях;
знає про мету вивчення географії материків і океанів, розташування материків і океанів на глобусі та фізичній карті півкуль;
називає материки, океани;
знаходить і показує материки, океани на фізичній карті півкуль;
відрізняє материк від частини світу;
визначає за фізичною картою півкуль особливості географічного положення, контури берегів материків;
називає типових представників рослинного і тваринного світу материків;
складає елементарні описи природних умов материків, географічних об'єктів за типовим планом на основі карти й ілюстрацій;
працює з картами атласу та контурними картами;
знаходить на політичній карті світу держави, що вивчались.
*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
має уявлення про Всесвіт, планети, супутники планет, Сонце;
має уявлення про значення Сонця для життя на Землі;
має уявлення про Землю як планету, Місяць як супутник Землі;
має уявлення про причини зміни дня і ночі, пір року.
за запитаннями вчителя визначає, що вивчає географія материків і океанів;
має уявлення про географічне положення океанів;
має уявлення про господарське значення океанів, судноплавство;
за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль океани;
має уявлення про географічне положення материків;
має уявлення про особливості природних умов материків;
за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу материків;
за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материки, частину світу Європа.

9 – й клас
(68 год., 2 год. на тиждень)

№	К-сть год ин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	2	Вступ Предмет географії України. Роль і місце України серед інших держав. Походження назви «Україна». Державні символи України.	Учень/учениця: знає про загальну мету вивчення курсу географії України; походження назви “Україна” та державної символіки України; відрізняє державні символи України від символів інших держав; *за запитанням вчителя визначає, що вивчає географія України; *ознайомлений з походженням назви “Україна”; *за запитаннями вчителя розповідає про державні	Формування мотиваційної основи вивчення курсу. Розвиток національної свідомості. Розвиток пам'яті, мисленнєвих процесів. Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до вивчення курсу.

			символи України.	
Розділ 1. Географічний простір України				
2	2	<p>Географічне положення України</p> <p>Географічне положення України. Державні кордони, розміри території, Значення географічного положення для розвитку господарства і життя людей.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Позначення на контурній карті кордонів України і її столиці, назв сусідніх держав.</p> <p>Визначення на карті України кордонів своєї області.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про особливості географічного положення України, столицю України; з опорою на карту називає країни, з якими межує Україна;</p> <p>з опорою на план складає опис географічного положення країни за фізичною картою;</p> <p>розповідає про значення географічного положення для розвитку господарства і життя людей;</p> <p>знаходить і показує на політичній карті світу Україну, морські і сухопутні кордони України, столицю України;</p> <p>порівнює розміри території України з розмірами інших держав;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням України, її сухопутними й морськими кордонами;</p> <p>*знає назву столиці України;</p> <p>*має уявлення про значення географічного положення України для розвитку господарства і життя людей;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить на політичній карті світу Україну, її столицю.</p>	<p>Розвиток уваги, образної пам'яті, операції аналізу та синтезу.</p> <p>Розвиток логічного мислення при порівнянні території України з іншими державами.</p> <p>Розвиток самостійності, зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з контурною картою.</p>
Розділ 2. Загальна характеристика природи України				
3	3	<p>Рельєф і корисні копалини</p> <p>Головні риси рельєфу України.</p> <p>Форми поверхні України: низовини, височини, гори. Яри, їх вплив на землеробство та будівництво. Заходи боротьби з ярами.</p> <p>Корисні копалини, розташування родовищ корисних</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про основні форми поверхні України;</p> <p>знаходить і показує на фізичній карті України гори, височини, низовини, що вивчаються, наносить їх назви на контурну карту.</p> <p>називає групи корисних копалин за їх використанням у господарстві,</p> <p>за допомогою вчителя й опорою на картографічну наочність визначає місця</p>	<p>Розвиток абстрактного мислення, просторового уявлення, пам'яті монологічного мовлення при читанні карти.</p> <p>Активізація словникового запасу при оперуванні географічної термінологією.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причино-наслідкових зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами природи.</p>

		<p>копалин на території України. Сейсмічні явища на території України. Екологічні проблеми.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Визначення на фізичній карті України основних форм поверхні країни.</p> <p>Нанесення на контурну карту назв низовин, височин і гір на території України (за вибором вчителя).</p> <p>3. Визначення розміщення корисних копалин своєї області.</p>	<p>найбільших родовищ паливних, рудних, нерудних корисних копалин України; за запитаннями вчителя розповідає про особливості розташування родовищ корисних копалин; зміни земної поверхні України унаслідок видобування корисних копалин; вплив ярів на землеробство та основні заходи боротьби з ярами;</p> <p>має уявлення про сейсмічні явища на території України; складає елементарні словесні описи географічних об'єктів, які вивчаються;</p> <p>*має уявлення про основні форми поверхні країни, основні групи і види корисних копалин України;</p> <p>*ознайомлений із сейсмічними явищами, що відбуваються на території України;</p> <p>*за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал розповідає про яри та основні заходи боротьби з ярами.</p> <p>*за допомогою вчителя розрізняє за умовними кольорами форми земної поверхні України, знаходить Українські Карпати та Кримські гори на фізичній карті України.</p>	
4	2	<p>Кліматичні умови</p> <p>Клімат, фактори його формування..</p> <p>Кліматичні пояси</p> <p>Вплив клімату на господарську діяльність людини.</p> <p>Сезонні погодні умови.</p> <p>Стихійні атмосферні явища: посуха, суховій, хуртовина, ожеледиця, туман, град, зливовий дощ.</p> <p>Наслідки стихійних явищ для господарства та населення. Прогноз погоди, його значення для господарської діяльності і життя</p>	<p>Учень/учениця: знає про фактори формування клімату України, вплив клімату на господарську діяльність людини; визначає з опорою на картографічну наочність найбільш зволожені та засушливі території України; пояснює значення прогнозу погоди для господарської діяльності і життя людини; називає стихійні атмосферні явища; розповідає про наслідки стихійних атмосферних явищ для господарства та населення;</p> <p>*ознайомлений з основними</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами природи.</p> <p>Розвиток пам'яті, мисленневих процесів, зв'язного усного мовлення.</p> <p>Активізація словникового запасу при оперуванні географічної термінологією.</p>

		людини. Практичні роботи 1. Складання опису клімату своєї області за планом. 2. Прогнозування погоди за певними ознаками.	факторами формування клімату України; *має уявлення про стихійні атмосферні явища; *за навідними питаннями вчителя розповідає, для чого людині потрібні відомості про погоду та клімат; *за допомогою вчителя й опорою на ілюстративну наочність розповідає про наслідки стихійних атмосферних явищ для господарства та населення.	
5	5	Поверхневі і підземні води. Моря. Річкові системи та басейни річок. Річки та їх використання. Озера, лимани, ставки, канали. Підземні води. Болота. Особливості їх розташування. Господарське значення озер, ставків, каналів. Стихійні природні явища, пов'язані з внутрішніми водами. Екологічні проблеми. Особливості Чорного й Азовського морів. Господарське значення. Практичні роботи Визначення на фізичній карті України морів, найбільших річок та озер. Нанесення на контурну карту назв найбільших річок України, морів. На прикладі водойм своєї місцевості (річки або озера) скласти заходи охорони водних джерел.	Учень/учениця: знає про особливості географічного положення Чорного, Азовського морів; про особливості розташування внутрішніх вод на території України. розповідає про значення Чорного й Азовського морів, внутрішніх вод для природи й життя людини, використання в господарської діяльності населення України; причини та наслідки забруднення водойм, заходи охорони водних ресурсів; має уявлення про стихійні природні явища, пов'язані з внутрішніми водами, заходи запобігання наслідкам; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між особливостями рельєфу та характером течії річок в Україні; за допомогою вчителя знаходить та показує на фізичній карті України моря, найбільші річки та озера; наносить їх назви на контурну карту; *має уявлення про особливості морів та внутрішніх вод України, про їх значення в господарській діяльності та житті людини; *ознайомлений зі стихійними природними явищами, пов'язаними з внутрішніми водами, заходами запобігання наслідкам; *за навідними питаннями	Розвиток просторового мислення, пам'яті, уяви під час складання фізико-географічних описів за картою. Розвиток самостійності, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі знаходження географічних об'єктів на карті, нанесення їх назв на контурну карту. Розвиток пам'яті, активізація словника у процесі відтворення назв географічних об'єктів. Розвиток логічного мислення при встановленні причино-наслідкових зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами природи.

			<p>вчителя розповідає про причини забруднення водойм і заходи щодо їх охорони;</p> <p>*за допомогою вчителя та за умовними позначеннями розрізняє водойми України, знаходить Чорне й Азовське моря, річку Дніпро на фізичній карті України.</p>	
6	2	<p>Ґрунти</p> <p>Умови ґрунтоутворення.</p> <p>Основні типи ґрунтів.</p> <p>Земельні ресурси.</p> <p>Раціональне використання й охорона ґрунтів.</p> <p>Заходи меліорації для поліпшення стану ґрунтів.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>оперує поняттям «ґрунт»;</p> <p>знає про умови утворення ґрунту;</p> <p>називає основні типи ґрунтів України;</p> <p>визначає з опорою на карту «Ґрунти України» найбільші поширені типи ґрунтів;</p> <p>розповідає про господарське значення земельних ресурсів, раціональне використання ґрунтів;</p> <p>основні заходи меліорації;</p> <p>*має уявлення про основні типи ґрунтів України,</p> <p>*ознайомлений із заходами меліорації;</p> <p>*за запитанням вчителя розповідає про раціональне використання ґрунтів.</p>	<p>Розвиток логічного мислення під час аналізу впливу діяльності людини на якість ґрунтів;</p> <p>Розвиток пізнавальної активності учнів при визначенні заходів щодо охорони ґрунтів і підвищення їхньої родючості.</p>
7	2	<p>Рослинний і тваринний світ</p> <p>Різноманітність рослинності України.</p> <p>Закономірності поширення. Карта рослинності. Основні лісові райони. Лучні угіддя.</p> <p>Різноманітність тваринного світу.</p> <p>Вплив діяльності людини на зміни рослинного та тваринного світу України.</p> <p>Природоохоронні заходи.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Заповнення таблиць на основі тексту підручника (систематизація навчального матеріалу).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>має уявлення про різноманітність рослинного і тваринного світу України;</p> <p>закономірності поширення рослинності на території країни;</p> <p>називає типових представників рослинного і тваринного світу України;</p> <p>складає за планом елементарний словесний опис рослин, тварин (за вибором вчителя);</p> <p>за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між рослинним і тваринним світом, діяльністю людей;</p> <p>за запитанням вчителя розповідає про вплив діяльності людини на зміни рослинного та тваринного світу України, природоохоронні заходи;</p> <p>*ознайомлений з різноманітністю рослинного</p>	<p>Розвиток образної пам'яті, уяви, порівняння та узагальнення.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток мотивації природоохоронної поведінки.</p>

			і тваринного світу України, впливом діяльності людини на зміни рослинного та тваринного світу, природоохоронними заходами. *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу України.	
8	6	<p>Природні зони України.</p> <p>Природокористування</p> <p>Природні зони: мішаних лісів, лісостепова, степова, гірські області Карпат і Криму. Розташування природних зон на території України, межі і розміри, характерні риси природних умов і ресурсів. Вплив на природу господарської діяльності людини. Основні екологічні проблеми України. Природозахисне законодавство. Природоохоронні території та об'єкти України.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Робота з картою природних зон України і фізичною картою України.</p> <p>Позначення на контурній карті меж природних зон.</p> <p>Складання опису природної зони за планом.</p> <p>Робота по заповненню порівняльних таблиць.</p>	<p>Учень/учениця: знає про фізико-географічне розташування природних зон на території України; називає природні зони України; знаходить і показує межі природних зон України на карті природних зон; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості поверхні, природних умов і ресурсів природної зони, що вивчається; вплив господарської діяльності людини на природу, основні екологічні проблеми України; має уявлення про природозахисне законодавство, природоохоронні об'єкти та території України; пояснює причини створення заповідних територій; за допомогою вчителя й опорою на карту визначає природоохоронні території та об'єкти природних комплексів; усвідомлює необхідність бережного відношення до природи;</p> <p>*ознайомлений з розташуванням природних зон на території України, природозахисним законодавством; *має уявлення про особливості поверхні, природних умов і ресурсів природних зон України; *за допомогою вчителя знаходить і показує межі природних зон України на карті; *за допомогою вчителя й</p>	<p>Розвиток образної пам'яті, просторового мислення, уяви під час роботи з картою природних зон України і фізичною картою України.</p> <p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між кліматом, рослинним і тваринним світом.</p> <p>Розвиток усного монологічного мовлення на основі карт і картин під час складання описів географічних об'єктів, природних зон України.</p> <p>Розвиток активного словника учнів, збагачення новими визначеннями і поняттями.</p> <p>Розвиток логічного мислення при складанні плану природоохоронних заходів.</p> <p>Активізація пізнавальної діяльності учнів при складанні схем зв'язків між компонентами природного комплексу.</p> <p>Розвиток екологічної культури.</p>

			опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу природної зони, що вивчається.	
Розділ 3. Населення України				
9	2	<p>Загальна характеристика й рух населення</p> <p>Чисельність населення України, її зміни.</p> <p>Густота населення, її територіальні відмінності. Міське і сільське населення.</p> <p>Природний і механічний рух населення.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Нанесення на контурну карту назв міст-мільйонників.</p>	<p>розкриває зміст понять «населення», «міграція», «міста-мільйонники».</p> <p>розрізняє поняття «міське» та «сільське» населення; знає загальну кількість населення України, види руху населення, види міграцій;</p> <p>з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає найбільш густонаселені території України;</p> <p>знаходить та показує на карті міста-мільйонники та наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>за запитаннями вчителя пояснює причини нерівномірного розміщення населення, його механічного руху;</p> <p>*ознайомлений з поняттями «населення», «міграція», «міське» та «сільське» населення; «міста-мільйонники»;</p> <p>*має уявлення про загальну кількість населення України, види руху населення.</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розширення та активізація словникового запасу.</p> <p>Розвиток самостійності, зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з контурною картою.</p>
10	2	<p>Національний склад населення й трудові ресурси України</p> <p>Етнічний склад населення України та окремих регіонів.</p> <p>Державна мова.</p> <p>Духовна культура українського народу.</p> <p>Поняття «трудові ресурси». Сфери трудової діяльності та зайнятості населення.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Складання розповіді про культурні традиції українців.</p>	<p>має уявлення про етнічний склад населення України та окремих регіонів;</p> <p>знає, яка мова в Україні є державною;</p> <p>розкриває зміст понять «трудові ресурси», «безробіття»;</p> <p>називає сфери трудової діяльності населення України;</p> <p>розповідає про особливості культурних традицій українського народу, зайнятості населення України;</p> <p>*ознайомлений з етнічним складом населення України та окремих регіонів, поняттями «трудові ресурси», «безробіття»;</p>	<p>Розвиток національної самосвідомості.</p> <p>Розширення світогляду учнів під час ознайомлення з культурними традиціями українців.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до соціальних явищ.</p>

			*має уявлення про сфери трудової діяльності населення України, особливості культурних традиції українського народу.	
Розділ 4. Господарство України				
11	2	<p>Структура господарського комплексу України.</p> <p>Поняття про господарство.</p> <p>Структура господарства. Галузі господарства. Ресурси, що визначають розвиток господарства.</p> <p>Структура міжгалузевих промислових комплексів України.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Робота зі схемою галузевої структури господарства.</p>	<p>розкриває зміст поняття «господарство країни»; знає структуру господарства України, відмінності між виробничою і невиробничою сферами господарства, за допомогою схеми називає галузі виробничої і невиробничої сфери господарства країни, основні міжгалузеві промислові комплекси;</p> <p>за допомогою вчителя визначає, які ресурси є передумовами розвитку господарства України;</p> <p>*ознайомлений зі змістом поняття «господарство країни», структурою господарства України, основними міжгалузевими комплексами.</p> <p>*має уявлення про галузі господарства.</p>	<p>Розвиток узагальнення, оперативної пам'яті, логічного мислення.</p> <p>Активізація пізнавальної діяльності учнів в процесі встановлення зв'язків між галузями промисловості.</p>
12	4	<p>Паливно – енергетичний комплекс</p> <p>Загальна характеристика паливно-енергетичного комплексу, значення паливної промисловості та електроенергетики для розвитку господарства країни. Вугільна промисловість.</p> <p>Способи видобування вугілля. Райони видобування вугілля.</p> <p>Нафтова та газова промисловість.</p> <p>Основні райони видобування та переробки нафти та газу. Використання нафти і природного газу у господарстві.</p>	<p>Учень/учениця: знає про складові паливно-енергетичного комплексу, його значення для розвитку господарства; називає способи видобування вугілля, газу, нафти, основні райони видобування паливних корисних копалин; типи електростанцій; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає нафто -газоносні області, основні родовища кам'яного й бурого вугілля;</p> <p>за запитанням вчителя розповідає про екологічні проблеми, що пов'язані виробництвом палива та електроенергії.</p> <p>за допомогою вчителя знаходить та показує на карті найбільші</p>	<p>Розвиток самостійного мислення під час розв'язання навчально-пізнавальних завдань.</p> <p>Розвиток логічного мислення, пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з географічними картами.</p> <p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Активізація словникового запасу, пам'яті при оперуванні географічними поняттями економічного характеру.</p>

		<p>Електроенергетика, її склад. Типи електростанцій. Потужні ЛЕП. Вплив виробництва палива та електроенергії на довкілля.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Позначення на контурній карті основних родовищ кам'яного і бурого вугілля, найбільших теплових, гідравлічних і атомних електростанцій.</p>	<p>електростанцій;</p> <p>*ознайомлений зі структурою паливно-енергетичного комплексу, районами видобування паливних корисних копалин;</p> <p>*має уявлення про способи видобування вугілля, нафти, газу; типи електростанцій;</p> <p>*за допомогою вчителя розповідає про значення паливної промисловості та електроенергетики для господарської діяльності країни.</p>	
13	2	<p>Металургійний комплекс</p> <p>Загальна характеристика металургійного комплексу, його значення для розвитку господарства країни.</p> <p>Чорна металургія.</p> <p>Кольорова металургія.</p> <p>Сировинна база, металургійні райони чорної металургії, найбільші підприємства.</p> <p>Екологічні проблеми металургії.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Робота зі схемою зв'язків між великими родовищами корисних копалин і промисловими центрами.</p> <p>2. Позначення на контурній карті найбільших центрів чорної та кольорової металургії.</p>	<p>Учень/учениця: знає про складові металургійного комплексу, його значення для розвитку господарства; називає райони чорної та кольорової металургії; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті міста-центри металургійної промисловості; за запитанням вчителя розповідає про наслідки впливу на довкілля металургійного виробництва;</p> <p>*ознайомлений із структурою металургійного комплексу, районами чорної та кольорової металургії;</p> <p>*має уявлення про територіальне розміщення найбільших підприємств металургії;</p> <p>*за запитаннями вчителя розповідає про значення металургії для розвитку господарства країни.</p>	<p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з географічними картами.</p>
14	2	<p>Машинобудівний комплекс</p> <p>Структура комплексу та його значення для розвитку господарства країни.</p> <p>Взаємозв'язки машинобудування з іншими галузями господарства.</p> <p>Особливості розміщення підприємств</p>	<p>Учень/учениця: знає про структуру машинобудівного комплексу, його значення для розвитку господарства України; основні види продукції, яку випускають підприємства; називає найважливіші галузі машинобудування; з опорою на схему встановлює взаємозв'язки машинобудування з іншими</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності під час встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з географічними картами.</p>

		<p>машинобудування. Географія найважливіших галузей. Практичні роботи 1. Робота зі схемою взаємозв'язків машинобудівного комплексу з іншими галузями господарства. 2. Позначення на контурній карті найбільших центрів машинобудування.</p>	<p>галузями господарства; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри машинобудування;</p> <p>*ознайомлений із структурою машинобудівного комплексу, взаємозв'язками машинобудування з іншими галузями господарства; *має уявлення про основні види продукції, яку випускають підприємства машинобудування; *за запитаннями вчителя розповідає про значення машинобудування для розвитку господарства країни.</p>	
15	2	<p>Хімічна промисловість Значення хімічної промисловості для розвитку господарства країни. Сировинна база. Види продукції хімічної промисловості. Галузі хімічної промисловості, особливості виробництва хімічної промисловості. Основні райони хімічної промисловості. Вплив хімічного виробництва на довкілля. Практичні роботи 1. Схематичне зображення складових хімічної промисловості. 2. Позначення на контурній карті найбільших центрів хімічного виробництва.</p>	<p>Учень/учениця: знає про значення хімічної промисловості для розвитку господарства України, продукцію хімічної промисловості, що використовується в побуті; називає найважливіші галузі хімічної промисловості, з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри хімічного виробництва; за запитаннями вчителя розповідає про наслідки впливу хімічного виробництва на навколишнє середовище;</p> <p>*ознайомлений із галузями хімічної промисловості; *має уявлення про продукцію хімічної промисловості, що використовується в побуті; *за запитаннями вчителя розповідає про значення хімічної промисловості для розвитку господарства країни.</p>	<p>Розвиток пізнавальної активності, логічного мислення в процесі виконання навчально-пізнавальних завдань. Розвиток уяви, пам'яті, просторових уявлень і орієнтації при роботі з географічними картами.</p>
16	2	<p>Лісова промисловість Значення лісозаготівельної та деревообробної промисловості для господарства України. Галузі лісової</p>	<p>Учень/учениця: знає про значення лісозаготівельної та деревообробної промисловості в господарстві країни; основні види продукції підприємств</p>	<p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток логічного мислення, зв'язного усного мовлення при складанні плану</p>

		<p>промисловості. Географія лісозаготівлі, деревообробної, целюлозно-паперової та лісохімічної промисловості. Екологічні проблеми лісокористування та шляхи їх розв'язання. Практичні роботи Складання плану природоохоронних заходів.</p>	<p>деревообробної та лісохімічної промисловості; називає галузі лісової промисловості, з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті основні райони лісорозробок у країні, за запитаннями вчителя розповідає про основні проблеми лісокористування;</p> <p>*ознайомлений із галузями лісової промисловості; *має уявлення про основні види продукції підприємств деревообробної та лісохімічної промисловості; *за запитаннями вчителя розповідає про значення лісозаготівельної та деревообробної промисловості в господарстві країни.</p>	<p>природоохоронних заходів.</p>
17	1	<p>Промисловість будівельних матеріалів Значення промисловості будівельних матеріалів для господарства країни та життєвих потреб людини. Взаємозв'язки промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства. Географія промисловості будівельних матеріалів. Практичні роботи Робота зі схемою взаємозв'язків промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства.</p>	<p>Учень/учениця: - знає про значення промисловості будівельних матеріалів для господарства країни та життєвих потреб людини; основні види продукції, яку випускає промисловість будівельних матеріалів; з опорою на схему встановлює взаємозв'язки промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри промисловості будівельних матеріалів;</p> <p>*ознайомлений із схемою взаємозв'язків промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства; *має уявлення про основні види продукції, яку випускає промисловість будівельних матеріалів. *за запитаннями вчителя розповідає про значення промисловості будівельних матеріалів для господарства країни та життєвих потреб</p>	<p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток зорової пам'яті, самостійності в процесі роботи з контурною картою.</p>

18	4	<p>Агропромисловий комплекс України</p> <p>Структура агропромислового комплексу.</p> <p>Сільськогосподарські угіддя. Складові сільського господарства.</p> <p>Взаємозв'язки сільського господарства з іншими галузями економіки країни. Галузі сільського господарства.</p> <p>Рослинництво.</p> <p>Значення меліорації.</p> <p>Тваринництво.</p> <p>Значення харчової промисловості у господарстві країни.</p> <p>Продукція харчової промисловості, географія її виробництва в Україні.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Робота зі схемою взаємозв'язків сільського господарства з іншими галузями економіки України.</p>	<p>людини;</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає складові сільського господарства, їх відмінності; значення харчової промисловості для життєвих потреб населення країни, основні види продукції харчової промисловості; з опорою на наочний матеріал називає сільськогосподарські культури, галузі тваринництва України; галузі харчової промисловості; з опорою на схему встановлює взаємозв'язки сільського господарства з іншими галузями економіки України;</p> <p>розповідає про особливості розташування підприємств харчової промисловості на території України;</p> <p>*ознайомлений із складовими сільського господарства, їх відмінностями;</p> <p>*має уявлення про сільськогосподарські культури, галузі тваринництва України; про види продукції, яку випускає харчова промисловість.</p> <p>*за запитаннями вчителя розповідає про значення харчової промисловості для життєвих потреб населення країни.</p>	<p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток пізнавальної активності в процесі роботи з різними джерелами географічної інформації.</p> <p>Розвиток пам'яті, мисленнєвих процесів, зв'язного усного мовлення.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення, уваги при складанні схеми.</p>
19	1	<p>Легка промисловість</p> <p>Значення легкої промисловості у господарстві країни.</p> <p>Продукція легкої промисловості, географія її виробництва в Україні.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Позначення на контурній карті основних центрів розвитку легкої промисловості країни.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про значення легкої промисловості для життєвих потреб населення країни, основні види продукції легкої промисловості; називає галузі легкої промисловості;</p> <p>з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри розміщення підприємств легкої промисловості;</p> <p>*ознайомлений із галузями легкої промисловості;</p> <p>*має уявлення про основні види продукції легкої</p>	<p>Розвиток уміння узагальнювати та систематизувати інформацію.</p> <p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p>

			промисловості; *за запитаннями вчителя розповідає про значення легкої промисловості для життєвих потреб населення країни.	
20	3	<p>Транспортний комплекс</p> <p>Роль транспорту в розвитку господарства та житті населення країни. Види транспорту.</p> <p>Транспортні вузли.</p> <p>Сухопутний транспорт. Водний і повітряний транспорт.</p> <p>Географія залізничного, автомобільного, трубопровідного, повітряного, морського і внутрішнього водного транспорту. Внутрішні і міжнародні транспортні зв'язки.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Визначення за картою основних залізничних вузлів, важливих річкових та морських портів.</p> <p>«Подорож» за картою основними транспортними магістралями України.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>розрізняє поняття «транспортний вузол», «транспортна магістраль»;</p> <p>знає про роль транспорту в розвитку господарства та житті населення країни, які вантажі перевозяться залізничним, автомобільним, водним, повітряним транспортом, передаються трубопроводами;</p> <p>називає види транспорту;</p> <p>за допомогою вчителя знаходить та показує основні залізничні вузли, важливі річкові та морські порти;</p> <p>*ознайомлений з поняттями «транспортний вузол», «транспортна магістраль»;</p> <p>*має уявлення про сучасні види транспорту;</p> <p>*за наочним матеріалом називає основні види транспорту;</p> <p>*за запитаннями вчителя розповідає про роль транспорту в розвитку господарства та житті населення країни.</p>	<p>Активізація словникового запасу, пам'яті при оперуванні географічною термінологією.</p> <p>Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення, уяви, пам'яті.</p> <p>Розвиток просторового мислення під час роботи з картою.</p> <p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p>
21	1	<p>Соціальна сфера</p> <p>Значення сфери послуг у житті населення країни. Структура сфери послуг.</p> <p>Рекреаційні заклади.</p> <p>Туристичні центри, курорти України.</p>	<p>знає про значення сфери послуг у житті населення країни;</p> <p>розкриває зміст поняття «рекреація»;</p> <p>називає, які підприємства обслуговування належать до сфери послуг;</p> <p>з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші туристичні центри, курорти України;</p> <p>*ознайомлений із структурою сфери послуг;</p> <p>*за запитаннями вчителя розповідає про значення сфери послуг у житті населення країни.</p>	<p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів соціальної сфери.</p> <p>Розширення кругозору.</p>
22	16	Географія своєї області	Учень/учениця: знає про особливості	Розвиток національної самосвідомості.

		<p>Положення на карті, кордони. Історія утворення області. Основні форми поверхні. Корисні копалини. Клімат (на основі власних спостережень, аналізу календарів погоди). Водойми області, їх господарське використання. Рослинний та тваринний світ. Екологічні проблеми, охорона природи. Населення, його національний склад. Промисловість, її провідні галузі. Особливості природних умов для розвитку сільського господарства. Рослинництво та тваринництво, їх спеціалізація. Транспорт. Умовні позначення шляхів сполучення (автошляхів, залізних доріг) на карті області. Перспективи розвитку своєї області.</p> <p>Обласний центр, великі міста, населений пункт, де живуть і навчаються учні.</p> <p>Екскурсії до місцевих водойм, місць добування та переробки корисних копалин, на промислове чи сільськогосподарське підприємство для ознайомлення з трудовою діяльністю населення.</p>	<p>положення на карті своєї області, кількість і національний склад населення, обласний центр, своє місто чи селище; складає за картою й опорою на план опис географічного положення своєї області; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, корисні копалини, кліматичні умови, водойми своєї області; особливості розвитку промисловості та сільського господарства своєї області;</p> <p>за запитаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; називає типових представників рослинного і тваринного світу своєї області;</p> <p>усвідомлює необхідність бережного відношення до природи своєї області, виконання правил природоохоронної поведінки; знаходить і показує на карті сусідні області (країни), обласний центр, найбільші водойми, центри промисловості, транспортні вузли;</p> <p>*ознайомлений з особливостями положення на карті області, із національним складом населення, особливості розвитку промисловості та сільського господарства;</p> <p>*має уявлення про основні форми поверхні, корисні копалини, водойми своєї області;</p> <p>*за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного і тваринного світу своєї області;</p> <p>*з опорою на інструкцію вчителя знаходить та показує на карті обласний центр.</p>	<p>Розвиток мисленнєвих процесів, просторового уявлення, пам'яті під час визначення географічного положення області по карті. Активізація словника та розвиток зв'язного усного монологічного мовлення під час складання описів-характеристик географічних об'єктів і явищ. Розвиток пам'яті у процесі відтворення назв географічних об'єктів.</p> <p>Розвиток мисленнєвих процесів на основі диференціації та інтеграції ознак географічних об'єктів, систематизації інформаційного матеріалу. Розвиток зорової пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з картою.</p> <p>Розвиток уяви, логічного мислення, пам'яті при аналізі календаря погоди.</p> <p>Розвиток емоційної сфери дітей, естетичних почуттів під час роботи з краєзнавчим матеріалом.</p> <p>Розвиток самостійності при вирішенні навчально-пізнавальних завдань.</p> <p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток здатності до узагальнення та умовиводів.</p> <p>Розвиток самосвідомості учнів при визначенні життєвих планів.</p> <p>Розвиток аналітичного сприймання, розширення кругозору в процесі спостережень під час екскурсії.</p> <p>Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до природи та господарської діяльності населення своєї області.</p> <p>Розвиток екологічної культури.</p>
--	--	--	---	---

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає про загальну мету вивчення географії України;

знає державні символи України;

знає особливості географічного положення України;

знаходить і показує на політичній карті світу Україну, морські і сухопутні кордони України;

столицю України;

знаходить і показує на карті України свою область, обласний центр;

називає основні форми поверхні, корисні копалини та водойми України;

називає типових представників рослинного та тваринного світу України;

знає назви природних зон України;

знає загальну кількість населення України,

знає про національний склад населення України та своєї області;

володіє відомостями про особливості культурних традицій українського народу,

знає про структуру господарства України, галузі господарства, їх взаємозв'язок;

складає елементарні характеристики розвитку промисловості та сільського господарства України;

знає види сучасного транспорту України;

знає географічне положення своєї області;

надає елементарну фізико-географічну характеристику своєї області;

працює з картами атласу та контурними картами.

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

за навідними питаннями визначає, що вивчає географія України;

розпізнає державні символи України;

має уявлення про особливості географічного положення України;

знаходить і показує на політичній карті світу Україну, столицю України;

знаходить і показує на карті України свою область;

розрізняє основні форми поверхні, корисні копалини та водойми України;

має уявлення про різноманітність рослин і тварин України;

знає загальну кількість населення України,

має уявлення про національний склад населення України;

має уявлення про культурні традиції українського народу,

має уявлення про основні галузі промисловості та сільського господарства України;

розрізняє види сучасного транспорту України;

має уявлення про географічне положення своєї області.

Освітня галузь «Суспільствознавство» «Історія України»

Метою предмету «Історія України» є:

– формування в здобувачів освіти знань про життя людей на території сучасної України з найдавніших часів до сьогодення, уявлень та елементарних понять про побут, звичаї, традиції, вірування, боротьбу за рідну землю наших предків у добу Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Гетьманщини, Російської та Австро-Угорської імперій, українських держав 1917-1920 років, УРСР, незалежної України;

– розвиток і корекція психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви, сприймання), емоційно-вольової сфери, усного зв'язного мовлення, збагачення активного словника, просторової орієнтації тощо;

– виховання самостійності, активності, поваги до матеріальних і духовних здобутків попередніх поколінь, любові до Батьківщини, усвідомлення належності до українського народу та поваги до його історії.

Зміст програми складається з чотирьох частин: «Історія України IX-XVI століть» (7 клас), «Історія України XVI-XIX століть» (8 клас), «Історія України XX - початку XXI століть» (9 клас), «Основи правових знань» (10 клас).

Зміст предмета забезпечує розв'язання наступних завдань:

1) формування правильних історико-хронологічних, історико-просторових, фактологічних уявлень про основні події, явища і процеси, які відбувалися в житті українського народу;

2) усвідомлення здобувачами освіти конкретно-історичних (на матеріалі одного-декількох уроків), загально-історичних (за результатами вивчення матеріалу одного чи декількох розділів) та основних соціологічних понять (на основі опрацювання всього курсу історії за певний клас);

3) формування вмінь:

– давати характеристику найважливішим історико-політичним діячам, оцінювати їх діяльність;

– визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями і явищами;

– знаходити історико-географічні об'єкти на сучасній, історичній та контурній карті;

– локалізувати найважливіші історичні події у часі, визначати їх віддаленість від сучасності;

– співставляти рік (подію) зі століттям, визначати його частину;

– визначати хронологічну послідовність, тривалість історичних подій;

– порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість;

– наводити приклади найвідоміших культурних пам'яток України;

– використовувати вивчені історичні поняття під час відповіді;

4) виховувати любов до Батьківщини, рідного краю, бережного відношення до природних і культурних пам'яток України, поважного й толерантного ставлення до представників інших національностей.

Пояснювальна записка

Процес соціалізації розумово відсталих осіб складний і довготривалий, успішність якого залежить від рівня сформованості життєво необхідних знань, умінь і навичок, лєвова частка яких формується у спеціальній школі. Одним із основних курсів у старших класах є «Історія України». Цей навчальний предмет передбачає ознайомлення учнів з найважливішими сторінками життя українського народу, його культурними досягненнями.

Метою курсу є:

– формування в розумово відсталих школярів знань про життя людей на території сучасної України з найдавніших часів до сьогодення, уявлень та елементарних понять про побут, звичаї, традиції, вірування, боротьбу за рідну землю наших предків у добу Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Гетьманщини, Російської та Австро-Угорської імперій, українських держав 1917-1920 років, УРСР, незалежної України;

– розвиток і корекція психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви, сприймання), емоційно-вольової сфери, усного зв'язного мовлення, збагачення активного словника, просторової орієнтації тощо;

– виховання самостійності, активності, поваги до матеріальних і духовних здобутків попередніх поколінь, любові до Батьківщини, усвідомлення належності до українського народу та поваги до його історії.

Зміст програми складається з чотирьох частин: «Історія України IX-XVI століть» (7 клас), «Історія України XVI-XIX століть» (8 клас), «Історія України XX - початку XXI століть» (9 клас), «Основи правових знань» (10 клас).

Зміст предмета забезпечує розв'язання наступних завдань:

1) формування правильних історико-хронологічних, історико-просторових, фактологічних уявлень про основні події, явища і процеси, які відбувалися в житті українського народу;

2) усвідомлення учнями конкретно-історичних (на матеріалі одного-декількох уроків), загально-історичних (за результатами вивчення матеріалу одного чи декількох розділів) та основних соціологічних понять (на основі опрацювання всього курсу історії за певний клас);

3) формування вмінь:

– давати характеристику найважливішим історико-політичним діячам, оцінювати їх діяльність;

– визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями і явищами;

– знаходити історико-географічні об'єкти на сучасній, історичній та контурній карті;

– локалізувати найважливіші історичні події у часі, визначати їх віддаленість від сучасності;

– співставляти рік (подію) зі століттям, визначати його частину;

– визначати хронологічну послідовність, тривалість історичних подій;

– порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість;

– наводити приклади найвідоміших культурних пам'яток України;

– використовувати вивчені історичні поняття під час відповіді;

4) виховувати любов до Батьківщини, рідного краю, бережного відношення до природних і культурних пам'яток України, поважного й толерантного ставлення до представників інших національностей.

В основу програми з історії покладено дидактичні та спеціальні принципи корекційної педагогіки, враховано міжпредметні зв'язки, дотримано хронологічну послідовність історичних подій і явищ. На вивчення історії України в школі відводиться дві години на тиждень. У програмі пропонується орієнтовний розподіл годин на опрацювання навчального матеріалу.

Формування історичних знань у розумово відсталих учнів – тривалий процес, який охоплює весь період вивчення курсу історії у спеціальній школі. Під час вивчення курсу передбачається формування нових історичних знань, та їх закріплення, актуалізація раніше вивченого матеріалу, корекція та контроль за рівнем засвоєння знань, систематизація та узагальнення навчального матеріалу з історії.

Залежно від дидактичних цілей у спеціальній школі вчитель повинен використовувати різноманітні типи уроків історії у спеціальній школі:

1) урок засвоєння нового навчального матеріалу, метою якого є оволодіння учнями новим матеріалом і новими способами діяльності;

2) урок формування і вдосконалення вмінь і навичок, який націлений на повторення і закріплення раніше засвоєних знань із застосуванням уже сформованих умінь і навичок, формування нових умінь та навичок, контроль за вивченням нового навчального матеріалу і вдосконаленням знань, умінь і навичок;

3) урок закріплення та застосування знань, умінь і навичок, що передбачає наявність в учнів певної кількості попередньо засвоєних знань, умінь і навичок, які шляхом послідовного розв'язання учнями навчальних завдань ведуть до досягнення дидактичної мети;

4) урок узагальнення та систематизації знань, націлений на вирішення таких основних дидактичних завдань, як перевірку і встановлення рівня оволодіння учнями основами теоретичних знань і способами пізнавальної діяльності, повторення і більш глибоке осмислення навчального матеріалу;

5) урок контролю і корекції знань, умінь і навичок, призначений для контролю за рівнем засвоєння учнями теоретичного матеріалу, сформованістю вмінь і навичок і їх корекції;

6) комбінований урок, націлений на вирішення декількох дидактичних завдань: пояснення нового матеріалу, його закріплення, повторення раніше вивченого, контроль і корекцію знань, умінь і навичок учнів.

Навчаючи історії розумово відсталих учнів вчитель повинен добирати найбільш важливі історичні факти, які підкреслюють хід історичних змін у певний період та водночас є доступними для розуміння й усвідомлення розумово відсталим учням. Враховуючи інтелектуальний розвиток учнів конкретного класу вчитель сам визначає кількість фактів,

які необхідно розглянути на певному уроці; визначає ті факти, які потрібно локалізувати у часі й просторі, а які необхідно вивчити поверхово.

Працюючи з розумово відсталими учнями слід враховувати їх здатність до фрагментарного сприйняття історичних подій, усвідомлення ними фактів без логічних, причинно-наслідкових зв'язків, тому важливим у роботі з цією категорією осіб є хронологічно послідовний виклад навчального матеріалу з великою кількістю повторень, з підкресленням зв'язків матеріалу який вивчається з тим який розглядався на попередніх уроках, з актуалізацією раніше вивченого матеріалу, узагальненням історичних знань тощо.

Усвідомлення навчального матеріалу учнями є більш ефективним, за умови врахування вчителем рівня пізнавальних можливостей дітей, поєднання різних видів робіт, умілого використання живого слова. Розповідь вчителя повинна бути науково достовірною, емоційно насиченою, з наведенням яскравих прикладів. Важливим чинником у спеціальній школі є тривалість розповіді: занадто довга – втомлюватиме учнів, а стисла не дозволить усвідомити головного.

Сприятиме осмисленню історичного матеріалу супровід слів вчителя показом історико-географічних об'єктів на карті, записом нових понять, імен історичних діячів, природно-географічних назв на дошці, їх конкретизацією, шляхом опрацювання адаптованих уривків історичних документів, використання красномовного матеріалу, який локалізує історичні події у певних географічних межах і конкретизує загальновідомі історичні явища на прикладах місцевої історії.

Особливу увагу необхідно приділити роботі з підручником. Спеціальні школи забезпечені підручниками історії лише у 7-х і 8-х класах. Під час роботи з книгою важливим є формування в учнів умінь орієнтуватися у його методичному апараті, користуватися сторінками, змістом, тлумачним словником, хронологічним календарем, словником історико-географічних назв, додатковими текстами.

Важливий корекційно-розвивальний вплив відіграє робота учнів з ілюстраціями підручника. Жодна ілюстрація не повинна пройти повз уваги школярів. Створення чітких зорових образів – важливий елемент навчання історії, що попереджає небезпеку взаємозаміни схожих історичних подій, перенесення фактів певної епохи в інший історичний період. Доступними для розумово відсталих школярів є такі види робіт як знаходження пояснень ілюстрації у навчальному тексті, пояснення заголовку ілюстрації, її опис, побудова відповіді з опорою на ілюстрацію, використання її як джерела історичної інформації.

У 9-х класах викладання навчального матеріалу розумово відсталим учням відбувається за підручниками О. С. Кучерука «Оповідання з історії України» та (або) В. С. Власова і О. М. Данилевської «Вступ до історії України» для 5 класів. У 10-х класах спеціальної школи вивчення курсу «Основи правових знань» розраховано на роботу з підручниками О. Д. Наровлянського «Правознавство. Практичний курс» та (або) «Основи правознавства» за редакцією В. С. Журавського для 9 класів. Зазначені підручники розраховані на масову школу, насичені великою кількістю абстрактних понять і є складними для сприйняття навчального матеріалу розумово відсталими учнями. У цьому випадку важливим є спеціальне педагогічне опрацювання змісту навчальних текстів, конкретизація матеріалу, використання наочних посібників, наведення прикладів, пояснююче читання тощо.

Успішність засвоєння історичного матеріалу у великій мірі залежить від володіння вчителем методикою корекційної роботи: оптимальним поєднанням словесних (розповідь, бесіда, пояснення, опис, інструктаж, пояснююче читання), наочних (демонстрація предметів старовини, використання фотографій, малюнків, портретів, картин, робота з сучасними, історичними, контурними картами, схемами, атласами і кінофрагментами) і практичних методів навчання (виконання різноманітних вправ і пізнавальних завдань), використанням особистісно-орієнтованого підходу у навчанні, застосуванням диференційованого навчання у роботі з учнями I та II відділень, використанням не тільки репродуктивних, але й проблемних завдань у навчанні історії, застосуванням технічних засобів навчання, варіативним і багаторазовим повторенням у способах подачі історичного матеріалу, його закріпленням й актуалізацією, використанням інтерактивних методів

навчання, які сприяють стимуляції розумово відсталих учнів до активної діяльності на уроках історії.

На уроках історії в спеціальній школі необхідно звертати увагу на розвиток усного зв'язного мовлення та збагачення словника розумово відсталих школярів. Для цього потрібно під час опитування сприяти використанню дітьми історичної термінології, вимагати від учнів розгорнутих відповідей, повторювати раніше вивчені слова, використовувати під час узагальнень найбільш важливі історичні поняття.

Усвідомлення розумово відсталими школярами історичних понять є одним із важливих показників засвоєння навчального матеріалу. Їх засвоєння означає осмислення учнями найбільш важливих специфічних ознак історичних фактів, оволодіння історичними подіями і явищами у найбільш суттєвих зв'язках і відношеннях. Оволодіння поняттями передбачає опанування не лише системою суттєвих ознак певного історичного явища, але й створення конкретного образу на основі узагальненого відображення історичного процесу, у ході якого здійснюється перехід від простих до більш складних знань шляхом накопичення кількісних змін, які поступово призводять до якісних.

Кращому осмисленню і запам'ятовуванню змісту історичного матеріалу сприятиме використання домашніх завдань, які поєднують теоретичну і практичну складову, і будуть адекватними до пізнавальних можливостей конкретного учня.

Історія України

7 клас

№ п/п	К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	1	<p>Вступ</p> <p>Вплив історії на життя людства.</p> <p>Ознайомлення учнів із завданнями курсу і структурою підручника.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – предмет вивчення історії; – найважливіші винаходи людства і їх вплив на розвиток історії (видобування вогню, винахід колеса тощо). <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати поняття «історія» (за допомогою вчителя); – орієнтуватися у структурі підручника, користуватися методичним апаратом. 	<p>Формування позитивного емоційного ставлення до вивчення історії.</p> <p>Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним предметом.</p>
2	4	<p>Розділ І. Україна – незалежна держава</p> <p>Україна – наша Батьківщина.</p> <p>Національні символи України.</p> <p>Мала батьківщина.</p> <p>Походження назви рідного міста (села).</p> <p>Історія твоєї родини.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – столицю, найбільшу річку, гори, моря які омивають територію України; – найпоширеніших представників тваринного і рослинного світу; – національні символи держави; – назву гімну України; – пояснювати значення кольорів прапора України; – назву області в якій проживають, обласний центр; – тваринний і рослинний світ області проживання; – походження назви міста (села) в якому проживають (навчаються); <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті 	<p>Формування уявлень про Україну, її символи, рідний край, родовід.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв географічних і природних об'єктів, тварин і рослин.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про Україну та рідний край.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з картою.</p> <p>Виховання поважного ставлення до національної символіки та бережного відношення до природних багатств України.</p>

			<p>столицю, найбільшу річку, гори, моря які омивають територію України, кордони країни;</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті обласний центр, місто (село) проживання (навчання), кордони держави; – складати власний родовід (за допомогою рідних). 	
3	4	<p>Розділ II. Знайомство з історією</p> <p>Історичні джерела: речові, усні та письмові.</p> <p>Відлік часу в історії.</p> <p>Лінія часу. Місце людини в історії.</p> <p>Ознайомлення з історичною картою.</p> <p>Найдавніше життя на території України.</p> <p>Місця стоянок.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – одиниці виміру часу в історії – число, місяць, рік, половина століття, століття (вік); – найголовніші матеріальні та духовні надбання людства; – основні умовні позначення історичної карти; – спосіб життя найдавніших мешканців України. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – позначати на лінії часу запропоновані дати; – визначати тривалість події; – співвідносити рік зі століттям, половиною століття; – розрізняти умовні позначення на історичній карті; – знаходити на карті місця стоянок первісних людей; – супроводжувати показ на карті словесним супроводом; – знаходити на карті відповідь на запитання вчителя. 	<p>Формування уявлень про історичні джерела, відлік часу в історії, життя первісних людей.</p> <p>Розвиток мислення на основі здійснення класифікації історичних джерел, співставлення року події зі століттям і його половиною.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з картою.</p> <p>Виховання бережного ставлення до матеріальних і духовних надбань попередніх поколінь.</p>
	1	Узагальнення		
4	5	<p>Розділ II. Життя східних слов'ян</p> <p>Розселення східнослов'янських племен.</p> <p>Устрій</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу; – види занять східних слов'ян; – про житла східних 	<p>Формування і корекція уявлень про життя східних слов'ян.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі</p>

		<p>східнослов'янських племен. Заняття східних слов'ян. Слов'янські поселення і житла. Вірування та звичаї східних слов'ян.</p>	<p>слов'ян; – головних слов'янських богів; – свята східних слов'ян.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті місця розселення східнослов'янських племен та їх найбільші міста (за допомогою вчителя); – позначати на контурній карті територію розселення слов'янських племен та їх найбільші міста (за допомогою вчителя); – словесно супроводжувати показ на карті; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – стисло розповідати про основні події розділу (за навідними запитаннями вчителя).</p>	<p>запам'ятовування історичних понять, назв богів, ремесел, свят. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про життя, заняття, вірування і звичаї східних слов'ян. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення тривалості історичних подій. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті місця проживання східнослов'янських племен. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи з контурною картою та під час малювання знарядь праці й зброї слов'ян. Виховання любові до Батьківщини.</p>
	1	Узагальнення		
5	8	<p>Розділ III. Княжа Русь-Україна Князь Олег. Утворення Київської держави. Правління князя Ігоря. Внутрішня і зовнішня політика княгині Ольги. Князювання Святослава Хороброго. Київська держава за часів Володимира Великого. Запровадження християнства на Русі. Князь Ярослав Мудрий. «Руська правда». Зростання</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття та події розділу; – найбільш відомі легенди про князів; – основні хронологічні дати розділу (1-3); – хронологічну послідовність правління князів Київської Русі (раніше-пізніше).</p> <p>Учні повинні вміти: – показувати на карті походи київських князів (за допомогою вчителя); – позначати на контурній карті походи давньоруських князів та місця битв (протягом</p>	<p>Формування і корекція уявлень про діяльність князів і життя народу за часів Київської держави. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен князів, легенд, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі.</p>

		авторитету Київської держави. Наш край у добу Київської Русі.	декількох уроків); – словесно супроводжувати показ на карті; – визначати хронологічні межі правління князів Київської Русі та тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями (за допомогою вчителя); – розташовувати у хронологічній послідовності князів Київської Русі; – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання ; – складати план відповіді (за допомогою вчителя).	Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя і діяльність князів Русі-України. Розширення активного словника учнів словами, що означають предмети вжитку, зброю, ремесла мешканців Київської Русі. Розвиток наочно-образного мислення на основі вивчення діяльності правителів Русі та роботи з наочною. Розвиток словесно-логічного мислення на основі вивчення загальноісторичних понять «держави», «закон», «реформа», «християнство». Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі знаходження на карті міст Київської держави, сусідніх держав і племен, походів князів. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою. Розвиток уваги під час роботи з наочними посібниками. Виховання поваги до героїчного минулого наших предків у боротьбі за існування і розширення Київської держави.
	1	Узагальнення.		
6	10	Розділ IV. Культура Київської Русі Суспільно-політичний устрій Київської держави IX-XII століть. Церква за часів	Учні повинні знати: – основні поняття розділу; – устрій Київської держави; – найбільші міста Русі; – найвизначніші	Формування і корекція уявлень про культурні здобутки Київської держави. Корекція процесів пам'яті, аналізу, синтезу, мислення на

		<p>давньоруської держави. Розвиток ремісництва у Київській державі. Торгівля у добу Київської Русі. Побут мешканців Київської держави. Київ – столиця давньоруської держави. Міста Київської Русі. Архітектура й образотворче мистецтво східних слов'ян IX-XII століть. Кирило і Мефодій – засновники слов'янської писемності. Кирилиця. Поширення писемності. Літописи та інші твори тогочасної літератури. Усна народна творчість.</p>	<p>пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва Київської держави (на основі наочних посібників); – головну ідею «Слова о полку Ігоровім»; – персонажів давньоруських казок, билин, легенд.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті Київ та інші міста Київської Русі; – позначати на контурній карті міста Київської Русі; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – встановлювати взаємозв'язок між кирилицею і сучасною абеткою; – скласти план відповіді (за допомогою вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (за допомогою наочності чи плану); – співвідносити рік події зі століттям.</p>	<p>основі вивчення тем про матеріальні і духовні досягнення княжої Русі-України. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових зв'язків між прийняттям християнства та розвитком освіти і культури в Київській державі. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі опису пам'яток культури доби Русі-України. Розширення активного словника учнів словами, що означають предмети матеріальної та духовної культури Київської Русі. Розвиток уваги у процесі роботи із зображеннями основних пам'яток культури давньоруської доби. Розвиток естетичного смаку, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Виховання поваги до праці і людей мистецтва які створили геніальні твори архітектури, образотворчого мистецтва, літературні твори і літописи.</p>
	1	Узагальнення.		
7	4	Розділ V. Занепад Київської держави Тема I. Князівські міжусобиці Роздробленість Київської держави.	<p>Учні повинні знати: – основні поняття; – основні хронологічні дати розділу (1-2); – про половецькі набіги,</p>	<p>Формування і корекція уявлень про життя народу за часів князівських міжусобиць. Розвиток і корекція</p>

		<p>Половецька загроза. Правління Володимира Мономаха. «Повчання дітям». Боротьба за Київ. Занепад столиці.</p>	<p>руйнування Києва військами князя Андрія Боголюбського; – головну ідею «Повчання дітям» Володимира Мономаха;</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті удільні князівства; – позначати на контурній карті удільні князівства (за допомогою вчителя); – співвідносити рік події зі століттям; – визначати тривалість історичної події; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – стисло розповісти про основні події розділу (самостійно чи за запитаннями вчителя); – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями.</p>	<p>пам'яті на основі роботи з історичними поняттями, іменами князів, подіями минулого. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя народу в умовах міжусобних війн. Розширення словникового запасу під час роботи з навчальними текстами. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті удільних князівств. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з картою. Виховання на історичних прикладах відповідальності за власні дії.</p>
	1	Узагальнення.		
8	6	<p>Тема II. Монголо-татарська навала Монголо-татари: територія проживання, устрій, заняття. Початок монгольської навали. Бій на річці Калці. Вторгнення хана Батия на українські землі. Героїчна оборона Києва 1240 року. Захоплення монголо-татарами давньоруських</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття теми; – про найбільш важливі події розділу: вторгнення монголів на територію Київської Русі, героїчну оборону Києва 1240 року; – імена очільників боротьби з монголами: воєводу Дмитра, князів Данила, Лева, Юрія, Андрія і Лева II. – основні хронологічні дати теми (1-3).</p> <p>Учні повинні вміти:</p>	<p>Формування і корекція уявлень про спосіб життя монголів, боротьбу русичів з монголо-татарськими загарбниками. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен князів, воєвод, літописних свідчень. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових</p>

		земель. Життя на Русі за монголо-татарського іґа.	<ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті місця битв русичів з монголо-татарами; – словесно супроводжувати показ на карті; – визначати тривалість історичної події; – стисло розповідати про основні події розділу (за планом чи навідними запитаннями вчителя); – визначати віддаленість однієї події від іншої. – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість (за допомогою вчителя). 	<p>зв'язків. Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про боротьбу з монголо-татарською ордою. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток активності і самостійності при виконанні пізнавальних завдань і робіт з контурною картою. Виховання любові до нашої країни, поваги до подвигу наших предків у боротьбі за свободу і незалежність Батьківщини.</p>
	1	Узагальнення		
9	4	Розділ VI. Галицько-Волинська держава Об'єднання Галицького і Волинського князівств Романом Мстиславовичем. Князь Данило Галицький. Внутрішня і зовнішня політика. Спадкоємці Данила Галицького. Наш край у XII – першій половині XIV століть.	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу; – основні хронологічні дати розділу (2-3); – основні події розділу: об'єднання Галицького і Волинського князівств, організацію боротьби з монголо-татарами, коронування князя Данила, заснування міста Львів, загарбання іноземними державами; – хронологічну послідовність правління князів Галицько-Волинської держави (раніше-пізніше). <p>Учні повинні вміти:</p>	<p>Формування і корекція уявлень про діяльність князів і життя народу за часів Галицько-Волинської держави. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен князів, літописних свідчень, легенд, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті найбільші міста Галицько-Волинської держави; – позначати на контурній карті міста Галицько-Волинської держави (за допомогою вчителя); – визначати хронологічні межі правління князів Галицько-Волинської держави; – визначати послідовність правителів Галицько-Волинської держави (раніше-пізніше); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (за допомогою вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (з опорою на наочність, план, навідні запитання); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя). 	<p>державі.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя і діяльність князів Галицько-Волинської держави.</p> <p>Розвиток мислення та процесів порівняння шляхом аналізу діяльності історичних героїв.</p> <p>Розвиток уваги під час роботи з образною та умовно-графічною наочною.</p> <p>Збагачення словника історичною термінологією.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до вивченого матеріалу.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті Галицько-Волинської держави, її кордонів і найбільших міст.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою.</p> <p>Виховання поваги до захисників рідної землі, людей праці – забудовників нових міст.</p>
	1	Узагальнення.		
10	6	Розділ VII. Українські землі у складі Великого князівства Литовського Князь Любарт. Приєднання Волині й Галиччини до складу Литовської держави. Князь Ольгерд. Приєднання українських земель після перемоги над монголо-татарами біля річки Сині Води. Суспільно-	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття і хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: приєднання українських земель до Литви, перемога над монголо-татарами біля р. Сині Води, розвиток ремесел, сільського господарства, торгівлі у цей період. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та 	<p>Формування і корекція уявлень про визволення українських земель від монголо-татарського поневолення та їх перехід до складу Великого князівства Литовського.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування понять, імен історичних діячів, навчального</p>

		<p>політичний устрій Великого князівства Литовського у другій половині XIV -XVI століттях.</p> <p>Життя селян у Литовській державі.</p> <p>Розвиток ремісництва. Цехи.</p> <p>Торгівля.</p> <p>Наш край у другій половині XIV -XVI століттях.</p>	<p>показувати на історичній карті столицю та землі Великого князівства Литовського;</p> <p>– визначати послідовність приєднання українських земель до Литви (раніше-пізніше);</p> <p>– визначати тривалість події (самостійно);</p> <p>– співвідносити рік події зі століттям, половиною століття (самостійно);</p> <p>– застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя);</p> <p>– складати план відповіді (всім класом);</p> <p>– стисло розповісти про основні події розділу (за навідними запитаннями вчителя).</p>	<p>матеріалу.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу.</p> <p>Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення тривалості історичної події.</p> <p>Розвиток уваги під час роботи з наочністю.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з історичними та контурними картами.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті.</p> <p>Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником.</p> <p>Виховання любові до Вітчизни, почуття співпереживання за важке життя українського народу в умовах поневолення.</p>
	1	Узагальнення.		
11	6	<p>Розділ VIII. Україна у складі Речі Посполитої</p> <p>Кревська унія 1385 року.</p> <p>Повстання князя Михайла Глинського.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <p>– основні поняття та хронологічні дати розділу (1-3);</p> <p>– основні події розділу: Люблінську та Берестецьку унію,</p>	<p>Формування і корекція уявлень про життя українського народу у складі Речі Посполитої.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі</p>

		<p>Люблінська унія 1569 року. Утворення Речі Посполитої. Церковна унія 1596 року. Захист прав українського народу. Православні братства. Суспільні стани.</p>	<p>утворення братств, життя українців у складі Речі Посполитої.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на історичній карті столицю та кордони Речі Посполитої; – позначати на контурній карті столицю та кордони Речі Посполитої (за допомогою вчителя); – визначати тривалість події, її віддаленість від сучасності (самостійно); – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття (самостійно); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – стисло розповідати про основні події розділу (за планом, на основі роботи з наочністю); – складати план відповіді (всім класом). 	<p>запам'ятовування історичних понять, імен героїв минулого, умов уній, суспільних станів.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток мислення шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між підписанням уній та змінами у житті українського народу. Розвиток уваги на основі роботи з адаптованими історичними документами.</p> <p>Збагачення активного словника історичними термінами.</p> <p>Розвиток усного зв'язного діалогічного мовлення у процесі спілкування на теми які вивчаються.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичною і контурною картою.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до вивченого матеріалу.</p> <p>Виховання почуття вдячності і поваги попереднім поколінням за збереження українських звичаїв, традицій і мови.</p>
	1	Узагальнення.		
	3	<p>Повторення Головні події на території України в IX-XVI століть. Найвидатніші діячі в історії України IX-</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Київської Русі), «данина», «дружина», «іго», «князь», 	<p>Формування і корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з IX по XVI століття.</p>

		<p>XVI століть. Основні поняття курсу «Історія України. 7 клас».</p>	<p>«політика» (на прикладі діяльності князів), «християнство»; – основи суспільно-політичного устрою Київської Русі і Галицько-Волинської держави; – основні події історичного періоду: утворення і розквіт Київської держави, хрещення Русі, загарбання монголо-татарами Київської держави, загарбання українських земель іншими країнами; – основні хронологічні дати (3-5); – імена видатних історичних діячів IX-XVI століть (3-5); – послідовність правління князів Київської Русі (раніше-пізніше); – найбільш відомі легенди Київської Русі; – здобутки культури часів Київської Русі і Галицько-Волинської держави (з опорою на наочні посібники).</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити і показувати на історичних картах територію Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої; – знаходити і показувати на карті міста які існували у добу Київської та Галицько-Волинської держав; – визначати хронологічні рамки існування Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського,</p>	<p>Розвиток абстрактного мислення на основі усвідомлення соціологічних понять «держава», «політика»; загальноісторичних понять «Київська держава », «Галицько-Волинська держава», «Велике князівство Литовське», «Річ Посполита», «християнство». Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі, їх впливі на життя народу. Розвиток і корекція пам'яті на основі вивчення історичних понять, імен видатних діячів і подій минулого, основних хронологічних дат курсу. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з предметною, образною та умовно-графічною наочною. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті народу в період з IX по XVI століття. Збагачення активного і пасивного словника історичними поняттями. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи із сучасною картою України, історичними атласами і картами. Виховання любові до Батьківщини і рідного</p>
--	--	--	--	---

			Речі Посполитої; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – стисло розповісти про вивчені події (за планом, з опорою на запропоновані поняття).	краю, вольових та моральних рис характеру, почуття вдячності попереднім поколінням за збереження національної ідентичності.
8 клас				
	3	Повторення Київська Русь. Українські землі у складі інших держав у XIII-XVI століттях. Головні події IX-XVI століть. Найвидатніші діячі в історії України IX-XVI століть.	Учні повинні знати: – сутність понять «держава» (на прикладі Київської Русі), «данина», «дружина», «іго», «князь», «політика» (на прикладі діяльності князів), «християнство»; – основи суспільно-політичного устрою Київської Русі та Галицько-Волинської держави; – основні події історичного періоду: утворення і розквіт Київської держави, хрещення Русі, загарбання монголо-татарами Київської держави, загарбання українських земель іншими країнами; – основні хронологічні дати (3-5); – імена видатних історичних діячів IX-XVI століть (3-5); – послідовність правління князів Київської Русі (раніше-пізніше); – найбільш відомі легенди Київської Русі; – здобутки культури часів Київської Русі і Галицько-Волинської держави (з опорою на наочні посібники). Учні повинні вміти: – знаходити і показувати	Корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з IX по XVI століття. Корекція абстрактного мислення на основі актуалізації раніше вивчених соціологічних і загальноісторичних понять. Формування і корекція причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі, їх впливі на життя народу. Корекція пам'яті на основі актуалізації раніше вивчених історичних понять і подій минулого IX-XVI століть, основних хронологічних дат курсу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток і корекція усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті народу в період з IX по XVI століття. Розвиток і корекція просторової орієнтації у процесі роботи з історичною картою. Виховання любові до

			<p>на історичних картах територію Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої;</p> <p>– знаходити і показувати на карті міста які існували у добу Київської та Галицько-Волинської держав;</p> <p>– визначати хронологічні рамки існування Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої;</p> <p>– визначати тривалість події;</p> <p>– співвідносити рік події зі століттям, половиною століття;</p> <p>– стисло розповісти про вивчені події (за планом, з опорою на запропоновані поняття).</p>	<p>Батьківщини, почуття приналежності до українського народу.</p>
1	11	<p>Розділ І. Українське козацтво у XVI – першій половині XVII століть</p> <p>Причина виникнення козацтва. Заняття перших козаків.</p> <p>Дмитро Вишневецький – слашний козацький ватажок.</p> <p>Запорозька Січ – козацька фортеця.</p> <p>Військово-адміністративна організація козацтва.</p> <p>Старшина.</p> <p>Традиції та звичаї запорозьких козаків.</p> <p>Січовий побут.</p> <p>Реєстрове козацтво.</p> <p>Повстання Криштофа Косинського.</p> <p>Козацький отаман Северин Наливайко.</p> <p>Гетьман Петро</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <p>– основні поняття розділу (2-4);</p> <p>– основні хронологічні дати розділу (1-3);</p> <p>– основні події розділу: виникнення Запорозької Січі, боротьбу козаків з ворогами на чолі з Дмитром Вишневецьким, козацькі звичаї під керівництвом Петра Сагайдачного;</p> <p>– устрій Запорозької Січі;</p> <p>– традиції та звичаї запорозьців.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <p>– знаходити та показувати на карті Запорозьку Січ;</p> <p>– позначати на контурній карті Запорозьку Січ, сусідні країни, місця</p>	<p>Формування і корекція уявлень про життя і діяльність українського козацтва.</p> <p>Розвиток уяви під час малювання Запорозької Січі.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен козацьких ватажків, легенд.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті Запорозької Січі, місць битв, походів.</p> <p>Розвиток уваги при роботі з наочними</p>

		<p>Конашевич-Сагайдачний. Козацькі походи. Участь запорожців у Хотинській війні.</p>	<p>битв та маршрути походів (за вербальної допомоги вчителя); – словесно супроводжувати показ на карті (за допомогою вчителя); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання (самостійно, у групах); – орієнтуватися у тексті та ілюстраціях підручника; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації (за навідними запитаннями вчителя); – співвідносити зміст ілюстрацій підручника з його текстом (за допомогою вчителя); – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання (за допомогою вчителя); – знаходити у підручнику висновки, узагальнення (всім класом, у групах); – визначати послідовність історичних подій (раніше-пізніше); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – заповнювати хронологічний календар.</p>	<p>посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між посиленням панського гніту і збільшенням народного спротиву. Розширення активного словника учнів іменниками і прикметниками, що означають предмети вжитку, зброю, посади, військову тактику козаків. Розвиток дрібної моторики пальців рук при виконанні завдань у зошиті і контурній карті. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі опису Запорозької Січі, козацького одягу і зброї, зовнішнього вигляду запорожців. Розвиток пізнавального інтересу до вивчення героїчного минулого українського народу. Виховання любові до Батьківщини і рідного краю, почуття відповідальності за власні вчинки, поваги до оточуючих людей.</p>
	1	Узагальнення.		
2	11	<p>Розділ II. Національно-визвольна війна середини XVII століття Становище українського народу напередодні війни. Богдан Хмельницький. Початок Національно-визвольної війни.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (3-5); – основні події розділу: початок війни, перемога українського війська біля р. Жовті Води, під Корсунем і Пилявцями, визвольний похід українського війська на</p>	<p>Формування і корекція уявлень про найголовніші події Національно-визвольної війни українського народу. Корекція процесів пам'яті, аналізу, синтезу, мислення на основі вивчення основних положень Зборівської, Білоцерківської та</p>

		<p>Перші перемоги 1648 року. Пилявецька битва. Похід на західноукраїнські землі. Військові дії 1649 року. Зборівський договір. Берестецька битва 1651 року. Білоцерківський договір. Переяславська рада. Українсько-московський договір 1654 року. Воєнно-політичні події 1654-1657 років. Наш край у середині XVII століття.</p>	<p>західноукраїнські землі, облога Збаража, підписання Зборівської угоди, поразка під Берестечком, укладання Білоцерківського договору, Переяславська рада, підписання «Березневих статей»;</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на історичній карті місця битв українського і польського військ (за вербальної допомоги вчителя); – словесно супроводжувати показ на карті; – позначати на контурній карті столицю і міста Гетьманщини, місця битв українського і польського військ (за допомогою вчителя); – визначати послідовність історичних подій; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання (у групах); – орієнтуватися у тексті та ілюстраціях підручника; – співвідносити зміст ілюстрацій підручника з його текстом (за вербальної допомоги вчителя); – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання (у групах, за підтримки педагога); 	<p>Переяславської угод. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з образною і умовно-графічною наочністю. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкової залежності між між воєнними успіхами та умовами підписаних договорів між воюючими сторонами. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про головні битви Національно-визвольної війни. Розширення активного словника у процесі бесід, розповідей, опису, характеристик, пояснень подій 1648-1654 років. Розвиток просторової орієнтації та уяви під час роботи з історичними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук під час роботи в зошиті та контурній карті. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю. Виховання любові до Вітчизни, почуття гордості за героїчне минуле нашого народу.</p>
--	--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість (колективно, за допомогою вчителя); – скласти план відповіді (у групах, за навідними запитаннями вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (за планом). 	
	1	Узагальнення.		
3	11	<p>Розділ III. Українські землі у другій половині XVII – початку XVIII століть</p> <p>Гетьманування Івана Виговського.</p> <p>Конотопська битва.</p> <p>Андрусівська угода 1667 року.</p> <p>Гетьман Петро Дорошенко.</p> <p>Боротьба за об'єднання України.</p> <p>Запорозька Січ у складі Гетьманщини.</p> <p>Іван Сірко.</p> <p>Гетьманування Дем'яна Многогрішного.</p> <p>«Глухівські статті».</p> <p>Гетьман Іван Самойлович. «Вічний мир».</p> <p>Гетьман Іван Мазепа.</p> <p>Україна в подіях Північної війни.</p> <p>Пилип Орлик і його Конституція.</p> <p>Наш край у другій половині XVII – початку XVIII століть.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (3-4); – основні хронологічні дати розділу (2-3); – основні події розділу: розподіл України на Правобережну і Лівобережну, військові походи Івана Сірка, Полтавську битву та її наслідки, законотворчу діяльність Пилипа Орлика; – імена історичних діячів та пов'язані з ними події (за вербальної допомоги вчителя). <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті міста Гетьманщини, місця битв, сусідні країни (за вербальної допомоги вчителя); – супроводжувати показ на карті словесним супроводом; – позначати на контурній карті міста Гетьманщини, місця битв, сусідні країни (за допомогою вчителя); – визначати послідовність історичних подій; – визначати послідовність правління 	<p>Формування і корекція уявлень про боротьбу за українську автономію та життя народу у другій половині XVII – початку XVIII століть.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен видатних діячів, історичних подій, основних хронологічних дат розділу.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення під час висвітлення тем, які вивчаються.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з наочними посібниками та історичними й контурними картами.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в</p>

			<p>гетьманів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість (колективно, за навідними запитаннями вчителя); – орієнтуватися у тексті та ілюстраціях підручника; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації (колективно, за навідними запитаннями вчителя); – співвідносити зміст ілюстрацій підручника з його текстом (за допомогою вчителя); – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання (у групах); – знаходити у підручнику висновки, узагальнення; – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання (у групах); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (колективно, за навідними запитаннями вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (за допомогою вчителя); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за вербальної допомоги вчителя). 	<p>контурній карті.</p> <p>Виховання любові до України, почуття відповідальності за її долю, поваги до миру і злагоди у державі.</p>
	1	Узагальнення		
4	9	Розділ IV. Скасування автономії України Іван Скоропадський. Обмеження гетьманської влади. Наказний гетьман Павло Полуботок.	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (3-5); – основні хронологічні дати розділу (2-3); – основні події розділу: скасування козацького 	<p>Формування і корекція уявлень про поступову втрату автономії та важке життя українського народу у XVIII столітті.</p> <p>Розвиток пам'яті на</p>

		<p>Відновлення гетьманства. Данило Апостол. Діяльність гетьмана Кирила Розумовського. Скасування автономного устрою Гетьманщини. Коліївщина. Опришки. Олекса Довбуш. Зруйнування Запорозької Січі. Петро Калнишевський. Наш край у XVIII столітті.</p>	<p>устрою на Слобожанщині, ліквідація автономії на Лівобережжі, скасування гетьманства, зруйнування Січі; – імена історичних діячів та пов'язані з ними події (за вербальної допомоги вчителя).</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територію Слобожанщини і Гетьманщини, їх полкові міста та центри намісництв і губерній (за допомоги вчителя); – позначати на контурній карті територію Слобожанщини і Гетьманщини і їх найбільші міста (за вербальної допомоги вчителя); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – визначати послідовність правління останніх гетьманів (раніше-пізніше); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (у групах); – стисло розповісти про основні події розділу (за навідними запитаннями вчителя, за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – визначати послідовність історичних подій.</p>	<p>основі вивчення понять, діяльності історичних діячів, найголовніших подій XVIII століття, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом і текстами підручника. Виховання любові до Вітчизни, почуття приналежності до народу, співпереживання за важке життя українського народу в</p>
--	--	--	---	--

				умовах покріпачення та скасування автономних прав і свобод.
	1	Узагальнення		
5	3	Розділ V. Життя в Україні за козацьких часів Суспільні стани козацької держави. Розвиток господарства і торгівлі в Україні за козацьких часів. Церква за козацької доби.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-3); – галузі господарства які розвивалися за козацьких часів; – загальні принципи церковного життя в Україні у XVII –XVIII століттях. Учні повинні вміти: – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (у групах); – розповідати про життя в Україні XVII –XVIII століть (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за навідними запитаннями).	Формування і корекція уявлень про суспільне і церковне життя, розвиток господарства і торгівлі у добу козацтва. Розвиток пам'яті у процесі роботи з планом. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток мислення та процесів порівняння шляхом аналізу суспільних станів. Розвиток уваги у процесі роботи з наочними посібниками. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі складання розповідей про життя в Україні за козацьких часів. Збагачення словника термінологією пов'язаною з суспільним, господарським і церковним життям народу у козацький період. Виховання поваги до людей праці, бережливого відношення до матеріальних цінностей, відповідального ставлення до доручень.

6	4	<p>Розділ VI. Культура козацької України Освіта козацької України. Григорій Сковорода. Усна народна творчість. Козацькі літописи. Театр і музика. Архітектура та живопис.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (1-3); – найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва козацької доби (на основі наочних посібників); – авторів козацьких літописів; – персонажів усних і літературних творів козацької доби;</p> <p>Учні повинні вміти: – розпізнавати та описувати видатні культурні пам'ятки епохи (на основі наочних посібників); – скласти план відповіді (у групах); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя);</p>	<p>Формування і корекція уявлень про культурні здобутки українського народу за козацької доби. Корекція процесів пам'яті, аналізу, синтезу, мислення на основі вивчення тем про матеріальні і духовні досягнення України у козацький період. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток уваги у процесі роботи з образною і умовно-графічною наочністю. Формування причинно-наслідкових зв'язків між суспільно-політичними подіями та їх відображенням у літературі, усній народній творчості, живописі, музиці тощо. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі опису архітектурних пам'яток культури козацької України. Розширення активного словника учнів словами, що означають предмети матеріальної та духовної культури козацької доби. Розвиток естетичного смаку, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Виховання поваги до людей праці і мистецтва які створили геніальні твори архітектури, образотворчого</p>
---	---	---	---	---

				мистецтва, літератури й усної творчості доби козацтва.
	1	Узагальнення.		
7	6	Розділ VII. Україна у XIX столітті Українські землі під владою Росії у першій половині XIX століття. Устим Кармелюк. Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії у першій половині XIX століття. Кирило-Мефодіївське братство. Скасування кріпацтва. Розвиток промисловості. Заборона українського слова. Валуєвський циркуляр 1863 року. Емський указ 1876 року. Наш край у XIX столітті.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: скасування кріпацтва у Російській та Австро-Угорській імперіях, заборону української мови; – основні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства; Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територіально-етнографічні регіони України (за допомогою вчителя); – позначати на контурній карті територіально-етнографічні регіони України (за допомогою вчителя); – визначати послідовність історичних подій; – стисло розповідати про основні події розділу (за планом, за навідними запитаннями вчителя); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (у групах); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання.	Формування і корекція уявлень про важке життя українського народу у складі Російської та Австро-Угорської імперій, заборону українського слова. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування послідовності історичних подій. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток мислення шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між спробою перетворити українські землі у звичайні російські провінції та виникненням Валуєвського циркуляру і Емського указу. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю. Збагачення активного словника новими словами. Розвиток усного зв'язного діалогічного мовлення у процесі спілкування на теми які вивчаються. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичною і контурною картою. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою. Розвиток емоційного ставлення до вивченого матеріалу.

				Виховання любові до Батьківщини, почуття вдячності попереднім поколінням за збереження української мови.
	1	Узагальнення.		
8	4	Розділ VIII. Культура України у ХІХ столітті Розвиток освіти і науки. Література. Архітектура і живопис. Театр і музика.	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-3); – найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва України ХІХ століття (на основі наочних посібників); <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – описувати видатні пам'ятки архітектури ХІХ століття (на основі наочних посібників); – складати план відповіді (у групах); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя). 	<p>Формування і корекція уявлень про культурні досягнення в Україні ХІХ століття.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, найвідоміших імен діячів культури та найбільш відомих літературних, художніх, музичних творів ХІХ століття.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу.</p> <p>Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків між суспільно-політичними подіями та їх відображенням у літературі, усній народній творчості, живописі, музиці тощо.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом і текстами підручника.</p> <p>Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником.</p> <p>Розвиток естетичного</p>

				<p>смаку, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду.</p> <p>Виховання бережливого ставлення до пам'яток архітектури і культури, матеріальних цінностей школи і класу.</p>
3	<p>Повторення Головні події в історії України у XVI- XIX століттях.</p> <p>Найвидатніші діячі України XVI- XIX століттях.</p> <p>Основні поняття курсу «Історія України. 8 клас».</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Гетьманщини), «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; – основи суспільно-політичного устрою Гетьманщини; – територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; – основні події курсу: виникнення козацтва, основні битви Національно-визвольної війни середини XVII століття, перебіг Північної війни на території України, скасування автономії; – основні хронологічні дати курсу (3-5); – імена видатних історичних діячів XVI- XIX століть (3-5); – послідовність правління українських гетьманів; – найвідоміші досягнення матеріальної та духовної культури XVI-XIX століть. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; – знаходити і показувати на карті українські землі які входили до складу 	<p>Формування і корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з XVI по XIX століття. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток абстрактного мислення на основі усвідомлення соціологічних понять «держава», «Конституція», «політика», «релігія»; загальноісторичних понять «Гетьманщина», «еміграція», «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина», «православ'я».</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями гетьманів і змінами у державі, їх впливи на життя народу.</p> <p>Розвиток і корекція пам'яті на основі вивчення історичних понять, імен видатних діячів і подій минулого, основних хронологічних дат курсу.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками.</p>	

			<p>Російської та Австро-Угорської імперій;</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати хронологічні рамки існування Гетьманщини; – визначати тривалість історичних подій; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; – стисло розповісти про вивчені події (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття. 	<p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті українського народу в період з XVI по XIX століття.</p> <p>Збагачення активного і пасивного словника історичними поняттями.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи із сучасною картою України, історичними атласами і картами.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини і рідного краю, почуття поваги до героїчного минулого українського народу.</p>
9 клас				
	3	<p>Повторення Гетьманщина. Українські землі у складі інших держав у XVIII- XIX століттях.</p> <p>Головні події в історії України у XVI- XIX століттях.</p> <p>Найвидатніші діячі України XVI- XIX століттях.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Гетьманщини), «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; – основи суспільно-політичного устрою Гетьманщини; – територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; – основні події курсу: виникнення козацтва, основні битви Національно-визвольної війни середини XVII століття, перебіг Північної війни на території України, скасування автономії; – основні хронологічні дати курсу (3-5); – імена видатних історичних діячів XVI- XIX століть (3-5); – послідовність правління українських гетьманів; – найвідоміші 	<p>Корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з XVII по XIX століття.</p> <p>Розвиток і корекція абстрактного мислення на основі актуалізації раніше вивчених соціологічних і загальноісторичних понять, шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між діями гетьманів та суспільними подіями тогочасної України.</p> <p>Корекція пам'яті на основі актуалізації раніше вивчених історичних понять і подій минулого у XVI- XIX століттях, основних хронологічних дат.</p> <p>Розвиток і корекція усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей</p>

			<p>досягнення матеріальної та духовної культури XVI-XIX століть.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; – знаходити і показувати на карті українські землі які входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій; – визначати хронологічні рамки існування Гетьманщини; – визначати тривалість історичних подій; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; – стисло розповісти про вивчені події (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття. 	<p>про найголовніші події в історії України в період з XVI по XIX століття.</p> <p>Розвиток і корекція просторової орієнтації у процесі роботи з історичною картою.</p> <p>Розвиток і корекція уваги під час роботи з наочністю та технічними засобами навчання.</p> <p>Виховання любові до України, почуття громадянина держави, поваги до інших народів.</p>
1	5	<p>Розділ І. Україна на початку XX століття</p> <p>Перші українські партії і політичні організації.</p> <p>Революційні події в Україні у 1905-1907 роках.</p> <p>Україна у першій світовій війні. Життя на фронті й у тилу.</p> <p>Лютнева революція в Росії. Падіння самодержавства.</p> <p>Тимчасовий уряд.</p> <p>Наш край на початку XX століття.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (3-4); – основні події розділу: революційні події в Україні у 1905-1907 роках, Лютнева революція, зречення від влади Миколи II. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати 	<p>Формування і корекція уявлень про участь українців у першій світовій війні по обидва боки фронту та важке життя населення в тилу.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен і вчинків політичних діячів, основних хронологічних дат розділу.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків між тривалим</p>

			<p>причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями;</p> <p>– скласти план відповіді;</p> <p>– стисло розповісти про основні події розділу.</p>	<p>веденням війни та погіршенням рівня життя народу.</p> <p>Розвиток і корекція процесів аналізу й узагальнення на основі вивчення тем розділу.</p> <p>Розвиток логічного мислення на основі усвідомлення загальноісторичних понять.</p> <p>Розвиток уваги та просторової орієнтації у процесі роботи з історичною та контурною картами.</p> <p>Розвиток уяви на основі використання наочних посібників, адаптованих історичних документів, уривків художніх творів.</p> <p>Розвиток комунікативних умінь на основі збагачення словникового запасу, самостійного використання вивчених історичних понять, відповідей пояснюючого змісту.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини, усвідомлення єдності всього українського народу незалежно від території проживання.</p>
	1	Узагальнення.		
2	10	<p>Розділ II.Боротьба за державність у 1917-1920 роках</p> <p>Українська Центральна Рада. Михайло Грушевський. І універсал.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <p>– основні поняття (2-4);</p> <p>– основні хронологічні дати розділу (3-5);</p> <p>– основні події розділу: утворення Центральної Ради, проголошення незалежності, боротьба з</p>	<p>Формування і корекція уявлень про боротьбу за свободу і незалежність України в 1917-1920 роках.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток логічного</p>

	<p>III універсал. Проголошення УНР. Утворення радянської УНР. Вторгнення більшовицьких військ на територію України. Проголошення незалежності УНР. Боротьба за владу. Станція Крути. Захоплення більшовиками Києва. Мирний договір у Брест-Литовську. Звільнення України від більшовицької влади. Гетьманський переворот. Українська держава Павла Скоропадського. Директорія. Більшовицька агресія. Воєнні поразки. Проголошення ЗУНР. Євген Петрушевич. Акт возз'єднання УНР і ЗУНР. Встановлення радянської влади в Україні. Наш край у 1917-1920 роках.</p>	<p>більшовиками, діяльність гетьмана Павла Скоропадського, прихід до влади Директорії, об'єднання УНР і ЗУНР, встановлення радянської влади на території України.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на карті територію УНР, ЗУНР зі столицями; – визначати хронологічні рамки існування українських держав; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – стисло розповідати про вивчені події; – складати план відповіді; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями. 	<p>мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування понять, імен історичних діячів, назв і суті історичних документів, найважливіших хронологічних дат, основних подій на території України у 1917-1920 роках. Розвиток уваги під час роботи з наочністю, адаптованими історичними документами, кінофрагментами. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Розвиток активності і самостійності при виконанні дидактичних завдань. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання практичних завдань. Виховання любові до України, рідного краю, його звичаїв, традицій, культури, почуття відповідальності за власні дії.</p>
1	Узагальнення.		

3	9	<p>Розділ III.РадянськаУкраїна у 30-40-х роках XX століття Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Впровадження нової економічної політики (непу) в Україні. Життя народу. Переслідування церкви. Здобутки і втрати індустріалізації. Насильницька колективізація на селі. Голодомор 1932-1933 років в Україні. Масові репресії в Україні. Розвиток освіти і культури в Україні у 30-40-ті роки XX століття. Ліквідація неписьменності дорослих. Наш край у 30-40-х роках XX століття.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (2=4); – основні події розділу: входження УСРР до складу СРСР, масове руйнування культових споруд, проведення індустріалізації, утворення колгоспів, голодомор, репресивні заходи на території України; – прізвище та ім'я керівника СРСР.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територію УСРР та її столиці (м. Харків, м. Київ); – словесно супроводжувати показ на карті; – позначати на контурній карті територію УСРР та її столиці; – визначати послідовність 2-3 історичних подій; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації; – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання; – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – визначати тривалість події; – стисло розповідати про основні події розділу; – застосовувати на прикладках вивчені поняття.</p>	<p>Формування і корекція уявлень про життя народу в Радянській Україні в 30-40-х роках XX століття. Розвиток і корекція вмінь аналізувати і узагальнювати навчальний матеріал. Розвиток і корекція мислення на основі вивченого матеріалу. Розвиток свідомого сприйняття образно- вербальної інформації. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю, адаптованими історичними документами, періодичною пресою, уривками творів. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями більшовицької влади та життям народу. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі самостійного використання вивчених історичних понять та відповідей пояснюючого змісту Розвиток емоційного ставлення до почутого, побаченого та прочитаного. Виховання стриманості, відповідальності, доброзичливості, поваги до думки інших людей.</p>
	1	Узагальнення.		

4	5	<p>Розділ IV. Західна Україна у 30-40 роках XX століття Західноукраїнські землі у 30-40-х роках XX століття. Становище народу. Автономія Карпатської України. Проголошення незалежності. Августин Волошин. Приєднання Східної Галиччини і Буковини до складу радянської України. Репресії у західноукраїнських землях. Стан освіти і культури Західної України у 30-40-ті роки XX століття.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-3); – основні хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: проголошення автономії і незалежності Карпатської України, приєднання західноукраїнських земель до складу УРСР; – прізвище та ім'я Президента Карпатської України.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територію західноукраїнських регіонів; – знаходити та показувати на карті територію Карпатської України та її столицю м. Хуст; – словесно супроводжувати показ на карті; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – визначати послідовність історичних подій.</p>	<p>Формування і корекція уявлень про життя народу на території Західної України в 30-40-х роках XX століття. Розвиток і корекція пам'яті на основі роботи з історичними поняттями, іменами політичних лідерів, їх діями, основними хронологічними датами й історичними подіями. Розвиток логічного мислення шляхом аналізу й синтезу інформації вчителя. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між проголошенням незалежності Карпатської України та репресивними заходами, між приєднанням західноукраїнських земель до складу СРСР і репресіями на цих територіях. Розширення словникового запасу у процесі роботи з поняттями, адаптованими документами, уривками творів, пресою. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про життя народу на західноукраїнських землях у 30-40 роках XX століття. Розвиток просторової орієнтації у процесі</p>
---	---	---	--	--

				знаходження на карті територій західноукраїнських регіонів, Карпатської України та її столиці м. Хуст. Виховання любові до Батьківщини, почуття поваги до традицій і звичаїв різних етнічних регіонів України.
	1	Узагальнення.		
5	9	Розділ V. Україна у роки Великої Вітчизняної війни Початок Великої Вітчизняної війни. Відступ Червоної армії. Окупаційний режим. Життя населення в умовах «нового порядку». Радянський партизанський рух. Боротьба на західноукраїнських землях. ОУН – УПА. Битва на Курській дузі. Початок звільнення України. Визволення Києва. Звільнення України від фашистських загарбників. Втрати України у війні. Перемога. Героїзм українців-фронтовиків і працівників тилу. Наш край у 1941-1945 роках.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – основні хронологічні дати розділу (3-4); – основні події розділу: початок Великої Вітчизняної війни, життя народу за окупації, боротьба партизан з фашистами, перемога над фашизмом; – прізвища героїв війни-земляків. Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті місця найголовніших битв Великої Вітчизняної війни; – супроводжувати показ на карті словесним коментарем; – позначати на контурній карті місця найголовніших битв Великої Вітчизняної війни; – визначати послідовність 2-3 історичних подій; – визначати тривалість Великої Вітчизняної війни; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття; – визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями;	Формування і корекція уявлень про головні битви Великої Вітчизняної війни. Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, діяльності історичних діячів, найголовніших подій Великої Вітчизняної війни. Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток уяви під час читання адаптованих документів, уривків художніх творів, спогадів учасників бойових дій. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом, переглядом кінофрагментів. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Збагачення активного

				<p>словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті.</p> <p>Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником.</p> <p>Корегування емоційно-вольової сфери шляхом ознайомлення з героїчними прикладами боротьби з німецько-фашистськими загарбниками.</p> <p>Виховання любові до Вітчизни, почуття вдячності попереднім поколінням за можливість жити у мирі.</p>
	1	Узагальнення.		
6	9	<p>Розділ VI. Україна у 60-90-х роках XX століття</p> <p>Відбудова України. Голод 1946-1947 років.</p> <p>XX з'їзд КПРС.</p> <p>Засудження культу особи Сталіна.</p> <p>Реабілітація політичних в'язнів.</p> <p>Економічна політика Микити Хрущова.</p> <p>Досягнення науки і техніки у 50-60-ті роки XX століття.</p> <p>Освоєння космосу. Сергій Корольов.</p> <p>«Відлига» в українській літературі</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (3-4); – основні хронологічні дати розділу (3-4); – основні події розділу: засудження культу особи Сталіна, реабілітація репресованих, зміни у суспільстві у часи «перебудови», аварія на Чорнобильській АЕС; – прізвища та імена лідерів СРСР. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті територію УРСР, СРСР 	<p>Формування і корекція уявлень про життя народу в УРСР у 60-90-х роках XX століття,</p> <p>Чорнобильську катастрофу та її наслідки.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування</p>

		<p>та мистецтві. «Шестидесятники». Леонід Брежнєв. Політика і економіка у роки «застою». Війна у Афганістані. Михайло Горбачов. Політика «перебудови». Пожвавлення громадської активності. Початок релігійного відродження. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Наш край у 60-90 роках ХХ століття.</p>	<p>та їх столиці; – позначати на контурній карті територію УРСР, СРСР та їх столиці; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – визначати послідовність правління радянських лідерів; – визначати послідовність історичних подій; – визначати тривалість історичної події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття.</p>	<p>історичних понять, імен видатних діячів, історичних подій, основних хронологічних дат розділу. Розвиток усного зв'язного мовлення під час висвітлення тем, які вивчаються. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з наочними посібниками та історичними й контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Виховання любові до України, бережного відношення до природних ресурсів держави та матеріальних надбань попередніх поколінь.</p>
	1	Узагальнення.		
7	9	<p>Розділ VII. Незалежна Україна Перші вільні вибори до Верховної Ради УРСР. Декларація про державний суверенітет України. Спроба державного перевороту в СРСР. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 року. Вибори Президента України. Розпад СРСР. Леонід Кучма. Розвиток економіки. Грошова реформа. Конституція 1996 року. Зовнішня політика незалежної України. Ядерне роззброєння. Скорочення армії.</p>	<p>Учні повинні знати: – поняття «Конституція», «політика», «референдум»; – зміст понять «вибори», «декларація», «економіка», «культура», «незалежність», «переворот», «президент», «реформа»; – основні хронологічні дати розділу; – основні події розділу: прийняття декларації про державний суверенітет України, проголошення незалежності України, прийняття Конституції України, досягнення у зовнішній і внутрішній політиці України на сучасному етапі розвитку держави;</p>	<p>Формування і корекція уявлень про державотворчі процеси в Україні кінця ХХ століття, життя українського народу на початку ХХІ століття. Розвиток і корекція операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння на основі вивчення навчального матеріалу. Розвиток уваги і зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками, фрагментами документальних фільмів. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p>

		<p>Президентські вибори 2004 року. Протестні настрої. Віктор Ющенко. Віктор Янукович. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів. Дострокове припинення повноважень. Досягнення української культури. Наш край у роки незалежності.</p>	<p>– прізвища та імена Президентів України.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті Україну, сусідні держави; – супроводжувати показ на карті словесним коментарем; – позначати на контурній карті Україну, сусідні держави; – визначати послідовність історичних подій; – визначати тривалість історичної події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття; – визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації; – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість; – складати план відповіді; – стисло розповісти про основні події розділу; – за допомогою вчителя знаходити у періодичній пресі матеріали стосовно подій у сучасній Україні. 	<p>Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкових залежностей.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про головні події в історії сучасної України.</p> <p>Розширення активного словника у процесі бесід, розповідей, опису, характеристик, пояснень навчального матеріалу.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації та уяви під час роботи із територіально-адміністративною картою України.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук під час виконання навчальних завдань.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини, поваги до батьків, однокласників, активної життєвої позиції.</p>
	1	Узагальнення.		
	3	<p>Повторення Головні події в історії України у XX – на початку XXI століть. Найвидатніші діячі України XX – на початку XXI століть. Основні поняття курсу «Історія України. 9 клас».</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – значення понять «голодомор», «демократія», «релігія», «репресія», «фашизм»; – основні події курсу: голодомор 1932-1933 років, Велика Вітчизняна війна, Чорнобильська катастрофа 1986 року, проголошення 	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Гетьманщини), «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; – основи суспільно-політичного устрою Гетьманщини;

			<p>незалежності України; – прізвища та імена лідерів СРСР; – прізвища та імена Президентів України; – основні хронологічні дати курсу (2-3); – послідовність правління лідерів СРСР та Президентів України; – найвідоміші досягнення науки і культури ХХ століття.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити і показувати на карті територію України, її столицю, рідний населений пункт; – словесно супроводжувати показ на карті; – визначати хронологічні рамки існування СРСР; – визначати тривалість найважливіших історичних подій ХХ століття; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – стисло розповідати про найголовніші події ХХ століття; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість.</p>	<p>– територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; – основні події курсу: виникнення козацтва, основні битви Національно-визвольної війни середини ХVII століття, перебіг Північної війни на території України, скасування автономії; – основні хронологічні дати курсу (3-5); – імена видатних історичних діячів ХVI-ХIX століть (3-5); – послідовність правління українських гетьманів; – найвідоміші досягнення матеріальної та духовної культури ХVI-ХIX століть.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити і показувати на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; – знаходити і показувати на карті українські землі які входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій; – визначати хронологічні рамки існування Гетьманщини; – визначати тривалість історичних подій; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; – стисло розповідати про вивчені події (за планом);</p>
--	--	--	--	---

				– застосовувати на прикладах вивчені поняття
--	--	--	--	--

Основи правознавства

10 клас				
	1	Вступ Місце закону в житті суспільства. Завдання курсу «Основи правових знань».	Учні повинні знати: – основні поняття; – предмет вивчення курсу «Основи правових знань»; Учні повинні вміти: – застосовувати поняття «право», «закон».	Формування позитивного емоційного відношення до вивчення курсу «Основи правових знань». Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом.
1	5	Розділ I. Україна – демократична держава Конституція України – основний закон держави. Народ України – єдине джерело державної влади. Виборчий процес. Мажоритарна, пропорційна, змішана виборча система. Референдум. Права виборця.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – дату прийняття Конституції України; Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – описувати виборчий процес; – пояснювати сутність виборчих систем;	Формування і корекція уявлень про принцип обрання влади у демократичних країнах, права громадян. Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, результатів референдумів, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток словесно-логічного мислення на основі усвідомлення понять «громадянин», «демократія», «держава», «Конституція», «референдум». Розвиток абстрактного мислення під час роботи зі схематичними малюнками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між народним волевиявленням і

				<p>формуванням органів влади (на прикладі виборів Президента України, виборів до парламенту, місцевих рад, мерів міст).</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі висвітлення тем розділу.</p> <p>Розширення активного словника учнів шляхом використання вивчених понять у відповідях.</p> <p>Виховання поваги до законів, прав людини.</p>
	1	Узагальнення.		
2	9	<p>Розділ II. Державна влада</p> <p>Державна влада та її ознаки.</p> <p>Верховна Рада України – найвищий законодавчий орган держави.</p> <p>Президент України.</p> <p>Виконавча влада України.</p> <p>Місьцеве самоврядування.</p> <p>Судова влада.</p> <p>Правоохоронні органи (МВС, СБУ, прокуратура, прикордонна служба, митні органи).</p> <p>Збройні Сили України.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність основних понять розділу (3-6); – найголовніші компетенції законодавчої, виконавчої і судової влади, правоохоронних органів, збройних сил; – основні компетенції місцевих органів самоврядування. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – називати органи законодавчої, виконавчої, судової влади; – порівнювати гілки влади, знаходити різницю. 	<p>Формування і корекція уявлень про гілки державної влади, правоохоронні органи та їх компетенції.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі вивчення нових понять, назв гілок влади і їх компетенцій.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті на основі роботи з наочними посібниками.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток уваги у процесі роботи із наочними посібниками.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі пояснення компетенцій гілок влади і органів правопорядку.</p> <p>Розширення активного словника учнів шляхом застосування вивчених понять під час відповідей.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у</p>

				зошиті та розв'язання пізнавальних завдань. Виховання поваги до органів влади, правоохоронних органів та Збройних Сил України.
	1	Узагальнення.		
3	11	Розділ III. Права, свободи та обов'язки людини Декларація прав людини. Конвенція прав дитини. Особисті права і свободи громадян України. Право на життя. Право на освіту. Права та обов'язки учня, вчителя, батьків. Право на охорону здоров'я. Право на свободу думки і слова. Право на свободу світогляду і віросповідання. Право на працю, відпочинок і страйк. Право на соціальний захист. Основний соціальний обов'язок громадянина.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – основні права і свободи громадян; – про соціальний обов'язок людини і громадянина. Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – називати основні конституційні права громадян.	Формування і корекція уявлень про права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування нових понять, основних положень статей Конституції України про право на життя, освіту, працю, охорону здоров'я, свободу думки і слова, свободу світогляду і віросповідання. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про права, свободи та обов'язки людини, громадянина. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання дидактичних завдань у зошиті. Виховання любові до Батьківщини, Конституції України, поваги до прав і свобод людини.
	1	Узагальнення.		
4	7	Розділ IV. Шлюб і сім'я Сім'я. Підстави належності до сім'ї. Шлюб. Обставини, за наявності яких шлюб не може бути зареєстрований.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – порядок реєстрації та розірвання шлюбу; – шлюбний вік в Україні; – обов'язки батьків.	Формування і корекція уявлень про шлюб, обов'язки подружжя, права та обов'язки батьків, порядок розірвання шлюбу. Розвиток пам'яті на

		<p>Права і обов'язки подружжя. Розлучення. Право на майно. Права та обов'язки батьків і дітей. Аліменти. Позбавлення батьківських прав. Захист прав дитини.</p>	<p>Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – називати органи реєстрація і розірвання шлюбу; – написати заяву на одруження чи розлучення.</p>	<p>основі запам'ятовування основних понять розділу, найбільш значимих прав і обов'язків подружжя, батьків, дітей. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток і корекція мислення на основі складання плану відповіді. Розвиток уваги на основі роботи з наочними посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між виконанням подружніх обов'язків та благополуччям у сім'ї. Розвиток усного зв'язного мовлення на основі відповіді за планом. Розширення активного словника учнів шляхом застосування вивчених понять під час пояснень основних прав і обов'язків подружжя, батьків, дітей. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання практичних завдань у зошиті. Виховання любові й поваги до батьків, родини, друзів, однокласників.</p>
	1	Узагальнення.		
5	8	<p>Розділ V. Трудові відносини Порядок прийняття на роботу. Особливості працевлаштування неповнолітніх.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – порядок прийняття на роботу і звільнення з роботи; – тривалість робочого</p>	<p>Формування і корекція уявлень про трудові відносини в сучасній Україні, порядок прийняття на роботу і звільнення з роботи.</p>

		<p>Права і обов'язки працівника. Трудова дисципліна.</p> <p>Права і обов'язки роботодавця.</p> <p>Трудовий договір.</p> <p>Порядок звільнення з роботи.</p> <p>Податок – обов'язковий платіж фізичної та юридичної особи.</p> <p>Служби зайнятості.</p> <p>Компетенції центрів зайнятості.</p>	<p>часу неповнолітнього працівника;</p> <p>– про компетенції служби зайнятості.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <p>– правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття;</p> <p>– стисло розповісти про: права і обов'язки роботодавця і працівника;</p> <p>– написати автобіографію, заяву про прийняття на роботу чи звільнення.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, прав і обов'язків працівника і роботодавця.</p> <p>Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток уяви, активності і самостійності під час участі в сюжетно-рольових іграх та при виконанні навчальних завдань.</p> <p>Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу.</p> <p>Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання практичних завдань у зошиті.</p> <p>Виховання поваги до праці, відповідального відношення до власних обов'язків, поважного ставлення до пенсіонерів, людей праці, однолітків, результатів праці інших людей.</p>
	1	Узагальнення.		
6	8	Розділ VI. Цивільно-	Учні повинні знати:	Формування і

		<p>правові відносини Право власності. Форми власності. Шляхи набуття власності. Неповнолітні власники. Цивільно-правовий договір. Види договорів. Цивільно-правова відповідальність. Цивільно-правова відповідальність неповнолітніх. Спадщина. Шляхи отримання спадщини. Захист прав споживача.</p>	<p>– основні поняття розділу (3-4); – шляхи набуття власності; – шляхи отримання спадщини; – про захист прав споживачів.</p> <p>Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – стисло розповісти про шляхи набуття власності, шляхи отримання спадщини, про захист прав споживачів.</p>	<p>корекція уявлень про цивільно-правові відносини у житті людини. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток уяви на основі участі в сюжетно-рольових іграх Розвиток пам'яті на основі вивчення нових понять. Розвиток усного зв'язного мовлення під час висвітлення тем, які вивчаються. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті. Виховання поваги до законів України.</p>
	1	Узагальнення.		
7	11	<p>Розділ VII. Юридична відповідальність Поняття та ознаки правопорушення. Види правопорушень. Поняття та види юридичної відповідальності. Адміністративні правопорушення. Їх ознаки. Органи уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Адміністративні стягнення. Злочин. Види злочинів за рівнем тяжкості. Склад злочину. Співучасники. Кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність неповнолітніх. Види кримінальних</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – про найпоширеніші адміністративні правопорушення та відповідальність за них; – про найпоширеніші кримінальні злочини та відповідальність за них; – види кримінальних покарань.</p> <p>Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – порівнювати окремі адміністративні та кримінальні правопорушення, встановлювати їх різницю і схожість; – стисло розповісти про види правопорушень і відповідальність за них.</p>	<p>Формування і корекція уявлень про адміністративні та кримінальні правопорушення й відповідальність за них. Розвиток і корекція операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння на основі вивчення навчального матеріалу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток уваги і зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками, фрагментами документальних фільмів. Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкових</p>

		покарань.		залежностей. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про адміністративні та кримінальні правопорушення й відповідальність за них. Розвиток дрібної моторики пальців рук під час виконання навчальних завдань. Виховання поваги до законів України, відповідальності за власні дії.
	1	Узагальнення.		
	3	Повторення Основні права, свободи та обов'язки людини. Найпоширеніші види адміністративних правопорушень. Адміністративні стягнення. Злочин. Покарання за його скоєння.	Учні повинні знати: – сутність понять «адміністративні правопорушення», «злочин», «Конституція», «право»; – види правопорушень; – відповідальність за скоєння правопорушень. Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – стисло розповісти про основні права, свободи та обов'язки людини, види правопорушень і відповідальність за них.	Формування і корекція уявлень про основні права, свободи та обов'язки громадян, найпоширеніші види адміністративних та кримінальних правопорушень, покарання за їх скоєння. Розвиток абстрактного мислення на основі усвідомлення соціологічних понять «влада», «демократія», «державна», «злочин», «Конституція», «право», «суспільство». Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння. Розвиток і корекція пам'яті на основі повторення понять. Розвиток і корекція уваги на основі роботи з наочними посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між скоєнням правопорушень та відповідальністю за них.

				<p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про основні права, свободи та обов'язки громадян, найпоширеніші види правопорушень та покарань за їх скоєння.</p> <p>Збагачення словника термінологією пов'язаною з суспільно-правовими відносинами.</p> <p>Виховання законслухняності, поваги до Конституції України, прав і свобод громадян.</p>
--	--	--	--	---

Освітня галузь «Суспільствознавство» «Я у світі»

Метою навчального предмета «Я у світі» є особистісний розвиток здобувача освіти, формування його соціальної і громадянської компетентностей шляхом засвоєння різних видів соціального досвіду, що складається із загальнолюдських, загальнокультурних та національних цінностей, соціальних норм, громадянської активності, прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких **основних завдань**:

- формування у осіб з особливими освітніми потребами системи уявлень та елементарних понять про соціальні норми, традиції українського народу, культурні і статеворольові стандарти поведінки;
- виховання гуманної, соціально активної особистості, яка усвідомлює свою належність до етносоціального та соціально-культурного середовища, здатна розуміти значення життя як найвищої цінності;
- формування практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;
- оволодіння способами діяльності та моделями поведінки, які відповідають загальноприйнятим нормам моралі та права;
- забезпечення первинними ціннісними орієнтаціями щодо природи, природоохоронної діяльності, культурної спадщини України, регіону, сім'ї;
- розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві шляхом активного спілкування із соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, дотримання правил толерантної поведінки, співпереживання і солідарності з іншими людьми у різноманітних життєвих ситуаціях;
- формування основ споживчої культури, вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки.
- підвищення рівня готовності учнів до засвоєння суспільствознавчого, історичного матеріалу в наступних класах шляхом уточнення, розширення і систематизації уявлень про окремі соціальні явища, про життя і традиції українського народу.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Я у світі» вивчається у 3-5 класах загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей і є складовою освітньої галузі «Суспільствознавство». **Метою** навчального предмета «Я у світі» є особистісний розвиток учня, формування його соціальної і громадянської компетентностей шляхом засвоєння різних видів соціального досвіду, що складається із загальнолюдських, загальнокультурних та національних цінностей, соціальних норм, громадянської активності, прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких **основних завдань**:

- формування у розумово відсталих школярів системи уявлень та елементарних понять про соціальні норми, традиції українського народу, культурні і статево-рольові стандарти поведінки;
- виховання гуманної, соціально активної особистості, яка усвідомлює свою належність до етносоціального та соціально-культурного середовища, здатна розуміти значення життя як найвищої цінності;
- формування практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;
- оволодіння способами діяльності та моделями поведінки, які відповідають загальноприйнятим нормам моралі та права;
- забезпечення первинними ціннісними орієнтаціями щодо природи, природоохоронної діяльності, культурної спадщини України, регіону, сім'ї;
- розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві шляхом активного спілкування із соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, дотримання правил толерантної поведінки, співпереживання і солідарності з іншими людьми у різноманітних життєвих ситуаціях;
- формування основ споживчої культури, вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки.
- підвищення рівня готовності учнів до засвоєння суспільствознавчого, історичного матеріалу в наступних класах шляхом уточнення, розширення і систематизації уявлень про окремі соціальні явища, про життя і традиції українського народу.

Змістовою основою програми навчального предмета «Я у світі» є Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема, освітньої галузі «Суспільствознавство».

Навчальний предмет «Я у світі» посідає одне з пріоритетних місць у системі освіти дітей з розумовою відсталістю, оскільки його зміст виступає інтегруючою основою для набуття дитиною цілісного уявлення про навколишній світ, для формування необхідних практичних умінь і навичок, для підвищення рівня готовності учнів до засвоєння історичного та суспільствознавчого матеріалу в наступних класах шляхом уточнення, розширення і систематизації уявлень про окремі соціальні явища, про життя і працю людей, про культурні та історичні традиції України. Засвоєння учнями систематичних знань про природу та суспільство сприяє загальному розвитку дітей: формує їх образне та аналітичне мислення, сприяє розширенню кругозору, виховує зацікавленість та бережливе ставлення до навколишнього.

Програма з навчального предмета «Я у світі» розроблена за новою структурою, яка містить зміст навчального матеріалу, орієнтовні навчальні досягнення учнів (*життєві компетенції) та спрямованість корекційно-розвивальної роботи.

Зміст програми складається з таких розділів: «Людина як особистість», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», що сприяє поетапному усвідомленню учнями єдності компонентів «Я – сім'я – школа – рідний край – Україна – світ». Добір змісту навчального матеріалу відбувається з урахуванням специфіки пізнавальних можливостей і діяльності розумово відсталих школярів. Матеріал, що подається, не вимагає складних узагальнень, що відповідає реальним можливостям учнів даної категорії шкіл. Програмою передбачено поступове розширення змісту і виконання прийомів узагальнення набутого досвіду у наступних класах.

Відповідно до дібраного змісту з даного предмета, у другій колонці наводяться орієнтовні вимоги до знань і умінь учнів, тобто ті знання та вміння, якими учні мають оволодіти в результаті засвоєння навчального матеріалу. Для дітей з помірною розумовою відсталістю зміст навчання добирається індивідуально, навчальні досягнення, якими мають оволодіти діти виокремлено під спеціальним позначенням - *. У колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи» сформульовані напрями корекції та розвитку пізнавальної, сенсорної, особистісної сфери та мовленнєвої діяльності учнів, враховуючи конкретний матеріал змісту навчальної програми. Корекційно-розвивальна спрямованість змісту навчання буде поступово реалізуватися на основі застосування спеціальних вправ, завдань, практичних робіт різної складності у навчальному процесі за змістовим матеріалом теми чи розділу предмету, що вивчається.

На вивчення тем відводиться в усіх класах по 35 годин – 1 година на тиждень. В програмі наводиться орієнтовний розподіл годин за темами, але на розсуд вчителя може змінюватись відповідно можливостей засвоєння того чи іншого матеріалу.

Вивчення навчального предмета «Я у світі» сприяє формуванню уявлень та елементарних понять про соціальні норми, традиції українського народу, культурні і статево-рольові стандарти поведінки; формуванню навичок поведінки у соціальному середовищі; усвідомленню зв'язків між власними вчинками та їх наслідками, відповідальністю; вихованню зацікавленості та поваги до народних звичаїв, мистецтва, пам'ятників культури, особливостям життя людей у різних регіонах України.

Застосування інтерактивних моделей навчання: рольові ситуації, проблемні питання, творчі завдання, ігри, робота в малих групах, тематичні малюнки, розробка групових проєктів, тощо, пробуджують зацікавленість, емоційні переживання, спонукають до формування позитивних життєвих позицій. Активна позиція учнів в процесі засвоєння навчального матеріалу сприяє формуванню суспільствознавчих понять, удосконалює вчинки, звички, вміння належно поводитись у соціальному оточенні.

5 клас (35 год., 1 год. на тиждень)				
N	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	8	<p>Людина як особистість Місце людини в природі та суспільстві. Життя – найвища цінність. Людське „Я”. Характер людини. Риси характеру притаманні українському народу (чесність, доброта, щедрість, працьовитість тощо). Гартування характеру. Історія досягнень людини у науці, мистецтві, спорті (на вибір вчителя). Шляхи досягнення успіху. Зовнішність людини. Акуратність.</p>	<p>Учень/учениця <i>розуміє</i> місце людини в природі та суспільстві; <i>наводить приклади</i> - позитивних рис характеру людини; - відомих людських досягнень; - має уявлення про людські чесноти; <i>визначає та пояснює</i> - значення охайності у зовнішньому вигляді та у веденні справ людини. * за запитаннями вчителя та малюнками наводить приклади того,</p>	<p>Розвиток наочно-образного мислення у процесі вивчення місця людини у природі та суспільстві. Поширення та поглиблення уявлень та понять про індивідуальні характерологічні особливості людей. Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що позначають характер людини. Запам'ятовування та відтворення інформації</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - що людина є частиною природи; - що людина є членом суспільства; *за малюнками та вимогою вчителя виявляє моральні якості та позитивні риси характеру у повсякденному житті. 	<p>про вчинки відомих людей.</p> <p>Виховання акуратності у зовнішньому вигляді та у веденні справ.</p>
2	9	<p>Людина серед людей</p> <p>Людські чесноти.</p> <p>Ввічлива людина. Правила поведінки у сім'ї.</p> <p>Ти і твої друзі: правила товаришування, спільної гри, праці, навчання у класі, групі.</p> <p>Повага до старших.</p> <p>Правила поведінки у громадських місцях. Правила гостинності та поведінки у гостях.</p> <p>Людська гідність.</p> <p>Правда і неправда у людському житті.</p> <p>Як уникнути конфліктів.</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>розуміє та пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - що людина є членом суспільства. <p><i>за малюнками наводить приклади та пояснює сутність правил поведінки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - в сім'ї; - в школі; - в громадських місцях; <p><i>за малюнками та запитаннями вчителя пояснює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - що є чеснотами людини; - як уникати конфліктів і чому це необхідно; <p><i>за малюнками наводить приклади</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - культурної поведінки людей у сім'ї, школі, на вулиці; <p><i>малюнками та запитаннями вчителя встановлює</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - зв'язки між конкретними вчинками і ставленням людей, наводить приклади; - перевагу добрих взаємин над конфліктами; - сутність доброзичливості, поступливості; - вживає доречно слова етикету; <p>правильно поводить у громадських місцях;</p> <p>*за малюнками та вимогою вчителя правильно поводить у громадських місцях.</p>	<p>Формування позитивних якостей особистості, складових вихованості.</p> <p>Виховання правил поведінки в сім'ї, школі, громадських місцях тощо.</p> <p>Збагачення, уточнення активного словника лексики, що позначає моральні категорії.</p>
3	1 0	<p>Людина у суспільстві</p> <p>Україна – незалежна держава. Значення державних символів:</p>	<p>Учень/учениця</p> <p><i>має уявлення про:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - права і обов'язки людини; 	<p>Формування уявлень про державу, конституцію, закон, правопорушення, на основі усвідомлення</p>

		<p>Прапора, Герба, Гімну. Громадянин України. Ознайомлення з правами і обов'язками громадян. Стосунки людей у суспільстві. Держава, конституція, закон. Правопорушення: не можна чинити злочин собі, іншим людям, природі. Ознайомлення з юридичною відповідальністю за правопорушення, поширені серед дітей. Турбота громадян про довкілля, історичну та культурну спадщину України. Моделювання соціальних ролей (учень – учитель – директор школи; покупець – продавець, водій, міліціонер тощо).</p>	<p>- право на життя, захист, відпочинок, працю, освіту; <i>за малюнками наводить приклади</i></p> <p>- позитивного та негативного ставлення до старших ті молодших;</p> <p>- дотримання правил співжиття у суспільстві;</p> <p>- невідворотності відповідальності за скоєнні правопорушення; <i>за запитаннями вчителя пояснює</i></p> <p>- що таке правопорушення;</p> <p>- юридична відповідальність; <i>за малюнками та запитаннями вчителя пояснює</i> значення і зміст державних символів;</p> <p>- має уявлення та практично виявляє турботу про своє оточення, довкілля, культурну спадщину;</p> <p>- має уявлення про сутність людських взаємовідносин у процесі виконання соціальних ролей ;</p> <p>*має уявлення про державні символи;</p> <p>*за нагадуванням вчителя правильно поводить у суспільстві.</p>	<p>сутності понять. Розширення уявлень про рідний край, історичні традиції, обряди тощо. Розширення та уточнення лексики іменниками та прикметниками, що означають обрядові свята, промисли, страви. Виховання любові до рідного краю, України, моральних якостей тощо.</p>
4	5	<p>Людина і світ Земля – спільний дім. Україна на карті світу. Інші країни світу. Найближчі сусіди України. Співробітництво людей у питаннях збереження довкілля. Внесок кожної людини у збереження культурних і природних багатств. Внесок українців у винаходи людства, Інші досягнення у науці, культурі, спорті.</p>	<p>Учень/учениця <i>має уявлення</i> про: Землю як спільний дім для всіх;</p> <p>- Україну як одну з країн на карті світу, суверенну державу; <i>за запитаннями вчителя та малюнками наводить приклади</i></p> <p>- співробітництва України з іншими країнами стосовно проблем охорони природи;</p> <p>- досягнень українців у різних галузях (науці, культурі, спорті);</p>	<p>Розвиток просторової орієнтації в процесі визначення своєї місцевості на карті України .</p> <p>Розвиток пам'яті на основі збереження інформації про культурно історичні традиції, видатних українців. Розвиток наочно-образного мислення на основі вивчення країн світу. Розвиток усного мовлення в процесі складання розповіді про</p>

			*має уявлення про Землю як спільний дім для всіх; *за малюнками наводить приклади збереження природних багатств.	Україну за планом.
3 години резерв				
<p>Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наводить приклади позитивних рис характеру людини; відомих людських досягнень; - має уявлення про позитивні риси характеру: щирість, працьовитість, наполегливість тощо; - дотримується охайності у зовнішності та у веденні справ; - має уявлення про права (право на життя, захист, відпочинок, працю, освіту) і обов'язки людини; - наводить приклади позитивного та негативного ставлення до старших ті молодших; дотримання правил співжиття у суспільстві; невідворотності відповідальності за скоєнні правопорушення; - має уявлення про правопорушення та юридичну відповідальність; - має уявлення про сутність людських взаємовідносин у процесі виконання соціальних ролей; - має уявлення про Україну як одну з країн на карті світу, суверенну державу; - наводить приклади співробітництва України з іншими країнами стосовно проблем охорони природи; - має уявлення про досягнення українців у різних галузях (науці, культурі, спорті). <p>*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про те, що людина є частиною природи, членом суспільства; - за вимогою вчителя виявляє моральні якості та позитивні риси характеру у повсякденному житті; - має уявлення про державні символи; - за нагадуванням вчителя правильно поводить себе у суспільстві; - має уявлення про Землю як спільний дім для всіх; - за малюнками наводить приклади збереження природних багатств. 				

Освітня галузь «Мистецтво»

«Музичне мистецтво»

Метою предмета «Музичне мистецтво» є особистісний розвиток здобувача освіти і збагачення його емоційно-естетичного досвіду під час сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва і музично-практичної діяльності, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному розвитку.

Загальна мета конкретизується в **основних і специфічних корекційно-розвивальних завданнях**, які спрямовані на формування освітніх компетенцій:

- формування культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей особистості (загальнокультурна компетенція);

- розвиток пізнавальної діяльності в процесі опанування вокально-хоровими вміннями та навичками – здатності керуватися набутими музичними знаннями та вміннями у процесі музичної діяльності;
- розвиток моторно-рухової сфери (предметна компетенція та компетенція особистісного самовдосконалення);
- формування здатності сприймати та інтерпретувати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, судження, оцінки (комунікативна компетенція);
- формування уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва, особливості його інтонаційно-образної мови, розвиток різних функцій мовлення в процесі засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології – пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва (інформаційна та навчально-пізнавальна компетенції);
- розвиток емоційно-естетичного ставлення до творів музики, формування музичних інтересів, потреб, загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості (ціннісно-сенсова компетенція);
- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, формування національної свідомості в процесі розуміння учнями зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини (загальнопредметна та загальнокультурна компетенції).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з **музичного мистецтва** для 5-8 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих учнів розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та ґрунтується на положеннях Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. Програма враховує національні музично-педагогічні традиції та сучасні тенденції розвитку музичної культури в Україні та за її межами. В ній передбачено формування у школярів ключових компетентностей, основою формування яких є опанування учнями предметних компетенцій – нормативно закріплених результатів навчання, які охоплюють знання, уміння, навички, засвоєні способи діяльності, прояви емоційно-ціннісних ставлень.

Програма ґрунтується на **принципах**:

- 1) *єдності* національного та загальнолюдського аспектів змісту музичної освіти, що забезпечує орієнтацію навчального матеріалу на цінності української національної музичної культури та світову музичну класику;
- 2) *взаємодії* компонентів соціального досвіду людини – емоційно-ціннісного ставлення, музичних знань, умінь і компетенцій, творчості, спілкування;
- 3) *неперервності і наступності* завдань і змісту музичної освіти у початковій та основній школі;
- 4) *варіативності* – націленості змісту програми на творчість учителя, його професійну компетентність, здатність самостійно застосовувати орієнтовний музичний матеріал і в разі необхідності змінювати його в межах запропонованої структури;
- 5) *поліхудожності*, що реалізується через встановлення об'єктивно існуючих зв'язків між музикою та іншими видами мистецтв.

Метою загальної музичної освіти в основній загальноосвітній школі для розумово відсталих учнів школі є особистісний розвиток учня і збагачення його емоційно-естетичного досвіду під час сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва і музично-практичної діяльності, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному розвитку.

Загальна мета конкретизується в основних і специфічних **корекційно-розвивальних завданнях**, які спрямовані на формування освітніх компетенцій:

- формування культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей особистості (загальнокультурна компетенція);

- розвиток пізнавальної діяльності в процесі опанування вокально-хоровими вміннями та навичками – здатності керуватися набутими музичними знаннями та вміннями у процесі музичної діяльності; розвиток моторно-рухової сфери учнів (предметна компетенція та компетенція особистісного самовдосконалення);

- формування здатності сприймати та інтерпретувати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, судження, оцінки (комунікативна компетенція);

- формування уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва, особливості його інтонаційно-образної мови, розвиток різних функцій мовлення в процесі засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології – пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва (інформаційна та навчально-пізнавальна компетенції);

- розвиток емоційно-естетичного ставлення до творів музики, формування музичних інтересів, потреб, загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості (ціннісно-сенсова компетенція);

- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, формування національної свідомості в процесі розуміння учнями зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини (загальнопредметна та загальнокультурна компетенції).

Характеристика структури навчальної програми

Програма реалізує домінуючу змістову лінію «Музичне мистецтво» Державного стандарту і включає такі основні змістові блоки:

- 1) художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів у широкому діапазоні її видів, жанрів і форм (народної і професійної; хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної, вокально-інструментальної тощо) та інтерпретація інтонаційно-образного змісту прослуханих творів у процесі колективних обговорень і дискусій;

- 2) набуття вокально-хорових навичок у процесі виконання пісень (народних і композиторських (класичних і сучасних)); спів із супроводом та без нього;

- 3) елементи гри на музичних інструментах (ритмічний супровід до пісень тощо);

- 4) елементи імпровізації (вокальної, інструментальної, ритмічної, пластичної); застосування музики як засобу комунікації та творчого самовираження особистості;

- 5) практичне засвоєння основних музичних понять та необхідної музичної термінології, усвідомлення особливостей музичної мови, специфіки вираження художньої інформації в музиці;

- 6) опанування музики у зв'язках із іншими видами мистецтва для розуміння специфіки її образної мови та загальних закономірностей художнього відображення дійсності та внутрішнього світу людини у мистецтві.

Структурними особливостями програми є розподіл змісту на теми розділів і семестрів. Передбачено впровадження монотематичних уроків, присвячених творчості окремого видатного композитора або його відомого твору.

Відповідно до дібраного змісту навчання музики подаються державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів, а саме їхні **навчальні досягнення**, тобто ті знання та уміння, якими вони мають опанувати в результаті засвоєння навчального матеріалу.

Для дітей з помірною розумовою відсталістю зміст навчання добирається індивідуально, навчальні досягнення виокремлено під спеціальним позначенням - *.

Тематична структура програми

Клас	Кількість годин
5 клас. Музика і світ Тема 1. Музика народів України. Тема 2. Музика народів світу.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19
6 клас. Музика і духовний світ людини Тема 1. Музика і мистецтво слова. Тема 2. Музика і візуальні образи.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19
7 клас. Палітра музичних образів Тема 1. Образний зміст музики. Тема 2. Музика XVI- XVIII століття.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19
8 клас. Музичне мистецтво і сучасність Тема 1. Музика XIX- XX століття. Тема 2. Сучасна музика.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19

Музичне мистецтво має стати відкритою інтонаційно-образною моделлю входження дитини у світ культури не лише завдяки його пізнанню, але й індивідуальному емоційному переживанню. Щоб зняти існуючі бар'єри у спілкуванні учнів з музикою, поряд із оновленням змісту освіти необхідно змінити педагогічні технології з інформативних на діалогічні, спрямовані на підвищення духовно-творчого потенціалу навчально-виховного процесу. Пріоритетною має стати діалогова стратегія педагогічної взаємодії (діалог з митцем, внутрішній діалог), забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням музичною діяльністю.

Інтерпретація музичних творів передбачає пошук учнями в музиці особистісно значущих смислів, співзвучних власному духовному світові.

Таким чином, організаційно-методична система викладання музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих учнів має спрямовуватися на розвиток таких якостей учнів, як самостійність, активність, забезпечувати умови для їх самореалізації та духовно-естетичного розвитку.

Під час опанування музичного мистецтва активізується потенціал внутрішньої предметної інтеграції елементів змісту, а також зв'язки музики з усіма предметами й курсами, які входять до освітньої галузі «Естетична культура» та споріднених гуманітарних освітніх галузей (мова, література, історія, етика тощо).

Перелік творів для сприймання та виконання є орієнтовним. Його можна змінювати, використовуючи варіативний та етнорегіональний матеріал (у межах 30%).

Під час поурочного розподілу тематичного змісту передбачено резервний час, який може використовуватися для проведення узагальнюючих уроків, зокрема, уроків-концертів, тематичної атестації тощо.

Основним видом домашніх завдань з предмета мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в оточуючому культурному середовищі.

Основні напрями корекційно-розвивальної роботи вчителя, відображені у третій колонці програми, і передбачають пізнавальний, мовленнєвий, сенсомоторний та особистісний розвиток учня у процесі вивчення розділів і тем. У процесі засвоєння навчального матеріалу передбачається максимально можливе формування визначених умінь, враховуючи особливості та можливості розвитку учнів. Всі напрями корекційно-розвивальної роботи взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Базова програма передбачає свободу творчості вчителя й можливості вибору сучасних педагогічних методик. Тому у варіативних авторських концепціях назви навчальних тем, порядок та обсяг їх подання можуть бути іншими (за умови відповідності

Державному стандарту). При цьому вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

З метою реалізації завдань навчальної програми з музичного мистецтва та їх доповнення щодо посилення практичної спрямованості навчально-виховного процесу доцільно організовувати відвідування музичних театрів, філармоній, концертних залів, літературних та художніх музеїв; вивчення і відтворення елементів народних обрядових свят з урахуванням регіональних особливостей, умов та місцевих традицій.

5 клас

«Музика та інші види мистецтва»

35 год. (1 год. на тиждень), з них 4 год. – резервний час

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1.	2.	3.
Тема 1.Музика народів України (16 год.)		
Музика росіян, білорусів, поляків, кримських татар, молдаван, болгар, угорців та інших народів, проживаючих на території України.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музику певного народу, що проживає на території України (*без засвоєння термінології); • спостерігає за її інтонаційно-образним розвитком музики (*за допомогою вчителя); • намагається виявляти спільні риси української музики та іншого народу (*за допомогою вчителя); • намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до музики (*за допомогою вчителя); 	<p>Розвитоксприймання музики на основі слухання різних творів;</p> <p>емоційних реакцій у процесі знайомства з музичними творами різних народів України;</p> <p>фонематичної та музичної пам'яті;</p> <p>стимуляція асоціативного мислення;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі з вивчення музичних творів;</p> <p>формування позитивних рис характеру у процесі вивчення навчального матеріалу;</p>
Виконання пісень, які розкривають основні завдання теми.	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виразно виконуватипісні (*за підтримки вчителя); • намагається дотримуватися правил фразування і дихання під час виконання пісні (*за нагадуванням вчителя); • намагається дотримуватися ансамблевого виконання музичних творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>корекція: співочої постави, співочого дихання, співвідношень звучання свого голосу з іншими;</p> <p>розвиток фонематичної та музичної пам'яті вивчення музичного матеріалу;</p>

<p>Розвиток вокально-хорових навичок.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виконувати елементарні правила співу (у положенні сидячи, стоячи) та гігієни голосу (*за нагадуванням вчителя); • намагається співати у два голоси (*за підтримки вчителя); • намагається використовувати засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); • намагається чітко вимовляти слова у піснях швидкого темпу(*за підтримки вчителя); 	<p>розвиток самоконтролю над використанням правильного ритмічного дихання у процесі відтворення музичного матеріалу;</p> <p>корекція: незначних логопедичних порушень спеціальними дикційно-співочими вправами;</p> <p>артикуляційних порушень та фонематичного слуху;</p> <p>співацьких навичок;</p>
<p>Імпровізація простих мелодичних зворотів та ритмічного супроводу до пісень.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про імпровізацію (*без засвоєння термінології); • намагається імпровізувати прості мелодичні звороти, ритмічний супровід до пісень (*за підтримки вчителя); • використовує засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>розвиток: уваги в процесі відтворення ритмічних малюнків; темпоритмічного відчуття;</p> <p>ритмічного слуху;</p> <p>дрібної моторики кисті рук та різних груп великих м'язів;</p> <p>загальної моторики і рухових недоліків; творчої активності;</p> <p>стимулювання захопленості та зацікавленості в процесі імпровізації;</p> <p>виховання невимушеності;</p>
<p>Засвоєння основних понять і термінів: <i>багатоголосся</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музичні терміни і поняття (*без засвоєння термінології); • намагається користуватися музичною термінологією (у межах програмового матеріалу) (*за допомогою вчителя). 	<p>узагальнення і усвідомлення суттєвих ознак певного поняття;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі вивчення музичних термінів.</p>

Орієнтовний матеріал для сприймання:

Білоруська народна пісня, «Перепілонька»;

К.М'ясков, «Білоруський танець»;

народні танці «Молдовеняска»; «Лезгінка»;

болгарська народна пісня «Посадив я полин»;

З.Кодай, «Чардаш»;

Й.Брамс, Угорський танець №2;

молдавська народна пісня «Жайворонок»;

німецька народна музика;

польська народна музика;

єврейська народна музика;

кримсько-татарська народна музика;

пісні й танці різних народів та національних меншин України (за вибором).

Орієнтовний матеріал для виконання:

Російська народна пісня, «Во поле берёза стояла», «Вниз по матушке по Волге»; «Со вьюном я хожу»;

білоруська народна пісня, «Бульба», «Савка і Гришка»;

Г.Гусейнлі, «Курчатка»;

польська народна пісня «Жайворонок»;

«Рідній вчительці», В.Таловиря;

«День народження у мамі», О.Янушкевич;

«Перестук», А.Житкевич;

«Із чого складається світ?», «Справжній друг», Б.Савельєв;

«Сонячні краплини», С.Соснин;

«Золоте весілля», Р.Паулс;

«Мамина пісня», О.Злотник;

«Молитва», «Це моя Україна», М.Ведмедеря;

«Зернятко», Є.Карпенко;

«Сопілочко з бузини», А.Житкевич;

«Чого вчать у школі», В.Шайнський;

«Найкраще місце на землі», М.Катричко.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

Тема 2. Музика народів світу (19 год.)

Музика Прибалтики, Кавказу, Середньої Азії, країн Європи та світу.	<i>Учень:</i> <ul style="list-style-type: none">має уявлення про музику інших народів світу (*без засвоєння термінології);спостерігає за інтонаційно-образним розвитком музики;	Розвиток сприймання музики на основі слухання різних творів; емоційних реакцій у процесі знайомства з музичними творами різних народів України;
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до споріднених образів (*за допомогою вчителя); 	<p>фонематичної та музичної пам'яті;</p> <p>стимуляція асоціативного мислення;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі з вивчення музичних творів;</p> <p>формування позитивних рис характеру у процесі вивчення навчального матеріалу;</p>
Характеристика засобів виразності музики.	<ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за інтонаційно-образним розвитком музики; • намагається розрізнити і визначати основні засоби музичної виразності, музичні жанри (*за допомогою вчителя); • намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до музичних образів (*за допомогою вчителя); 	<p>розвиток музичної пам'яті;</p> <p>інтересу до вивчення засобів музичної виразності;</p> <p>стимуляція асоціативного мислення;</p> <p>уточнення назв засобів музичної виразності;</p>
Виконання пісень, які розкривають основні завдання теми.	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виразно виконувати пісні (*за підтримки вчителя); • намагається дотримуватися правил фразування і дихання під час виконання музики (*за нагадуванням вчителя); • намагається дотримуватися ансамблевого виконання музичних творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>корекція: співочої постави, співочого дихання, співвідношень звучання свого голосу з іншими;</p> <p>розвиток фонематичної та музичної пам'яті вивчення музичного матеріалу;</p>
Розвиток вокально-хорових навичок.	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виконувати елементарні правила співу (у положенні сидячи, стоячи) та гігієни голосу (*за нагадуванням вчителя); • намагається співати у два голоси (*за підтримки вчителя); • намагається використовувати засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); • намагається чітко вимовляти слова у піснях швидкого темпу (*за підтримки вчителя); 	<p>розвиток самоконтролю над використанням правильного ритмічного дихання у процесі відтворення музичного матеріалу;</p> <p>корекція: незначних логопедичних порушень спеціальними дикційно-співочими вправами;</p> <p>артикуляційних порушень та фонематичного слуху;</p> <p>співацьких навичок;</p>
Імпровізація простих мелодичних зворотів та ритмічного супроводу до пісень.	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про імпровізацію (*без засвоєння термінології); • намагається імпровізувати прості мелодичні звороти, ритмічний супровід до пісень (*за підтримки вчителя); • використовує засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання 	<p>розвиток: уваги в процесі відтворення ритмічних малюнків; темпоритмічного відчуття;</p> <p>ритмічного слуху;</p> <p>дрібною моторики кисті рук та різних груп великих м'язів;</p> <p>загальної моторики і рухових</p>

	творів (*за нагадуванням вчителя);	недоліків; творчої активності; стимулювання захопленості та зацікавленості в процесі імпровізації; виховання невимушеності;
Інтерпретація змісту прослуханих та виконаних музичних творів.	<ul style="list-style-type: none"> • намагається зрозуміти і роз'яснити зміст твору (*за допомогою вчителя); • намагається розпізнавати основні засоби музичної виразності твору (*за допомогою вчителя); • намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до музичних та літературних образів (*за допомогою вчителя); 	розвиток: уміння за суттєвими ознаками визначати жанр твору, засоби його музичної виразності; процесу мовлення на основі висловлення власної думки щодо прослуханого або виконаного твору;
Засвоєння основних понять і термінів: <i>мелодія, ритм, темп, динамічні відтінки.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музичні терміни і поняття (*без засвоєння термінології); • намагається користуватися музичною термінологією (у межах програмового матеріалу) (*за допомогою вчителя). 	узагальнення і усвідомлення суттєвих ознак певного поняття; збагачення словникового запасу на основі вивчення музичних термінів.

Орієнтовний матеріал для сприймання:

А.Хачатурян, Балет «Гаяне» (гопак);
азербайджанська народна пісня «Курчатка»;
грузинський народний танець «Лезгинка»;
Д.Гершвін, «Колискова» з опери «Поргі та Бесс»;
М.Глінка, «Венеціанська ніч»;
В.А.Моцарт, Варіації на тему французької пісні; Рондо в турецькому стилі;
С.Рахманінов, «Італійська полька»;
Д.Кабалевський, Варіації на японську народну тему;
Ф.Шопен, Мазурка ля мінор;
Я.Сібеліус, «Фінляндія»;
Д.Кабалевський, Празький концерт;
К.М'ясков, «Литовський танець», «Туркменський танець»;
латиська народна пісня «Вій, вітерець»;
литовська народна пісня «Добрий мірошник»;
естонський народний танець «Тульяк»;

А.Штогаренко, «Вірменські ескізи»;

Й.С.Бах, Прелюдії до мажор, до мінор (з I т. «Добре темперованого клавіру»); Й.Гайдн, Симфонії «Сюрприз», «Годинник» (фрагменти);

М.Глінка, «Іспанська увертюра» № 1;

Ж.Бізе, «Хабанера» з опери «Кармен»;

П.Чайковський, «Неаполітанська пісенька», «Неаполітанський танець»;

Й.С.Бах-Ш.Гуно, «Аве Марія»;

М.Сільванський, Варіації на тему української народної пісні «А вже весна»; Л.Ревуцький, «Веснянка»;

пісні й танці різних народів світу (за вибором).

Орієнтовний матеріал для виконання:

Українські народні пісні, «Пташок викликаю»; «Щебетала пташечка»; «Подольночка»; «Через наше село», Ф.Колесса; «Вийди, вийди Іванку»; «Соловєчку, сватку, сватку»; «Уже недалечко червоне яєчко»;

«Веселкова пісня», М.Ясакова, О.Янушкевич;

«Мама», Ю.Чичков;

«Писанки», Ю.Шевченко;

«В долонях рідної землі», В.Раковський;

«На зеленому горбочку», Б.Фільц;

«Літо золоте», О.Янушкевич.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

8 клас

(35 год. (1 год. на тиждень), з них 4 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
Тема: Відлуння епох у музичному	Учень(учениця) спостерігає:	формування співочої

<p>мистецтві (16 год.)</p> <p>Виявлення особливостей та відмінностей академічної і розважальної музики за їх життєвим змістом та призначенням, ролі музичного мистецтва в суспільстві в різні історичні епохи та в житті кожної людини.</p> <p>Порівняння стильових напрямів розважальної музики (<i>поп, джаз, рок, диско</i> тощо) за сферами їх емоційного впливу</p> <p>Визначення характерних рис творчості відомих композиторів минулого і сучасності. Характеристика музичної спадщини видатних</p>	<ul style="list-style-type: none"> за інтонаційно-образною драматургією (взаємодією образів проявів життя) музичних творів; <p>розпізнає:</p> <ul style="list-style-type: none"> види і жанри музики (<i>за допомогою вчителя</i>), стильові напрями в українській та зарубіжній музичній культурі за сферами їх емоційного впливу на людину (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>порівнює:</p> <ul style="list-style-type: none"> принципи композиційної будови творів різних жанрів і форм щодо відображення ними життєвих образів (<i>за допомогою вчителя</i>); особливості академічної та розважальної музики; <p>характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> основні риси творчості відомих композиторів минулого і сучасності (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>наводить приклади:</p> <ul style="list-style-type: none"> музичної спадщини видатних представників різних національних культур; <p>називає:</p> <ul style="list-style-type: none"> основні види і жанри музичного мистецтва; <p>орієнтується:</p> <ul style="list-style-type: none"> в стильових напрямках музичного мистецтва (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> реалізувати набуті знання у власній творчій діяльності (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>виразно виконує, відображаючи зміст твору:</p> <ul style="list-style-type: none"> сучасні пісні українських і зарубіжних композиторів; 	<p>постави, різних видів співочого дихання, чистоти інтонування, ансамбля, культури хорového співу;</p> <p>корекція незначних логопедичних вад спеціальними дикційно-співочими вправами, тренування мовленнєвого апарату та фонетичного слуху;</p> <p>формування чіткого відображення ритму складів на автоматизацію вимови текстів у піснях; уявлень про правила слухання-сприймання музичних творів;</p> <p>уточнення назв музичних жанрів, народних, симфонічних, естрадних інструментів; звуковимови та розуміння змісту складних понять і музичних термінів;</p> <p>- вмінь погоджувати свої дії з діями інших під час співу в ансамблі; культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, здатності сприймати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки, судження (<i>за допомогою вчителя</i>);</p> <p>- оцінки уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва (<i>за допомогою вчителя</i>), особливості його інтонаційно-образної мови, засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології– пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва; ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб; розвиток загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості</p> <p>розвиток:</p> <p>дотримання режиму за час співу</p>
---	---	---

<p>представників різних національних культур.</p> <p>Виконання композиторських та народних пісень, які розкривають основні завдання теми.</p> <p>Інтерпретація змісту прослуханих та виконаних творів щодо особливостей втілення гуманістичних ідей та життєвого змісту.</p>	<p>висловлює судження про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості втілення гуманістичних ідей та життєвого змісту в музиці <i>(за допомогою вчителя)</i>; • значення музичного мистецтва в житті людини в різні епохи <i>(за допомогою вчителя)</i>; <p>обґрунтовує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • логіку розвитку музичних явищ як відображення явищ життя <i>(за допомогою вчителя)</i> 	<p>на період мутації голосунавичок с</p> <p>співвідношення звучання свого голосу з голосом товариша, культури хорового співу; пізнавальної активності;</p> <p>фонематичної та музичної пам'яті;</p> <p>музично-слухової уваги та слухової емоційності;</p> <p>образну уяву, фантазію;</p> <p>самоконтролю над використанням правильного ритмічного дихання у процесі викладання музичного матеріалу;</p> <p>корекція: артикуляційних вад та фонематичного слуху; співацьких навичок,</p> <p>музичного слуху, слухового самоконтролю;</p> <p>уявлень про художні образи та їх відтворення у піснях, більш складних за ритмом, вокально-хоровими навичками і т. п..</p> <p>уточнення: ритмічних малюнків нескладних дитячих пісень та відтворення їх з пам'яті <i>(без супроводу)</i></p> <p>формування уявлень про настрої в музиці.</p> <p>навичок виконання музичних творів;</p> <p>уявлень про художні образи та їх відтворення у піснях, більш складних за мотивом, ритмічним малюнком, формою, будовою, звуковимови, вокально-хоровими навичками та характером.</p> <p>Стимуляція бажання вивчати музичну грамоту і теорію музики;</p> <p>відтворення художніх образів та</p>
--	---	---

		<p>їх у піснях,</p> <p>розширення художньо-культурного досвіду; ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб;</p> <p>розуміння зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини ;</p>
<p>Основні музичні поняття і терміни: засоби музичної виразності (жанр і тип, мелодія, інтонація, супровід, музична форма, лад тощо) академічна (серйозна) музика; розважальна (легка) музика, духовна (на релігійні тексти) музика; камерна музика; класична (зразкова) музика (опера, оперета, балет, мюзикл, рок-опера); стильові напрями поп, джаз, рок, диско тощо.</p>		
<p>Орієнтовний матеріал для сприймання:</p> <p>Й. С.Бах. Токката і fuga ре мінор, Л.Бетховен « Соната No14» <i>I частина</i>, Л.Ревуцький. « Симфонія No2(фінал)», Й. Штраус « Полька» , Ж.Бізе. Фрагменти з опери "Кармен", Ж.Бізе</p> <p>Р.Щедрін. «Кармен –сюїта», Б.Окуджава. «Ваша величносте, жінко», Е.Вілла Лобос « Арія з Бразильської бахіани No5», А.Шнітке « Сюїта в старовинному стилі», «Молитва» (спірічуел), Л.Армстронг. «Блюз Західної околиці», Л. і Ж. Колодуб. Фрагменти сюїти з мюзиклу “Пригоди на Місісіпі”, Ш. Дюмон. “Ні, я ні за чим не жалкую”, Д.Дассен. “Бабине літо”, П.Каас “Безі” (“Bessie”), Е.Преслі. “Все гаразд, мамо”, Дж. Леннон, П.Макартні. “Дівчина” (“TheGirl”), “Шоу має тривати” (“Theshowmustgoon”) групи “Queen”, І. Дунаєвський.</p> <p>“Місто золоте” (в обробці Б.Гребенщикова), українські народні пісні “Там, де Ятрань круто в’ється”, “Веснянка”, “Ой, у гаю при Дунаю”, В. Івасюк. “Два перстені”, “Пісня буде поміж нас” , С. Вакарчук. “Друг”.</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання:</p> <p>Л.Колодуб. “Карпатська рапсодія”, М.Дремлюга. Концерт для бандури з оркестром (1ч.), Д. Херман. “Хелло, Доллі”, “Коломийка” (“Гарбуз тріо”), А. Козлов. “Ностальгія”, як відображення явищ життя .“Історія кохання”, “Чао, бамбіно”, П. Морія. “Млин”, “Ми чемпіони” (“Wearethechampions”) групи “Queen”, “Ще одна цеглинка у стіні” (“AnotherBrickintheWall”) групи “Pink Floyd”, В.Лепін. “Візьми гітару”, В. Висоцький. “Я не люблю”, А. Богачук. “Тиша навкруги”, В. Івасюк.</p>		

“Золотоволоска”, С.Вакарчук. “911”.

Орієнтовний матеріал для виконання:

Л.Квінт. "Здрастуй, світ!", П.Майборода. “Моя стежина”, І. Шамо. “Києве мій”, Дж.Леннон, П.Макартні. “Вчора” (“Yesterday”), В. Висоцький. “Пісня про друга”, В. Івасюк. “Червона рута”.О.Антоняк. “Ода пісні”, С.Климовський. “Їхав козак за Дунай”, українська народна пісня “Засвіт встали козаченьки”, О.Янушкевич. “Веселкова пісня”, норвезька народна пісня “Чарівний смичок”, А.Житкевич. “Все це потрібно мені”, українська народна пісня “Ой на горі та й жінці жнуть”.

Варіативний матеріал для виконання:

П. Сігер. “Все ми перебором”, Б. Фільц. “Любіть Україну”, П.Майборода. “Київський вальс”, Т.Петриненко. "Господи, помилуй нас", О.Розенбаум. “Вальсбостон”.Б.Фільц. “Любимо землю свою”, І.Кириліна. “Пісенька”, В. Книш. “Запорожців слава”, українська народна пісня “Ой, на горі жита много”, українські колядки та щедрівки, М.Балема. “Ми вірні друзі”, А.Мігай. “Казковий бал”, В. Книш. “Щедрий вечір”, Н. Красоткіна. “Прекрасні звертання”.

Узагальнення теми.

Хоровий спів:

«Україна» сл. та муз. Т. Петриненка; «Ой на горі два дубки» укр. нар. п.; «Йде січове військо» сл. і муз. М. Гайворонського; «Їхав козак за Дунай» сл. і муз. С.Климовського; «Ой куплю я дачу» сл. А. Демиденка муз. О. Морозова; «Рученьки-ніженьки» (колискова) сл. М. Сомы, муз. О. Сандлера; «Коломийка» укр. н. п.; «Щедрик» обр. Леонтовича; «Ой чи є чи нема» щедрівка; «Веснянка» обр. В. Філіпенко

Слухання музики:

«Україна» сл. та муз. Т. Петриненка; «Ой роде наш красний» укр. н. п. з репертуару н. а. України Ніни Матвієнко; І симф. «Пять пісень про Україну» (II частина «Дума») комп. І. Карабиць; Варіації на тему пісні «Їхав козак за Дунай» комп. Р. Савицький; «Ой куплю я дачу» з репертуару В. Білоножка; тріо Мареничів «Ой під вишнею»; «Коломийка» комп. М. Колесса; «Коліскова» комп. Я. Степовий; «Щедрик» обр. Леонтовича; ф-ний цикл «Колядки і щедрівки» комп. В. Барвінський; симф. сюїта «Веснянки» комп. М. Вериківський;

Тема: Музика в діалозі з сучасністю

(19 год.)

Учень

спостерігає:

- за побутуванням різних

формування:

вмінь та навиків до самостійної

<p>Узагальнення поняття про основні види, <i>засоби музичної виразності</i>, стилі і жанри музики та сферу їх емоційного впливу на людину на прикладі творчості найвизначніших представників світової музичної культури.</p> <p>Порівняння творів визначних композиторів</p> <p>представників різних національних культур щодо специфіки відображення життя народу та їх побутування в сучасному суспільстві.</p> <p>Визначення характерних рис творчості провідних представників світової музичної культури, характеристика їх творчої спадщини. <i>(за допомогою)</i></p> <p>Виявлення особливостей втілення образу світу в музичному мистецтві.</p> <p>Виконання композиторських та народних пісень, які розкривають основні завдання теми.</p> <p>Розвиток вокально-хорових навичок з урахуванням вікових та <i>психофізичних особливостей учнів (урахування на період мутації)</i></p> <p>Інтерпретація змісту прослуханих та виконаних творів щодо їх місця і ролі в житті сучасної людини.</p> <p>Закріплення основних музичних понять і термінів.</p>	<p>видів і жанрів музики в житті людини і суспільства;</p> <p>розпізнає:</p> <ul style="list-style-type: none"> різні форми музичного втілення художньої картини світу <i>(за допомогою вчителя);</i> <p>порівнює:</p> <ul style="list-style-type: none"> зразки творів різних національних культур як відображення життя народу <i>(за допомогою вчителя)</i> <p>характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> музичне мистецтво як складову культури людства <i>(за допомогою вчителя);</i> наводить приклади найвизначніших творів світової музичної спадщини; <p>називає:</p> <ul style="list-style-type: none"> провідних представників світової музичної культури; <p>визначає:</p> <ul style="list-style-type: none"> види, стилі і жанри музичної творчості щодо специфіки відображення ними життєвого змісту <i>(за допомогою вчителя);</i> <p>висловлює судження про:</p> <ul style="list-style-type: none"> значення музики в житті людини та суспільства; особливості втілення образу світу в музичному мистецтві <p>застосовує:</p> <ul style="list-style-type: none"> набуті знання у власній культуротворчій діяльності; <p>виконує:</p> <ul style="list-style-type: none"> сучасні пісні українських та зарубіжних 	<p>організації слухової уваги психологічної установки на позитивне і активне слухання–сприймання музики;</p> <p>бажання художньо–емоційно виконувати пісні, співати їх самостійно та разом з однолітками.</p> <p>розвиток:</p> <p>пом’якшення негативних поведінкових проявів в процесі підготовки та самого слухання сприймання музики.</p> <p>активізація позитивних емоційних реакцій на музику;</p> <p>слухової пам’яті і досвіду слухового сприймання музичних творів більш складних за ритмом, мотивом, різними видами дихання, звуковимовою, характером і будовою; асоціативних зв’язків між змістом музичних творів і знайомими дитині життєвими ситуаціями прослуханої музики.</p> <p><i>Розвиток самоконтролю над використанням правильного дихання;</i></p> <p>емоційної сфери, різних почуттів до персонажів та подій, що відбуваються в музичному творі;</p> <p>творчих здібностей;</p> <p>виховання :</p> <p>толерантного ставлення одне до одного під час музичного заняття;</p> <p>ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб;</p> <p>розуміння зв’язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним</p>
---	---	---

<p>Усвідомлення значення музичного мистецтва в сучасному суспільстві як складової культури людства.</p>	<p>композиторів, народні пісні;</p> <p>уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • висловлювати власну естетичну оцінку явищам музичної культури минулого і сучасності (за допомогою вчителя); <p>аргументує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • емоційно ціннісне ставлення до музичних творів у процесі їх інтерпретації, використовуючи відповідну термінологію; <p>обґрунтовує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • власну думку щодо соціокультурного значення музичного мистецтва (за допомогою вчителя); <p>виявляє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність до використання набутих предметних компетенцій у процесі творчої самореалізації. 	<p>середовищем життєдіяльності людини .</p>
---	--	---

Основні поняття і терміни : *Засоби виразності (темп, ритм), назви музичних інструментів, їх види (духові, струнні, клавішні, ударні), стилі і жанри музики.*

Орієнтовний матеріал для сприймання:

Дж. Верді. Пісенька Герцога та фінал опери “Ріголетто”, Р. Вагнер. “Політвалькірій” з опери “Валькірія”, С.Прокоф’єв. “Танець дівчат з ліліями”, “Монтеккі і Капулетті” з балету “Ромео і Джульєтта”, М.РимськийКорсаков. Симфонічна сюїта “Шехерезада”, Л. Грабовський. Симфонічн іфрески (фрагмент), Дж. Гершвін. Рапсодія в шлюзових тонах ,І.Кальман. Фрагмент з оперети“Фіалка Монмартра”, І.Дунаєвський. "Пісня про Одесу" та сцена з оперети "Біла акація", В. Сильвестров. “Кітч музика”, Л.Бетховен. Соната No8 “Патетична” (1ч.), “Елізі”, Симфонія No9(фінал), М.Лисенко. Вальс, “Безмежне поле”, Кантата “Б’ют в пороги”, П.Чайковський Концерт No1 (1ч.), романс "Серед шумного балу", симфонія Nob (фінал), Є.Станкович. Триптих для скрипки і фортепіано «На верховині», фрагмент з балету “Ольга”, фолк опера “Цвіт папороті” (фрагменти).

Варіативний матеріал для сприймання:

Ш.Гуно. Куплети Мефістофеля з опери “Фауст”, К.Дебюссі.
“Місячне сяйво”, Ф.Ліст. Ноктюрн “Мрії кохання”,
“Мефістовальс”, Й.С.Бах.

Бранденбурзький концерт (уривки), Арія з оркестрової сюїти
№3, М.Мусоргський. Фрагменти з опери “Борис Годунов”,
Б.Лятошинський. Хори “По небу крадеться луна”, “Тече вода в
синє море”, Г.Майборода. “Неначе сон” (Елегія пам’яті Лисенка)

Орієнтовний матеріал для виконання:

Б.Окуджава.. "Надії маленький оркестрик", М.Катричко.
“Хуртовина”, І.Білозір. "Ласкавопросимо", українська народна
пісня "Чом ти не прийшов", “Місто золоте” (в обробці Б.
Гребенщикова), К.. Молчанов. “Журавлина пісня”, О.Злотник.
“Родина”, І. Карабиць. “Пісня на добро”.

Варіативний матеріал для виконання:

А. Пашкевич. "Мамина вишня", О.Білаш. “Два кольори”, І.
Поклад. “Сиваластівка”, Б.Фільц. “Ой, на Купала купавочка”,
О.Білаш. "Ясени", І. Шамо. “Три поради”, В. Івасюк. “Пісня
протебе”. Б.Фільц. “На зеленому горбочку”, Т.Попатенко. “Шпак
на чужині”, українська народна пісня “Ой, при лужку, при
лужку”, М. Балема. “Ой там, на вигоні”, З Майстрова. “Я
малюю море”, Г.Гладков-Югін. “Про картини”, українська
народна пісня “Ой, ходила дівчина бережком”.

Узагальнення теми

Хоровий спів:

А. Пашкевич. "Мамина вишня", О.Білаш. “Два кольори”, І.
Поклад. “Сива ластівка”, Б.Фільц. “Ой, на Купала купавочка”,
О.Білаш. "Ясени", ; «Вечірня елегія» сл. М. Луківа, муз. О.
Бейліна; «Біла казка» сл. М. Ясакової, муз. О. Янушкевич;
«Мамина вишня» сл. Дм. Луценка, муз. А. Пашкевича; «Надії
маленький оркестрик» муз. і сл. Б. Окуджави; «Гей ви,
козаченьки» сл. Крищенко, муз. Г. Татарченка; «Звуки музики»
муз. Р. Роджерса; «Кольорові сни» муз. М. Дунаєвського з к-му
«Мері Поппінс, до побачення»; «Шкільний корабель» муз.
Струве.

Слухання:

«Мамина вишня» з репертуару Черкаського нар. хору; «Романс»
комп. Я. Степовий; «Романс» комп. Л. Ревуцький; «Вальс»
комп. і виконавець Жак Брель; «Рапсодія в стилі блюз» комп.
Дж. Гершвін; рондо з «Маленької нічної музики» комп. В. А.
Моцарт; «Я-козачка твоя» сл. Н. Галковської, муз. М.
Збарацького із репертуару нар. арт. України Раїси Кириченко;
уривки з к-му «Звуки музики»; уривки з к-му «Мері Поппінс, до
побачення» (пісня «Кольорові сни»); «Хай буде так» з
репертуару Дж. Леннона, П. Маккартні.

Музична грамота і практичні навички з сольфеджіо:

Поняття про двох-, трьох-, чотиридольний розмір. Знаки продовження тривалості звуку (фермата, ліга, крапка біля ноти праворуч). Запис нот на нотоносці. Куплетна форма, одночастинна, двочастинна, тричастинна, варіаційна, рондо. Підголоски, канон, поліфонія. Розпізнання на слух мінорні і мажорні тризвуки. Вчити учнів використовувати набуті знання у практичному хоровому співі (відповідно до можливостей учня та при допомозі вчителя).

Навчальні досягнення учнів на кінець року:

- інтерпретувати зміст музичних творів, зокрема у їх взаємозв'язках з іншими видами мистецтва; передавати враження від музики вербальними, художніми засобами, засобами ритмопластики та театралізації;
- дотримувати режим збереження голосу під час мутації, раціонально розподіляти голосовий апарат у процесі співу, застосовувати набуті вокально-хорові навички;
- виконувати пісні серед однолітків, у родині з рухами та ритмічним акомпанементом;
- розуміти зв'язок музики з іншими видами мистецтва, застосовувати міжпредметні компетентності у процесі художньо-творчої діяльності;
- проявляти допитливість у процесі пізнання музики, використовувати різні друковані джерела інформації про музичне мистецтво у навчально-пізнавальній та соціокультурній діяльності.

Освітня галузь «Мистецтво» «Образотворче мистецтво»

Метою предмета «Образотворче мистецтво» є: особистісний розвиток здобувачів освіти на основі досягнення освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвиткової (сенсорний, інтелектуальний, емоційний розвиток) цілей.

Зміст курсу реалізується в процесі опанування художньо-естетичних знань, сприймання й розуміння, репродукування художніх образів та оволодіння графічно-практичними вміннями й навичками за обов'язкової спрямованості навчального процесу.

Головні завдання викладання образотворчого мистецтва:

- Збагачення знань і уявлень про види та жанри образотворчого мистецтва, його роль у житті людей; ознайомлення здобувачів освіти із кращими творами декоративно-ужиткового та народного мистецтва, живопису, скульптури, архітектури, графіки.
- Активізація, корекція і спеціальна спрямованість пізнавальної діяльності здобувачів освіти шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку вмінь: розпізнавати й визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, колір, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й у творах мистецтва; аналізувати, порівнювати (виявляти подібність і відмінність) предмети та явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати результати.
- Розвиток адекватності проявів емоційних реакцій у процесі сприймання творів образотворчого мистецтва; стимулювання свідомого емоційно-

ціннісного ставлення до естетичних явищ дійсності й мистецтва; розвиток усвідомленості, відповідності та самостійності оцінних суджень, інтересу до художньої творчої діяльності; здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів.

- Формування елементарних навичок декоративного малювання, малювання з натури, з пам'яті, за уявою та уміння застосовувати їх в навчальній, трудовій та суспільно корисній діяльності.
- Виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток елементів сенсорної культури (чуття кольору, форми, ритму, симетрії, пропорції, розмірів тощо).
- Збагачення, уточнення й активізація словникового запасу за рахунок спеціальної лексики, удосконалення фразового мовлення..
- Виховання в школярів основних моральних якостей особистості, працелюбності, охайності, наполегливості, уміння працювати самостійно й у колективі.

Для вирішення цих завдань у програмі передбачено такі змістові лінії: декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди про образотворче мистецтво.

Малювання з натури. Змістом уроків малювання з натури є зображення різноманітних предметів, дібраних з урахуванням графічних можливостей здобувачів освіти.

Обов'язково передуює вивчення зображуваного предмета: визначення його форми, конструкції, розміру складників, їх кольору та взаєморозташування. Важливо виробити в учнів потребу порівнювати свій малюнок із натурою і окремі деталі малюнка між собою. Істотне значення для цього має розвиток у школярів уміння застосовувати середню (осьову) лінію, а також користуватися допоміжними (додатковими) лініями для перевірки правильності малюнка.

Декоративне малювання. Змістом уроків декоративного малювання є складання різних візерунків, призначених для прикраси предметів ужитку, а також оформлення святкових листівок, плакатів, запрошень тощо.

Паралельно з практичною роботою на уроках декоративного малювання здобувачі освіти ознайомлюються зі зразками народного декоративно-ужиткового мистецтва. Демонстрація творів народних майстрів дозволяє дітям зрозуміти красу виробів і доцільність використання їх у побуті. Під час занять школярі отримують відомості про застосування візерунків на тканинах, килимах, шпалерах, посуді, іграшках, ознайомлюються з художнім різьбленням по дереву і кістці, склом, керамікою та іншими виробами - предметами побуту.

Завдання з декоративного малювання: складання візерунків за готовими зразками, за поданою схемою, з поданих елементів, самостійне складання візерунків.

Малювання за темою. Змістом уроків тематичного малювання є зображення предметів і явищ навколишнього світу та ілюстрація уривків із літературних творів.

Корекційно-виховні завдання уроків тематичного малювання вирішуватимуться значно ефективніше, якщо перед практичною роботою школярів проводити відповідну підготовчу роботу. Необхідно запропонувати школярам визначити сюжет, назвати й усно описати об'єкти зображення, розповісти, як, де й у якій послідовності їх намалювати. Для точнішої передачі предметів на малюнку доцільно використовувати, за можливості, реальні об'єкти, а для чіткішого розташування елементів малюнка на аркуші паперу слід активізувати комбінаторну діяльність здобувачів освіти із моделями та макетами. З метою збагачення зорових уявлень школярів доцільно використовувати книжкові ілюстрації, плакати, листівки.

Бесіди про образотворче мистецтво. Метою бесіди про образотворче мистецтво є вироблення в здобувачів освіти умінь визначати сюжет, розуміти зміст твору та його головну думку, а також усвідомлювати деякі, доступні для осмислення, засоби художньої виразності. Розуміння художнього образу має спиратися на створення емоційного контакту з твором, на вдосконалення навичок аналітико-

синтетичної діяльності, а також на збагачення емоційно-особистісного досвіду школяра з урахуванням виховних, освітніх та коригувальних аспектів, закладених у самому змісті мистецтва.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Тематична структура програми

Клас	Тематика курсу	Тема	Кількість годин	Резервний час
5-й клас	У майстернях художників	Декоративне малювання.	8	3
		Малювання з натури.	9	
		Тематичне малювання.	9	
		Бесіди з образотворчого мистецтва.	6	
6-й клас	Мій мальовничий рідний край	Декоративне малювання.	8	3
		Малювання з натури.	1	
		Тематичне малювання.	1	
		Бесіди з образотворчого мистецтва.	8 5	
7-й клас	Світ почуттів у мистецтві	Декоративне малювання.	8	3
		Малювання з натури.	1	
		Тематичне малювання.	0	
		Бесіди з образотворчого мистецтва.	8 6	
8-й клас	Чарівна сила мистецтва. Художній образ	Декоративне малювання.	8	3
		Малювання з натури.	9	
		Тематичне малювання.	9	
		Бесіди з образотворчого мистецтва.	6	

5-й клас
у майстернях художників
35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8
2	Малювання з натури	9
3	Тематичне малювання	9
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	6
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
-----------------------------	---	--

<p>Декоративне малювання У майстернях народних майстрів. Національні особливості мистецтва народів, що населяють Україну. Вибір формату, виявлення головного та другорядного під час створення декоративної композиції. Колективне оформлення вітальної листівки. Народна іграшка. Розширення уявлень про особливості декоративного образу тварин. Декорування глиняної іграшки. Збагачення об'ємної форми декором. Ознайомлення з народним мистецтвом настінного розпису в Україні. Розпис пензлем способом “примокування”. Декоративні образи Петриківки. Створення сюжетно-декоративної композиції за мотивами петриківського розпису. Розробка ескізу оголошення, стінної газети, плакату, емблеми тощо (за вибором). Створення сюжетно-декоративної композиції до Великодніх свят.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Польові квіти”, “Вітальна листівка вчителям та вихователям на честь професійного свята”, “Дивні тварини”, “Чудо-звіри”, “Дивовижні баранці, коники і птахи”, “Українська хата – справжнє диво”, “Чарівний світ Петриківки”, “Стіни в квітах, пічка квітне. Де цвітіння це привітне? Знають це старі й малі – в Петриківці, у селі...”, “Запрошуємо до свята”, “Верба красна розцвітає, про Великдень сповіщає...” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): - гуаш, акварель, туш, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи кольоровий папір тощо; - розпис, “примокування”, інші графічні, живописні й змішані</p>	<p>Учень (учениця): виявляє позитивний інтерес до декоративно-прикладного мистецтва; розпізнає: твори декоративно-ужиткового мистецтва; предмети з різним орнаментом та призначенням; рукописні й друковані букви та шрифти (елементи декоративно-оформлювальної графіки); знає (*на елементарному рівні): види декоративно-прикладного мистецтва (вишивка, витинанка, кераміка, різьблення); порядок утворення візерунків і орнаментів; матеріали та інструменти для декоративного розпису; має уявлення (*без засвоєння термінології) про: особливості та художні засоби виразності декоративно-прикладного мистецтва; засоби виразності петриківського розпису; засоби виразності народного мистецтва настінного розпису; декоративну композицію; основні види декоративних композиційних схем; аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя) види орнаментів, колір і поєднання з формою предметів; уміє (*робить спроби за допомогою вчителя): виконувати орнаменти, декоративні композиції з геометричних і рослинних елементів у стрічці, квадраті, крузі, застосовуючи осьові лінії; створювати орнамент на основі рапорту (аплікація, витинанка тощо); дотримуватися певної послідовності в процесі виконання декоративної композиції; вибирати гармонійно поєднані кольори для певного символічного мотиву; акуратно замальовувати елементи візерунка, дотримуючись контуру зображення; добирати відповідні за шрифтом букви для передачі різного</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: вільно орієнтуватися на площині аркуша паперу; регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення; свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративної композиції; розвивати: перцептивні дії; цілеспрямованість зорово-просторового сприймання, зосередження уваги на характерних особливостях предмету чи об'єкта; тактильні відчуття на основі аналізу фактури поверхні предмета навпомацки; чуття кольору, пропорційності, гармонії ритму; дрібну моторику та пластику рук; графічні дії на основі формування навичок розпису пензлем (олівцем, крейдою) у процесі виконання декоративної (сюжетно-декоративної, декоративно-оформлювальної) композиції в різних техніках. Пізнавальний розвиток вчити: характеризувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби; визначати етапи виконання декоративно-образотворчих завдань; контролювати власні практичні дії та оцінювати результати; висловлювати найпростіші судження про діяльність народних майстрів; збагачувати уявлення про: принципи декоративного мистецтва (повторення, чергування, симетрію, стилізацію); елементарні виражальні можливості декоративної композиції; розвивати:</p>
--	--	---

<p>техніки.</p>	<p>характеру слів-образів; дотримується правил техніки безпеки під час роботи з різними художніми матеріалами та інструментами.</p>	<p>пізнавальний інтерес в процесі сприймання творів декоративно-прикладного мистецтва з опорою на попередній досвід; наочно-образного мислення на основі аналізу структури візерунка, порівняння елементів орнаменту між собою за формою, кольором, розташуванням; уміння обґрунтовувати оцінку результатів образотворчої діяльності, мотивувати оцінку істотними ознаками. Мовленнєвий розвиток розвивати: виразну функцію мовлення на основі характеристики змісту і виразних засобів декоративної композиції; плануючу (шляхом називання плану майбутніх дій), супроводжуючу (шляхом називання послідовності дій, що виконуються) та регулюючу (розуміння інструкцій, виконання словесних вказівок, прийняття вербальної допомоги) функцій мовлення. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: інтерес до виробів декоративно-ужиткового мистецтва та естетичну потребу у спілкуванні з ним; емоційно-особистісне ставлення до твору декоративно-прикладного мистецтва, який аналізується; організаційні уміння і навички в образотворчо-практичній діяльності; самостійність у процесі виконання різних образотворчих завдань. Сенсомоторний розвиток вчити: наслідувати дії вчителя; вільно орієнтуватися на площині аркуша паперу; узгоджувати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань зображення з природи; свідомо користуватися основними художніми матеріалами і техніками під час малювання з природи;</p>
<p>МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ У майстернях графіка та живописця. Матеріали, інструменти та обладнання графіка та живописця. Передавання будови та форми зображуваних об'єктів та предметів графічними засобами. Розширення уявлень про симетричну форму та роль вісі симетрії в її побудові.</p>	<p>Учень (учениця): виявляє позитивний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; знає (*має елементарні уявлення): виражальні можливості форми (елементарні пропорції, узгодженість основної форми та деталей); способи одержання основних і похідних кольорів, їх відтінків;</p>	

У гостях у майстра натюрморту. Ознайомлення з класичним та сучасним натюрмортом у порівнянні. Імпровізації у створенні натюрморту.

Формування відчуття кольору шляхом змішування основних та отримання похідних кольорів та відтінків.

Використання виражальних можливостей силуетної форми. Ознайомлення з поняттям “кольоровий контраст”.

Насиченість силуетної форми деталями, фактурою.

Асоціативність та образність природних форм у поєднанні з технікою виконання. Передача будови різних природних форм. У гостях у художника-анімаліста. Розширення уявлень про пропорції тварин.

Відтворення особливостей зовнішнього вигляду тварин під час малювання. Визначення характерних особливостей та пропорцій основної форми та частин.

Малювання тварин у русі в різних графічних техніках на основі спостереження за їх поведінкою в природі.

Розширення уявлень про пропорції людської постаті.

Відтворення особливостей зовнішнього вигляду та емоційного стану людини під час малювання.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):

“Осені духмяні подарунки”, “Веселий урожай”, “Лиш айстра у саду цвіте...”, “Симетричні форми”, “Танок метеликів”, “Квіти у вазі”, “Садовий інструмент”, “Коробка з тортом, перев'язана стрічкою”, “На кухонному столі”, “Святковий подарунок”, “Дерева у лісі”, “Вербові котики”, “Плакучі верби, чом вас так назвали?”, “Біля дороги яблуна цвіте...”, “Хто живе у ставку?”, “У пташиному заповіднику”, “Летіла зозуля з яру на долину...”, “Світ тварин”, “Весела дівчинка”, “Сумний невдаха” тощо.

виражальні особливості різних художніх матеріалів, що застосовуються в образотворчому мистецтві; способи силуетно-площинного зображення квітів та дерев; способи зображення елементарної будови тварин, людини; поняття симетричної форми та осі симетрії; має уявлення (*на елементарному рівні) про: художні засоби виразності у графіці; анімалістичний жанр у живопису; роль композиції у натюрморті; розпізнає настрій, емоційний стан певного художнього образу; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя): основні особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; характерні особливості природних форм та явищ: форму, колір, величину складових частин тощо; головні та другорядні складові частини зображуваних предметів і об'єктів; власний малюнок з об'єктом зображення та елементи зображення між собою; уміє (*робить спроби під контролем вчителя на елементарному рівні): визначати послідовність виконання художньо-образотворчих завдань, контролювати власні практичні дії; зображати предмети різної форми у нескладному просторовому положенні; елементарно передавати в малюнку будову, об'єм, пропорції (співвідношення довжини та ширини, частин і цілого), кольори зображуваних предметів; застосовувати осьову (середню) лінію під час малювання предметів симетричної форми; посилено зображувати природні форми у статиці та русі; створювати художній образ доступними художніми

розвивати: тактильне сприймання на основі формування перцептивних дій (умінь обстежувати предмети та об'єкти за формою, забарвленням, розміром, розташуванням у просторі); узагальненість, вибірковість, структурність та осмисленість зорово-просторового сприймання на основі визначення й узагальнення головних ознак зображуваних предметів, диференціації їх із несуттєвими; цілісність кольоросприймання; правильність, свідомість й узгодженість графічних й живописних навичок. Пізнавальний розвиток вчити: аналізувати та порівнювати головні та другорядні складові частини наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; порівнювати продукти образотворчої діяльності з об'єктами та предметами зображення; контролювати власні практичні дії, оцінювати результати, мотивувати оцінку істотними ознаками; збагачувати уявлення про: елементарні особливості будови птахів, тварин, людини; відображення їх характерних особливостей, пропорцій основної форми та частин на площині. розвивати: наочно-образне мислення на основі аналізу головних та другорядних ознак предметів і явищ за формою, розміром, кольором, порівняння малюнків з натурою або зразком; мисленнєві операції аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, планування на основі встановлення функціональних зв'язків між складниками зображуваних предметів та об'єктів. Мовленнєвий розвиток

<p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель, білий, кольоровий папір тощо; гратографія, кляксографія, техніка набризку, монотипія, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>техніками і прийомами. дотримується (*під контролем учителя) правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	<p>розвивати комунікативні функції мовлення (розвиток діалогічного мовлення з використанням мовленнєвих засобів комунікації, розвиток монологічного мовлення – аналіз зразка, розповідь про етапи виконання малюнку з природи тощо). Особистісно-естетичний розвиток розвивати: відчуття захоплення прекрасним і дбайливого ставлення до нього; емоційно-особистісне ставлення до багатства форм і барв в оточуючому світі та творах мистецтва.</p>
<p>Тематичне малювання У гостях у художника-пейзажиста. Аналіз та порівняння настрою природи у творах мистецтва. Художньо-образна характеристика розмаїття кольорової природної гами. Поняття про лінію горизонту. Ознайомлення зі способами взаєморозташування зображених об'єктів відносно одне одного (ближче – більше, далі – менше). Розширення уявлень про техніку “гратографія”. Розширення уявлень про цілісність композиції. Виявлення головного в композиції розміром, кольором, тоном. Створення статичної композиції. Виконання пейзажу в теплих кольорах. Передача плановості простору. Поняття про динаміку. Засоби побудови динамічної композиції із зображенням фігур у русі. Контрастне відображення характерів героїв сюжету (добрий – злий, грізний тощо). Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Це листя трепетне на полі голубому...”, “Перед грозою”, (“Пізня осінь. Дощ”), “Чудовий Дніпро”, “Вулиця рідного міста (села)”, “Снігопад”, “Різдвяна ніч”, “Я ладнаю годівнички для</p>	<p>Учень (учениця): виявляє позитивний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; знає (*має уявлення на елементарному рівні): художні засоби виразності живопису; різновиди композиції (статична, динамічна); засоби відтворення в композиціях краси об'єктів та предметів через форму, композиційний центр, вибір точки зору; способи взаєморозташування зображених об'єктів відносно одне одного, про лінію горизонту; особливості будови та зовнішнього вигляду дерев, птахів, тварин, людини тощо; основні художні матеріали та техніки; має уявлення (*на елементарному рівні)про: цілісність композиції; пейзажний жанр у живопису; композицію у статиці; гармонію кольорів у живопису; відображення емоційного стану сюжету засобами кольорового рішення; називає та аналізує (*за допомогою вчителя): відтінки кольорів та кольорові поєднання; сюжет зображення, дотримуючись певної послідовності; уміє (*робить спроби під</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: вільно орієнтуватися на площині аркуша паперу; координувати рухи пальців і кисті руки під час виконання практичних завдань; врівноважено виконувати малюнок на площині різними техніками; розвивати: просторові уявлення; цілісність, осмисленість, усвідомленість, узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за змінами стану природи, за виразністю форм і рухів тварин (звірів, птахів, комах) та людини; спостережливості на основі викликання образів об'єктів і предметів, що пригадуються у процесі обговорення сюжету; відчуття кольорової гами та кольорового контрасту, пропорційності, гармонійного заповнення площини аркуша зображенням предметів та об'єктів; зорово-рухову та моторно-рухову координації. Пізнавальний розвиток вчити: аналізувати основні образотворчі засоби; визначати етапи виконання художньо-образотворчих завдань; контролювати власні</p>

<p>горобчика й синички”, “Зимовий (весняний) пейзаж”, “Вікно та пейзаж за ним”, “Вербна неділя”, “У густому лісі”, “У травні праця на полях, на городах, у садках”, “У гостях у казки”, “Ілюстрація до літературного твору” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, крейди, гуаш, акварель, пастель тощо; акварель “по-сухому”, “по-вологому”, “мазками”, графічна техніка набризку, монолінія, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>контролем учителя на елементарному рівні): відтворювати задум сюжетної композиції (ілюстрації), використовуючи різні техніки; виражати власні спостереження в малюнку; передавати характер будови, розмір зображуваних предметів, розташовувати предмети щодо один одного (близько/далеко, загорожування, зменшування); посильно зображувати природні форми у статиці та динаміці; посильно відображати емоційний стан явищ природи засобами живопису; посильно відображати емоційний стан персонажів літературного твору; виконувати живописні роботи акварельними фарбами в техніках по-сухому, по-вологому, мазками; дотримується (*під контролем учителя): певної послідовності під час створення виразного тематичного образу; доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створюваного образу.</p>	<p>практичні дії; оцінювати результати власної роботи; збагачувати уявлення і поняття про різні форми навколишнього світу, зв'язок основних частин і деталей загальної форми зображуваних об'єктів, кольорне рішення виразної композиції, емоційний настрій сюжету; розвивати: елементи творчої уяви і фантазії; емоційно-образну пам'ять на основі запам'ятовування образів конкретних предметів, явищ, їх властивостей та відношень; наочно-образного мислення на ґрунті виділення та узагальнення істотних ознак природних форм і явищ у статиці та динаміці, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, абстрагування суттєвих ознак від несуттєвих; уміння композиційно розташовувати зображення в сюжетному малюнку, відтворювати задум; уміння передавати емоційний настрій через малюнок. Мовленнєвий розвиток вчити: описувати сюжет за основними ознаками; розповідати про етапи виконання художньо-образотворчих завдань та результати власної роботи. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: позитивне ставлення до художньо-образотворчої діяльності; самостійність у процесі виконання різних образотворчих завдань.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p> <p>Орієнтовні теми(на вибір): “У гостях у народних майстрів”</p>	<p>Учень (учениця): намагається посильно виразити власні почуття та естетичні переживання до проявів прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; мотивує емоційно-особистісне</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість, узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за станом природи, виразністю форм</p>

(національні особливості мистецтва народів, що населяють Україну). Матеріали для бесіди: зразки народних іграшок, твори майстрів декоративно-прикладного мистецтва, вишивка, кераміка тощо.

“Традиційний вид українського декоративно-прикладного мистецтва – Петриківський розпис”. Орієнтовні твори: В. Гуз “Таріль, баклага”, В. Глушенко “Півень у квітах”, П. Павленко “Букет”, Н. Білокінь “Дві молодичі”, Т. Пата “Огірки”.

“Майстерня живописця та графіка” (засоби художньої виразності в живописі й графіці. Які бувають художники, де вони працюють. Художні матеріали живописця, графіка, різні техніки). Орієнтовні твори: В. Пузирков “Золотистий ранок”, Д. Добровольський “Вечір на морі”, Н. Косницька “Марево”, О. Фіщенко “Мрія”, Г. Нарбут “Українська абетка”, гравюри В. Касіяна.

“Класичний і сучасний натюрморт”. Орієнтовні твори: О. Навроцький “Натюрморт”, О. Шовкуненко “Натюрморт з кавуном”, І. Грабар “Груші”, М. Сар’ян “Квіти і плоди”, І. Хруцький “Натюрморт”, К. Білокур “Сніданок”, “Квіти з горіхами”.

“Анімалістичний жанр образотворчого мистецтва. Орієнтовні твори: В. Смірін “Байбаки”, “Степова лисиця корсак”, В. Ватагін “Тигр амурськи», “Слон”, Б. Майєр “Ведмеді”, В. Матвієнко “Котик”, М. Приймаченко “Дика овечка”.

“Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва” (особливості вираження художнього образу засобами кольору, простору й освітлення). Орієнтовні твори: І. Шишкін “Полудень”, А. Куїнджі “Місячна ніч на Дніпрі”, “Вечір на Україні”, І. Левітан “Місячна ніч”, І. Марчук “Зимовий ранок”.

ставлення (*одною) декількома істотними ознаками; розпізнає та характеризує (*під контролем учителя): художні засоби виразності живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва; окремі твори образотворчого мистецтва; аналізує та порівнює (*робить спроби): основні художні засоби, техніки та матеріали в різних видах образотворчого мистецтва; зображення предметів та об’єктів, їх форму, забарвлення, розмір; колорит і створений настрій творів; образи, створені художником з реальними образами (природними формами); відповідає на питання, пов’язані з аналізом художнього твору; встановлює (*за допомогою вчителя) логічні зв’язки між зображеними явищами й об’єктами, усвідомлює суттєву залежність між ними; має уявлення (*на елементарному рівні) про: значення роботи художників, які працюють у різних видах мистецтва; призначення образотворчого мистецтва у житті людей, суспільства; уміє (*намагається): вербально передавати зміст творів образотворчого мистецтва; визначити деякі виражальні засоби художніх творів (колірне рішення, композиційний лад, емоційний стан героїв тощо); бережливо ставиться до творів образотворчого мистецтва.

предметів і об’єктів оточуючої дійсності, рухів тварин, птахів, людини; чуття кольорової гармонії й відповідності кольорової гами образному вирішенню задуму художника.

Пізнавальний розвиток

вчити:

висловлювати найпростіші судження про зміст та виражальні засоби творів образотворчого мистецтва, специфіку професії художників, які працюють у різних видах мистецтва.

класифікувати основні види і жанри образотворчого мистецтва;

розвивати:

емоційно-образну пам’ять, творчу уяву;

пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня;

усвідомленість, критичність та самостійність мислення на основі аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення суттєвих ознак предметів і об’єктів, встановлення логічних зв’язків, оцінки сприйнятого матеріалу; уміння висловлювати свої враження і почуття в спостережуваних явищах та творах мистецтва, мотивувати їх суттєвими ознаками.

Мовленнєвий розвиток розвивати комунікативні уміння на основі:

збагачення словникового запасу,

виконання завдань, які потребують самостійного вживання вивчених термінів, складання за допомогою вчителя речень описового та пояснювального змісту.

Особистісно-естетичний розвиток

розвивати:

естетичні почуття;

адекватність емоційно-особистісного ставлення до

<p>“Барви осені”. Орієнтовні твори: І. Левітан “Золота осінь”, О. Кульчицька “Парк восени”, С. Шишко “Осінь”, “Листопад”, І. С. Остроухов “Золота осінь”. “Зимовий настрій”. Орієнтовні твори: С. Шишко “Парк взимку”, О. Грибов “Зимовий вид з вікна”, С. Адамович “Зимовий пейзаж”.</p> <p>“Весняні мотиви в картинах художників” (порівняння картин із зображенням ранньої та пізньої весни). Орієнтовні твори: К. Костанді “Рання весна” І. Левітан “Березень”, “Велика вода”, І. Труш “Гагілка”, О. Саврасов “Граки прилетіли”, С. Шишко “Весною над Дніпром”, О. Шовкуненко “Весна”.</p>	<p>творів образотворчого мистецтва.</p>
--	---

6-й клас
 мій мальовничий рідний край
 35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8
2	Малювання з натури	11
3	Тематичне малювання	8
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	5
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
<p>Декоративне малювання</p> <p>Розширення уявлень про засоби художньої виразності у декоративно-прикладному мистецтві. Створення елементів орнаменту для рушника, сорочки на основі традиційних елементів народної вишивки.</p> <p>Різноманітність форм українського традиційного посуду (куманець, макітра, глечик, горнятко тощо).</p> <p>Декорування розписом посуду за українськими мотивами.</p> <p>Створення сітчастого орнаменту шляхом стилізації природних форм. Кольорова гармонія орнаменту.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>виявляє стійкий позитивний інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, конкретних народних художніх промислів України та прийомів роботи народних майстрів;</p> <p>розпізнає та характеризує (*під керівництвом учителя): види декоративно-ужиткового мистецтва (розпис, кераміка, народна іграшка тощо); декоративні композиції, види візерунків та орнаментів і прийоми стилізації; символи в українських творах</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити:</p> <p>регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення;</p> <p>свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративної композиції;</p> <p>розвивати:</p> <p>цілеспрямованість зорово-просторового сприймання, зосередження уваги на характерних особливостях декоративного предмету чи</p>

Створення сюжетно-декоративної композиції з використанням оберегових символів витинанки. Ознайомлення з українським національним костюмом. Узгодженість декору з основною формою та деталями. Виконання замальовок українського національного костюма Чарівний світ писанки. Створення елементів орнаментів, традиційних для писанкарства. Створення декоративної композиції з декоративно перероблених природних форм.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):

“Диво рушника”, “Вишиване вбрання”, “Візерунок на сорочці”, “Два кольори мої, два кольори, оба на полотні, в душі моїй оба...”, “У майстерні кераміста”, “Що робить посуд гарним”, “Пташка на калині”, “Прикрашаємо тканину”, “Подарунок для бабусі”, “Витинанка “Святковий букет””, “Несе Галя воду...”, “Благословення писанки”, “На городі бузина...”, “Віночок весняних квітів” тощо.

Матеріали та техніка виконання (на вибір):

гуаш, акварель, туш, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи кольоровий папір тощо; розпис, інші графічні, живописні й змішані техніки.

декоративно-ужиткового мистецтва;
матеріали та інструменти для декоративного розпису;
має уявлення (*без засвоєння термінології на елементарному рівні)про:
художні засоби виразності декоративно-прикладного мистецтва;
способи трансформації реальної форми у декоративну;
різноманітність форм українського традиційного посуду;
узгодженість декору українського національного костюму з основною формою та деталями;
види декоративних композиційних схем;
аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя) види орнаментів, колір і поєднання з формою предметів;
уміє (*робить спроби за допомогою вчителя):
дотримуватися певної послідовності в процесі виконання декоративної композиції;
складати і виконувати візерунок, орнамент, свідомо застосовуючи ритм і симетрію, декоративну виразність кольору;
добирати гармонійно поєднані кольори для візерунка чи декоративного оформлення предметів;
створювати декоративну композицію, узгоджуючи її форму та орнаментацию;
використовувати елементи художніх засобів оформлювальної графіки в декоративній композиції;
застосовувати штампи, трафарети;
дотримується правил техніки безпеки під час роботи з різними художніми матеріалами та інструментами.

об’єкта;
чуття кольору,
пропорційності, гармонії ритму через застосування попередньої переробки реальних форм на декоративні;
врівноваженість положення руки в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками.
Пізнавальний розвиток вчити:
характеризувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби;
аналізувати та порівнювати продукти образотворчої діяльності зі зразками декоративно-ужиткового мистецтва;
визначати етапи виконання декоративно-образотворчих завдань;
контролювати власні практичні дії та адекватно мотивовано оцінювати результати;
висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва;
розвивати:
образну пам’ять, уяву, фантазію;
елементи творчості у процесі виконання практичних завдань.
Мовленнєвий розвиток розвивати виразну функцію мовлення на основі характеристики змісту і виразних засобів декоративної композиції.
Особистісно-естетичний розвиток розвивати:
інтерес до українського народного мистецтва, національних українських традицій, почуття поваги до культурної спадщини України, її традицій;
естетичне ставлення до праці і творів народних майстрів;
наполегливість, уміння працювати самостійно й у колективі.

МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ

Розширення уявлень про скульптуру, її види. Незвичайні матеріали художника-скульптора. Особливості створення художнього образу в об'ємі. Предковичні символи України. Створення композиції з Державних символів. Асоціативність та образність скульптурних форм. Героїзм у житті та мистецтві. Скульптурні пам'ятники у рідному місті (селі). Уведення поняття "рельєф" (опуклий та заглиблений). Передавання характеру поверхні (фактури) у рельєфі. Зображення ритуальних, святкових предметів, прикрас, карнавальних масок. Поглиблення знань про колір як засіб вираження характеру й настрою. Застосування контрастних та наближених колірних сполучень для передачі характеру образу. Уявлення про хроматичні та ахроматичні кольори. Елементарне ознайомлення з технікою "грязайль". Розширення уявлень про графографію. Створення станкової гравюри на папері у техніці графографії. Розширення уявлень про об'ємну форму. Ознайомлення з анімалістичним жанром у графіці, живопису, скульптурі. У гостях у художника-портретиста. Особливості портретного жанру. Вправи на малювання обличчя дитини (дорослої людини). Розпис портрету (обличчя) у фас. Жіночий образ. Чоловічий образ. Створення динамічного образу людини з передачею в узагальненій формі характерних рухів.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):

"Фігурний посуд", "Декоративний вазон", "Прикрасимо міський парк", "Виразна композиція з різних за величиною геометричних тіл (форма за вибором вчителя – циліндрична, конічна, округла)", "Державні символи України", "Ескіз ордена героя чи героїні

Учень (учениця):

виявляє позитивний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; знає (*має елементарні уявлення): підпорядкованість форми та розміру елементів композиції; виражальні особливості різних художніх матеріалів, що застосовуються в образотворчому мистецтві; основні пропорції та особливості будови людини; елементарні правила зображення об'ємних предметів; має уявлення (*на елементарному рівні) про: художні засоби виразності у скульптурі; портретний жанр у живопису, скульптурі, графіці; засоби зображення властивостей жіночого та чоловічого образів; хроматичні та ахроматичні кольори; способи роботи у техніці "грязайль"; характеризує (*за допомогою вчителя) настрій, емоційний стан певного художнього образу; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя): особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; круглу скульптуру та рельєф; основні види рельєфу; власний малюнок з об'єктом зображення та елементи зображення між собою; уміє (*робить спроби під контролем вчителя на елементарному рівні): у певній послідовності передавати смислові зв'язки між предметами та об'єктами, статику та динаміку в композиції; використовувати графічні і колірні засоби виразності при створенні статичної чи динамічної композиції; передавати ілюзорні зміни розмірів предметів залежно від розміщення їх у просторі;

Сенсомоторний розвиток вчити:

регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з натури; свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення художнього образу; розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за виразністю образів у скульптурі, живопису, графіці; кольороочутливість ока, просторові уявлення, здатність до розпізнавання колірних станів середовища, емоційне сприймання навколишнього світу кольорів; сенсомоторну координацію; графічно-технічні навички. Пізнавальний розвиток вчити: висловлювати найпростіші оцінні судження про зміст та основні виразні засоби живописних, графічних і скульптурних творів (на конкретних прикладах); аналізувати та порівнювати головні та другорядні складові частини наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; аналізувати особливості характеру й настрою певного художнього образу; аналізувати пропорційні особливості будови птахів, тварин, людини; розпізнавати й використовувати різні мімічні засоби прояву емоційних станів, елементи виразних рухів (жест, поза). розвивати: елементи творчої уяви і фантазії; змістовий, операційно-організаційний, емоційно-мотиваційний компоненти мисленнєвої діяльності в

<p>України”, “Фриз “Мешканці акваріуму”, “Новорічні прикраси”, “Весняний натюрморт”, “Стоять дерева під моїм вікном...”, “Котик мій сіренький”, “Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню”, “Посмішка райдужної коні”, “Малюємо людину”, “Улюблений герой”, “Мамині очі”, “Портрет матусі (вчительки, друга)”, “Людина працею велична” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графічна техніка “грязайль”, техніка набризку, монотипія, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>посильно передавати основні особливості будови і характер руху тварин; посильно передавати образ конкретної людини через особливості її зовнішніх ознак та одягу; контролювати власні практичні дії; звітувати про виконану роботу, використовуючи термінологію, прийняту в образотворчій діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали. дотримується (*під контролем учителя) правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	<p>процесі сприймання, оцінки та відтворення художнього образу. Мовленнєвий розвиток вчити коментувати власні враження і дії в процесі сприймання, оцінки та відтворення художнього образу; розвивати: плануючу, супроводжуючу та регулюючу функції мовлення в процесі виконання художньо-творчих робіт; зв’язне усне мовлення. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: естетичне ставлення до творів різних видів образотворчого мистецтва; здатність до вираження в художньо-творчих роботах власного ставлення до оточуючого світу; навички групової та колективної роботи.</p>
<p>Тематичне малювання Природні перевтілення. Будова стовбура, крони дерев різних порід. Взаєморозташування елементів композиції з урахуванням їх форм та розмірів для передачі плановості. Лінійна перспектива. Створення багатофігурної композиції за різдвяними мотивами. Створення композиції до мультфільму в техніці імітації вітража. Виконання начерків на патріотичну тематику. Ознайомлення з технікою набризку (аерографією). Художнє відтворення образів довколишнього середовища, користуючись технікою набризку (аерографією).</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Хороша осінь золота надходить спроквола...”, “Природа рідного краю”, “Барвінковий край”, “Будівництво”, “Рухливі розваги дітей взимку”, “Вертеп”, “Улюблені герої мультфільмів”, “Карнавал тварин”, “Вічний</p>	<p>Учень (учениця): виявляє стійкий позитивний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; розпізнає та характеризує: композиційний задум; різновиди композиції (статична, динамічна); види пейзажів (міський, сільський, лісовий, морський тощо); аналізує та порівнює: смисловий зв’язок між головними та другорядними елементами композиції; колір природних форм; статичні та динамічні об’єкти форми; знає (*має елементарні уявлення): елементарні закони і положення про лінійну перспективу; особливості будови та зовнішнього вигляду дерев, птахів, тварин, людини тощо; основні художні матеріали та техніки; уміє (*робить спроби під контролем учителя на елементарному рівні): посильно створювати сюжетні</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: чуттєвий сенсомоторний досвід; просторове орієнтування, спостережливість на основі викликання образів об’єктів і предметів, що пригадуються у процесі обговорення сюжету; здатність до побудови асоціативних аналогій між образами дійсності та графічними й живописними образами їх відтворення; графічно-технічні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками. Пізнавальний розвиток вчити: передавати різними засобами особливості пластики в русі та статиці; аналізувати наочно сприйнятий матеріал, порівнювати об’єкти за подібністю й відмінністю, встановлювати наочно видимі зв’язки і відношення; розвивати: емоційно-образну пам’ять,</p>

<p>вогонь”, “Свято Перемоги”, “Зачарований ліс”, “Похмурий (сонячний) день” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кольорові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; аерографія, техніка набризку, техніка імітації вітража, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>композиції, використовуючи основні засоби виразності живопису; відображати в малюнку власні спостереження про навколишню дійсність; відбивати в малюнку власні уявлення про образи художнього твору; відтворювати просторову композицію малюнка; використовувати елементи лінійної перспективи; передавати настрій засобами окремих художніх прийомів і технік. дотримується (*під контролем учителя)доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створюваного образу.</p>	<p>елементи творчої уяви на основі запам’ятовування художніх образів; пізнавальну активність й самостійність шляхом поступового скорочення педагогічної допомоги; вміння усвідомлювати зміст художнього матеріалу, висловлювати свої почуття, мотивувати їх суттєвими ознаками, застосовувати засоби виразності для відтворення художніх образів. Мовленнєвий розвиток розвивати комунікативну функцію мовлення на ґрунті розширення словникового запасу, удосконалення вмінь аналізувати зміст художнього матеріалу, описувати деякі виражальні засоби, висловлювати найпростіші естетичні судження. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: позитивне ставлення до художньо-творчої діяльності; самостійність виконання художньо-образотворчих завдань.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p> <p>Орієнтовні теми(на вибір): “Український національний костюм як витвір мистецтва”. Орієнтовні твори: В. Тропінін “Пряля”, “Українець”, “Дівчина з Поділля”, О. Мурашко “Селянська родина”, К. Платонов “Оксана”, І. Репін “Ілюстрації до твору М. Гоголя “Сорочинський ярмарок”, В. Маковський “Українка”, А. Коцка “Гуцулка”, М. Носенко “Українець”, С. Шабатура “Наталка”, В. Монастирський “Верховинка”, І. Труш “Гуцулка з дитиною”, К. Трутовський “Вдягають вінок”, Г. Собачко “Український віночок”, народні прикраси, вишиті сорочки різних регіонів України тощо. “Писанка – символ України”. (знайомство з народними</p>	<p>Учень (учениця): намагається свідомо виразити власні почуття та естетичні переживання до проявів прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; мотивує емоційно-особистісне ставлення декількома істотними ознаками; розпізнає та характеризує (*під контролем учителя): художні засоби виразності живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, скульптури; окремі твори образотворчого мистецтва; аналізує та порівнює (*намагається спроби за допомогою вчителя): власні почуття під час сприймання творів образотворчого мистецтва; специфічні ознаки видів</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: узагальненість та осмисленість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за станом природи, виразністю декоративних форм та реальних форм предметів і об’єктів оточуючої дійсності, рухів тварин, птахів, людини; чуття кольорової гармонії; емоційну чутливість через осмислення й оцінку змісту й виражальних засобів твору образотворчого мистецтва. Пізнавальний розвиток вчити: висловлювати найпростіші судження-оцінки про зміст та особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва, специфіку професії</p>

<p>традиціями писанкарства). Матеріали для бесіди: зразки намальованих писанок. “Скульптура як вид образотворчого мистецтва” (засоби виразності та техніка виконання скульптури). Інструменти й матеріали. Скульптурні пам’ятники нашого міста (села)). Матеріали для бесіди: дрібна пластика, керамічна і дерев’яна скульптура малих форм, скульптурні твори анімалістичного жанру, фотозображення монументальної, станкової, садово-паркової скульптури тощо. “Як художники зображають дерева”. Орієнтовні твори: І. Труш “Самотня сосна”, А. Куїнджі “Березовий гай”, І. Шишкін “Дуби”, М. Пономарьов “Сосни”, О. Лаптев “В’яз”, “Тополі в Ковалівці”, Т. Шевченко “Дуб”, А. Пластов “Темні верби”, Ф. Васильєв “Дерево”. “Образ людини у живописі”. Орієнтовні твори: П. Мовчун “Леся Українка”, Ель Греко “Хлопчик, що запалює свічку”, Е. Дега “Дві танцівниці”, В. Філатов “Мати і дитина”, З. Серебрякова “Катя з ляльками”, Б. Неменський “Мрійник”, П. Пікассо “Дівчина на кулі”.</p>	<p>образотворчого мистецтва; відмінні риси творів мистецтва за тематичним змістом (наприклад, у живопису – портрет, пейзаж, натюрморт, анімалістична картина тощо); елементи композиції; використання законів лінійної перспективи в мистецьких творах; особливості характеру й настрою художнього образу; уміє (*робить спроби за допомогою вчителя): висловлювати оцінну думку за змістом певного твору, виявляючи основну думку художника і відзначаючи основні образотворчі засоби; наводити приклади творів образотворчого мистецтва; сприймати, відчувати, перейматися красою й настроєм творів мистецтва; бережливо ставиться до творів образотворчого мистецтва.</p>	<p>художників, які працюють у різних видах мистецтва; обґрунтовувати естетичну оцінку творів образотворчого мистецтва істотними ознаками; класифікувати основні види і жанри образотворчого мистецтва; порівнювати між собою основні ознаки декоративно-прикладного мистецтва, графіки, живопису, скульптури (на конкретних прикладах); розвивати: емоційно-образну пам’ять, творчу уяву; пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня. Мовленнєвий розвиток розвивати: вміння самостійно скласти речення як описового, так і пояснювального змісту з використанням вивчених термінів; комунікативні вміння на основі збагачення словникового запасу. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: вміння бачити й відчувати красу рідної Батьківщини на ґрунті усвідомлення багатства способів художнього вираження людських почуттів до світу української культури; естетичний інтерес до українського мистецтва, почуття поваги до культурної спадщини України, її традицій.</p>
---	--	---

7-й клас
світ почуттів у мистецтві
35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8

2	Малювання з натури	10
3	Тематичне малювання	8
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	6
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
<p>Декоративне малювання</p> <p>Розширення уявлень про українське народне мистецтво. Форма, колір, декор у створенні художніх образів. Композиційне розміщення елементів орнаменту у заданій формі.</p> <p>Значення та традиції розпису української хати. Розпис елементів будинку (стін, покрівлі, дверних та віконних прорізів тощо).</p> <p>Розпис інтер'єру. Художньо-творча спадщина майстрів розпису різних регіонів України. Сучасний інтер'єр.</p> <p>Ознайомлення з регіональними особливостями українського народного костюма та його найхарактернішими деталями, оригінальною вишивкою та прикрасами. Вишиваночка. Вправи на малювання зразків орнаментів для вишивки деталей національного вбрання.</p> <p>Симетрія у декоративно-прикладному мистецтві. Ескіз рушника. Витинанковий декор та декорування китицями.</p> <p>Імпровізації у створенні колективної декоративної композиції. Варіації на тему улюбленої веснянки.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Коровай, коровай...”, “Декоративні квіти”, “Люблю свою я рідну хату...”, “Моя хата небом вкрита, землею підбита, вітром загороджена”, “Візерунок на вишиванці”, “Костюм в мене український, бо я – українка”, “Я вишитий рушник тримаю, на нім історія твоя...”, “Небесний дар творити диво це! Ця витинанка, як душа народу...”, “Весняна феєрія”, “Ой весна, весна, ти красна...” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): гуаш, акварель, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>виявляє стійкий дійовий інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, народних художніх промислів України та прийомів роботи народних майстрів; знає (*розпізнає під керівництвом учителя): види декоративно-ужиткового мистецтва; виражальні засоби декоративно-прикладного мистецтва (єдність форми, матеріалу, функціонального призначення); традиції та свята, яким присвячені вироби декоративно-прикладного мистецтва; символіку декору та його залежність від місцевості; матеріали та інструменти для декоративного розпису; розпізнає та характеризує (*під керівництвом учителя): твори декоративного мистецтва з використанням образів, візерунків, кольорів природних форм; кольорову гаму, традиційні елементи розпису; аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя): види орнаментів; розписи різних регіонів України (наприклад, кераміка – Косів, Васильків, Опішнія); розташування декору на формі, цілісність форми і декору; колір і поєднання з формою декору; художні техніки та вибір матеріалів для роботи;</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити:</p> <p>вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення; свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративної композиції;</p> <p>розвивати:</p> <p>цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за виразністю образів у декоративно-прикладному мистецтві, інтер'єрному дизайні; чуттєвий сенсомоторний досвід;</p> <p>точність рухів;</p> <p>окомір;</p> <p>декоративно-технічні навички.</p> <p>Пізнавальний розвиток вчити:</p> <p>аналізувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби за суттєвими ознаками (на конкретних прикладах); встановлювати подібність і відмінність між предметами декоративно-ужиткового мистецтва на основі порівняння декору та призначення; визначати етапи виконання декоративно-образотворчих завдань;</p> <p>контролювати власні практичні дії та адекватно мотивовано оцінювати результати; висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва;</p> <p>розвивати:</p> <p>образну пам'ять, фантазію; наочно-образне мислення на основі аналізу, синтезу, виділення та узагальнення</p>

кольоровий папір, картон тощо; розпис, інші графічні, живописні й змішані техніки.

МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ

Ознайомлення з матеріалами, інструментами та обладнанням художника-архітектора.
Архітектурний декор. Ескіз архітектурного декору.
Образ в архітектурі. Порівняння форм, розмірів, пропорцій споруд.
Створення будівлі за визначеною формою та характером.
Архітектурні пам'ятки України.
Силует в архітектурі. Силуетне зображення будівель. Спроби зображення архітектурного пейзажу з природи (з репродукції).
Виразність об'ємної форми. Лінійна перспектива як засіб виявлення об'ємної форми.
Лінія, штрих, фактура, колір.
Світлотінь як засіб художньої виразності та виявлення об'ємної форми.
Розширення знань про теплу і холодну гаму кольорів. Передача багатства кольорів та відтінків у роботі з природою.
Художні прийоми виявлення характеру та образності природних форм.
Особливості форм у стані спокою і в

уміє (*намагається спроби за допомогою вчителя): дотримуватися певної послідовності в процесі виконання декоративної композиції; виконувати нескладні елементи та композиції українського розпису, свідомо застосовуючи ритм, симетрію, декоративну виразність кольору; збагачувати силуетну форму декором; виконувати декоративні композиції як одноосібно, так і в групах; аналізувати та оцінювати результати власної діяльності; дотримується правил техніки безпеки при роботі з різними художніми матеріалами та інструментами.

Учень (учениця): виявляє стійкий інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; знає (*має елементарні уявлення): виразні засоби живопису, графіки, скульптури, архітектури; особливості різних художніх матеріалів, що застосовуються в різних видах образотворчого мистецтва; пропорції фігури людини; елементарні правила зображення об'ємних предметів; має уявлення (*на елементарному рівні) про: архітектуру як синтез мистецтв і втілення загальної культури та рівня розвитку суспільства; світлотінь та лінійну перспективу як засоби художньої виразності та виявлення об'ємної форми; кольорову гаму;

істотних ознак, встановлення логічних зв'язків, порівняння, класифікації елементів декору за подібністю і відмінністю, вибіркового абстрагування та відтворення виразних декоративних образів. елементи творчості у процесі виконання практичних завдань. Мовленнєвий розвиток вчити вербально передавати власні враження в процесі сприймання та оцінки творів декоративно-ужиткового мистецтва, використовуючи відповідну термінологію; розвивати плануючу, супроводжуючу та регулюючу функції мовлення в процесі виконання декоративно-творчих робіт. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: естетичне ставлення до національної художньої спадщини; естетичні потреби; самостійність та акуратність; навички групової роботи. Сенсомоторний розвиток вчити: вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з природи; доцільно користуватися основними художніми матеріалами відповідно до створюваного художнього образу; розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання; емоційне сприймання колірної гармонії навколишнього світу; сенсомоторну координацію; графічно-технічні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками. Пізнавальний розвиток вчити: усвідомлювати прекрасне у спостережуваних явищах та об'єктах; аналізувати та порівнювати головні та другорядні складові частини природних та

русі. Характерні виразні рухи, узагальнення характерних рис в певному емоційному стані. Зображення портрету (обличчя) з поворотом голови з дотриманням пропорційності частин і відповідності форми.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):

“Кожному дому – свій господар”, “Будинок у місті”, “Мое майбутнє житло”, “Вулиця рідного села”, “Фантастичний світ об’ємів або що може вийти з куба, кілі, піраміди, якщо трохи пофантазувати”, “Натюрморт з об’ємних геометричних фігур, розміщених під різними кутами зору”, “Святковий стіл”, “Свято дерева...”, “Сумне дерево”, “Рідними стежками (пленер)”, “Сувенір “Диво природи”, “Лісова пісня”, “Нам принесла барвисті квіти весни зеленої пора...”, “Чотириногий друг”, “Чемпіон”, “Людина читає книгу (мріє, нюхає квітку)” тощо.

Матеріали та техніка виконання (на вибір):

кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графографія, техніка “тризайль”, техніка набризку, монотипія, інші графічні, живописні та змішані техніки.

засоби зображення властивостей образу людини у стані спокою і в русі; розпізнає та характеризує (*за допомогою вчителя): настрої, емоційний стан певного художнього образу; формат і різне розташування композиції; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя): особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; головні та другорядні елементи композиції; кольори (хроматичні, ахроматичні теплі, холодні, різної світлоти та насиченості); силуети форм (дерев, птахів, тварин тощо); власний малюнок з об’єктом зображення та елементи зображення між собою; уміє (*робить спроби під контролем вчителя на елементарному рівні): у певній послідовності передавати смислові зв’язки між предметами та об’єктами, статику та динаміку в композиції; посилено передавати форму, об’єм, настрої, стан засобами живопису; посилено передавати форму, об’єм, будову, простір засобами графіки; під час малювання предметів об’ємної форми застосовувати елементарну світлотінь за допомогою різних способів штрихування (навскіс, за формою); використовувати графічні і колірні засоби виразності при створенні статичної чи динамічної композиції; посилено створювати образи за настроєм; малювати портрет людини з передачею її характерних особливостей; звітувати про виконану

архітектурних форм; аналізувати настрої певного художнього образу; аналізувати особливості будови птахів, тварин, людини у стані спокою і в русі; розвивати: емоційно-образну пам’ять; елементи творчої уяви і фантазії; змістовий, операційно-організаційний, емоційно-мотиваційний компоненти мисленнєвої діяльності в процесі сприймання, оцінки та відтворення художнього образу. Мовленнєвий розвиток вчити коментувати власні враження і дії; розвиватизв’язне усне мовлення. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: здатність до вираження в художньо-творчих роботах власного ставлення до краси форми, її пропорцій, силуету, пластики, об’єму, матеріалу; емоційно-естетичну оцінку художнім образам, роботам однокласників, своїм роботам.

	<p>роботу, використовуючи термінологію, прийняту в образотворчій діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали для передачі характеру, настрою і кольору форми; дотримується правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	
<p>Тематичне малювання Порівняння художнього образу у творах мистецтва різних видів і жанрів. Виразні можливості живописної (графічної) композиції. Перспектива відкритого простору. Ознайомлення з повітряною перспективою. Зображення простору засобами кольору. Динаміка. Контраст. Порівняльний аналіз між фіксацією миті руху та його зображенням на площині. У світі реального та уявного. Засоби виразності фантастичної композиції. Створення фантастичного образу засобами кольорових контрастів. Трансформація форми як засіб створення фантастичного образу. Створення композиції у техніці мозаїки. Композиційна виразність зображення взаємовідносин персонажів і відповідності оточення.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Калина восени”, “Стигле жито”, “Біжить, біжить дорога”, “За горами гори, хмарою повіті”, “Кораблі на морі”, “Пливе човен”, “Гроза”, “Кружляє заметіль”, “Слід сонця на снігу”, “Фантастичні образи”, “Морські фантазії”, “Невідома планета”, “Добро несе різдвяний янгол”, “День Святого Валентина”, “Зоопарк”, “І спів пташиний будить душу”, “Навесні”, “Людські стосунки” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; аерографія, техніка набризку,</p>	<p>Учень (учениця): виявляє стійкий інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; виражає емоційно-особистісне ставлення до своєрідності краси рідного краю, інших регіонів України; спостерігає: за різноманітністю природних форм, контрастами форм, їх пропорціями, взаєморозташуванням та взаємозв'язком частин; кольорове розмаїття навколишнього середовища; емоційний характер та художню виразність природних форм і явищ; має уявлення (*на елементарному рівні) про: основи композиції; елементарні закони лінійної та повітряної перспективи; аналізує та порівнює (за допомогою вчителя): смісловий зв'язок між елементами композиції; колорит і створений настрій композиції; художні образи у статиці та динаміці, їхню рівновагу; реалістичні та фантастичні образи; результати власної роботи, за допомогою вчителя визначає недоліки та шляхи удосконалення; уміє (*робить спроби під контролем учителя на елементарному рівні): виявляти характер і настрій</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: чуттєвий сенсомоторний досвід; здатність до побудови асоціативних аналогій між реальними образами дійсності, фантастичними образами та графічними й живописними образами їх відтворення; відчуття залежності елементів зображення, пов'язаних між собою формою, відповідним колірним рішенням тощо; графічно-технічні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками. Пізнавальний розвиток вчити: передавати різними технічними засобами особливості художнього образу у статиці та динаміці із елементарним дотриманням законів лінійної та повітряної перспективи; аналізувати наочно сприйнятий матеріал, порівнювати об'єкти за подібністю й відмінністю, встановлювати логічні зв'язки і відношення; розвивати: емоційно-образну пам'ять, елементи творчої уяви на основі запам'ятовування художніх образів; пізнавальну активність й самостійність. Мовленнєвий розвиток розвивати зв'язне усне мовлення шляхом розширення та уточнення активного словника характеристиками певного художнього образу. Особистісно-естетичний розвиток розвивати:</p>

<p>техніка мозаїки, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>форм; посилено створювати сюжетні композиції та передавати настрій, емоційний характер реальних та уявних форм, стан природи засобами живопису, графіки; посилено передавати ілюзію простору; відбивати в малюнку власні уявлення про образи художнього твору; дотримується доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створюваного образу.</p>	<p>естетичне сприймання навколишнього світу; позитивне ставлення до творів мистецтва, робіт однокласників, своїх робіт; потребу до самореалізації через продуктивну художню творчість.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p> <p>Орієнтовні теми(на вибір): “Як народжуються твори декоративно-ужиткового мистецтва” (за вибором – килимарство, ткацтво, розпис, лозоплетіння, флористика, різьба по дереву, ковальство, гончарство та ін.). Матеріали для бесіди: зразки, фотоілюстрації виробів народного ужиткового мистецтва. “Українські мотиви. Елементи настінного розпису традиційного українського житла”. Орієнтовні твори: Г. Світлицький “Хата в місячну ніч”, М. Бурачек “Хата опівдні. Спекта”, П. О. Левченко “Біла хата”, В. Орловський “Хати в літній день”. “Архітектура як вид образотворчого мистецтва” (зв'язок архітектури з навколишнім середовищем. Пам'ятники архітектури нашого міста). Матеріали для бесіди: зображення робіт відомих архітекторів (панорами міст та окремі об'єкти), фотозображення тощо. “Настрій у природі”. Порівняльна характеристика образів, створених у різних видах мистецтва (музика і живопис). Орієнтовні твори: К. Білокур “Котики”, А. Чернишук-Семенова “Напровесні”, Е. Гріг “Навесні”, П. Чайковський “Пісня жайворонка”. “Побутовий жанр образотворчого мистецтва”. Орієнтовні твори: І. Рєпін “Бурлаки на Волзі”, О. Венеціанов “На жнивах. Літо”,</p>	<p>Учень (учениця): характеризує (*за допомогою вчителя): власні почуття та естетичні переживання до проявів прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; види декоративно-прикладного мистецтва; різновиди скульптури, архітектури; жанри живопису, графіки, визначає їх специфіку; характерні особливості природних форм і явищ у певному емоційному стані, спокою та в русі; мотивує емоційно-особистісне ставлення декількома істотними ознаками; аналізує та порівнює (*робить спроби): засоби художньої виразності живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, скульптури, архітектури; твори образотворчого мистецтва; композиційне та колірне рішення; використання законів лінійної та повітряної перспективи в мистецьких творах; особливості характеру й настрою художнього образу; наводить приклади (*за допомогою вчителя) творів</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: узагальненість та осмисленість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за станом природи, виразністю декоративних форм та реальних форм предметів і об'єктів оточуючої дійсності, рухів тварин, птахів, людини, кольорового рішення; довільну форму зорового відчуття та сприймання; емоційну чутливість через осмислення й оцінку змісту й виражальних засобів творів образотворчого мистецтва. Пізнавальний розвиток вчити: висловлювати оцінні судження про зміст та особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва, специфіку професії художників, які працюють у різних видах мистецтва; обґрунтовувати естетичну оцінку творів образотворчого мистецтва істотними ознаками; порівнювати між собою основні ознаки декоративно-прикладного мистецтва, графіки, живопису, скульптури, архітектури (на конкретних прикладах); розвивати: емоційно-образну пам'ять, довільну увагу; пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого</p>

<p>“На ріллі. Весна”, М. Богданов-Більський “Біля дверей школи”, В. Верещагін “Втомлена”, М. Касаткін “Пряля”, В. Перов “Мисливці на привалі”, К. Трутовський “Білять полотно”, О. Мурашко “Карусель”, Т. Яблонська “Весілля”.</p> <p>“Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Портрет у живописі, графіці, скульптурі (композиція в портретному жанрі, специфіка портретного жанру у виявленні змісту форми й сюжету, портрет як виразник внутрішнього світу людини). Орієнтовні твори: З. Серебрякова “Автопортрет з доньками”, С. Красаускас “Народження жінки”, “Дівчина в косинці”, М. Мороз “Материнство”, М. Білас “Лебеді материнства”, Є. Сидоркин “Колискова”, В. Серов “Дівчинка з персиками”, І. Репін “Слов’янські композитори”, Т. Шевченко “Автопортрет”, Мікеланджело “Мадонна з дітям”, казкові персонажі Тетяни Горюшиної тощо.</p>	<p>образотворчого мистецтва; уміє (*намагається): висловлювати оцінну думку за змістом певного твору; підмічати прекрасне у спостережуваних явищах, об’єктах, предметах та усвідомлювати їх; поважно ставиться до творів образотворчого мистецтва.</p>	<p>мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня; мисленеві операції аналізу, синтезу, порівняння, виділення та узагальнення істотних ознак, встановлення логічних зв’язків; опосередкованість та узагальненість наочно-образного та словесно-логічного мислення.</p> <p>Мовленнєвий розвиток розвивати: вміння самостійно описувати та пояснювати зміст та виразні засоби художнього образу певного твору або виробу образотворчого мистецтва; комунікативні вміння на основі збагачення словникового запасу.</p> <p>Особистісно-естетичний розвиток розвивати бережливе ставлення до творів і виробів мистецтва, художніх матеріалів; формувати художньо-естетичний світогляд.</p>
---	--	--

8-й клас

Чарівна сила мистецтва. Художній образ

35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8
2	Малювання з натури	9
3	Тематичне малювання	9
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	6
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
<p>Декоративне малювання</p> <p>Вплив виразності мови декоративно-ужиткового мистецтва на емоції та настрої у процесі сприймання. Знайомство з наївним мистецтвом.</p> <p>Композиційний та кольоровий ритм. Народні ремесла. Ткацтво та килимарство. Розпис гобелену за українськими мотивами.</p> <p>Створення багатофігурної композиції за мотивами різдвяних</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>виявляє естетичний інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, народних художніх промислів України та прийомів роботи народних майстрів;</p> <p>знає (*розпізнає під керівництвом учителя): види декоративно-</p>	<p>Сенсомоторний розвиток</p> <p>вчити:</p> <p>вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення; самостійно користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративного образу;</p> <p>розвивати:</p>

свят. Персонажі колядок.
Ознайомлення з декоративно-оформлювальною графікою.
Малювання літер у різних шрифтах.

Символи землі, води, сонця, берегині роду та ін., що використовуються в українському декоративно-прикладному мистецтві.

Образ дерева життя в народних орнаментах. Виконання колективної композиції із зображенням квітучого дерева життя (у центрі кожної квіточки – фотографія дитини, над деревом – сонце).

Елементарне ознайомлення з народним мистецтвом інших країн світу (за вибором). Декоративно-прикладні вироби: сомбреро, пончо, ляльки в національних костюмах, оригамі тощо.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):

“Барвисте поле”, “Ткана торба”, “Тканий килим”, “Україна колядує...”, “Покотилась зірка з неба...”, “Запрошення до свята”, “Символи Берегині”, “Ой, роде наш красний, роде наш прекрасний...”, “Ми діти твої, рідна земле...”, “Дерево життя”, “Традиційні костюми народів світу”, “Ескіз архітектурного декору за східними мотивами” тощо.

Матеріали та техніка виконання (на вибір):

гуаш, акварель, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи кольоровий папір, картон тощо; розпис, оригамі, інші графічні, живописні й змішані техніки.

ужиткового мистецтва (килимарство, ткацтво, розпис, лозоплетіння, флористика, різьба по дереву, ковальство, гончарство та ін.); виражальні засоби декоративно-прикладного мистецтва; традиції та свята, яким присвячені вироби декоративно-прикладного мистецтва; матеріали та інструменти для декоративного розпису; наводить приклади творів майстрів традиційного народного мистецтва України та свого регіону; розпізнає та характеризує (*під керівництвом учителя):

твори декоративно-ужиткового мистецтва; декоративні композиції, виконані в різних техниках; символи в орнаментах та народному мистецтві; мотив “Дерева життя” у декоративно-прикладному мистецтві; аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя):

об’ємні та пласкі зображення у декоративно-ужитковому мистецтві;

орнаменти України та інших культур, давніх та сучасних виробів; розписи різних регіонів України;

розташування декору на формі, цілісність форми і декору, колір і поєднання з формою декору; прийоми виконання шрифтових робіт (елементи декоративно-оформлювальної графіки);

художні техніки та вибір матеріалів для роботи; уміє (*робить спроби за допомогою вчителя): дотримуватися певної послідовності в процесі

цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за виразністю образів у декоративно-прикладному мистецтві;

чуття кольору, пропорційності, гармонії ритму і симетрії; чуттєвий сенсомоторний досвід; декоративно-оформлювальні навички.

Пізнавальний розвиток вчити:

характеризувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби за суттєвими ознаками (на конкретних прикладах); встановлювати подібність і відмінність між предметами декоративно-ужиткового мистецтва;

порівнювати основні ознаки різних видів декоративно-прикладного мистецтва (на конкретних прикладах); аналізувати та порівнювати продукти образотворчої діяльності зі зразками декоративно-ужиткового мистецтва;

висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва, мотивуючи їх декількома істотними ознаками;

розвивати: образну пам’ять, творчу уяву, допитливість; пізнавальний інтерес та пізнавальну активність в процесі сприймання творів декоративно-прикладного мистецтва та їх відтворення у власних виробках з опорою на попередній досвід; елементи творчості у процесі виконання практичних завдань.

Мовленнєвий розвиток розвивати:

плануючу, супроводжуючу та регулюючу функції мовлення в процесі виконання декоративно-творчих робіт; зв’язне усне мовлення.

МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ

Поняття про театральне мистецтво як синтетичне, про художників та майстрів, які беруть участь у створенні вистави. Малювання предметів відповідно до характеру сценічного персонажу, якому ці предмети належать.

Ознайомлення з творами художників-декораторів.

Порівняльний аналіз форми та розмірів предметів. Створення ескізів костюмів до вистави.

Види прикладної графіки.

Створення шрифтової композиції.

Рекламна графіка. Шрифтова реклама. Виконання візуального ряду до рекламної композиції.

Дизайн. Проектування предметів побуту. Моделювання (ескізи)

одягу та виявлення функціональних та конструктивних зв'язків.

Виявлення характеру форм в об'ємі. Засоби живопису виявлення об'єму форм, матеріалу предметів, настрою. Лесування, техніка мазками.

Художній образ в образотворчому мистецтві. Створення образів на основі вивчення природних форм і явищ із використанням різних художніх засобів живопису, графіки, скульптури тощо.

Силуетні начерки постаті людини в різних динамічних положеннях із дотриманням пропорційних

виконання декоративної композиції;
створювати декоративну орнаментовану та сюжетно-декоративну композицію;
створювати мотив "Дерева життя";
використовувати художні засоби оформлювальної графіки в декоративній композиції;
виконувати декоративні композиції як одноосібно, так і в групах;
аналізувати та оцінювати результати власної діяльності;
дотримується правил техніки безпеки при роботі з різними художніми матеріалами та інструментами.

Учень (учениця):

виявляє

естетичний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності;

знає (*розпізнає за допомогою вчителя):

виразні засоби живопису, графіки, скульптури, архітектури;

елементарні закони перспективи;

закони кольорознавства; особливості різних

художніх матеріалів, що застосовуються в різних видах образотворчого мистецтва;

має уявлення (*на елементарному рівні) про: особливості діяльності художника-декоратора;

види графіки; дизайн, засоби проектної діяльності;

засоби зображення властивостей образу людини у стані спокою і в русі;

розпізнає та характеризує (*за допомогою вчителя)

засоби виразності графіки, живопису, скульптури, архітектури; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя):

Особистісно-естетичний розвиток
розвивати:
естетичне ставлення до народного мистецтва України та інших країн світу;
естетичні потреби у спілкуванні з творами декоративно-ужиткового мистецтва;
самостійність та акуратність; навички групової та колективної роботи.

Сенсомоторний розвиток

вчити:

вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з природи;

доцільно самостійно користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення художнього образу;

розвивати:

осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання; емоційне сприймання колірної гармонії навколишнього світу; сенсомоторну координацію; графічно-технічні, живописні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками.

Пізнавальний розвиток

вчити:

усвідомлювати роль образотворчого мистецтва, дизайну в житті людей, суспільства, своєму житті; прекрасне у спостережуваних явищах та об'єктах;

розвивати:

емоційно-образну пам'ять; елементи творчої уяви і фантазії; прийоми розумової діяльності на ґрунті виділення та узагальнення істотних ознак

<p>відношень, схем рухів, певного емоційного стану. Колір і форма у створенні сценічних і літературних образів, шаржів, карикатури.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Ескіз театральної маски”, “Відгадай персонаж”, “Веселий карнавал”, “Театр ляльок”, “Шкільні новини”, “Афіша до вистави”, “Моє ім’я”, “Чия реклама краща”, “Нас мода одягне в свої кольори”, “В квітах барвистих дівчина сяє”, “Дизайн інтер’єру”, “Колоритний образ”, “Чайний сервіз”, “Як живуть дерева”, “Радість і сум природи”, “Домашній улюбленець”, “Розлючений (грайливий, голодний, веселий) звір”, “Автопортрет”, “Моя родина”, “Посмішка”, “Дружній шарж”, “Герой коміксу” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>особливості наочно сприйнятого матеріалу; колір природних форм; художні образи у творах мистецтва та створені самостійно; літери, написані різними інструментами; спостерігає: за емоційним станом художнього образу; красу форми, її пропорції, силует, пластику, об’єм, матеріал; уміє (*намагається під контролем вчителя на елементарному рівні): - виявляти головний елемент композиції в певному форматі; посильно передавати смислові зв’язки між предметами та об’єктами, статику та динаміку в композиції; передавати форму, об’єм, настрій, стан засобами живопису; передавати особливості побудови, форми, об’єму, простору засобами графіки; посильно створювати начерки людей з природи та по пам’яті, шаржі, карикатури; використовувати графічні і колірні засоби виразності при створенні статичної чи динамічної композиції; аналізувати та оцінювати результати власної діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали; дотримується правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	<p>художнього образу, встановлення логічних зв’язків, абстрагування суттєвих ознак від несуттєвих. Мовленнєвий розвиток розвивати: зв’язне усне мовлення шляхом розширення та уточнення активного словника характеристиками образів природи, тварин, людей тощо; уміння посильно виражати мовленнєвими засобами свої відчуття та естетичні переживання від сприймання прекрасного і потворного в житті і мистецтві. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: здатність до вираження в художньо-творчих роботах власного ставлення до краси форми, її пропорцій, силуету, пластики, об’єму, матеріалу; вміння працювати в колективі, сумісно приймати рішення щодо створення певного художнього образу.</p>
<p>Тематичне малювання Художній образ як основа мистецтва. Специфіка різних жанрів виявлення художнього образу (змісту форми, засобів виразності та сюжету). Пропорційність в мистецтві. Створення ескізів декорацій до</p>	<p>Учень (учениця): виявляє естетичний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; виражає емоційно-особистісне ставлення до</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з природи; доцільно самостійно користуватися різними</p>

<p>вистави.</p> <p>Виявлення настрою засобами живопису. Образ рідної землі в пейзажній композиції. Пейзажні етюди та замальовки. Гармонійний колорит. Створення ескізів однакового пейзажу з різним колористичним вирішенням. Створення міфологічного образу (дерево-легенда, квітка-міф, людина-птах та ін.).</p> <p>Композиційна виразність зображення людських взаємин. Подорожі країнами і континентами. Композиції із зображенням народних костюмів, краєвидів, пам'яток архітектури та побуту.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):</p> <p>“Беру різнобарвну палітру і землю малою своєю...”, “Лелека – щастя, добробут людині”, “Готуємося до вистави”, “Ранкові роси”, “Захід (схід) сонця”, “Тече річечка через долину”, “Прогоюлянка по місту”, “Ілюстрація до міфу або легенди”, “У світі снів”, “Свято матері”, “Запальний іспанський танок”, “Мандруємо до країн світу”, “Весела подорож” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір):</p> <p>кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо;</p> <p>графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>своєрідності краси флори і фауни рідного краю і світу;</p> <p>спостерігає:</p> <p>красу форми, її пропорції, силует, пластику, об'єм, матеріал, настрій;</p> <p>особливості народних костюмів, краєвидів, пам'яток архітектури та побуту різних країн;</p> <p>має уявлення (*на елементарному рівні) про: закони і положення про лінійну та повітряну перспективу;</p> <p>композиційний задум; пропорційність в мистецтві;</p> <p>способи передачі настрою, емоційного характеру художнього образу засобами живопису та графіки;</p> <p>аналізує та порівнює: композиційні прийоми, колористичну гаму, настрій композиції; реалістичні та міфологічні образи;</p> <p>способи створення ескізів декорацій до вистави;</p> <p>уміє (*робить спроби під контролем учителя): відтворювати задум композиції по пам'яті, за допомогою уяви;</p> <p>створювати виразні образи за настроєм;</p> <p>відбивати в малюнку власні уявлення про художній образ;</p> <p>використовувати художні техніки і прийоми для передачі характеру художнього образу;</p> <p>дотримується доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створюваного образу.</p>	<p>художніми матеріалами та художніми техніками у процесі створення художнього образу;</p> <p>розвивати:</p> <p>цілісність сприймання на основі спостережень за проявами краси у природі, за виразністю форм і рухів тварин та людини;</p> <p>сенсомоторну координацію; образотворчі навички.</p> <p>Пізнавальний розвиток вчити:</p> <p>передавати різними технічними засобами особливості художнього образу у статиці та динаміці із елементарним дотриманням законів лінійної та повітряної перспективи, колористичне зображення стану, настрою;</p> <p>аналізувати наочно сприйнятий матеріал, порівнювати об'єкти за подібністю й відмінністю, встановлювати логічні зв'язки і відношення;</p> <p>розвивати:</p> <p>емоційно-образну пам'ять, елементи творчої уяви, фантазії на основі запам'ятовування художніх образів;</p> <p>пізнавальну активність й самостійність.</p> <p>Мовленнєвий розвиток розвивати зв'язне усне мовлення шляхом розширення та уточнення активного словника характеристиками образів природи, тварин, людей тощо.</p> <p>Особистісно-естетичний розвиток розвивати:</p> <p>естетичне сприймання навколишнього світу та мистецтва;</p> <p>емоційно-особистісне ставлення до краси природи в Україні та в різних країнах світу, національних особливостей образотворчого мистецтва, праці, побуту.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва</p> <p>Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p> <p>Орієнтовні теми(на вибір):</p>	<p>Учень (учениця): характеризує (*за допомогою вчителя): власні почуття та естетичні переживання до</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати:</p> <p>сенсорні здібності (почуття кольору, форми, ритму, фактури поверхні тощо);</p>

“Чарівний світ емоцій та почуттів”. Різноманітність настроїв і почуттів в творах образотворчого мистецтва (радість – сум, добро – зло, спокій – рух, зима – літо). Твори мистецтва, спільні за характером і настроєм. “Ознайомлення з творами художників-декораторів”. Матеріали для бесіди: фрагменти творів Т.Шевченка, А. Куїнджи “Вечір на Україні”, фотоілюстрації краєвидів України. “Художні образи в різних видах образотворчого мистецтва (живописі, декоративно-ужитковому мистецтві, скульптурі, архітектурі та графіці)”. “Народні символи – наші святині”. Матеріали для бесіди: зразки намальованих писанок, зразки вишитого рушника, українського віночка, фотозображення барвінку, верби, калини, вишні, лелеки, соловейка, пшениці, жита, твори декоративно-прикладного мистецтва із зображенням “Дерева життя” тощо. “Музеї мистецтва”. Найвідоміші музеї мистецтва України. Культурні пам’ятники нашого міста (села). Подорожі країнами і континентами. Уявні екскурсії до Італії, Німеччини, Франції Китаю тощо. Матеріали для бесіди: ілюстрації із зображенням народних костюмів, краєвидів, пам’яток архітектури та побуту.

проявів прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; засоби художньої виразності декоративно-прикладного мистецтва, живопису, графіки, скульптури, архітектури; характерні особливості художнього образу у певному емоційному стані, спокою та в русі; висловлює судження (*робить спроби за допомогою вчителя) про: роль образотворчого мистецтва в житті людей, суспільства, власному житті; види і жанри образотворчого мистецтва, визначає їх специфіку; особливості створення художнього образу у різноманітному настрою; площинні та об’ємні форми мистецтва; наводить приклади (*за допомогою вчителя) творів образотворчого мистецтва; має уявлення про: своєрідність творчості свого народу та народів світу; найбільш видатні пам’ятники культури України та рідного краю; уміє (*намагається): висловлювати власну оцінку певного твору, виявляючи основну думку художника; підмічати прекрасне та потворне у спостережуваних явищах, об’єктах, предметах та усвідомлювати їх; поважає світові культурні цінності та своєї країни.

емоційну чутливість через осмислення й оцінку змісту й виразальних засобів творів образотворчого мистецтва; здатність емоційно відгукуватися на різноманітні вияви естетичного у навколишньому світі та мистецтві. Пізнавальний розвиток розвивати: висловлювати оцінні судження про зміст та особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва, мотивувати їх істотними ознаками; аналізувати та порівнювати між собою основні ознаки декоративно-прикладного мистецтва, графіки, живопису, скульптури, архітектури; розвивати: емоційно-образну пам’ять, довільну увагу; пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого мистецтва та прекрасного в навколишньому світі. Мовленнєвий розвиток розвивати: вміння самостійно висловлювати особистісне ставлення до виявів естетичного в житті та мистецтві, використовуючи відповідну термінологію; зв’язне усне мовлення. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: особистісно-позитивне, художньо-естетичне ставлення до дійсності, здатність до художнього пізнання світу та його образної оцінки, потреби у спогляданні та милуванні з метою отримання естетичної насолоди від творів мистецтва та явищ навколишнього світу; елементарні світоглядні орієнтації, основи національної та громадянської свідомості; художньо-естетичні смаки та інтереси до культурних цінностей України та світу.

**Освітня галузь «Технології»
«Трудове навчання»**

Класи	Профілі навчання
5 клас	Молодший обслуговуючий персонал
	Штукатурно-малярна справа
6 клас	Квітникарство
	Штукатурно-малярна справа
7 клас	Швейна справа
	Столярна справа
8 клас	Квітникарство
	Столярна справа
9 клас	Швейна справа
	Столярна справа
10 клас	Взуттєва справа

Метою предмету «Трудове навчання» є: створення додаткової форми освіти осіб з особливими освітніми потребами для подальшої соціалізації в суспільстві, виховання і розвиток особистості, а також створення умов для розвитку творчого потенціалу. Програма складена на основі принципів достатності для навчання праці і корекції психофізичного розвитку особистості.

Підготовка здобувачів освіти до самостійного трудового життя досягається за умови розв'язання наступних завдань:

- формувати трудові навички і уміння осіб з особливими освітніми потребами;
- коригувати порушення психофізичного розвитку, недоліки трудової діяльності,
- навчити здобувачів освіти навичкам і прийомам традиційної та художньої обробки матеріалів різних видів;
- навчити застосовувати отримані знання і уміння на практиці;
- виховати працьовитість, ощадливість, акуратність в роботі з матеріалами і інструментами;
- розвинути у здобувачів освіти навички екологічної культури;
- розвинути у здобувачів освіти самостійність, щоб адаптуватися до соціальних умов.

Квітникарство

Пояснювальна записка

Мета професійно-трудоного навчання в спеціальних закладах для дітей з розумовою відсталістю – підготувати учнів до самостійного виконання після закінчення школи нескладних видів робіт на підприємствах, сільському господарстві, формування в них життєвої компетентності.

Програма курсу "Квітникарство" розрахована на підготовку розумово відсталих учнів до праці помічником у зеленому, тепличному господарстві. Після навчання в школі за даною програмою випускники мають змогу продовжити навчання за даним фахом у професійно-технічних училищах (коледжах).

Процес підготовки молодших спеціалістів до роботи в зелених та тепличних господарствах передбачає постійний контакт і спілкування учнів із рослинами, що сприятиме загальному, естетичному розвитку школярів та екологічному вихованню, а також розвитку загально-трудогих умінь.

У 5 класі передбачено ознайомлення учнів із найпростішими роботами по **вирощуванню квітково-декоративних рослин** на прикладі невимогливих квітково-декоративних культур. Передбачено ознайомлення учнів з умовами вирощування і правилами **догляду за кімнатними рослинами**. Вивчаючи цей розділ учні набувають теоретичних знань про декоративні кімнатні рослини, знайомляться з правилами і прийомами догляду за ними, вчаться розмножувати кімнатні рослини різними способами. Знайомляться з прийомами підживлення рослин, строками проведення даної роботи. Уроки рекомендується проводити в теплиці або кабінеті кімнатних рослин. Можна планувати екскурсії до ботанічних садів з метою ознайомлення з рідкісними рослинами.

Також передбачено розділ **«Флористичні композиції з природного матеріалу»**, під час якого діти виконують різноманітні вироби з природного матеріалу, комбіновані роботи з використанням пластичних матеріалів (пластиліну, глини, солоного тіста), паперу (гофрованого, обгорткового та ін).

До програми також включено розділ **"Прибирання приміщень теплиці та кабінету трудового навчання"**, в якому передбачено формування побутових умінь та навичок, опанування якими є базисом для формування життєвої компетентності та запорукою успішної соціалізації на сільськогосподарських підприємствах. При вивченні даного розділу учні опановують послідовність прибирання, правила виконання даних робіт. Набуті знання з даного розділу стануть у нагоді кожному випускнику спеціальних шкіл у подальшому житті. Починаючи з п'ятого класу для роботи в теплиці необхідні різні види ґрунтів (пісок, листяний ґрунт, перегній, дерновий ґрунт) тому програмою передбачений в кожному класі розділ **"Заготовка ґрунту для теплиці та правила його зберігання"**.

У ході навчання за даною програмою учні в своїй роботі використовують різний сільськогосподарський інвентар. Вчителем обов'язково проводиться інструктаж з техніки безпеки.

Навчальні, виховні та корекційно-розвивальні завдання на уроках вирішуються у процесі виконання учнями практичних завдань, на які відводиться не менш як 75% навчального часу, решта йде на вивчення теоретичного матеріалу. Зміст теоретичних відомостей має відповідати характеру практичних робіт та об'єктів праці з кожної теми. Орієнтовний перелік об'єктів праці, передбачений програмою, уточнюється вчителем залежно від місцевих умов та потреб школи. Добір об'єктів праці здійснюється з урахуванням змісту програми, вікових та індивідуальних особливостей учнів, доцільності вибору об'єкта.

Зміст, представлений у навчальній програмі, має нову структуру. Структура навчальної програми включає наступні колонки: 1 – порядковий номер розділу, підрозділу, теми; 2 – кількість годин, що відводиться для вивчення конкретної теми; 3 – зміст навчального матеріалу, який поділений на теми (у кожній темі виділяються підтеми); 4 – навчальні досягнення учнів, що охоплюють знання та уміння, які повинні бути сформовані в учнів на основі вивчення конкретної теми; 5 – спрямованість корекційно-розвивальної роботи, де окреслюються основні напрямки корекційно-розвивальної роботи, яку слід здійснювати на матеріалі теми. Зокрема, охоплюються процеси пізнавальної діяльності (сприймання, пам'яті, мислення), мовленнєвої діяльності та корекційний розвиток особистості.

Зміст програми з трудового навчання «Квітникарство» передбачає наступність у розвитку набутих учнями у молодших класах знань і вмінь.

Правильно організоване трудове навчання створює сприятливі умови для професійного самовизначення учнів, сприяє розвитку творчості і конструктивного мислення, морально-вольових якостей, культури праці. У процесі вивчення теорії і на практиці у них формується інтерес до певної професії. Особливу увагу слід звертати на знання і точне дотримання учнями правил безпечної праці, виробничої санітарії, особистої гігієни, ознайомлення із заходами запобігання травматизму.

6 клас
(280 год., 8 год. на тиждень)
Перший семестр (136 год.)

К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
------------	-----------------------------	----------------------------	--

1.	2	Вступ Квітникарство. Професія квітникаря. Квіткові рослини: різноманітність, декоративні якості. Зміст навчання у 5 класі. Організація навчально-трудової групи. Правила безпечної роботи та особистої гігієни при роботі на шкільній ділянці.	Учень має уявлення про значення професії квітникаря у житті людини. Характеризує: – різноманітність квіткових рослин; – правил безпечної праці на шкільній ділянці. * Дотримується: – правил безпечної праці на шкільній ділянці.	Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень про професію квітникаря, різноманітність квіткових рослин.
2.	14	Культурні квіткові рослини Теоретичні відомості. Культурні і дикорослі квіткові рослини: види, різниця між ними. Різнманітність квіткових культур. Квіткові рослини найбільш поширені в місцевих умовах. Рослини, що вирощують на квітниках та в кімнатних умовах. Практичні роботи. Ознайомлення з квітковими рослинами під час екскурсії на виставку квітів, до парку.	Учень має уявлення про культурні і дикорослі квіткові рослини. Називає відмінності між культурними та дикорослими квітковими рослинами. *Розпізнає: культурні і дикорослі квіткові рослини.	Мовленнєвий розвиток: удосконалення зв'язного мовлення, повторення нової термінології. Особистісний розвиток: формування інтересу до професії квітникаря
3.	18	Осінні роботи на території школи Теоретичні відомості. Осінні роботи на території школи (прибирання опалого листя). Строки проведення даних робіт. Інвентар і правила безпечної роботи з ним. Необхідність закладання листя в компостну яму. Збирання насіння однорічних декоративно - квіткових рослин. Практичні роботи. Згрібання опалого листя. Винос листя в компостну яму.	Називає: інвентар для осінніх робіт на території школи. Збирає: насіння однорічних декоративно - квіткових рослин. * Прибирає: опале листя на території школи. * Дотримується: правил безпечної роботи з інвентарем.	Пізнавальна діяльність аналіз, порівняння насіння квіткових рослин. Особистісний розвиток: виховання наполегливості та організованості при виконанні завдань.
4.	16	Багаторічні квітково-декоративні культури Теоретичні відомості. Історії, легенди, казки про багаторічні квіти. Багаторічники - кращі рослини для озеленення. Переваги багаторічників -	Учень має уявлення про багаторічні квітково-декоративні рослини та їх значення.	Розвиток мовлення: використання назв багаторічних квітів у розгорнутому мовленні.

		<p>тривале життя, стійкість, довге квітування, економія затрат праці на їх вирощування. Зимуючі і незимуючі багаторічні квітково-декоративні рослини. Флокси і піонія – зимуючі багаторічні рослини, їх характеристика. Осінній догляд за зимуючими багаторічними рослинами.</p> <p>Кани, гладіолуси - незимуючі багаторічні квітково-декоративні рослини, їх характеристика. Осінній догляд за незимуючими багаторічними рослинами.</p> <p>Практичні роботи. Викопування кан, гладіолусів із квітників. Обрізання стебла за допомогою секатора. Закладка коренів на зимове зберігання.</p>	<p>Називає переваги багаторічних культурних рослин.</p> <p>Характеризує: зимуючі і незимуючі багаторічні квітково-декоративні рослини.</p> <p>*Учень має уявлення про багаторічні квітково-декоративні рослини та їх значення.</p> <p>*Доглядає: за незимуючими багаторічними рослинами.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: аналіз, порівняння зимуючих і незимуючих багаторічних квітково-декоративних рослин.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час виконання осінніх робіт на квітниках. Виховання позитивних рис особистості: акуратності, терпеливості, ретельності.</p>
5.	10	Обробка ґрунту		
		<p>Теоретичні відомості. Ґрунт - родючий шар землі.. Види ґрунтів. Удобрювання ґрунту Поняття борозни, глибина перекопування. Прийоми перекопування ґрунту, правила безпечної роботи інвентарем. Вимоги до якості виконання роботи.</p> <p>Практичні роботи. Вибір лопати. Перекопування ґрунту лопатою. Дотримання глибини перекопування, контроль за якістю виконання роботи</p>	<p>Називає: властивості ґрунту.</p> <p>Демонструє: прийоми перекопування ґрунту,</p> <p>* Дотримується: правил безпечної праці під час перекопування ґрунту.</p>	<p>Розвиток мовлення: використання назв трудових операцій у словесному описі власної діяльності.</p> <p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень учнів про види ґрунтів, інвентарю. Особистісний розвиток: розвиток самостійності, відповідальності за виконану роботу.</p>
6.	16	Практичне повторення		
7.	16	Обробка і розфасовка насіння однорічних рослин		
		<p>Теоретичні відомості. Прийоми обробки насіння. Ознаки якісного насіння, сортування насіння по пакетам. Використання столової ложки для розфасовки насіння.</p>	<p>Характеризує: прийоми обробки насіння, ознаки якісного насіння</p> <p>* Виготовляє: пакети для насіння.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток: повторення назв однорічних квіткових рослин.</p> <p>Пізнавальний розвиток:</p>

		<p>Практичні роботи. Видалення насіння із сухих плодів. Виготовлення та оздоблення пакетів для насіння. Сортування насіння по пакетам</p>	<p>* Дотримується:правил безпечної праці з ножицями та клеєм.</p>	<p>розширення знань про обробку насіння. Сенсомоторний розвиток: розвиток дрібної моторики руки під час сортування насіння по пакетам.</p>
10.	10	Кімнатні рослини		
		<p>Теоретичні відомості.Декоративно-листяні кімнатні рослини. Умови вирощування. Необхідність поливу і освітлення для росту і розвитку рослин. Правила догляду за декоративно-листяними рослинами. Практичні роботи.Видалення пилу за допомогою вологої ганчірки з листя рослин. Обприскування рослин з м'яким листям. Поливання кімнатних рослин.</p>	<p>Характеризує: декоративно-листяні кімнатні рослини.</p> <p>Називає:правила догляду за декоративно-листяними рослинами.</p> <p>*Дотримується:правил безпечної праці.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток спостережливості, пам'яті, розумових операцій учня, розширення знань про кімнатні рослини.</p>
11.	6	Прибирання приміщень теплиці (кабінету квітництва)		
		<p>Теоретичні відомості.Необхідність прибирання приміщень теплиці. Послідовність роботи і правила прибирання приміщень теплиці. Практичні роботи.Видалення пилу із стелажів. Миття піддонів. Підмітання підлоги. Вимивання підлоги в приміщенні теплиці. Прибирання приміщення.</p>	<p>Називає:послідовність роботи і правила прибирання приміщень теплиці.</p> <p>Виконує: прибирання приміщення теплиці.</p>	<p>Виховання позитивних рис особистості: працелюбності, відповідальності, наполегливості у досягненні мети.</p>
12.	12	Розмножування кімнатних рослин		
		<p>Теоретичні відомості.Кімнатні рослини і способи їх розмноження. Розмноження кімнатних рослин способом живцювання.</p> <p>Практичні роботи.Живцювання традесканції. Висаджування живців у ящики з вологим піском на укорінення.</p>	<p>Називає кімнатні рослини і способи їх розмноження.</p> <p>Виконує:живцювання кімнатних рослин за допомогою вчителя.</p> <p>* Доглядає за рослинами теплиці: поливає, видаляє пил з листя, розпушує землю.</p>	<p>Розвиток мовлення використання нових назв кімнатних рослин у розгорнутому мовленні.</p>
13.	6	Практичне повторення		

		II семестр (144 год)		
14.	26	Вирощування квіткових рослин в кашпо		
		<p>Теоретичні відомості. Квіткові рослини, які вирощують в кашпо (чорнобривці, петунія) розсадним способом. Поняття про розсаду. Час висівання насіння для отримання розсади. Вирощування розсади. Умови, необхідні для отримання квіткових рослин в кашпо. Догляд за рослинами. Інвентар, необхідний для вирощування рослин у кашпо.</p> <p>Практичні роботи. Підготовка суміші ґрунтів. Висівання насіння в ґрунт. Догляд за розсадою. Висаджування розсади у кашпо.</p>	<p>Називає: квіткові рослини, які вирощують в кашпо.</p> <p>Характеризує умови вирощування розсади.</p> <p>Складає: план роботи на основі технологічної карти за допомогою вчителя.</p> <p>* Доглядає розсаду.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: аналіз, порівняння квіткових рослин, які вирощують в кашпо.</p> <p>Виховання позитивних рис особистості: працелюбності, відповідальності, любові до природи.</p>
15.	20	Догляд за кімнатними рослинами в теплиці		
		<p>Теоретичні відомості. Умови для росту і розвитку рослин. Необхідність підживлювання кімнатних рослин в зимовий період. Терміни підживлювання. Графік підживлювання.</p> <p>Практичні роботи. Поливання рослин. Видалення пилу з листя за допомогою вологої ганчірки. Миття піддонів. Підживлювання кімнатних рослин розчином мінеральних добрив (розчин готує вчитель). Прибирання приміщення з кімнатними рослинами.</p>	<p>Називає: умови для росту і розвитку рослин.</p> <p>Характеризує: терміни підживлювання рослин.</p> <p>Пояснює: необхідність підживлювання кімнатних рослин в зимовий період.</p> <p>* Виконує: прибирання приміщення з кімнатними рослинами (під конторолем вчителя).</p>	<p>Розвиток мовлення</p> <p>Повторення назв кімнатних рослин, розвиток комунікативних здібностей.</p> <p>Пізнавальний розвиток:, розширення знань про кімнатні рослини, розвиток спостережливості, пам'яті, мислення у процесі вивчення кімнатних рослин.</p>
16.	20	Висівання насіння однорічних квітково - декоративних рослин		
		<p>Теоретичні відомості. Декоративно - листяні рослини (клещивина, датура, капуста декоративна). Їх характеристика. Умови, необхідні для отримання розсади даних рослин. Догляд за розсадою.</p>	<p>Називає: декоративно - листяні рослини.</p> <p>Характеризує: умови, необхідні для отримання розсади.</p> <p>Готує: суміші ґрунтів у певному співвідношенні</p>	<p>Розвиток мовлення</p> <p>використання нових назв квіткових рослин у розгорнутому мовленні, назв професій, пов'язаних з вирощуванням квіткових культур.</p>

		<p>Інвентар, необхідний для вирощування розсади.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Підготовка суміші ґрунтів у певному співвідношенні для кожного виду рослин.</p> <p>Висівання насіння клещивини, датури по одному у стаканчик.</p> <p>Висівання капусти декоративної рядками у ящики.</p>	<p>для кожного виду рослин за допомогою вчителя.</p> <p>* Виконує: висівання насіння однорічних рослин у стаканчики та ящики.</p>	<p>Виховання позитивних рис особистості: працелюбності, ретельності, відповідальності за якість виконаної роботи.</p>
17.	12	Практичне повторення		
18	14	Пікірування розсади капусти декоративної		
		<p>Теоретичні відомості.</p> <p>Необхідність пікірування розсади капусти декоративної. Строки виконання даного виду работ. Правила пікірування. Правила безпечної роботи з інструментами.</p> <p>Практичні роботи. Підготовка суміші ґрунту для пікірування розсади. Пікірування розсади капусти декоративної. Догляд за розсадою.</p>	<p>Характеризує: строки пікірування розсади.</p> <p>Пояснює: правила пікірування.</p> <p>* Дотримується: правил безпечної роботи з інструментами у процесі пікірування розсади..</p>	<p>Пізнавальний розвиток:, розширення знань про пікірування розсади рослин, розвиток спостережливості, пам'яті, мислення у процесі роботи.</p>
19.	16	Весняні роботи на квітниках		
		<p>Теоретичні відомості.</p> <p>Весняні роботи на квітниках. Строки проведення даних робіт. Правила перекопування клумб. Глибина перекопування. Правила безпечної роботи з інвентарем.</p> <p>Практичні роботи. Перекопування ґрунту на клумбах і квітниках. Контроль за якістю виконання роботи. Розрівнювання перекопаного ґрунту за допомогою граблів.</p>	<p>Характеризує: весняні роботи на квітниках.</p> <p>Пояснює: правила перекопування клумб.</p> <p>* Дотримується: правил безпечної роботи з лопатою, граблями.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами квіткових рослин та садового інвентарю.</p> <p>Особистісний розвиток: розвиток самостійності виконання практичних завдань.</p>
20.	26	Висаджування розсади декоративно-квіткових рослин у відкритий ґрунт		
		<p>Теоретичні відомості.</p> <p>Правила висаджування розсади капусти декоративної у відкритий ґрунт. Місце даної рослини</p>	<p>Називає: правила висаджування розсади у відкритий ґрунт.</p>	<p>Розвиток мовлення: використання назв декоративно-квіткових рослин у розгорнутому</p>

		<p>на клумбах і квітниках. Інвентар і правила безпечної роботи з ним. Необхідність догляду за висадженою розсадою у відкритому ґрунті. Правила поливання рослин. Необхідність підсаджування рослин.</p> <p>Практичні роботи. Підготовка ґрунту для висаджування розсади рослин. Висаджування розсади капусти декоративної у відкритий ґрунт. Поливання та підсаджування нових рослин. Розпушування ґрунту.</p>	<p>Пояснює: догляду за висадженою розсадою у відкритому ґрунті.</p> <p>Висаджує: розсаду капусти декоративної у відкритий ґрунт.</p> <p>* Доглядає: висаджену розсаду у відкритому ґрунті.</p>	<p>мовленні. Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про вирощування розсади, розвиток спостережливості. Виховання позитивних рис особистості: наполегливості, бажання виконати завдання до кінця акуратності, терпеливості, ретельності.</p>
21.	16	Практичне повторення		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

- знати назви кімнатних рослин, що знаходяться в теплиці і кабінеті кімнатних рослин;
- знати правила догляду за кімнатними рослинами,
- знати послідовність прибирання приміщення теплиці,
- знати правила висівання насіння для отримання розсади;
- доглядати за кімнатними рослинами,
- висівати насіння по одному і рядками для отримання розсади,
- готувати суміші ґрунтів за технологічними картами,
- доглядати за висадженою розсадою у відкритому ґрунті.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- знати назви 4 -6 кімнатних рослин, що знаходяться в теплиці і кабінеті квітникарства;
- дотримуватися правил догляду за кімнатними рослинами (під керівництвом вчителя);
- прибирати приміщення теплиці або кабінету (під керівництвом вчителя);
- висівати насіння для отримання розсади (з допомогою вчителя),
- доглядати за висадженою розсадою у відкритому ґрунті під контролем вчителя.

8 клас

(8 год. на тиждень)

Перший семестр (128 год.)

№ п/п	К-сть год	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	2	Вступ		
		Повторення правил внутрішнього розпорядку в майстерні і загальних правил безпечної праці. Аналіз стану рослин у	Характеризує: стан рослин у шкільному квітнику. Знає призначення: основних	Пізнавальний розвиток: аналіз, порівняння, узагальнення різних об'єктів праці, видів роботи, інвентарю.

		шкільному квітнику. Ознайомлення з основними видами робіт. Основні інструменти для роботи на ділянці і в теплиці. Правила техніки безпеки при роботі з сільськогосподарським інвентарем.	інструментів для роботи на ділянці і в теплиці. Дотримується: правил безпечної праці в теплиці.	
2.	8	Викопування петунії крупноквіткової		
		Теоретичні відомості: Петунія мілкоквіткова і крупноквіткова, в тому числі з махровими квітами. Збереження махровості квітів (при вегетативному розмноженні повна, при насінневому - неповна). Особливості Практичні роботи: Викопування петунії з махровими квітами разом із комом землі. Висаджування рослин в підготовані горщики. Розстановка горщиків із квітами в приміщенні теплиці.	Характеризує: петунію мілкоквіткову і крупноквіткову. Розпізнає: плоди і насіння петунії (*з допомогою педагога). Дотримується: правил висаджування рослин в підготовані горщики.	Пізнавальна діяльність аналіз, порівняння петунії мілкоквіткової і крупноквіткової. Особистісний розвиток: формування інтересу та позитивного ставлення до виконання роботи у теплиці.
3.	12	Заготовка різних видів ґрунту		
		Теоретичні відомості. Поняття про ґрунт. Значення ґрунту для вирощування кімнатних рослин (повторення). Види ґрунтів. Властивості ґрунту. Правила заготівлі ґрунту і його зберігання. Інструменти для роботи із ґрунтом. Організація робочого місця для виконання робіт із ґрунтом. Приготування суміші ґрунтів у певному співвідношенні за інструкційними картками для кожного виду рослин. Практична робота. Розпізнавання видів ґрунтів. Заготовка перегнійного ґрунту. Правила його зберігання. Заготовка піску. Промивання піску.	Характеризує: значення ґрунту для вирощування кімнатних рослин. Розпізнає: види ґрунтів. Вміє готувати: суміші ґрунтів у певному співвідношенні за інструкційними картками. Дотримується: правил зберігання ґрунту.	Пізнавальна діяльність збагачення уявлень про види ґрунтів, кімнатні рослини. Мовленнєвий розвиток: закріплення вивчених слів, пов'язаних з видами ґрунтів. Особистісний розвиток: розвиток загально трудових умінь: аналізу, планування способу дії та здійснення самоконтролю.

		Заготовка листового ґрунту. Приготування суміші ґрунтів для вирощування кімнатних рослин. Приготування суміші ґрунтів для кактусів.		
4.	12	Збирання насіння однорічних квіткових рослин, які вирощують розсадним способом		
		<p>Теоретичні відомості: Однорічні квіткові рослини, які вирощують в місцевих умовах розсадним способом; декоративні якості, біологічні особливості, строки дозрівання насіння. Підготовка цих рослин до збирання насіння. Прийоми збору сухих плодів з насінням.</p> <p>Практичні роботи: Збирання спілих плодів на квітучих рослинах, зрізання квітучих верхівок деяких рослин для прискорення дозрівання насіння. Зрізування стебла у цих рослин, складання в картонні коробки для просушування.</p>	<p>Визначає: однорічні квіткові рослини, які вирощують в місцевих умовах розсадним способом.</p> <p>Називає: прийоми збору сухих плодів з насінням.</p> <p>Збирає: спілі плоди на квітучих рослинах (*з допомогою педагога).</p> <p>Дотримується: правил безпечної праці під час зрізання квітучих верхівок.</p>	<p>Розвиток мовлення: використання назв однорічних рослин в усному мовленні. Сенсомоторний розвиток: удосконалення зорово-моторної координації під час збирання насіння рослин.</p> <p>Особистісний розвиток: розвиток наполегливості, чіткості виконання інструкцій вчителя.</p>
5.	8	Види квіткового оформлення		
		<p>Теоретичні відомості: Квітники, клумби, рабатки, бордюри, партер. Ознайомлення з видами озеленення. Значення зелених насаджень в житті людини. Охорона зелених насаджень.</p> <p>Практичні роботи: Планування шкільної території до нового весняного сезону. Екскурсія на виставку квітів.</p>	<p>Розпізнає: види квіткового оформлення.</p> <p>Визначає: роль зелених насаджень в житті людини.</p>	<p>Розвиток мовлення: вивчення нових слів, збагачення словникового запасу.</p>
6.	14	Догляд за кімнатними рослинами		
		<p>Теоретичні відомості. Види кімнатних рослин. (декоративно-листяні, декоративно - квітучі, сукуленти). Потреби кімнатних рослин в освітленні. Вимоги до</p>	<p>Характеризує: види кімнатних рослин.</p> <p>Називає: умови, необхідні для росту і розвитку рослин.</p>	<p>Виховання позитивних рис особистості: працелюбності, ретельності, відповідальності за якість виконаної роботи,</p>

		розміщення кімнатних рослин. Умови, необхідні для росту і розвитку рослин. Практичні роботи. Розпізнавання світлолюбивих і тіншовиносливих рослин і розміщення їх за вимогами. Перевалювання кімнатних рослин з додаванням суміші листяного і перегнійного ґрунтів. Поливання та оприскування кімнатних рослин.	Доглядає: за декоративними рослинами теплиці (*з допомогою педагога).	наполегливості у досягненні мети.
7.	12	Підготовка багаторічних рослин до зими		
		Теоретичні відомості. Багаторічні рослини. Вивчення назв багаторічних рослин шкільних квітників. Правила підготовки рослин до зими. Інструменти для роботи, техніка безпечної роботи з лопатою і правила зберігання інвентарю. Обрізування стебла рослин на зиму, його значення. Секатор і правила безпечної роботи з ним. Практичні роботи. Викопування кан із квітників. Закладка рослин (кан) на зимове зберігання. Обрізування кущів троянд. Окучування кущів троянд із додаванням перегною. Викопування хризантем із квітників і перенос до теплиці.	Характеризує: багаторічні рослини. Називає: правила підготовки рослин до зими. Вміє: викопувати хризантеми із квітників і переносить до теплиці (*з допомогою педагога).	Мовленнєвий розвиток: відтворення нової термінології у реченнях, розвиток комунікативних умінь. Пізнавальний розвиток: аналіз, порівняння багаторічних рослин шкільних квітників.
8.	18	Осінні роботи на шкільних квітниках		
		Теоретичні відомості. Види осінніх робіт на території школи, строки їх проведення. Прибирання території й осінній догляд за зеленими насадженнями і його значення для рослин. Інструменти для осіннього догляду за рослинами і правила	Характеризує: види осінніх робіт на території школи Називає і розпізнає: інструменти для осіннього догляду за рослинами	Мовленнєвий розвиток: відтворення нової термінології у реченнях, поширення речення новими словами. Виховання позитивних рис особистості: акуратності, ретельності, дотримання

		<p>безпечної роботи з ними. Клумби. Вимоги до скопування ґрунту на клумбах.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Скопування пристовбурних кругів дерев. Скопування землі під кущами. Видалення однолітніх рослин з квітників. Скопування ґрунту на клумбах.</p> <p>Скопування ґрунту на квітниках.</p>	<p>Самостійно скопує: землю під деревами, кущами, ґрунт на клумбах і квітниках.</p>	<p>послідовності дій у процесі догляду за зеленими насадженнями.</p>
9.	14	Вирощування зелені у теплиці (або кабінеті квітникарства)		
		<p>Теоретичні відомості.</p> <p>Зелені овочі: салат, укріп, петрушка, цибуля.</p> <p>Біологічні особливості зелених овочів. Умови вирощування зелених овочів у теплиці. Правила безпечної роботи з інструментами і правила їх зберігання.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Безрозсадний спосіб вирощування петрушки.</p> <p>Посів насіння петрушки.</p> <p>Посів насіння салату.</p> <p>Підготовка ґрунту і заповнення ним ящиків.</p> <p>Висаджування рослин.</p> <p>Поливання цибулі.</p> <p>Догляд за овочевими рослинами в теплиці (кабінеті квітникарства).</p> <p>Розпушування землі.</p> <p>Проріджування сходів петрушки і салату.</p>	<p>Називає: види зелених овочів.</p> <p>Характеризує: умови вирощування зелених овочів у теплиці.</p> <p>Дотримується: правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог під час догляду за рослинами.</p>	<p>Розвиток мовлення використання назв зелених овочів у словесному описі етапів вирощування рослин.</p> <p>Пізнавальний розвиток: аналіз, порівняння різних способів вирощування зелені, розширення знань про догляд рослин у теплиці.</p>
10	10	Обробка і розфасовка зібраного насіння		
		<p>Теоретичні відомості:</p> <p>Обробка зібраного насіння. Обмолот насіння (петунія, портулак, айстра, агератум) правила, обладнання. Правила безпечної роботи з обладнанням. Обробка зібраного насіння з великими насінинами: мета, правила.</p> <p>Практичні роботи:</p> <p>Заготовка паперових</p>	<p>Характеризує: значення обробки насіння.</p> <p>Здійснює: обробку, сортування і розфасовку насіння в підготовану тару (*з допомогою педагога).</p> <p>Дотримується: правил безпечної праці з обладнанням.</p>	<p>Розвиток мовлення використання назв квіткових рослин у розмовному мовленні.</p> <p>Особистісний розвиток: розвиток працелюбності, ретельності, відповідальності за якість виконаної роботи.</p>

		пакетів для розфасовки насіння малими партіями. Обробка, сортування і розфасовка насіння в підготовану тару великими і малими партіями.		
	4	Практичне повторення		
	14	Варіативний модуль		
		II семестр (152 год)		
11	16	Робота в кабінеті кімнатних рослин		
		<p>Теоретичні відомості. Повторення назв гарно квітучих рослин, що знаходяться в кабінеті. Різновиди сукулентних рослин, умови їх вирощування. Правила догляду за сукулентними рослинами. Рідкі добрива, норми рідких добрив для підживлення кімнатних рослин.</p> <p>Практичні роботи. Догляд за рослинами музею кімнатних рослин. Видалення пилу з листя рослин. Полив квітів. Миття піддонів. Підживлення рослин рідкими добривами.</p>	<p>Характеризує: різновиди сукулентних рослин, умови їх вирощування.</p> <p>Доглядає: за рослинами кабінету кімнатних рослин (*з допомогою педагога).</p> <p>Дотримується: правил гігієни при догляді за рослинами.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення знань про квітучі рослини.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: уточнення та використання вивчених слів, формування логічності самостійних висловлювань.</p>
12.	20	Поточні роботи в шкільній теплиці (кабінеті)		
		<p>Теоретичні відомості. Правила догляду за рослинами в теплиці. Правила живцювання сукулентних рослин (ехеверія). Правила промивання піску. Практичні роботи. Догляд за рослинами теплиці: видалення пилу з листя, обприскування рослин, полив рослин, розпушування ґрунту. Живцювання ехеверії.</p>	<p>Характеризує: правила догляду за рослинами в теплиці.</p> <p>Вміє: доглядати за рослинами теплиці.</p> <p>Здійснює: живцювання ехеверії за допомогою вчителя (*з допомогою педагога).</p>	<p>Особистісний розвиток: формування позитивного ставлення до праці, співчуття, взаємодопомоги</p>
13.	4	<p>Прибирання приміщень теплиці та кабінету кімнатних рослин</p> <p>Теоретичні відомості. Необхідність прибирання приміщень теплиці. Послідовність роботи і</p>	<p>Характеризує правила прибирання приміщень теплиці.</p> <p>Дотримується: правил безпечної роботи в</p>	<p>Особистісний розвиток: розвиток працелюбності, самоорганізованості, ретельності, відповідальності за</p>

		правила прибирання приміщень теплиці. Практичні роботи. Видалення пилу із стелажів. Миття піддонів. Підмітання підлоги. Вимивання підлоги в приміщенні теплиці (кабінету квітництва).	теплиці та кабінеті квітництва. Самостійно вміє: видаляти пил із стелажів, мити піддони підмітати та мити підлогу в приміщенні (*під керівництвом педагога).	якість виконаної роботи.
14.	16	Висівання насіння квіткових рослин		
		Теоретичні відомості. Однорічні декоративні-квіткові рослини. Розпізнавання видів за ілюстраціями. Підготовка насіння до посіву. Сорткування насіння. Залежність схожості насіння від розміру і форми. Умови, необхідні для гарної схожості висіяного насіння. Склад і властивості ґрунту для вирощування розсади квітів. Практичні роботи. Підготовка суміші ґрунтів. Підготовка насіння до посіву, замочування, пророщування, обеззаражування. Посів насіння клецивини в стаканчики, по одному насінню. Посів насіння датури, агератуму, лобелії, сальвії, петунії.	Називає: однорічні декоративно-квіткові рослини. Характеризує правила підготовки насіння до посіву. Дотримується: правил безпечної роботи з інструментами. Самостійно вміє: висівати насіння декоративно-квіткових рослин у ґрунт.	Пізнавальний розвиток: розширення знань про декоративні квіткові рослини і способи їх розмноження. Мовленнєвий розвиток: повторення вивчених назв квіткових рослин. Особистісний розвиток: розвиток самостійності виконання практичних завдань.
15.	10	Пікірування розсади декоративно - квіткових рослин		
		Теоретичні відомості. Необхідність пікірування розсади. Послідовність роботи при пікіруванні. Правила пікірування розсади. Строки виконання даних робіт. Інвентар для роботи, правила безпечної роботи із інструментами і правила їх зберігання. Практичні роботи. Підготовка суміші ґрунтів для пікірування розсади квітів. Пікірування розсади капусти	Характеризує: строки пікірування розсади. Пояснює: правила пікірування. Дотримується: правил безпечної роботи з інструментами у процесі пікірування розсади.	Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами квіткових рослин та садового інвентарю. Особистісний розвиток: розвиток працелюбності, ретельності, відповідальності за якість виконаної роботи..

		декоративної. Пікірування розсади агератуму. Підготовка суміші ґрунтів для пікірування розсади квітів у стелажах. Пікірування розсади бальзаміну, петунії, примули, шавлії, лобелії.		
16.	12	Робота на квітниках		
		Теоретичні відомості. Весняне перекопування квітників, значення, строки його проведення. Підготовка ґрунту для висівання насіння айстр у ґрунт. Правила техніки безпеки при роботі з лопатою і сапою. Правила розділу коренів ірисів звичайних і правила розсаджування ірисів. Лікарські рослини (ромашка, календула, шавлія,) умови вирощування лікарських рослин на присадибній ділянці школи. Практичні роботи. Перекопування квітників на шкільному подвір'ї. Обкопування дерев. Пересаджування ірисів звичайних. Висівання насіння чорнобривців, айстр, календули, ромашки лікарської, шавлії у відкритий ґрунт.	Характеризує: весняні роботи на квітниках. Називає: лікарські рослини (ромашка, календула, шавлія,) умови вирощування. Дотримується: правил розсаджування рослин, безпечної роботи з інвентарем. Висаджує: декоративні та лікарські рослини у ґрунт (*з допомогою педагога).	Пізнавальний розвиток: розширення знань про квіткові та лікарські рослини і способи їх розмноження. Мовленнєвий розвиток: повторення вивчених назв квіткових рослин. Особистісний розвиток: розвиток самостійності виконання практичних завдань.
17.	24	Висаджування розсади у квітник		
		Теоретичні відомості. Умови, необхідні для росту і розвитку рослин. Правила посадки розсади квітів у відкритий ґрунт. Правила техніки безпеки при роботі з інструментами. Оформлення середини клумб. Практичні роботи. Висадка кан у відкритий ґрунт. Підготовка ґрунту для висадки розсади квітів. Висаджування розсади клецивини, датури в середині клумб.	Характеризує весняні роботи на квітниках. Називає: елементи квіткового оформлення шкільного подвір'я. Дотримується: правил посадки рослин, безпечної роботи з інвентарем. Висаджує: декоративні рослини у ґрунт (*з допомогою педагога).	Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень про вирощування розсади квіткових рослин. Мовленнєвий розвиток: повторення вивчених назв квіткових рослин. Особистісний розвиток: розвиток умінь самостійного виконання практичних завдань за інструкційною картою.

		<p>Висаджування розсади лобелій на квітнику у шаховому порядку.</p> <p>Висаджування розсади петунії на квітнику у рядок.</p> <p>Висаджування розсади капусти декоративної по діагоналі клумби.</p>		
18.	20	Догляд за розсадою квітів на клумбах		
		<p>Теоретичні відомості.</p> <p>Способи і правила поливання рослин.</p> <p>Поливання рослин із лійки. Поливання рослин із шланга.</p> <p>Розпушення ґрунту після поливу. Правила техніки безпеки при роботі із сапкою, кошкою.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Розпушування ґрунту між сходами чорнобривців.</p> <p>Поливання рослин на квітниках.</p> <p>Екскурсія до ботанічного саду аграрного університету.</p> <p>Ознайомлення з різними видами декоративних рослин.</p>	<p>Характеризує способи і правила поливання рослин.</p> <p>Вміє розпушувати: ґрунт після поливу (*з допомогою педагога).</p> <p>Дотримується: правил техніки безпеки при роботі із сапкою, кошкою.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень про способи і правила поливання рослин.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: повторення вивчених назв квіткових рослин.</p> <p>Особистісний розвиток: розвиток працелюбності, ретельності, відповідальності за якість виконаної роботи.</p>
19.	10	Практичне повторення		
20.	20	Варіативні модулі		
		<p>До кінця навчання у 8 класі учні повинні знати: назви 10-14 кімнатних рослин, які знаходяться в шкільній теплиці, правила підготовки суміші ґрунтів для вирощування кімнатних рослин, правила догляду за кімнатними рослинами, правила висівання насіння овочевих культур, декоративно - квітучих рослин, правила пікірування розсади квітів.</p> <p>Повинні вміти: доглядати за кімнатними рослинами, вміти готувати суміші ґрунтів для вирощування кімнатних рослин і розсади квітів, вміти розмножувати рослини живцями, висівати насіння рослин у ящики й у відкритий ґрунт, пікірувати розсаду декоративно - квітучих рослин і висаджувати розсаду квітів у відкритий ґрунт.</p>		

ШВЕЙНА СПРАВА

Пояснювальна записка

Професійно-трудове навчання в спеціальній школі для розумово відсталих дітей спрямоване на забезпечення підготовки учнів до самостійного виконання різних видів робіт в умовах державних і приватних підприємствах та у власному побуті. Передбачає підготовку учнів до подальшого навчання у професійно – технічних навчальних закладах для здобуття професії «крavecь», «вишивальниця».

Підготовка школярів до самостійного виконання різних видів робіт з швейної справи відбувається у процесі формування в учнів доступних технічних та технологічних знань з предмета; навчання прийомів праці (технології обробки та з'єднання деталей швейних виробів ручним і машинним способами); виховання у школярів необхідних якостей особистості (відповідальність, сумлінність, бережливість та ін.); розвитку загальнотрудових умінь (орієнтування у способі виконання практичного завдання, планування послідовності дій та здійснення самоконтролю).

Професійно - трудова підготовка розумово відсталих школярів починається з 5-го класу і має чітко виражені етапи – опанування основ професії (5-9 класи) та спеціалізація (удосконалення трудових умінь) (10 клас), які відповідають періодам шкільного навчання.

У 5-9 класах школярі вивчають загальний курс швейної справи, знайомляться з основами технології обробки деталей та їх з'єднання, тобто опановують окремі технологічні операції та виготовлення виробів в цілому, одержують знання про етапи його виготовлення, починаючи від його проектування (побудова креслення) до остаточної обробки. Учні знайомляться з технічними і технологічними властивостями тканин та їх доцільним використанням, одержують інформацію про машини та пристрої, які використовують в швейному виробництві. Достатнє опанування цих знань і практичних умінь дає можливість учням, після закінчення 9 класу працювати на швейному виробництві, а також використовувати одержані знання і практичні вміння у власному побуті: самостійно виготовляти побутові вироби (торбинки, наволочки, рушники, простирадла, шити білизну, одяг), лагодити одяг і білизну, доцільно використовувати різну тканину, нитки, фурнітуру тощо.

Базові знання, які учні отримують за період професійної підготовки у 5-9 класах, дають можливість школярам удосконалювати одержані техніко-технологічні знання та практичні вміння, а також спеціалізуватися з більш вузької спеціальності у 10-класі на базі вузькопрофільного підприємства.

Програма із швейної справи складається з **інваріантної** (стабільної), обов'язкової для вивчення у кожному класі частини та її **варіативної складової**.

В інваріантній частині навчальної програми з швейної справи передбачено вивчення основ *машинознавства* (призначення і будова виробничих та побутових швейних машин), *матеріалознавства* (виробництво та властивості тканин рослинного, тваринного та штучного походження), та вивчення технології виготовлення *швейних виробів* за видами робіт: побудова креслення, обробка деталей та пошиття виробів. Кожний вид роботи представлений відповідними темами, розділами, у яких визначено об'єкт виготовлення учнями, техніко – технологічні відомості та практичні роботи. Об'єктами виготовлення є зразки стібків, швів, обробка зрізів чи зазначені вироби, які будуть виготовляти учні (наволочки, господарські сумки, тощо). Технічні або техніко – технологічні відомості містять інформацію про призначення об'єкту праці (стібків, швів, обшивок тощо), виробу: призначення, спосіб виконання, характеристика моделі, фасону, технологію виготовлення, оздоблення, відомості про тканину, а також правила безпечної праці з інструментами, машинами та електричними приладами. Практична робота визначає технологію обробки зрізів та з'єднання деталей виробу, послідовність виконання операцій і завдань, волого-теплову обробку.

З метою удосконалення професійних навичок та загальнотрудових умінь, починаючи з 5-го класу, після вивчення кількох тем програми передбачено спеціальні години на «практичне повторення» навчального матеріалу. Бюджет часу на практичне повторення, залежно від умов, які складаються у школі (матеріальна база, можливості учнів), та рівня опанування учнями попередніх тем, може бути використаний на доопрацювання або більш поглиблене вивчення теми.

Відомості з машинознавства (призначення та будова основних деталей швейної машини, підготовка машин до роботи, визначення та усунення деяких недоліків у роботі швейної машини та ін.) та практичні вміння учні одержують на спеціальних уроках, а закріплення, повторення та удосконалення навичок здійснюється протягом навчального року. Відомості з матеріалознавства подаються на початку кожного навчального року, однак матеріал цього розділу повторюється в процесі вивчення всіх тем з технології виготовлення швейних виробів.

Формування в учнів знань, умінь та навичок усвідомленого дотримання правил безпечної праці має здійснюватися на кожному вступному занятті на початку навчального року, коли учнів знайомлять із загальними правилами безпеки при роботі з голкою, ножицями, праскою та на швейній машині. На наступних заняттях потрібно систематично нагадувати учням правила безпечного виконання кожної операції ручним чи машинним способами.

Змістом програми передбачено опанування учнями технології виготовлення швейного виробу, яка розпочинається із побудови креслення. Всі учні повинні знати мірки для побудови креслення швейних виробів, розмір одягу, уміти виготовляти креслення на одnodетальні вироби (серветка, косинка, наволочка, фартушок та ін.). Побудові креслення складних виробів вчитель знайомить всіх учнів, а будують креслення самостійно за інструкційною картою, лише учні з більшими навчальними можливостями. Учні повинні навчитися аналізувати готове креслення – уміти визначити контури деталей на ньому, знати назви ліній, співвідносити зрізи деталей виробу з контурними лініями креслень, вирізувати викрійку із готового креслення, розкласти деталі викрійки на тканині та викроювати деталі під наглядом учителя.

Навчання учнів моделюванню викрійок (прикладний спосіб) шляхом змінювання форми деталей, вирізу горловини, пройми, перенесення виточок, а також моделювання деталей спідниць, рукавів, коміра пропонується для збагачення уявлень школярів про створення різних фасонів швейних виробів та окремих деталей.

В процесі трудового навчання значну увагу необхідно приділяти розвитку у школярів загальнотрудових умінь: аналізу об'єкта діяльності щодо його призначення, матеріалу, засобів виготовлення (ручна чи машинна обробка), а також визначення форми, розміру, кількості деталей та способів їх з'єднання, оздоблення; плануванню послідовності власної діяльності та здійснення самоконтролю.

Одним із засобів забезпечення ефективності навчальної діяльності учнів на уроках праці є навчання школярів користуватися наочною опорою. У трудовому навчанні такою опорою є малюнки виробів та їх деталей, інструментів, трудових прийомів, а також креслення, ескізи, технологічні та інструкційні карти, натуральні вироби та їх зразки тощо.

Наявність **варіативної** частини програми створює сприятливі умови для здійснення практичної діяльності учнів відповідно до їх нахилів, бажань, навчально – матеріальної бази, регіональних традицій, тощо. Варіативна частина програми розрахована на 40 годин в кожному класі з 5 по 10 клас і може реалізуватися за будь-яким із запропонованих варіантів (модулів). Години, відведені на варіативну частину програми, можуть бути використані для більш поглибленого вивчення окремих розділів інваріантної частини або для ознайомлення та оволодіння технологіями зазначених видів декоративно-ужиткового мистецтва. Зміст запропонованих програмою варіативних модулів передбачає можливість органічного поєднання зі змістом інваріантної частини програми.

При вивченні навчального матеріалу модулів учні отримують основні техніко-технологічні відомості з обраного виду праці та початкові вміння, які можуть закріплювати самостійно у позаурочні години. У процесі навчання учнів знайомлять з історією розвитку художнього промислу, використанням його в побуті, формують естетичні смаки,

розвивають творчі здібності. Також школярі мають можливість удосконалювати та розширювати одержані знання та практичні уміння з матеріалознавства, технології оздоблення швейних виробів, моделювання готових виробів, виготовлення яких може передбачати різні техніки виконання (шиття, вишивання, плетіння гачком, в'язання тощо), вдосконалювати навички використання інструментів та матеріалів, що є переважно спільними при засвоєнні навчального матеріалу, передбаченого програмою.

Використання варіативних модулів може здійснюватися у рекомендований програмою спосіб або на вибір вчителя.

Наведені у програмі вироби є орієнтовними. Вони розраховані на учнів з більшими навчальними можливостями. Вчитель може замінити їх іншими, більш легкими для виконання. Для слабкого контингенту дітей пропонується індивідуальний підбір об'єктів роботи.

Розподіл годин у програмі є орієнтовним. Учитель може самостійно змінювати кількість годин, відведених на вивчення тієї чи іншої теми.

Резерв годин може бути використаний вчителем на власний розсуд для організації різноманітних форм навчальної діяльності: екскурсій, практичної діяльності учнів, роботи з додатковими джерелами інформації, корекції та узагальнення знань.

7-й клас (280год.) Перший семестр (128год.)				
1	4	Вступ і повторення знань і умінь за попередні роки		
		Правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині, з праскою. Стібки і шви ручної і машинної обробки. Складки, шви, зборки, обшивки.	Учні: мають уявлення про складки, їх застосування, назви, способи виконання; мають знання про стібки і шви (ручні і машинні), обшивки, уміють їх виконувати, розпізнають на виробах. Учні: знають правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині та з праскою.	Розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про шви (назви, способи виконання), складки, зборки, обшивки.
2	8	Відомості з машинознавства. Побутова швейна машина		
		Технічні відомості. Призначення швейної машини. Правила безпечної роботи на швейній машині. Основні робочі механізми. Механізми регулювання швейної машини. Правильна машинна строчка. Дефекти у строчці (слабка строчка, видно петлі зверху чи знизу) та їх усунення. Практичні роботи. Підготовка швейної машини до роботи. Пуск і зупинка машини. Виконання строчок. Машинна	Учні: знають види робіт, які виконує швейна машина, правила безпечної праці, визначають і називають дефекти строчки. Учні: уміють регулювати швидкість роботи швейної машини, регулювати натяг верхньої нитки при допомозі вчителя.	Розширення уявлень про будову швейної машини, механізми регулювання. Розвиток координації рухів на основі пуску та зупинки швейної машини. Збагачення словника термінами – назвами механізмів, якості строчки (натягу нитки).

		закріпка. Регулювання довжини стібка та натягу верхньої та нижньої нитки.		
3	6	Відомості про тканину		
		<p>Технічні відомості. Тканини рослинного походження. Властивості бавовняних і лляних тканин. Порівняння властивостей. Тканини чистолляні і напівлляні. Виготовлення тканини. Ткацьке виробництво. Ткацькі переплетення. Обробка тканини. Тканина гладкофарбована, набивна, строката. Використання бавовняних і лляних тканин у побуті. Лабораторні роботи. Порівняння властивостей бавовняних і лляних волокон та тканин. Визначення лляних і бавовняних тканин за міцністю, гігроскопічністю. Розпізнавання бавовняних і лляних тканин за зовнішнім виглядом, на дотик, за розривом. Волого-теплова обробка тканин.</p>	<p>Учні: знають рослини, із яких одержують тканину (бавовник, льон), спосіб одержання бавовняного і лляного волокна, пряжі та використання цих тканин у побуті. Учні розпізнають лляні, бавовняні та напівлляні тканини за зовнішнім виглядом, на дотик, визначають гладкофарбовані та набивні тканини на зразках.</p>	<p>Збагачення уявлень про одержання тканини. Розвиток сенсорних відчуттів на основі визначення властивостей тканини за зовнішнім виглядом, за силою розриву, на дотик. Розвиток естетичних смаків на основі визначення придатності тканини для виготовлення швейних виробів. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу термінами щодо характеристики тканини.</p>
		Конструювання. Моделювання та технологія виготовлення швейних виробів		
4	8	Складки у швейних виробках		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки складок, виготовлені на папері, на смужках тканини (зустрічні, однібічні, бантові, м'які).</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Складки як вид оздоблення. Види складок, конструкція, призначення. Глибина складки. Закріплення складок строчкою. М'які складки на білизні, жіночому і дитячому одязі. Розрахунок матеріалів (тканини, мережива, шитва) на м'які складки. Розмічання м'яких складок на деталях.</p> <p>Практичні роботи. Розмічання складок, заметування по надсічках чи копіювальних стібках. Закріплення складок строчками. Прасування складок.</p>	<p>Учні: знають назви складок та їх призначення; знають послідовність виготовлення м'яких складок.</p> <p>Учні: уміють розмічати складки за зразками, інструкційною картою, закріплювати складки та прасувати.</p> <p>Учні: вміють розпізнавати м'які складки серед інших видів оздоблення.</p>	<p>Збагачення уявлень про оздоблення швейних виробів різними видами складок. Розвиток мовлення на основі збагачення словника спеціальними термінами (назви складок). Розвиток просторових уявлень на основі розмічання складок на деталях (на папері, на тканині).</p>
5	10	Накладні кишень		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки накладних кишень з прямими та заокругленими кутами, з обшивками, вилогами,</p>	<p>Учні: знають оздоблення кишень, називають їх, визначають фасони</p>	<p>Збагачення уявлень про фасони кишень та їх оздоблення. Розвиток</p>

		<p>клапанами.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони кишень. Деталі кишень, їх назва, кількість. Оздоблення кишень (обшивки, вилоги, клапани, вишивка, гудзики, аплікація). Місце розташування на виробі. Способи моделювання кишень.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Моделювання різних фасонів кишень за основною викрійкою. Виготовлення кишені з вилогою, із заокругленням, з різними обшивками верхнього зрізу. Настрочування кишені на основну деталь.</p>	<p>кишень за малюнками, зразками; знають місце розташування кишень на виробі.</p> <p>Учні: уміють змінювати деталь кишені способом моделювання за зразком; уміють виготовляти кишені з вилогами, настрочувати на основну деталь за інструкційною картою.</p>	<p>просторових уявлень на основі формування умінь моделюванню основної деталі кишені.</p> <p>Розвиток естетичних смаків на основі визначення видів оздоблення кишень.</p> <p>Розвиток мислення на основі аналізу різних зразків фасонів кишень.</p>
6	10	Фартух для роботи		
		<p>Виріб. Фартух із нагрудником (суцільнокроєний), бретелі, зав'язки, накладні кишені.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони фартухів, їх призначення. Тканини для пошиття фартухів. Назва деталей, зрізів. Одинарні та парні деталі. Мірки для побудови креслення, умовні позначення мірок. Креслення деталей фартуха. Назви контурних ліній на кресленні. Викрійки фартуха, їх назви. Назва зрізів деталей викрійки. Правила розкладання викрійки на тканині. Моделювання деталей фартуха.</p> <p>Практичні роботи. Зняття мірок для виготовлення креслення фартуха. Визначення деталей фартуха на готовому кресленні. Побудова креслення. Вирізування викрійки. Моделювання. Підготовка тканини до розкладки викрійки (врахування малюнка, поздовжньої нитки, припуску на обробку зрізів). Розкладка викрійки на тканині. Викроювання деталей фартуха.</p>	<p>Учні: називають фасони фартухів за малюнками, знають назви деталей, зрізів; називають мірки для побудови креслення, контурні лінії на кресленні, знають правила розкладання деталей викрійки на тканині.</p> <p>Учні: уміють знімати мірки один з одного, записувати розміри, будувати креслення за інструкційною картою, вирізувати викрійки, викроювати деталі фартуха, під безпосереднім керівництвом учителя.</p>	<p>Розвиток мислення на основі характеристики виробу за назвою, деталями, способом обробки та з'єднання частин.</p> <p>Розвиток плануючого мовлення на основі словесного визначення (розповідь) послідовності технологічних операцій та видів діяльності (визначення розміру, побудова креслення, вирізування викрійки, деталей).</p>
7	16	Технологія виготовлення фартуха		
		<p>Виріб. Фартух для роботи з кишеньками, суцільнокроєний на зав'язках, з бретелями.</p> <p>Техніко-технологічні</p>	<p>Учні: знають способи обробки деталей фартуха, називають за малюнками та</p>	<p>Розвиток загальнонавчальних умінь на основі аналізу способу</p>

		<p>відомості. Деталі фартуха (основні, не основні). Підготовка деталей до пошиття (прокладання копіювальних стібків та лінії середини основної деталі). Обробка деталей. Послідовність з'єднання. Оздоблення виробу. Прасування.</p> <p>Практичні роботи. Підготовка деталей до пошиття (прокладання копіювальних стібків та лінії середини основної деталі). Обробка зрізів основної частини фартуха. Виготовлення кишень, бретелей, зав'язок. З'єднання кишень з основною деталлю (настрочування). Пришивання бретелі, зав'язок (пояса). Прасування готового виробу.</p>	<p>послідовність з'єднання деталей. Учні: уміють виготовляти кишені, бретелі, зав'язки, з'єднувати деталі з основною частиною фартуха за інструкційною картою.</p>	<p>виготовлення виробу, попереднього планування видів діяльності та здійснення самоконтролю в процесі виконання практичних завдань.</p>
8	2	Практичне повторення		
9	10	Виготовлення оборки		
		<p>Об'єкти виготовлення. Зразки оборок.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Тканина основна і оздоблювальна. Матеріали, які використовують для виготовлення оборки. Призначення оборок. Розрахунок тканини на оборку. Види обробки зрізу оборки. Способи з'єднання оборки з основною деталлю.</p> <p>Практичні роботи. Розкроювання оборки. Обробка відлітного зрізу оборки ручним або машинним способом. Виконання зборки ручним або машинним способом. Рівномірний розподіл зборки. З'єднання оборки з основною деталлю.</p>	<p>Учні: знають призначення оборки, визначають за малюнком; знають види обробки зрізів оборки та способи з'єднання з основною частиною. Учні: уміють обробляти зрізи оборки різними способами, з'єднувати оборку з основною деталлю за планом послідовності роботи.</p>	<p>Збагачення уявлень про види оздоблення швейних виробів оборками. Розвиток самостійності на основі виконання практичних завдань за планом послідовності роботи. Розвиток естетичних смаків на основі оздоблення швейних виробів оборкою.</p>
10	8	Запошивний шов		
		<p>Об'єкт роботи. Зразок запошивного шва.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Види з'єднувальних швів. Запошивний шов, його застосування. Технологія виготовлення. Визначення ширини запошивного шва.</p> <p>Практичні роботи. Виготовлення зразка</p>	<p>Учні: знають види з'єднувальних швів, називають їх за зразками, малюнками; знають технологію виготовлення (називають за малюнками). Учні: уміють</p>	<p>Розширення уявлень про види з'єднувальних швів. Розвиток словникового запасу професійними термінами. Розвиток пам'яті на основі пригадування назв відомих швів</p>

		_запошивного шва.	виготовити зразок запошивного шва за інструкційною картою.	(зшивний, упідгин із закритим та відкритим зрізом, подвійний).
11	10	Креслення, викрійка, крій плечових жіночих і дитячих виробів		
		<p>Вироби. Сорочка дитяча без рукавів. Сарафан дитячий.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Плечові вироби. Тканини для пошиття дитячих і жіночих сорочок (білизни), сарафанів. Правила і послідовність знімання мірок з фігури. Позначення мірок. Розміри плечового виробу. Мірки для побудови креслень плечових жіночих і дитячих виробів. Назва деталей сорочки, зрізів деталей. Назви контурних ліній деталей на кресленні. Оздоблення.</p> <p>Практичні роботи. Знімання мірок. Визначення розміру одягу. Знаходження контурних ліній деталей на кресленні. Побудова креслення (креслення виготовляється в масштабі за допомогою масштабної лінійки та в натуральну величину). Моделювання сарафану. Вирізування викрійки з готового креслення. Підготовка тканини до розкроювання. Розкладання викрійки на тканину. Викроювання деталей з урахуванням припуску на шви.</p>	<p>Учні: мають уявлення про плечові вироби, знають послідовність знімання мірок з фігури людини; знають назви деталей, їх зрізів, контурних ліній на кресленні.</p> <p>Учні: уміють знімати мірки, визначати розмір одягу, будувати креслення за інструкційною картою, вирізувати викрійку, викроювати деталі; уміють користуватися масштабною лінійкою.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про жіночі і дитячі швейні вироби на основі характеристики дитячої сорочки (призначення, деталі, тканина, розміри, фасони). Формування конструктивної діяльності на основі аналізу готового креслення та визначення послідовності побудови креслення сорочки.</p>
12	24	Обробка зрізів у жіночих і дитячих плечових виробах навскісною подвійною обшивкою		
		<p>Вироби. Сорочка дитяча без рукавів з круглим вирізом горловини і пройми. Сарафан дитячий.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Послідовність виготовлення. Різновиди обробки зрізів навскісною обшивкою. Шви, що застосовуються при пошитті виробів. Надсічки та їх призначення. Використання оборки.</p> <p>Практичні роботи. Прокладання копіювальних стібків та контрольних ліній (позначення середини деталі). З'єднання деталей виробу (бічних і</p>	<p>Учні: знають різновиди обробки зрізів навскісною обшивкою; знають надсічки та їх призначення, шви для пошиття швейних виробів.</p> <p>Учні: уміють прокладати копіювальні стібки та контрольні лінії на деталях, з'єднувати деталі запошивним швом, обробляти навскісною обшивкою зрізи</p>	<p>Формування загальнотрудових умінь: орієнтування в способі виконання швейного виробу на основі аналізу дитячої сорочки; планування послідовності виконання трудових операцій (позначення середини деталей та контурних ліній сорочки, з'єднання деталей, обробка зрізу горловини,</p>

		плечових зрізів) запошивним швом із попереднім зметуванням. Обробка навскісною обшивкою зрізу горловини і пройми виробу із використанням різних доповнень (мережива, тасьми та ін.). Обробка зрізу по лінії низу швом упідгин із закритим зрізом. Прасування готового виробу. Складання готового виробу.	горловини і пройми за інструкційною картою. Учні: уміють використовувати різні види оздоблення (для сильної групи учнів).	обробка зрізу пройми та низу); контролювання обробки зрізів та з'єднання деталей (самоконтроль), на основі порівняння результатів своєї діяльності з еталоном (зразком).
13	12	Практичне повторення		
Другий семестр (152год.)				
14	20	Обробка різних форм вирізу в швейних виробках підкрійною обшивкою		
		Об'єкти роботи. Зразки обробки підкрійною обшивкою різних форм вирізу (овальні, круглі, прямокутні, трикутні, фігурні). Техніко-технологічні відомості. Прямі, гострі і тупі кути у швейних виробках. Різні форми вирізу у швейних виробках: овальні, прямокутні, фігурні. Підкрійна обшивка. Обшивки з основної та оздоблювальної тканини. Надсічки. Послідовність обробки різних форм вирізу підкрійною обшивкою. Практичні роботи. Виготовлення обшивки за кроєм виробу та за лекалом. Обробка обшивкою вирізів на лицьовий і виворітний бік деталі.	Учні: називають різні форми вирізу у швейних виробках (овальні, прямокутні, фігурні) на зразках, малюнках; знають послідовність обробки різних форм вирізу підкрійною обшивкою. Учні: уміють вирізувати обшивки за кроєм виробу та лекалом, обробляти обшивкою вирізи за інструкційною картою.	Збагачення уявлень учнів про різні форми вирізу на швейних виробках (горловини, пройми, отвір на підодіяльнику, тощо). Формування вмінь самостійно виконувати практичні завдання, на основі використання інструкційної картки, зразків, малюнків та плану послідовності виконання технологічних операцій.
15	10	Креслення жіночих і дитячих виробів без плечового шва		
		Вироби. Нічна сорочка без плечового шва, сарафан. Техніко-технологічні відомості. Вироби жіночі і дитячі без плечового шва (нічна сорочка, сарафан) з прямокутним, овальним і фігурним вирізом по лінії горловини. Тканина для виготовлення виробу. Способи обробки зрізів та з'єднання деталей. Мірки для побудови креслення виробів. Назви деталей та зрізів. Назви контурних ліній на кресленні. Складання тканини для викроювання деталей виробів без плечового шва. Види	Учні: називають дитячі та жіночі вироби за малюнками, форми вирізів по лінії горловини. способи обробки зрізів та з'єднання деталей; знають назви контурних ліній на кресленні, види оздоблень. Учні: уміють знімати мірки для побудови креслення нічної сорочки, знаходять контурні лінії деталі	Розвиток просторових уявлень на основі виділення (обведення) контурних ліній деталей швейних виробів на кресленні, вирізування викрійки деталі з креслення. Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань за планом,

		оздоблень виробів. Практичні роботи. Зняття мірок для побудови креслення. Аналіз готового креслення. Знаходження контурних ліній деталі на кресленні. Вирізування деталі з готового креслення (креслення у масштабі). Вирізування викрійки. Викроювання деталі з припуском на шви. Вирізування обшивок.	на кресленні; уміють вирізати деталі з готового креслення, побудувати креслення за інструкційною картою, вирізати викрійку з креслення, викроїти деталі.	інструкційною картою. Розвиток умінь давати словесний звіт про послідовність виконання практичного завдання.
16	20	Технологія виготовлення виробів без плечового шва		
		Вироби. Сорочка дитяча без плечового шва з овальним вирізом горловин, сарафан (на вибір учителя). Техніко-технологічні відомості. Послідовність пошиття виробу: обробка вирізу горловини підкрійною обшивкою; з'єднання бічних зрізів; обробка нижнього зрізу швом упідгин із закритим зрізом; пришивання оздоблювальних деталей; прасування готового виробу. Практичні роботи. Обробка зрізів, з'єднання зрізів. Оздоблення оборкою (за вибором). Прасування готового виробу.	Учні: знають послідовність виготовлення виробу (називають за інструкційною картою у малюнках); знають назви деталей, зрізів, операцій. Учні: уміють виготовляти швейний виріб за зразками та інструкційною картою, за планом.	Розвиток умінь застосовувати знання на практиці. Формування умінь самостійно виконувати практичні завдання за зразками, інструкційною картою, за планом послідовності трудових дій.
17	10	Практичне повторення		
18	20	Варіативний модуль (Технологія виготовлення вишивки*)		
19	10	Брюки дівочі. Брюки піжамні (за вибором учителя)		
		Вироби. Брюки дівочі. Брюки піжамні. Креслення. Викрійка. Технічні-технологічні відомості. Фасони брюк дівочих. Тканини для пошиття брюк. Назви деталей та їх зрізів. Мірки для побудови креслення. Назви контурних ліній на кресленні, зрізів на деталі. Парні деталі. Підготовка викрійки до розкроювання тканини. Вимоги до розкрою парних деталей. Практичні роботи. Підбір тканини для брюк. Знімання мірок для побудови креслення. Побудова креслення брюк. Вирізування викрійки брюк.Розкладка викрійки на тканині. Викроювання деталей.	Учні: називають фасони брюк для дівчат за малюнками; знають назви деталей та їх зрізів; називають мірки для побудови креслення, контурні лінії та зрізи за малюнками. Учні: уміють знімати мірки для побудови креслення; уміють будувати креслення, вирізувати викрійки за інструкційною картою. Учні: уміють розкласти викрійки на тканині, вирізувати деталі, виготовляти брюки за	Збагачення уявлень про жіночий та дівочий одяг (піжама, брюки дівочі) . Формування діяльності та мислення на основі розвитку умінь підбирати тканину для дівочих брюк, знімати мірки, будувати креслення, вирізувати викрійки та деталі брюк. Збагачення словникового запасу професійними термінами.

			інструкційною картою.	
20	20	Технологія пошиття брюк дівочих		
		<p>Вироби. Брюки дівочі. Піжамні брюки.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Послідовність виготовлення брюк. Шви для пошиття брюк.</p> <p>Способи з'єднання деталей. Обробка верхнього зрізу. Втягування резинки.</p> <p>Практичні роботи. З'єднання та обробка зрізів деталей брюк. З'єднання шагових та середнього зрізів. Обробка верхнього та нижніх зрізів швом упідгин із закритим зрізом. Втягування резинки. Прасування та складання готового виробу.</p>	<p>Учні: знають способи з'єднання деталей, обробки зрізів; називають послідовність пошиття брюк за малюнками, за даним планом.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами способу з'єднання деталей брюк та обробки зрізів.</p> <p>Розвиток самостійності на основі формування загально трудових умінь.</p>
21	8	Ремонт одягу.		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки штопання, латки.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Способи штопання. Вибір ниток для штопання. Практичні роботи. Визначення виду ремонту. Вибір ниток і тканини. Викроювання латки. Пристрочування латки накладним швом. Виконання штопання.</p>	<p>Учні: знають види ремонту одягу, називають види ремонту за малюнками.</p> <p>Учні: уміють визначати вид ремонту, підбирати нитки для штопання, накладати латки, штопати.</p>	<p>Розвиток спостережливості та мислення на основі визначення виду ремонту одягу, та вибір ниток і тканини для латок.</p>
22	10	Практичне повторення.		
23	20	Варіативний модуль		
24	4	Резерв часу		

<p>9-й клас (385 год.) (11 год./тиж.) Перший семестр (176 год.)</p>				
1	2	Вступ і повторення знань і умінь за попередні роки		
		<p>Правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині, з праскою.</p> <p>Ручні і машинні шви та обробка окремих деталей (зборки, складки, обшивки).</p>	<p>Учні: знають правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині та з праскою.</p> <p>Учні: мають уявлення про ручні і машинні шви, уміють їх виконувати, розпізнають на виробках.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про шви та обробку окремих деталей.</p>
2	10	Відомості з машинознавства. Швейна машина		
		Технічні	Учні: мають уявлення	Розширення уявлень

		<p>відомості. Пристосування до швейних машин, їх призначення. Правила безпечної роботи при використанні пристосувань до швейних машин. Машина зигзагоподібної строчки, види операцій, їх призначення. Машинна голка звичайна і подвійна. Дотримання вимог безпеки праці при роботі на швейній машині зигзагоподібної строчки. Практичні роботи. Виконання машинних операцій з використанням пристосувань до швейних машин. Виконання машинних строчок і швейних операцій на машині зигзагоподібної строчки (пряма строчка, зигзагоподібна, оздоблювальна та ін). регулювання ширини зигзагу.</p>	<p>про види пристосувань до швейної машини, їх використання. Учні: мають уявлення про машину зигзагоподібної строчки, види операцій, які на ній виконують. Учні: вміють виконувати різні види строчок. Учні: знають правила безпечної праці.</p>	<p>учнів про види швейних машин, пристосування до них, види операцій. Розвиток мислення, уваги, спостережливості на основі ознайомлення із роботою швейної машини зигзагоподібної строчки.</p>
3	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Текстильні хімічні волокна. Волокна штучного шовку (віскоза, ацетат). Виготовлення віскозного та ацетатного волокна. Властивості волокон і тканин штучного шовку (естетичні, гігієнічні, фізико – механічні, технологічні). Дія води, тепла, порошоків. Правила прасування тканин із штучного</p>	<p>Учні: мають уявлення про волокна штучного шовку, знають походження віскозного та ацетатного волокна. Учні: розпізнають тканини натурального та штучного шовку, визначають їх за зовнішніми ознаками. Учні: знають правила прасування шовкових натуральних та штучних тканин.</p>	<p>Збагачення уявлень про види тканини, їх властивості на основі інформації про тканини натурального та штучного шовку. Розвиток естетичного смаку на основі визначення тканини для виготовлення різного виду одягу.</p>

		шовку. Лабораторні роботи. Розпізнавання тканин із натурального і штучного шовку за зовнішніми ознаками. Порівняння властивостей натурального і штучного шовку.		
4	26	Оздоблення жіночого і дитячого огляду		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки оборок, рюшів, воланів, дрібних складочок та защипів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Види оздоблень жіночого і дитячого одягу, їх призначення. Оздоблення постійні і знімні. Матеріали, які використовують для виготовлення оздоблення. Фурнітура та оздоблювальні матеріали.</p> <p>Оздоблювальна строчка. Оборки, рюші, волани, складочки, защипи.</p> <p>Викроювання оздоблювальних деталей. Способи з'єднання оздоблювальних деталей з виробом.</p> <p>Практичні роботи. Викроювання оборки, рюшів, воланів. Обробка обрізних зрізів оздоблювальної деталі швом упідгин із закритим зрізом, зигзагоподібною строчкою.</p> <p>Виготовлення зразків оздоблень.</p> <p>Настрочування рюшів. Викроювання деталей із складочками, їх заметування та застрочування.</p>	<p>Учні: знають види оздоблень одягу та їх виготовлення (оборки, рюші, складочки, защипи).</p> <p>Учні: вміють викроювати рюші, волани за інструкційною картою;</p> <p>Учні: вміють обробляти зрізи оздоблювальних деталей, з'єднувати їх із виробом;</p> <p>Учні: вміють заметувати та застрочувати складочки.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про оздоблення дитячого і жіночого виробу рюшами, воланами, оборками, та складочками.</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі адекватного вибору оздоблень.</p> <p>Розвиток діяльності та мислення на основі розвитку умінь викроювати та виготовляти оздоблювальні деталі.</p>

5	12	Обкантовувальний шов		
		<p>Об'єкти роботи.</p> <p>Зразки обкантовувального шва.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Крайові шви.</p> <p>Обкантовувальний шов, його види (з відкритим і закритим зрізом), застосування та технологія виготовлення.</p> <p>Використання одинарних та подвійних обшивок та обкантовувальної тасьми при обробці зрізів. Використання оздоблювальної тканини. Вимоги до якості виготовлення шва.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Виготовлення зразка обкантовувального шва. Виконання обкантовувального шва на прямих та заокруглених зрізах.</p>	<p>Учні: знають назву та застосування обкантовувального шва, послідовність виготовлення, вимоги до обробки.</p> <p>Учні: вміють розпізнавати шов за зовнішнім виглядом з лицьового і виворотного боку, виготовляти шов за зразком, за інструкційною картою.</p> <p>Учні: вміють обробляти прямі та заокруглені зрізи дрібних деталей одягу обкантовувальним швом. Учні: вміють перевіряти якість обробки зрізу обкантовувальним швом.</p>	<p>Розвиток спостережливості, акуратності, самостійності, уважності на основі аналізу способу виконання зразка обкантовувального шва.</p> <p>Розвиток уваги, спостережливості при визначенні якості обробки зрізів обкантовувальним швом.</p>
6	20	Практичне повторення		
7	10	Варіативний модуль		
8	16	Креслення основи блузки. Моделювання викрійки блузки		
		<p>Виріб. Блузка без коміра та рукавів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони блузок. Тканини для блузок. Оздоблення. Розміри. Мірки для побудови креслення основи блузки. Деталі. Назви деталей та їх зрізів. Виточки. Назви контурних ліній на кресленні. Викрійка. Назви зрізів на викрійці. Поняття про прикладне моделювання</p>	<p>Учні: знають фасони блузок, називають тканини; знають розміри, мірки для побудови креслення основи блузки, назви деталей, їх зрізів.</p> <p>Учні: мають уявлення про моделювання викрійки.</p> <p>Учні: вміють знімати мірки для побудови креслення блузки.</p> <p>Учні: вміють будувати креслення за інструкційною картою, вирізувати викрійки, переносити виточки за</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про фасони блузок, тканини для них, оздоблення, мірки, деталі, моделювання фасону.</p> <p>Розвиток мовлення на основі введення нових термінів назв деталей, контурних ліній, зрізів деталей, мірок.</p> <p>Розвиток просторового уявлення на основі побудови креслення виробу в масштабі та в натуральну величину; виділення</p>

		<p>(моделювання вирізу горловини, перенесення нагрудної виточки на викрійці).</p> <p>Практичні роботи. Знімання мірок, їх скорочений запис. Визначення розміру блузки за мірками. Побудова креслення (для учнів, які спроможні виконати цей вид діяльності).</p> <p>Вирізування з креслення деталей блузки. Моделювання фасону блузки: моделювання вирізу горловини, перенесення виточки в лінію боку, горловини, пройми, талії, лінію середини.</p>	<p>зразком - малюнком.</p> <p>Учні: знають, називають та вміють моделювати різні види вирізу горловини.</p>	<p>на кресленні деталі та моделювання фасону блузки.</p>
9	12	Обробка вирізу горловини у блузці без коміра		
		<p>Технічні відомості. Форми вирізу горловини. Способи обробки. Виготовлення викрійки підкрійної обшивки для обробки горловини. Використання оздоблення. Надсічки. Перекат шва.</p> <p>Практичні роботи. Обробка вирізу горловини овальної, прямокутної, фігурної форми підкрійною обшивкою на лицьовий чи виворотний бік (виготовлення зразків). Використання оздоблення.</p>	<p>Учні: знають форми вирізу горловини, способи обробки її зрізу.</p> <p>Учні: вміють обробляти горловину будь – якої форми підкрійною обшивкою з використанням оздоблення.</p>	<p>Збагачення явлень про різні форми горловини та види обробки її зрізів.</p> <p>Розвиток загальнотрудових умінь на основі виконання трудових завдань за планом послідовності обробки горловини підкрійною обшивкою.</p>
10	24	Технологія виготовлення плечового виробу (блузка без коміра і рукавів)		
		<p>Виріб. Блузка без коміра та рукавів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Послідовність виготовлення блузки.</p>	<p>Учні: знають послідовність виготовлення виробу, технологію з'єднання деталей, обробки зрізів горловини, пройми, способи обробки</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі актуалізації знань з технології обробки зрізів деталей обшивками за зразками, малюнками.</p> <p>Формування</p>

		<p>Правила розкладання викрійки на тканині. Ручні і машинні види робіт при пошитті блузки. Проведення примірки. Обробка виточок. Способи обробки зрізу горловини, пройми. Обробка плечових і бічних зрізів. Види обробки нижнього зрізу блузки ручним і машинним способом.</p> <p>Практичні роботи. Розкроювання деталей виробу. Підготовка деталей крою до обробки. Зметування виробу. Проведення примірки. Обробка виточок. З'єднання плечових та бічних зрізів. Розкрій обшивок. Обробка горловини, пройми, нижнього зрізу блузки. Волого-теплова обробка. Складання готового виробу.</p>	<p>виточок та нижнього зрізу блузки.</p> <p>Учні: вміють з'єднувати деталі та обробляти виточки, горловину, пройми, нижній зріз виробу, виконувати волого – теплову обробку.</p>	<p>загальнотрудових умінь на основі складання плану послідовності виконання практичного завдання – пошиття блузки.</p>
11	20	Практичне повторення		
12	10	Варіативний модуль		
13	6	Резерв часу		
		II семестр (209год.)		
14	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Синтетичні волокна. Одержання синтетичних волокон, пряжі, ниток. Тканини з домішками лавсану. Синтетичні тканини, їх властивості: стійкість до зношення, низька гігроскопічність, легке спалахування. Асортимент тканин із синтетичних волокон і ниток. Тканини для блузок і сукні. Врахування властивостей цих тканин при пошитті виробів. Вимоги до</p>	<p>Учні: мають уявлення про одержання синтетичних тканин, знають їх властивості та врахування їх при пошитті виробів.</p> <p>Учні: знають способи розпізнання синтетичних тканин, знають вимоги до теплової обробки синтетичних тканин.</p> <p>Учні: розпізнають синтетичні тканини за зовнішнім виглядом, на дотик.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про види тканин на основі знань синтетичних тканин, їх властивостей, асортимент.</p> <p>Розвиток класифікації на основі визначення тканини за походженням, кольором, призначенням.</p> <p>Розвиток мовлення на основі словесної характеристики видів тканин за їх властивостями.</p>

		<p>теплової обробки синтетичних тканин. Чищення і прання виробів із синтетичних тканин і їх зберігання. Лабораторні роботи. Розпізнавання синтетичних тканин за зовнішнім виглядом, на дотик і за характером горіння. Визначення міцності волокон і тканин, вбирання вологи. Порівняння бавовняних, лляних і шовкових тканин за їх технологічними властивостями. Визначення прорубності тканини (строчіння на машині нитками різної товщини), вологопоглинання та зминальність.</p>		
15	22	Кокетки на деталях		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки кокеток прямої, овальної та фігурної форми. Техніко-технологічні відомості. Форми кокеток. Способи з'єднання кокеток з деталлю. Обробка нижнього зрізу кокетки. Оздоблення кокеток. Практичні роботи. Моделювання кокеток на деталях швейних виробів. З'єднання прямої кокетки з деталлю зшивним та накладним швом. З'єднання фігурної або овальної кокетки з основною деталлю накладним швом. Обробка кокетки з оборкою. Використання мережива.</p>	<p>Учні: знають форми кокеток, називають їх за малюнками, зразками; знають способи з'єднання кокеток з основною деталлю, обробку нижнього зрізу. Учні: вміють з'єднувати кокетки з основною деталлю зшивним та накладним швом, виконувати оздоблювальні строчки.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про форми кокеток, оздоблення кокеток та способи з'єднання з деталлю. Розвиток естетичного смаку визначенням доцільності вибору форми кокетки та видів оздоблення. Розвиток мислення на основі визначення за малюнком, зразком способу з'єднання кокетки з деталлю.</p>

		Оздоблювальна строчка на кокетці.		
16	10	Конструювання викрійки блузки із застібною		
		<p>Виріб. Блузка із застібною. Викрійки. Деталі.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Конструкції блузок із застібною. Фасони блузок. Тканини та оздоблення. Деталі блузки. Зміни основи блузки: припуск на обробку застібки на середині пілочки. Контурні лінії на деталях та викрійках. Поняття борт та підборт.</p> <p>Практичні роботи. Виготовлення викрійки деталей блузки із застібною. Виготовлення викрійки підбортів.</p>	<p>Учні: знають фасони блузок, визначають їх за малюнками; знають деталі блузки із застібною; знають як змінювати основну викрійку для блузки із застібною.</p> <p>Учні: вміють здійснювати конструювання блузки із застібною, виготовляти викрійки деталей.</p>	<p>Розвиток умінь давати словесну характеристику об'єкту виготовлення: фасон, деталі, оздоблення, тканина, способи з'єднання деталей, обробка зрізів.</p> <p>Розвиток просторового уявлення на основі конструювання викрійки блузки.</p> <p>Розвиток естетичного смаку при виборі фасону, тканини та оздоблення виробу.</p>
17	12	Обробка бортів і застібок		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки застібок.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Види застібок у плечових швейних виробках. Способи обробки застібок. Борт та підборт. Підборта суцільнокроєні та пришивні. Пришивні та відлітні зрізи підбортів. Способи обробки відлітного зрізу підборту. Послідовність обробки бортів пришивними підбортами. Розмічання та способи обробки прорізних петель. Способи пришивання гудзиків.</p> <p>Практичні роботи. Викроювання підбортів.</p>	<p>Учні: знають види застібок у плечових виробках, називають їх за малюнками, зразками.</p> <p>Учні: вміють виготовляти викрійку підбортів та робити розмітку петель.</p> <p>Учні: знають технологічну послідовність обробки бортів підбортами, вміють обробляти прорізні петлі ручним способом.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про види застібок та способи їх обробки.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі повторення технології обробки окремих вузлів швейного виробу.</p>

		Виготовлення зразків обробки бортів підбортами.		
18	28	Технологія виготовлення блузки із застібною		
		<p>Виріб. Блузка із застібною.</p> <p>Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Послідовність виготовлення блузки із застібною. Підготовка тканини до розкрою. Правила розкладання викрійки на тканині. Припуски на шви. Ручні і машинні види робіт при пошитті блузки. Підготовка виробу до примірки. Проведення примірки. Обробка виточок. Обробка застібки. Обробка плечових і бічних зрізів. Обробка зрізу горловини, пройми. Обробка нижнього зрізу блузки ручним або машинним способом.</p> <p>Практичні роботи. Розкладання викрійки на тканині. Викроювання деталей блузки. Прокладання копіювальних стібків за контурними і контрольними лініями. Підготовка виробу до примірки. Проведення примірки та виправлення недоліків. Обробка виточок. З'єднання плечових і бічних зрізів деталі блузки. Обробка застібки блузки. Обробка зрізу горловини, пройми. Обробка нижнього зрізу. Розмічання та виметування петель. Пришивання гудзиків.</p>	<p>Учні: знають способи обробки застібки та правила з'єднання та обробки деталей виробу.</p> <p>Учні: вміють обробляти застібки блузки, з'єднувати та обробляти деталі блузки, розмічати місця пришивання гудзиків та виготовлення петель за інструкційною картою.</p> <p>Учні: вміють прасувати готовий виріб та складати за стандартом.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі аналізу швейного виробу, складання плану виготовлення блузки.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі пригадування технології виготовлення блузки, назв з'єднувальних і крайових швів, обробки окремих вузлів швейного виробу. Розвиток акуратності і уважності під час виконання практичних робіт, вміння контролювати власні дії.</p>

		Прасування готового виробу та складання за стандартом.		
19	20	Практичне повторення		
20	10	Варіативний модуль		
21	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Неткані матеріали. Загальні відомості про неткані матеріали, способи їх виготовлення, застосування. Тканини з просоченням, з блискучим покриттям, із застосуванням металевих та металізованих ниток. Властивості цих тканин.</p> <p>Лабораторні роботи. Розпізнавання нетканних матеріалів за зовнішнім виглядом, на дотик. Визначення способу їх виготовлення.</p>	<p>Учні: мають загальні уявлення про неткані матеріали та про тканини з блискучим покриттям; знають властивості цих тканин. Учні: вміють розпізнавати неткані матеріали за зовнішнім виглядом. Учні: визначають спосіб виготовлення нетканних матеріалів.</p>	<p>Збагачення уявлень про неткані матеріали (тканини з просоченням, з блискучим покриттям із застосуванням металевих та металізованих ниток) та їх властивості. Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами нетканних матеріалів.</p>
22	10	Креслення коміра		
		<p>Об'єкти виготовлення. Креслення коміра. Викрійка коміра. Техніко-технологічні відомості. Фасони коміра. Оздоблення комірів. Коміри знімні і постійні. Мірки для побудови креслення коміра. Назви контурних ліній та зрізів на викрійці. Деталі коміра, їх назви (верхній, нижній, стойка).</p> <p>Практичні роботи. Визначення мірок для побудови креслення коміра. Побудова креслення. Вирізування викрійки.</p>	<p>Учні: називають фасони коміра та оздоблення за малюнками, зразками, кресленнями. Учні: знають деталі коміра та їх назви. Учні: вміють визначити мірки, будувати креслення коміра за інструкційною картою, вирізувати викрійку.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про фасони комірів, деталі та оздоблення. Розвиток мовлення на основі словесної характеристики фасонів коміра. Розвиток просторового уявлення на основі аналізу креслення коміра.</p>
23	18	Технологія виготовлення коміра		
		<p>Об'єкти виготовлення. Зразки</p>	<p>Учні: знають правила викроювання деталей</p>	<p>Розвиток уваги на основі розгляду</p>

		<p>комірів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Правила викроювання деталей коміра. Оздоблювальні елементи (кант, вишивка, тасьма, мереживо). Прокладні матеріали. Спосіб з'єднання деталей коміра.</p> <p>Практичні роботи. Виготовлення коміра: з'єднання деталей, вивертання та виметування, оздоблювальна строчка, оздоблення вишивкою, кантом, тасьмою, мереживом (за вибором).</p>	<p>коміра, називають оздоблювальні елементи за малюнками та спосіб з'єднання.</p> <p>Учні: уміють з'єднувати деталі коміра, використовувати оздоблювання.</p>	<p>зразків та малюнків коміра, визначення фасону, оздоблення. Формування усвідомленої діяльності на основі розвитку умінь виконувати практичні завдання за інструкційною картою.</p>
24	12	Побудова креслення основи вшивного рукава		
		<p>Об'єкти виготовлення. Вшивний короткий і довгий рукав. Креслення, викрійка.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони рукавів. Мірки для побудови короткого і довгого рукава. Назви контурних ліній на кресленні, зрізів на викрійці. Види обробки низу рукава. Моделювання фасонів рукава.</p> <p>Практичні роботи. Знімання мірки для побудови креслення вшивного прямого короткого і довгого рукава. Моделювання рукава на основі прямого: рукава «ліхтарик», «крильця», розширеного до низу.</p>	<p>Учні: мають уявлення про фасони рукавів, називають їх на малюнках, зразках; знають мірки, знають назви контурних ліній, зрізів, обробку рукава.</p> <p>Учні: вміють знімати мірки для креслення рукава, будувати креслення за інструкційною картою, моделювати викрійку на основі прямого рукава.</p>	<p>Збагачення уявлень про фасони рукавів дитячого та жіночого одягу на основі аналізу зразків та малюнків виробів.</p> <p>Розвиток просторового орієнтування на основі моделювання різних фасонів рукава за малюнками.</p> <p>Збагачення професійного словника назвами фасонів рукава, мірок для побудови креслення, контурних ліній на кресленні та зрізів деталей.</p>
25	14	Технологія виготовлення вшивного рукава		
		<p>Об'єкти виготовлення. Зразки вшивного рукава.</p> <p>Техніко-</p>	<p>Учні: знають технологічну послідовність виготовлення вшивного</p>	<p>Збагачення професійної термінології назвами видів обробки</p>

		<p>технологічні відомості. Послідовність виготовлення рукава. Підготовка деталі рукава до обробки. Виконання зборки по окату рукава. Спосіб з'єднання зрізу деталі по довжині рукава. Способи обробки нижнього зрізу рукава: шов упідгин із закритим зрізом, обкантовувальний шов, манжетою (без застібки, із застіркою). Практичні роботи. Прокладання копіювальних стібків та контрольних ліній по деталі рукава. Виконання зборки по окату рукава. Зшивання рукава. Обробка нижнього зрізу рукава швом упідгин, обкантовувальним швом, манжетою.</p>	<p>рукава, способи обробки зрізів. Учні: називають шви, та види обробки нижнього зрізу. Учні: вміють виконувати зборку окату та обробляти зрізи рукава.</p>	<p>нижнього зрізу рукава. Розвиток мислення на основі визначення послідовності виготовлення вшивного рукава. Формування діяльності на основі розвитку умінь виконувати практичні завдання за інструкційною картою.</p>
26	20	Практичне повторення		
27	10	Варіативний модуль		
28	7	Резерв часу		

ВЗУТТЄВА СПРАВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Враховуючи потреби сучасного виробництва, перспективи соціально-трудової адаптації випускників з порушеннями інтелектуального розвитку, досвід окремих спеціальних шкіл для розумово відсталих дітей, є потреба розвивати різні види праці для учнів. В практиці роботи спеціальних шкіл є курс "Взуттєва справа". Але програма даного курсу застаріла, не відповідає: психофізичним можливостям сьогоденного контингенту учнів спеціальної школи (щорічно збільшується кількість дітей зі складними порушеннями психічного та фізичного розвитку), вимогам сучасного виробництва, можливостям реалізації професійних ініціатив осіб з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах платоспроможного попиту.

Перед спеціальною школою для розумово відсталих дітей стоїть завдання – підготувати учнів до самостійного виконання різних нескладних видів робіт, в умовах державних і власних підприємств та у власному побуті.

Дана програма передбачає: підготовку учнів до самостійного виконання ремонту та оздоблення взуття, виконання різних видів робіт як із шкірою, так і з іншими матеріалами, а також можливість подальшої спеціалізації у відповідних Вищих професійно-технічних ліцеях. Метою програми є: створення додаткової форми освіти учнів для подальшої соціалізації в суспільстві, виховання і розвиток особистості, а також створення умов для розвитку творчого потенціалу дітей з відхиленнями в розвитку. Програма складена на основі принципів достатності для навчання праці і корекції психофізичного розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку.

Підготовка учнів до самостійного виконання різних видів робіт із взуттєвої справи відбувається у процесі формування в учнів доступних технічних та технологічних знань з предмета; навчання прийомів праці, виховання у школярів необхідних якостей особистості, розвитку загально трудових умінь. Зміст програми спрямований на виховання художньої культури школярів, розширення кругозору, ознайомлення із сучасними креативними напрямками ручної праці з різними матеріалами. Різноманітність видів праці забезпечує різнобічну і активну роботу всіх аналізаторів. Тому учням треба дати якомога більшу кількість видів діяльності, щоб сформувати різноплановий досвід.

Допрофесійна підготовка із взуттєвої справи в спеціальній школі будується з урахуванням розумових і фізичних можливостей учнів. Підготовка учнів до самостійного трудового життя досягається за умови розв'язання наступних завдань:

формувати трудові навички і уміння дітей з вадами розумового розвитку;

коригувати порушення психофізичного розвитку, недоліки трудової діяльності,

навчити учнів навичкам і прийомам традиційної та художньої обробки матеріалів різних видів;

навчити застосовувати отримані знання і уміння на практиці;

виховати працьовитість, ощадливість, акуратність в роботі з матеріалами і інструментами;

розвинути у учнів навички екологічної культури;

розвинути у учнів самостійність, щоб адаптуватися до соціальних умов.

Програма передбачає реалізацію Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2013 № 607, Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392.

Програма із взуттєвої справи базується на практичній діяльності учнів. Засвоєння теоретичного матеріалу доцільно проводити під час практичних робіт, не витрачаючи на це окремого навчального часу. Однак, не виключається можливість проведення уроків засвоєння нових знань, під час яких вчитель може розкрити навчальний матеріал або його окремі частини. Такі уроки у навчальному процесі можуть бути одиничними.

Лабораторні роботи (визначення властивостей матеріалів: паперу, картону, тканини, шкіри, шкірозамінників, замші, хутра тощо) також важливі в роботі з дітьми з вадами розумового розвитку. Вони допомагають розвинути навички самостійної роботи і спостережливості.

Перші лабораторні роботи повинні проводитися як роботи-спостереження, в процесі яких поступово накопичується фактичний матеріал. І ще один вид лабораторних робіт – роботи-підтвердження сформульованих педагогом правил, висновків.

Екскурсія як метод навчання отримала досить широке розповсюдження в спеціальній школі. Екскурсії можуть бути загальноосвітньої спрямованості або мати спеціальне учбове призначення. Будь-який вид екскурсії вимагає ретельної організаційної підготовки. В процесі екскурсій діти вчаться спостерігати об'єкти в реальних умовах.

З метою удосконалення загальнотрудових умінь і навичок за програмою передбачені години практичного повторення навчального матеріалу. Крім того, бюджет часу на практичне повторення залежно від умов, які складаються у школі (матеріальна база, контингент учнів), може бути використаний як на повторення та (чи) закріплення раніше вивчених тем, так і на виконання замовлень школи.

Наприкінці кожної частини семестру проводиться підсумкове практичне заняття, метою якого є підбиття підсумків роботи за певний термін часу. У процесі роботи учні повинні орієнтуватися у завданні, планувати і контролювати правильність виконання. Об'єктом уваги вчителя має бути процес самостійної діяльності учнів, а не лише її результат.

Програмою передбачено резерв часу. Цей час використовується вчителем на власний розсуд (ці години можна використовувати на проведення екскурсій, ширшого вивчення окремих тем, виконання замовлень школи, виготовлення поробок для виставок, конкурсів тощо).

Програма передбачає спадкоємність в розвитку знань і умінь отриманих раніше як на уроках ручної праці, так і на уроках загальноосвітніх дисциплін (математика, розвиток мовлення, географія, природознавство, малювання).

Програма передбачає також ознайомлення школярів з професіями в різних галузях народного господарства.

Важливою умовою в трудовому навчанні та вихованні учнів є забезпечення принципу наступності за роками навчання, сутність якого полягає у послідовному розширенні та поглибленні знань і практичних навичок.

Програма є навчальною, виховуючою і носить чітко спрямований корекційно-розвивальний характер:

коригувати порушення мовлення, мислення, просторового орієнтування, мілкої моторики рук,

забезпечувати максимально можливу для даної дитини самостійність, враховувати індивідуальні особливості дітей з порушеннями інтелектуального розвитку;

виробляти позитивне ставлення до посильних видів праці, готовність до допомоги в господарсько-побутовій праці в сім'ї або спеціальній установі, уміння виконувати нескладні види цієї праці;

формувати звичку і позитивну установку до певного виду праці протягом встановленого часу (2-4 години на день) у спеціальній майстерні;

за індивідуальних можливостей кожного навчити переключатися з виконання однієї знайомої операції на іншу, виконувати декілька взаємозалежних операцій послідовно;

дати можливість учням після закінчення навчання в деякій мірі матеріально забезпечувати себе, жити в колективі, по можливості соціально адаптуватися в суспільстві.

Під час навчання учнів за даною програмою виділяються три етапи роботи з учнями.

На першому етапі (V клас)- Передбачено ознайомлення учнів із простішими роботами з різними видами матеріалів (картон, нитки, тканина, гума, хутро тощо), з фурнітурою, з шевськими інструментами та елементарним дрібним ремонтом взуття. В основному, учнів знайомлять з підготовкою взуття до дрібного ремонту. Діти вчать розпізнавати місця на взутті, які потребують ремонту. За допомогою вчителя (наприклад, в колективній бесіді) учні навчаються визначати місця на взутті, які підлягають ремонту, готувати їх до ремонту, підбирати матеріали та заготовки. Відповідно до психофізичного розвитку учні самостійно або з різним ступенем педагогічної допомоги розпочинають виконувати елементи ремонту взуття.

Другий етап (VI - IX класи) – основний. На даному етапі навчання учні опановують усіма необхідними теоретичними знаннями та практичними вміннями по ремонту та оздобленню взуття, роботі з різними матеріалами. Це робота з картоном, ознайомлення учнів з простими операціями з виготовлення нескладних виробів з м'яких шкір і їх заміників (викрійка за моделями деталей, з'єднання деталей за допомогою клею, ниток, шила-гачка (інструменти та станки використовуються за умови обов'язкового врахування психофізичних можливостей кожної дитини), остаточна обробка цих деталей за допомогою барвників, обробного воску та амбуза, декорування шкіри (випалювання, гравіювання, різьблення, тиснення), виконання зі шкіряних та хутряних матеріалів мозаїки і аплікації. Окрім ремонту взуття пропонуємо виготовлення оригінальних поробок: композиції, панно, гаманці, сумки, пояси, футляри для окулярів, для мобільних телефонів, браслети, прикраси тощо.

Третій етап навчання (X клас). Розрахований на закріплення набутих теоретичних знань і практичних вмінь на попередніх етапах навчання, на самостійну роботу учнів по ремонту

взуття, виготовленню різних поробок; за сприятливих умов на проходження виробничої практики на базі різних підприємств, виконання замовлень школи.

У ході всього навчання за даною програмою учні в своїй роботі використовують різні прилади, інструменти, станки, електроплити тощо. Вчителем обов'язково проводиться поглиблений інструктаж з техніки безпеки.

Навчальні, виховні та корекційно-розвивальні завдання на уроках вирішуються у процесі виконання учнями практичних завдань, на які відводиться не менш як 75% навчального часу, решта йде на вивчення теоретичного матеріалу. Зміст теоретичних відомостей має відповідати характеру практичних робіт та об'єктів праці з кожної теми. Орієнтовний перелік об'єктів праці, передбачений програмою, уточнюється вчителем залежно від місцевих умов та потреб школи. Добір об'єктів праці здійснюється з урахуванням змісту програми, вікових та індивідуальних особливостей учнів, доцільності вибору об'єкта. Наведені у програмі вироби (об'єкти праці) є орієнтовними. Вчитель може замінити їх іншими, але у всіх випадках замінені вироби повинні мати достатню кількість вправ для опанування учнями практичними навичками, згідно з темою програми.

При здійсненні відбору об'єктів праці, слід дотримуватися основних вимог: високій учбово-виховній значущості об'єктів праці, економічній доцільності, врахування доступності і посиленості виконання практичних робіт учнями.

Зміст, представлений у навчальній програмі, має нову структуру. Структура навчальної програми включає наступні колонки: 1 – порядковий номер розділу, підрозділу, теми; 2 – кількість годин, що відводиться для вивчення конкретної теми; 3 – зміст навчального матеріалу з конкретизацією; 4 – навчальні досягнення учнів, що охоплюють знання та уміння, які повинні бути сформовані в учнів на основі вивчення конкретної теми, зірочкою позначено життєві компетентності учнів з помірною розумовою відсталістю, зі складними психофізичними порушеннями; 5 – спрямованість корекційно-розвивальної роботи, де окреслюються основні напрямки корекційно-розвивальної роботи, яку слід здійснювати на матеріалі теми. Зокрема, охоплюються процеси пізнавальної діяльності (сприймання, пам'яті, мислення), мовленнєвої діяльності та корекційний розвиток особистості.

Зміст програми з трудового навчання «Взуттєва справа» передбачає наступність у розвитку набутих учнями у молодших класах знань і вмінь.

Правильно організоване трудове навчання створює сприятливі умови для професійного самовизначення учнів, сприяє розвитку творчості і конструкторських здібностей, морально-вольових якостей, культури праці. У процесі вивчення теорії і на практиці у них формується інтерес до певної професії.

Особлива увага звертається на знання і точне дотримання учнями правил безпечної праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та особистої гігієни, навчання їх правилам безпечних прийомів роботи, ознайомленню із заходами запобігання травматизму, на уроках систематично вивчаються та повторюються правила безпечного виконання кожної операції.

Ефективність програми «Взуттєва справа» припускає наступне:

трудова соціалізація осіб з вадами психічного та (або) фізичного розвитку;
здійснення вторинної соціалізації груп, виключених з громадського виробництва;
самостійне відтворення технологічних і художніх елементів;
забезпечення трудової і культурної інтеграції поколінь в місцевому співтоваристві;
реалізація економічної ініціативи будь-якого громадянина в умовах платоспроможного попиту.

Програма адаптована до особливостей психофізичного розвитку розумово відсталих дітей. Вчитель диференційовано дозує обсяг навчального матеріалу, обов'язково враховує ступінь порушення розумового розвитку, складність діагнозу.

Виконання програми в цілому забезпечується високим рівнем підготовки вчителя до уроку, систематичною роботою з методичною літературою, з Інтернет-ресурсами, контролем за результатами навчальної діяльності учнів.

1	2	Вступ. Повторення вивченого за минулі роки.		
		<p>Повторення вивченого в 5, 6, 7, 8 класах.</p> <p>Правила техніки безпеки в шевській майстерні.</p> <p>Організація і стан робочого місця.</p> <p>Ознайомлення з завданнями на рік, на I семестр. Об'єкти навчальних робіт.</p> <p>Бережне ставлення до сировини, матеріалів, обладнання майстерні.</p> <p>Профінформування, профорієнтаційна робота.</p> <p>Бесіда про підготовку учнів до трудовлаштування.</p>	<p>Учень має уявлення про завдання предмету трудового навчання в 9 класі;</p> <p>називає (*показує) об'єкти навчальних робіт;</p> <p>організовує робоче місце;</p> <p>дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог</p> <p>має уявлення про професії, визначається з вибором професії</p> <p>* за допомогою та під контролем вчителя</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, формування вмінь безпечного користування шевськими інструментами та спецобладнанням, формування мотивації до оволодіння професією шевця.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: формування розгорнутого монологічного мовлення.</p> <p>Особистісний розвиток: розвиток позитивного ставлення до праці.</p>
2	20	Вироби зі шкіри. Хенд мейд.		
		<p>Вторинне використання сировини. Вироби зі шкіри, шкірозамінників, замші, хутра, тканини, ниток.</p> <p>Шкіргалантерея. Види, призначення. Виговлення футлярів для мобільних телефонів, планшетів. Футляри для окулярів. Гаманці. Сумки.</p> <p>Оздоблення.</p> <p>Основи підприємницької діяльності. Елементи бізнес-плану.</p> <p>Техніка безпеки при користуванні інструментами.</p>	<p>Учень має уявлення про прикраси, виготовлені власноруч;</p> <p>виконує вправи на різання шкіри, прогрівання шкіри на пательні; зеднання деталей в готовий виріб (*за допомоги вчителя)</p> <p>виготовляє виріб за власним бажанням</p>	<p>Виховання ощадливості, показати можливості вторинного використання старих речей (чобіт, сумок тощо), розвиток естетичних смаків, мотивація бажання виготовляти, дарувати сувеніри близьким.</p> <p>Профорієнтація.</p> <p>Продаж кращик виробів на аукціоні – формувати хист заробляти гроші.</p>
3	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
4	18	Ремонт і заміна поліетиленових, гумових і дерев'яних каблуків.		
		<p>Об'єкти роботи.</p> <p>Поліетиленові, гумові, дерев'яні каблукі, що потребують ремонту.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - орієнтується за зразком виробів; - планує об'єм роботи 	<p>Розвиток мовлення використання назв інструментів, розширення словникового запасу,</p>

		<p>Техніко-технологічні відомості. Поліетиленове лиття каблуків. Властивості поліетилену. Лиття гумових каблуків. Дерев'яні каблуки. Матеріали, з яких вони виготовляються. Ознайомлення з виготовленням дерев'яних каблуків на копіювальних верстатах. Допоміжні матеріали: обтяжки шкіряні, шліфувальний папір, цвяхи для каблуків, само різи. Правила безпечної роботи шевським інструментом.</p>	<p>з допомогою технологічної карти * разом з учителем, - знімає зношені деталі, * робить спроби за допомогою учителя; - вирівнює каблуки, заміняє каблуки, готує верхню частину каблуків, приклеює набійки, обрізає лишки бічної поверхні набійок каблуків * практично наслідує вчителя; - прикріплює нові каблуки металевими скріплювачами, обробляє бічну поверхню каблуків, полірує їх. * спільно з вчителем</p>	<p>комунікативних умінь. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки у процесі роботи шевським інструментом. Виховання позитивних рис особистості: Виховувати повагу до людей праці, виховувати інтерес до професії взуттєвика.</p>
5	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
6	18	Перетяжка поношеного взуття, що потребує заміни окремих деталей низу і верху.		
		<p>Підготовчі операції до перетяжки взуття Об'єкти роботи. Взуття, що потребує перетяжки. Техніко-технологічні відомості. Призначення перетяжки взуття. Взуття, що потребує перетяжки. Порядок обмірювання ступні і гомілки. Встановлення справності копилів. Пристрої і інструменти для розбирання взуття.</p>	<p>Учень: - орієнтується в завданні за зразком взуття, що потребує перетяжки і ремонту; * з опорою на запитання вчителя - визначає види зношеності взуття, що потребує великого ремонту * має уявлення - визначає деталі низу і верху взуття, що потребують повної заміни * разом з учителем, - підбирає копили для перетяжки * робить спроби за допомогою учителя;</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток мислення на основі аналізу послідовності виконання трудових операцій при перетяжці поношеного взуття. Мовленнєвий розвиток: збагачення словникового запасу назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, на основі складання характеристики об'єктів виготовлення за запитаннями вчителя. Сенсомоторний розвиток: розвиток дрібної моторики рук в процесі заміни</p>

			<p>- розбирає взуття на верх і низ * практично наслідує вчителя;</p> <p>- видаляє набійки і каблуки; видаляє підошву; піриває зтяжну кромку, між підкладку; видаляє устілки; видаляє задники на заготовці; розправляє шви в заготовці; визначає деталі в заготовці і низу взуття, що підлягають заміні; підбирає нові деталі замість зношених. * спільно з вчителем</p>	<p>окремих деталей низу і верху. Особистісний розвиток: формування охайності, розвиток емоційно-естетичного сприймання.</p>
7	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
8	18	<p>Підбір копилів для перетяжки взуття. Прикріплення устілок на копили, підготовка задників і підносків.</p> <p>Об'єкти роботи. Копили. Мірки ступні, деталі низу взуття.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Призначення ступні людини, елементарні відомості про будову ноги (стегно, гомілка, ступня, кістки ступні, м'язи ступні). Зводи ступні, їх призначення. Зовнішня і внутрішня плоскостопість. Деформація ступні (нарости, викривлення суглобів). Шевський сантиметр. Вимірювання ступні. Підганання копилів за даними мірками ступні. Д – довжина, П – пальці, Пп – прямий підйом, Кп – косий підйом, Л – лодижка, Г – гомілка. Врахування патології кісток ступні. Вивчення сантиметра, уміння користуватися ним.</p>	<p>Учень:</p> <p>- може виміряти ступню для пошиття взуття із застосуванням паперу, олівця і шевського інструменту; * практично наслідує вчителя</p> <p>- порівнює всіх даних мірок з копилами, з контурним малюнком ступні, підбирає копили відповідно обмірам, підганяє копили за даними мірками ступні; * разом з учителем,</p> <p>- готує устілки, готує задники і підноски до зтяжки; прикріплює устілку на колодки і обрізує її по контуру, вставляє задники і підноски в заготовку * робить спроби за допомогою учителя.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про будову ноги, розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнотрудових умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком). Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного</p>

				сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики. Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо.
9	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
10	28	Перетяжка ношеного взуття		
		<p>Об'єкти роботи. Заготовка, деталі низу.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Верхні шкіри, з яких зроблена заготовка. Їх властивості. Шкіри для низу взуття. Їх властивості. Властивості задників і підносків. Клеї, що застосовуються при з'явці взуття, фурнітура, інструмент. Копили для глухої з'явки з заліною пластинкою по сліду і без неї. Допоміжні матеріали: фурнітура, клеї. Техніка безпечної роботи з шевським інструментом.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обтягує заготовки на копилах, з'ягує п'ятки, з'ягує підноси, оббиває задники і підноси молотком, * намагається практично повторити вчителя - вставляє супінатори, прокладки слідів взуття, обробляє їх ножом, накладає підосви і прикріплює їх * разом з учителем - набирає каблук з фліків або прикріплює готовий каблук; прибиває набійки, обрізає фронт каблука і ходової частини, обробляє урізи підосви і каблука; обробляє взуття; знімає взуття з копилів; зачищає устілки, вклеює внутрішні устілки. * робить спроби за допомогою учителя. 	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про види шкіри для ремонту взуття, розвиток мислення на основі аналізу виробу та способу його виконання, розвиток уваги. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами інструментів та пристосувань, фурнітури, використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час роботи з шевським інструментом. Особистісний розвиток: формування організованості, самостійності у навчально-практичній діяльності.</p>
11	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
12	16	Ремонт підметкової частини взуття на мікропористій гумі		
		Об'єкти роботи.	Учень:	Пізнавальний

		<p>Підметки, рубці, підошви з мікропористої гуми.</p> <p>Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Мікропориста гума, її різновиди за товщиною та малюнком ходової поверхні.</p> <p>Порівняльна характеристика гум.</p> <p>Взуттєві клеї, технологія їх використання.</p> <p>Техніка безпеки з електроприладами.</p>	<p>- встановлює вид, характер ремонту, * за допомогою вчителя</p> <p>- видаляє зношені деталі в підметковій частині взуття * разом з учителем</p> <p>- зачищає підметково-підошвенну частину взуття * робить спроби за допомогою учителя.</p> <p>- викроє рубці, підметки з мікропористої гуми; * спільно з вчителем</p> <p>- наносить клейові плівки на підметково-підошвенну частину взуття, на заготовки * під контролем вчителя</p> <p>- активізує клейові плівки (підігріває) * практично разом з вчителем</p> <p>- приклеює підметки до підметкової частини взуття * робить спроби</p> <p>- надає взуттю товарного вигляду * за допомогою вчителя</p>	<p>розвиток: збагачення уявлення про види гум, аналізу при їх порівнянні, розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнотрудових умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком).</p> <p>Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики.</p> <p>Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо.</p>
13	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
14	16	Ремонт набієчної частини каблуків		
		<p>Об'єкти роботи.</p> <p>Взуття, що потребує ремонту каблука.</p> <p>Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Якість матеріалів і деталей каблука, необхідних для ремонту клейовим методом кріплення.</p>	<p>Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково):</p> <p>- планує виконання робіт, встановлює ступінь необхідного</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток мислення на основі аналізу та порівняння різних видів каблуків, збагачення уявлення про різні матеріали (деревина, шкіра, гума, пластмаса,</p>

		Місця на взутті, що підлягають ремонту. Матеріали та інструменти для ремонту взуття.	ремонту - знімає зношені деталі взуття і видаляє металеві скріплювачі - виконує між операційний ремонт взуття - викроює деталі низу взуття для ремонту, зволожує, пров'язує їх, обробляє їх, - зачищає ходову частину взуття - промащує клеєм ходову частину взуття, каблук, - сушить, підігріває промащені клеєм частини взуття, - приклеює деталі низу взуття на пресах або вручну - обробляє бічну поверхню каблука - надає товарного вигляду	метал), розвиток уваги. Мовленнєвий розвиток: розширення активного та пасивного словникового запасу. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час ремонту набієчної частини каблуків. Особистісний розвиток: розвиток інтересу до професії взуттєвика; формування організованості, самостійності у навчально-практичній діяльності.
15	10	Виконання робіт по замовленню школи		
16	10	Практичне повторення. Тематичне опитування		
17	4	Резерв часу		
18	2	Узагальнення і систематизація знань за I семестр.		
Другий семестр (324 год.)				
19	8	Вступне заняття. Повторення правил Т/Б. Повторення вивченого за I семестр.		
		Узагальнення, повторення знань, отриманих учнями за I семестр. Постановка задач на II семестр. Об'єкти навчальних робіт. Повторення правил техніки безпеки у взуттєвій майстерні. Відомості з трудового законодавства. Кодекс законів про працю. Основні права і обов'язки робітників. Трудовий договір. Переведення на іншу роботу. Розторгнення трудового договору. Звільнення з роботи. Робочий час і час	Учень: - дотримується правил техніки безпеки, - має уявлення про задачі з трудового навчання в II семестрі 9 класу; - має елементарні уявлення про трудове законодавство * відповідно до психофізичних можливостей	Пізнавальний розвиток: розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередній семестр, відтворення знань про безпечне користування інструментами, формування мотиваційної основи вивчення курсу. Мовленнєвий розвиток:

		відпочинку. Заробітна плата. Трудова дисципліна. Охорона праці. Праця молоді.		формування супроводжуючого мовлення. Особистісний розвиток: розвиток позитивного ставлення до трудової діяльності.
20	20	Ремонт взуття рантово-клеювим методом		
		Об'єкти роботи. Взуття, що потребує заміни зношених рантів, обводок, підметок. Техніко-технологічні відомості. Ранти, обводки, підметки, їх різновидність за матеріалами і призначенням. Матеріали, інструменти, необхідні для ремонту. Т/б	Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково): - планує виконання робіт (самостійно або за допомогою вчителя) - видаляє зношені підметки, ранти, обводки, металеві і нитяні скріплювачі - заміняє обводку, ранти, закріплює їх, - готує ходову поверхню підметкової частини взуття до ремонту, - підбирає матеріал і фурнітуру	Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про матеріали, які необхідні для ремонту, аналіз, порівняння матеріалів та фурнітури, збагачення уявлень щодо різноманітності видів ремонту взуття. Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення шляхом розширення і уточнення активного словника назвами вивчених операцій, розвиток мовлення на основі словесної характеристики видів діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики, розвиток точності рухів рук та пальців, розвиток окоміру. Особистісний розвиток: активізація уяви і фантазії, вдосконалення трудових навичок, формування художнього смаку і здібностей дітей, формування культури праці, акуратності, вміння бережно й

				економно використовувати матеріал.
21	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
22	28	Середній ремонт взуття. Різні види кріплення підметок і набійок.		
		<p>Об'єкти роботи. Виконання операцій по підготовці взуття до клейового методу ремонту.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Кількість матеріалів, що використовуються для деталей низу, необхідних для ремонту взуття клейовим методом кріплення. Місця, що підлягають ремонту. Техніка безпечної роботи з шевським інструментом.</p>	<p>Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково):</p> <ul style="list-style-type: none"> - орієнтується в завданні і планує роботу, визначає ступінь ремонту взуття (самостійно або за допомогою вчителя) - знімає зношені деталі взуття і видаляє металеві і нитяні скріплювачі, - виконує між операційний ремонт взуття (підклеює або підшиває підошовної частини взуття, вирівнює підбори, підшиває ранти, приклеює або прибиває обводки), - вирівнює деталі низу для ремонту взуття, - зволожує, пров'ялює і обробляє заготовки, - зачищає частини взуття і деталі низу взуття, - промащує клеєм ходову частину взуття, - сушить і підігріває промащені місця, - приклеює деталі низу взуття на пресах або вручну. 	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток мислення на основі аналізу різних видів кріплення підметок і набійок, збагачення уявлення про матеріали, що використовуються для деталей низу. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами взуття, інструментів та обладнання для ремонту взуття; використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час виконання середнього ремонту взуття. Особистісний розвиток: розвиток інтересу до професії взуттєвика, формування естетичної потреби у виготовленні гарних речей, розвиток емоційно-естетичного сприймання.</p>
23	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
24	16	Перетяжка зношеного взуття, що потребує заміни окремих деталей верху і низу. Підготовча операція по перетяжці взуття.		
		<p>Об'єкти роботи. Взуття, копили, шкір матеріали.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Визначення ступеня перетяжки</p>	<p>Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково):</p>	<p>Збагачення уявлень про використання матеріалів для ремонту взуття. Розвиток мислення на основі формування</p>

		<p>взуття. Визначення деталей низу і верху взуття, що потребують повної заміни. Якість цих деталей. Допоміжні матеріали. Копили, необхідні для перетяжки. Правила безпечної роботи при перетяжці взуття.</p>	<p>- орієнтується в завданні і планує роботу, визначає ступінь ремонту взуття (самостійно або за допомогою вчителя), - розбирає взуття на верх і низ за допомогою викрутки, кліщів, гострозубців, шевського ножа, - розбирає по детально низ взуття, - підбирає нові деталі для низу взуття</p>	<p>умінь здійснювати класифікацію предметів діяльності. Розвиток моторики. Розвиток умінь виконувати трудові операції за зразком та показом вчителя. Збагачення уявлень про предмети навколишнього середовища та їх властивості: форми, величини, кількість деталей.</p>
25	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
26	19	Підбирання копилів для перетяжки взуття, накладання устілок на копил, підготовка задників і підносків.		
		<p>Об'єкти роботи. Деталі низу взуття.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Підігнання копилів за даними мірками стопи. Д – довжина, П – пальці, Пп – прямий підйом, Кп – косий підйом, Л – лодижка, Г – гомілка. Облік патологій кісток ступні. Вивчення і уміння користуватися сантиметром.</p>	<p>Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково):</p> <p>- підбирає копили за обмірами стопи, - підганяє копили за даними мірками стопи, - прикріплює устілки на копил і обрізує їх по контуру, - вставляє задники і підноски в заготовку</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про типи з'єднання деревини, розвиток мислення на основі орієнтування у способі виготовлення, розвиток наочно-образного мислення. Мовленнєвий розвиток: збагачення словникового запасу на основі назв трудових операцій та об'єктів виготовлення. Сенсомоторний розвиток: корекція та розвиток координації рухів рук та дрібної моторики на основі обробки деревини. Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, акуратності, терпеливості, ретельності та вмінь організації праці на основі виконання практичних завдань.</p>
27	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		

28	32	Перетяжка ношеного взуття		
		<p>Об'єкти роботи. Заготовки, деталі низу.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Шкіри для верху взуття. Топографія цих шкір, їх властивості. Шкіри для низу взуття, їх властивості. Сучасні матеріали для задників і підносків. Клеї, що застосовуються при затяжці взуття. Фурнітура. Інструмент. Копили для глухої затяжки з залізною пластинкою посліду і без неї. Техніка безпечної роботи з шевським інструментом.</p>	<p>Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково):</p> <ul style="list-style-type: none"> - орієнтується за зразками взуття (відремонтованого і того, що потребує ремонту) - планує роботу в загальній бесіді, самостійно або за вказівкою вчителя, - вставляє копили в заготовку, - обтягує заготовки на копилах, затягує задники і підноси, - оббиває задники і підноси молотком, - вставляє супінатори, прокладку сліду взуття, обробляє її ножом, - накладає підошву і прикріплює її, обрізує лишки підошви, - прикріплює каблук, набійки, - обрізає фронт каблука і ходової частини, - обробляє зрізи підошви і каблуків, - вклеює внутрішні устілки. 	<p>Пізнавальний розвиток: розширення, систематизація уявлень про види шкіри, топографію шкіри, збагачення уявлень про лінії креслення, розвиток мислення на основі аналізу зразків та визначення послідовності виконання трудових операцій.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: використання нових слів у словесному описі діяльності.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики в процесі перетяжки ношеного взуття.</p> <p>Особистісний розвиток: виховання любові до праці, працелюбності, відповідальності, ретельності, наполегливості у досягненні мети.</p>
29	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
30	38	Перетяжка взуття клейовим методом кріплення		
		<p>Об'єкти роботи. Ношене взуття, що потребує ремонту клейовим методом кріплення.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Відомості про шкіри для верху і низу взуття. Виготовлення, якість, застосування. Відомості про допоміжні матеріали, що застосовуються при ремонті взуття, про</p>	<p>Учень в залежності від психофізичних можливостей виконує такі операції (* або частково):</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконує роботу самостійно або за допомогою вчителя, - встановлює ступінь і місце, що підлягають ремонту, 	<p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень про матеріали для ремонту взуття, взуттєву фурнітуру, клеї, механізми, спец взуттєві машини, розвиток наочно-образного мислення.</p> <p>Мовленнєвий розвиток:</p>

		взуттєву фурнітуру, клеї, механізми, спец взуттєві машини. Правила техніки безпеки.	- підбирає матеріал, фурнітуру і пристосування, - виконує підготовчі роботи по ремонту взуття, - виконує перетяжку	розширення словникового запасу, використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики. Особистісний розвиток: формування естетичної потреби у спілкуванні з ним, розвиток емоційно-естетичного сприймання, формування екологічної культури.
31	2	Практичне повторення. Тематичне оцінювання		
32	20	Художня обробка шкіри		
		Виготовлення зі шкіри, шкірозамінників, кірзи, пронелі, поліхлорвінілу, замші, фомева, велюра, хрома, шевро, хутра предметів як побутового, так і декоративно-художнього призначення. Оригінальні вироби: галантерейні: футляри для окулярів, мобільних телефонів та іншого приладдя, візитівниці; біжутерію: броші, сережки, кулони, кольє, закладки, брелоки. Панно для оздоблення інтер'єру.	Учень: - має уявлення про історію виникнення шкіряного мистецтва, асортимент виробів із шкіри; - має уявлення про використання шаблону для виготовлення виробів; - характеризує матеріали та інструменти, які використовуються для художньої обробки шкіри (* відповідно до психофізичних порушень) - добирає матеріал для роботи (* за допомогою вчителя) - виконує підготовку старої шкіри до обробки (прання та сушіння) та термообробку шкіри (* робить спроби)	Привчання до самостійної роботи, стимулювання пізнавальних інтересів. Розвиток дрібної моторики. Виховання бережливого ставлення до природних ресурсів і господарського використання сировини та матеріалів. Розвиток ощадливості. Формування самостійності, мотивація вміння заробляти гроші. Розвиток естетичних смаків.

			- виготовляє вироби (* за допомогою та під контролем вчителя) - дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.	
33	10	Практичне повторення. Тематичне опитування. Виконання замовлень школи.		
34	4	Резерв часу		
35	2	Узагальнення і систематизація знань за рік.		
<p>Орієнтовний перелік об'єктів праці</p> <p>Брошки, квітки для обідка на волосся, прикраси для волосся, заколки, кольє, намисто, сережки, браслети, панно, картини, пояси, ремінці, ремінці для годинника, підставки під гаряче, обкладинки на документи, ключниці, візитівниці, чохол для мобільного телефону (планшету, МРЗ-плеєра, окулярів), пенали для ручок, сумки, гаманці, шкатулки, предмети декору інтер'єру.</p> <p>Інструменти, обладнання та пристосування</p> <p>Мінімально необхідні:</p> <p>Ножиці великі, з фігурним краєм та маленькі манікюрні ножиці</p> <p>Ніж канцелярський</p> <p>Металеві пробійники різного діаметра</p> <p>Дерев'яна обробна дощечка</p> <p>Шило (гостре і тупе)</p> <p>Лінійка,</p> <p>Олівець</p> <p>Пінцет</p> <p>Свічка з підсвічником</p> <p>Сковорідка з тефлоновим покриттям</p> <p>Плита (електрична, газова)</p> <p>Сірники або запальничка</p> <p>Додаткові:</p> <p>Ніж-косяк</p> <p>Ніж взуттєвий</p> <p>Шерфувальний ніж</p> <p>Фігурні висічки</p> <p>Прямі й напівкруглі стамески.</p> <p>Матеріали</p> <p>Клей ПВА , «Марс» , «Момент» або будь – який інший призначений для шкіри</p> <p>Натуральна шкіра (старе взуття, рукавички, сумки, старий шкіряний одяг, пояси та різні обрізки)</p> <p>Дерев'яне, керамічне, пластмасове намисто, бісер, камінчики, каштани, горішки та інші прикраси.</p> <p>Застібки для пояса, кольє, шпильки для брошок, дужки для сережок, обідки для волосся .</p> <p>Для виготовлення панно знадобляться: рамки (дерев'яні, пластмасові), міцний картон для основи (фанера), тканина для оздоблення основи панно .</p>				

СТОЛЯРНА СПРАВА

Пояснювальна записка

Професійно-трудове навчання в спеціальній школі для розумово відсталих дітей спрямоване на забезпечення підготовки учнів до самостійного виконання різних видів робіт, в умовах державних і приватних підприємствах та у власному побуті. Базові знання, які учні отримують за період професійної підготовки у 4-9 класах, дають можливість школярам удосконалювати одержані техніко-технологічні знання та практичні уміння, а також спеціалізуватися з більш вузької спеціальності у 9-10 класах.

Програму розроблено на основі базової програми з трудового навчання «Столярна справа» (за редакцією С.Л. Мирского, Б.А. Журавльова). Програма розрахована на профорієнтацію учнів спеціальної школи і передбачає підготовку школярів до вступу в ПТУ відповідного типу і профілю.

Формування в учнів з розумовою відсталістю знань, умінь та навичок усвідомленого дотримання правил безпечної праці має здійснюватися на кожному вступному занятті, на початку навчального року, коли школярів знайомлять із загальними правилами безпеки при роботі з столярними інструментами та приладами.

Необхідною умовою реалізації програми є навчання школярів користуватись підручником з трудового навчання. Учні мають усвідомлено читати текст, розглядати і розуміти різний ілюстративний матеріал та виконувати практичні завдання за інструкційними (технологічними) картами, планами послідовності виконання завдань, знаходити необхідну інформацію, відповіді на запитання та ін.

Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи базується на спеціальних принципах навчання, що забезпечують корекційну спрямованість – максимальне поліпшення стану психофізичного розвитку школяра, його пізнавальної, мовленнєвої, психомоторної, особистісної сфер розвитку.

До групи для навчання столярній справі слід відбирати учнів, які за станом здоров'я здатні витримувати фізичні навантаження і виробничі шуми. Термін навчання за програмою – 6 років (4-9 (10) класи). У 9-10 класах передбачається спеціалізація учнів.

Програма включає теоретичні і практичні заняття. Передбачаються різні форми роботи з учнями: практичні, лабораторні роботи та вправи, використання сучасних мультимедійних засобів (комп'ютер, ноутбук, інтерактивна дошка, DVD, відеофільми та фрагменти); робота на пришкільній ділянці, екскурсії на профільні виробництва.

При складанні програми враховані принципи повторюваності пройденого навчального матеріалу і поступовості введення нового. Викладання базується на знаннях, одержуваних учнями на уроках математики, креслення, географії, природознавства, історії.

У процесі опанування трудових знань, умінь та навичок школярів ознайомлюють з розміткою деталей, пилянням, струганням, свердлінням деревини, скріпленням деталей у виробі та його оздобленням. Учні набувають навичок володіння столярними інструментами і пристосуваннями, дізнаються про правила догляду за ними. Деякі з інструментів і пристосувань виготовляють самостійно за інструкцією вчителя. Крім того, учні вчать працювати на свердлильному і токарному верстатах, застосовувати лаки, клеї, фарби, барвники. Програмою передбачено навчання учнів складанню і читанню креслень, плануванню послідовності виконання трудових операцій, оцінюванню результатів власної і чужої роботи. Під час виконання столярних робіт систематично використовується технологічна карта виробу.

До базової програми з трудового навчання (столярна справа) додається новий підрозділ «Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї», який включає специфічні деревообробні роботи восени та навесні, господарські роботи, що виконують учні практично кожен рік за рахунок інших тем навчальної програми.

У 8-9 класах поглиблюються і розширюються знання учнів з навчальних тем та з окремих загально-трудова будівельних професій, які пов'язані зі столярною справою:

«Штукатурно-малярні роботи», «Каменярські та плиточні роботи», «Настилення лінолеуму», «Паркет», «Гіпсокартон», «Шпалери», «Теслярські роботи».

Програма передбачає введення у 8-10 класах учнів спеціальної школи роботу з використанням комп'ютера та інших цифрових технологій, систематичне використання інтерактивної дошки. У 10 класі введений розділ «Сучасні інформаційні технології. Комп'ютер. Автоматизація».

Обов'язковим є дотримання техніки безпеки на уроках. У процесі виготовлення виробів значна увага приділяється естетичному вихованню учнів, розвитку естетичного смаку, формуванню емоційно-ціннісного ставлення до праці та людей праці. Все це сприяє фізичному та інтелектуальному розвитку розумово відсталих підлітків.

Перелік тем програми не є строго обов'язковим. Учитель виходячи з матеріально-технічної бази школи та рівня підготовленості учнів має право замінювати теми, розподіляти час на вивчення розділів, тем відповідно до психофізичних можливостей учнів.

Зміст навчальної програми зі столярної справи складено з урахуванням розміщення розділів та тем у підручниках: «Столярна справа» (автор Журавльов Борис Олександрович), навчальних посібників для 7, 8 класів допоміжної школи.

Реалізація програмного забезпечення відбувається з урахуванням пізнавальних можливостей учнів з розумовою відсталістю, матеріально-технічного та кадрового забезпечення спеціального навчального закладу. Для успішного навчання за даною програмою школі необхідно мати столярну майстерню, оснащену сучасними засобами виробництва.

Доцільним є планування 1-2 екскурсії на рік у кожному класі для відвідування деревообробного комбінату меблевої фабрики, меблевої виставки. Бажаний тісний зв'язок зі столярним підприємством, замовлення якого учні могли б виконувати на практичних заняттях у 10 класі.

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
2	<p>Перший семестр (112 год.)</p> <p>Вступ</p> <p>Завдання предмету трудового навчання в 7 класі. Об'єкти навчальних робіт. Повторення правил безпечної праці при роботі з інструментами. Бережне ставлення до сировини, матеріалів, обладнання майстерні. Стан робочого місця учня.</p>	<p>має уявлення про завдання предмету трудового навчання в 7 класі; називають об'єкти навчальних робіт; ставляться до сировини, матеріалів, обладнання майстерні бережно; організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про безпечне користування інструментами, формування мотиваційної основи вивчення курсу. Мовленнєвий розвиток: формування супроводжуючого мовлення. Особистісний розвиток: розвиток позитивного ставлення до художньо-творчої діяльності.</p>
49	<p>Розділ. Технологія ручної обробки матеріалів.</p> <p>Тема. Робота з папером і картоном (15 годин)</p> <p>Технологія плетіння з газетних трубочок.</p> <p>Технічні відомості: Види мистецтв: образотворче, декоративно-ужиткове, архітектурне.</p> <p>Технологія плетіння та її види : лозоплетіння, плетіння з дроту, плетіння з паперу. Види технік плетіння (пошарове, квадратне)</p> <p>Проблеми забруднення навколишнього середовища, вторинна переробка сировини.</p> <p>Інструменти та матеріали для плетіння: старий газетний папір, клей, фарба, ножиці, в'язальна спиця.</p> <p>Практична робота: підготовка матеріалу для плетіння: скручування паперових трубочок з старих газет під кутом 45 градусів, за допомогою в'язальної спиці,</p>	<p>має уявлення про види мистецтва: образотворче, декоративно-ужиткове, архітектурне;(*називає види мистецтв)</p> <p>має уявлення вторинне використання сировини для покращення екологічного стану навколишнього середовища;(* називає види вторинної сировини) вміє виконувати пошарове та квадратне плетіння(*за допомогою вчителя) добирає матеріал для роботи(* виконує роботу з підбраного вчителем матеріалу); вміє готувати матеріал для роботи(* за допомогою вчителя) орієнтується в завданні за зразком (* за допомогою вчителя) виготовляє нескладні вироби в техніці плетіння із газет(* за допомогою вчителя) організовує робоче місце;</p>	<p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень про папір та його використання, принципи декоративного мистецтва, розвиток наочно-образного мислення. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами видів мистецтва, використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час закріплення прийомів скручування трубочок</p>

<p>склеювання країв, фарбування. Конструювання виробу: вибір заготовок з урахуванням їх форми, розміру, призначення (коробочка для ручного шиття(кругла, квадратна), підставка для ручок тощо). Орієнтування в завданні за зразком та поясненням вчителі. Аналіз зразка і планування роботи в груповій бесіді. Практична робота: вправляння в виконанні пошарового та квадратного плетіння Самостійна робота: облігання коробочок для ручного шиття, підставки для ручок тощо.</p> <p>Тема. Технологія виготовлення об'ємних виробів з природного матеріалу. (10 годин) Технічні відомості: Об'ємні вироби з природного матеріалу. Правила заготівлі та зберігання природного матеріалу. Практична робота. Заготівля природного матеріалу. Екскурсія до ботанічного саду, парку. Технічні відомості: Троянда, її види. Технологія виготовлення троянд з кленового листа. Правила підготовки листа для виробу. Матеріали та інструменти: свіже кленове листя, нитка, лак акриловий. Правила нанесення лаку, необхідність лакування виробів. Організація робочого місця та санітарно-гігієнічні вимоги до роботи.</p>	<p>дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>визначає об'ємні вироби з природного матеріалу;(* називає, показує) знає правила заготівлі та зберігання природного матеріалу;(* працює з готовими заготовками) заготовляє природний матеріал; розрізняє троянди за їх видами; знає технологію виготовлення троянд з кленового листа; (* за допомогою вчителя) знає правила підготовки листа для виробу; добирає матеріали та інструменти; (* працює з готовими заготовками) знає правила нанесення лаку;(* за запитаннями вчителя) визначає необхідність лакування виробів; виготовляє букет з квітів троянд з кленового листа;(* за допомогою вчителя)</p> <p>має уявлення про вироби з соломки; знає види соломки; вміє заготовляти її; знає технологію виготовлення аплікації із соломки ; добирає матеріали та інструменти; виготовляє аплікації із соломки; організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>та плетіння. Особистісний розвиток: розвиток інтересу до виробів декоративно-ужиткового мистецтва, формування естетичної потреби у спілкуванні з ним, розвиток емоційно-естетичного сприймання, формування екологічної культури.</p> <p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про природні матеріали, розширення знань про квіти та злакові культури, розширення уявлень про властивості природного матеріалу та способи з'єднання окремих частин, розвиток уваги та самостійності під час екскурсії. Мовленнєвий розвиток: на основі збагачення словника назвами рослинних матеріалів, розвиток уміння давати словесний звіт про виконану роботу за запитаннями вчителя. Сенсомоторний розвиток: розвиток спостережливості на основі відбору природного матеріалу для виготовлення виробу, розвиток</p>
---	---	--

Конструювання виробу:
вибір сюжету,
формулювання задуму,
ознайомлення з готовим
виробом; планування
роботи (показ послідовності
виготовлення виробу
вчителем, пояснення)
Практична робота.
Виготовлення букету з
квітів троянд з кленового
листя – 7-15 троянд.
Підготовка кленового листя
(миття листя, протирання).
Скручування троянд.
Лакування квітів (вчителем
або за допомогою вчителя).
Оформлення стебла.
Оформлення букету.

Технологія виготовлення
аплікації з соломки.(19
годин)
Технічні відомості: Історія
народних промислів в
Україні та в даній
місцевості.
Вироби з соломки як
складова частина
декоративно-прикладного
мистецтва.
Види солом'яних виробів,
народні обрядові вироби
із соломки, побутові
предмети та прикраси.
Види соломки, яку
застосовують в аплікації.
Заготівля соломки, термін
заготівлі, правила обробки
та зберігання (житню
соломку молочно-воскової
стигlosti заготовлюють
наприкінці липня — на
початку серпня).
Три сорти соломки та їхні
особливості. Декоративні
властивості соломки: колір,

називає боки бруска;
знає їх призначення (*
показує за допомогою
запитань);
характеризує
інструменти: рейсмус,
стамеска (* називає та
показує)
вміє розмічати деталі за
допомогою рейсмуса (* за
допомогою вчителя)
має уявлення про способи
з'єднання деталей
способом врізування (*
називає і показує за
запитаннями вчителя)
вміє за зразком та
кресленням розмічати
деталі (* працює за
готовою розміткою)
виконує з'єднання деталей
способом врізування(* за
допомогою та під
контролем вчителя)
організовує робоче місце;
дотримується правил
безпечної праці,
санітарно-гігієнічних
вимог.
має уявлення про столярні

дрібно́ї моторики рук
на основі роботи з
природним матеріалом.
Особистісний розвиток:
формування охайності,
працелюбності,
самостійності,
спостережливості,
відповідальності за
якість виконаної
роботи, наполегливості
у досягненні мети,
любові до природи.

Пізнавальний розвиток:
елементарних уявлень і
понять ручної обробки
деревини, збагачення
уявлень про способи
з'єднання деталей,
розвиток мислення на
основі орієнтування у
способі виготовлення,
розвиток наочно-
образного мислення.
Мовленнєвий розвиток:
збагачення словника

<p>20 3 48</p>	<p>блиск. Способи їх зміни. Види інструментів та безпека роботи з ними. Практична робота: збирання соломки, сушіння, вирізування вузликів, сортування; розрізування соломки вздовж волокон, фарбування, прасування; підбір солом'яних стрічок за кольором і розправлення їх; оволодіння безпечними прийомами роботи з ріжучими, колючими та електроінструментами. Технічні відомості: Види клеїв, які застосовуються для аплікації соломкою. Матеріал для фону (кольоровий папір, кольоровий картон, гофрований картон, туш, чорнило). Особливості малюнка в аплікації. Три основні елементи для виготовлення виробів із соломки: «плотик», «батіжок», «косичка». Прийоми наклеювання соломки для їхнього виготовлення. Геометричні елементи в аплікації. Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи: вибір фону для аплікації; копіювання малюнка на кальку; розбивка малюнка на окремі елементи; визначення ліній напряму під час наклеювання соломки. Практична робота: виготовлення малюнка; розбивка малюнка на окремі елементи; виділення елементів геометричного характеру в аплікації; наклеювання соломки.</p>	<p>клеї та їх призначенням (* називає за запитаннями) вміє готувати деревину до склеювання (* за допомогою вчителя) вміє склеювати деталі з деревини (* за допомогою вчителя) дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог при роботі з столярним клеєм</p> <p>має уявлення про кутове кінцеве з'єднання брусків упівдерева;(* називає деталі з'єднання) характеризує якості даного типу з'єднання;(* за запитаннями) вміє випилювати елементи кутового з'єднаннями;(* під контролем та за допомогою вчителя) орієнтується в завданні за зразком, зразками розмітки та кресленнях (* виконує роботу за готовою розміткою) визначає за технічним малюнком розміри деталей (* самостійно не виконує) виконує кутове з'єднання упівдерева (* за допомогою вчителя) виготовляє підрамник, основу для підставки(* під контролем та за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про криволінійне випилювання (* показує вироби з криволінійним випилюванням) визначає напрямок волокон деревини (* показує)</p>	<p>назвами боків бруска, використання їх назв у розгорнутому мовленні, використання назв технологічних етапів, інструментів, трудових операцій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: корекція та розвиток координації рухів рук та дрібної моторики на основі обробки деревини. Особистісний розвиток: формування охайності та вмінь організації праці на основі виконання практичних завдань.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про типи з'єднання деревини, розвиток мислення на основі орієнтування у способі виготовлення, розвиток наочно-образного мислення. Мовленнєвий розвиток: збагачення словникового запасу на основі назв трудових операцій та об'єктів виготовлення. Сенсомоторний розвиток: корекція та розвиток координації рухів рук та дрібної моторики на основі обробки деревини. Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості,</p>
------------------------	---	---	--

<p>42</p>	<p>Підсумкове заняття. 5 години Самостійна робота: Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з природним матеріалом, папером, соломкою. Розділ. Проектування та виготовлення виробів з деревини. Тема. З'єднання рейок з брусками врізуванням (10 годин) Технічні відомості: професійна назва боків бруска: грань, кромка, торець. Лицьові боки бруска. Призначення лицьових боків. Рейсмус, його призначення і будова. Види столярних рейсмусів. Поняття про припуск на обробку. Практична робота: проведення розмічувальних ліній. Підготовка рейсмусів до роботи. Установка рейсмуса на заданий розмір. Проведення рисок рейсмусом на закріпленому бруську. Заточування олівця. Нанесення рейсмусом рисок на торцях бруска. Технічні відомості: врізування як спосіб з'єднання деталей виробу та його застосування. Паз (його ширина і глибина). Залежність міцності з'єднання від щільності підгонки деталей. Цвяхи і шурупи як додаткові елементи кріплення. Вимоги до розмічування. Стамеска. Елементи стамески. Розміри стамесок. Правила безпечної роботи стамескою. Практична робота: стругання брусків з контролем по розмітці. Розмічання за зразком і кресленням. Зрізання</p>	<p>планує поетапність роботи за зразком(* працює за готовим планом) вміє переводити малюнок на заготовку(* за допомогою вчителя) випилює деталі лобзиком(* під контролем та за допомогою вчителя) виготовляє підставку під гарячий посуд (* за допомогою вчителя)</p> <p>характеризує види природних матеріалів, які використовуються на уроках; вміє добирати і готувати матеріал до роботи; володіє безпечними прийомами різання природних матеріалів ножицями; виконує різання ножицями, розрізання ножем, проколювання шилом, з'єднання елементів різними способами. організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про поєднання простих форм у більш складні композиції і конструкції; виготовляє композиції до українських народних казок</p>	<p>акуратності, терпеливості, ретельності та вмінь організації праці на основі виконання практичних завдань.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розширення знань про виробу з соломки як складової частини декоративно-прикладного</p>
-----------	---	--	---

<p>20</p>	<p>стамескою підрізаного матеріалу. З'єднання і підгонка деталей. Попередження браку при підрізання і з'єднанні. Технічні відомості: загальні відомості про клеї. Основні властивості клеїв. Клеї тваринного походження: глютинові і казеїнові. Основні відомості про їх приготування. Підготовка деревини до склеювання. Нанесення клею на поверхні деталей. Запресування склесних заготовок. Витримування склесних заготовок після запресування. Правила безпеки при приготуванні розчину клею і при роботі з ним. Тема. Кутове кінцеве з'єднання брусків упівдерева (12 годин). Технічні відомості: застосування кутового кінцевого з'єднання брусків упівдерева. Позитивні якості і недоліки цього з'єднання. Елементи шипа упівдерева: довжина, ширина, товщина, щічки і плічка. Визначення довжини шипа у залежності від ширини бруска.. основні властивості столярного клею: при нагріванні плавиться, при охолодженні твердіє. Загальне поняття про підготовку клею до роботи. Умови міцного склеювання деталей: щільність підгонки, сухість матеріалу, необхідність стиснення деталей, швидкість у виконанні операцій. Практична робота: розмічання кутового кінцевого з'єднання брусків упівдерева. Пиляння уздовж волокон поряд з рискою. Спилування щічки. Підгонка з'єднання.</p>	<p>має уявлення про різблення як вид художньої обробки деревини;(* показує оздоблені різьбою готові вироби) характеризує деревину для різблення: м'якість, напрямок волокон тощо(* за запитаннями вчителя) характеризує лінії розмітки (* показує паралельні, перпендикулярні та діагональні лінії) вміє наносити розмітку за допомогою кутника і лінійки(* працює по готовій розмітці) володіє технікою надрізки та підрізки(* під контролем та за допомогою вчителя) добирає інструменти для роботи (* називає і показує необхідні інструменти) виконує різьбу паралельних та діагональних ліній(* під</p>	<p>мистецтва, аналіз, порівняння різних видів сухого природного матеріалу. Мовленнєвий розвиток: на основі збагачення словника назвами рослинних матеріалів, назвами трудових операцій, супроводжуючого мовлення, використання назв природного матеріалу, композицій у розгорнутому мовленні. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, розвиток просторового орієнтування на площині аркуша паперу та в об'ємних виробках, дрібної моторики руки у процесі різання, мотання, тактильного сприймання на основі формування дій обстеження природного матеріалу. Особистісний розвиток: формування охайності, працелюбності, самостійності, спостережливості, відповідальності за якість виконаної роботи, наполегливості у досягненні мети.</p>
-----------	--	--	---

<p>20 3</p>	<p>Нанесення клею щіточкою на сполучувану поверхню. Контроль за прямокутністю з'єднання кутником. Склеювання з'єднання у затискачах. Стругання провісів і кромок рамки. Кріплення рамки в задньому затискному пристрої верстака. Фіксація рамки в передньому затискачі для стругання кромки.</p> <p>Конструювання виробу: орієнтування в завданні за зразком виробів, зразками розмітки і кресленням. Самостійне планування за предметно технологічною карткою. Визначення за технічним рисунком розмірів деталей і виду з'єднання, довжини і товщини шипа.</p> <p>Практична робота: виготовлення підрамника, основи для підставки, стенду тощо.</p> <p>Тема. Криволінійне випилювання. 13 годин Технічні відомості: види виробів з криволінійними кромками. Шаблони для розмічування. Ручний лобзик. Упорний столик, струбцина, її будова і призначення. Копіювальний папір. Правила безпечної роботи з механічним лобзиком. Урахування напрямку волокон при розмічанні. Можливі помилки при пилянні. Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуми, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи. Зображення основи на поверхню заготовки переносять за допомогою копіювального паперу, а можна також виготовити</p>	<p>контролем та за допомогою вчителя) оздоблює геометричною різьбою готові вироби (* під контролем та за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про металопластику (* називає і показує вироби, виготовлені в цій техніці); характеризує інструменти та матеріали для роботи (* називає інструменти та матеріали); має уявлення про кінцеву обробку виробу (* за допомогою вчителя) вміє переносити малюнок</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про види художньої обробки деревини, місце різьблення в художньо-ужитковий мистецтві, збагачення уявлення про лінії креслення, розвиток мислення на основі аналізу зразків різьблення та визначення послідовності виконання трудових операцій.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: використання нових слів у словесному описі діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики в процесі різьблення Особистісний розвиток: виховання любові до художньої праці, працелюбності, відповідальності, ретельності, наполегливості у досягненні мети.</p>
-----------------	---	---	---

<p>шаблон з картону. Практична робота: випилювання деталей для підставки під гарячий посуд (кленові, каштанові, липові листочки): За допомогою шаблона проводять розмітку листочків на поверхні заготовки завтовшки 10 мм. Ручним лобзиком, використовуючи випилювальний столик випилюють листочки. Їх випилюють із сухих заготовок: липи, клена, може бути фанера товщиною 10 мм. Криволінійні поверхні у листочку шліфують та вирівнюють надфілями. Для кращого вигляду торці листочків замальовують барвником темного кольору. За допомогою випалювача на листочках наносять жилкування, що надає підставці природного вигляду.</p> <p>Підсумкове заняття. (3 год) Самостійна робота: виготовлення підставки під гарячий посуд на основі вивчених технологій. Варіативний модуль (20) Резерв часу (3)</p> <p>Другий семестр 133 год. Розділ. Технологія ручної обробки матеріалів. 48 Тема. Технологія виготовлення об'ємних виробів з природного матеріалу. (25 годин) Тема. Анімалістичні композиції з соломки та природного матеріалу. Технічні відомості: Технологічні та естетичні вимоги до анімалістичної композиції. Солом'яні фігурки птахів і тварин. Фігурки із жолудів, каштанів, шишок.</p>	<p>на заготовку (* за допомогою вчителя) виготовляє вироби в техніці тиснення (* під контролем та за допомогою вчителя) користується допоміжними засобами для роботи (* за допомогою вчителя) тонує готові вироби (* процес не виконує) вміє тиснути рамки для кінцевої обробки виробу(* за допомогою вчителя)</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про металопластику як один з видів художньої обробки металу розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнонавчальних умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком). Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики в процесі тиснення металу. Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо.</p>
---	--	--

Доповнення каркасів фігурок накладними фрагментами, сплетеними із соломки.

Види солом'яних птахів: підвісні та які стоять на двох ногах або на одній нозі-підставці.

Декоративне оформлення голови, крил і хвоста птаха.

Коник — традиційний український зразок солом'яної пластики.

Варіанти виготовлення.

Використання каркасу з дроту. Оздоблення плетінням із соломки.

Декоративне оформлення фігурок інших тварин.

Використання в роботі натуральної і фарбованої соломки.

Практична робота: виготовлення окремих об'ємних фігурок чоловічків, тварин, птахів тощо, з природного матеріалу та соломи.

Конструювання виробу: вибір сюжету, поєднання простих форм у більш складні композиції і конструкції. Вибір кольорової основи для площинної композиції.

Аналіз необхідної кількості персонажів, їх розташування. Обговорення в групі за ілюстрацією до казки.

Практична робота: виконання композиції до української народної казки «Солом'яний бичок», «Рукавичка», «Колобок», «Як звірі зимували» тощо, на вибір учня.

Технологія виготовлення аплікації з соломки.(20годин)

Технічні відомості: Особливості композиції з рослинними (квітковими) елементами. Квітка

<p>композиція простої форми. Виготовлення відповідної картонної форми. Виготовлення великої та малої квіток. Виготовлення листочків. Практична робота: розбивка ескізу на елементи; перенесення елементів квітів з ескізу на кальку; виготовлення фону для аплікації; наклеювання соломки. Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи: вибір фону для аплікації; копіювання малюнка на кальку; розбивка малюнка на окремі елементи; визначення ліній напряму під час наклеювання соломки. Практична робота: виготовлення аплікації квіткової композиції простої форми (ромашки, тюльпани, іриси, маки) за вибором учня. Підсумкове заняття. (3 год) Самостійна робота: Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з природним матеріалом, соломкою.</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з деревини (42годин) Тема. Геометрична різьба по дереву Тема. Різьблення паралельних ліній уздовж і поперек волокон.(18 годин) Технічні відомості: різьблення як один з видів художньої обробки деревини. Елементарні поняття про волокнисту будову деревини. Матеріали та інструменти</p>		
--	--	--

для різьблення, їх будова. Геометричні малюнки для різьблення. Поняття «надрізка», «підрізка». Правила безпечної роботи при різьбленні. Технічні відомості: Розмітка й техніка виконання ліній уздовж шарів деревини. Нанесення розмітки, площину всередині отриманого прямокутника за допомогою косинця і лінійки ділять на певну кількість відрізків на відстані 8—10мм один від одного і проводять олівцем паралельні лінії. Вправління у техніці надрізки та підрізки паралельних ліній вподовж волокон. Різак ведуть на себе по наміченій лінії з нахилом у правий бік під кутом 30—45°. Щоб різак не хитався і було менше сколів, п'ятку його слід наблизити до дощечки на відстань 3 мм. У кінці лінії рух різака треба трохи притримати і підняти п'ятку, щоб не було зарізування. Потім дошку повертають на 180° і знову проводять різак, дотримуючись тих самих правил. Практична робота: Розмітка й техніка виконання ліній поперек волокон. Лінії розмічають паралельно торцевій частині дощечки. Спочатку роблять надрізку з нахилом 45° від дальшого краю до себе, дощечку повертають на 180° і виконують підрізку. Практична робота: На дошку наносять рисунок сітки (сторона 10 мм), розмітку виконують так, як на попередньому, уроці. Під час розмітки потрібно точно дотримуватися відстані між паралельними

лініями. Після нанесення розмітки дошку закріплюють на верстаку. Різьблення починають із прорізування лінії вздовж волокон. У кінці лінії п'ятку різця опускають у деревину, щоб прорізати кінець смуги. Після надрізки середньої лінії роблять підрізку ліній уздовж шарів з правого боку. Повертають дошку на 180° і підрізають з іншого боку. Середню лінію виїмки (надрізка) ріжуть вертикальним надрізом зліва направо, а бічні грані виїмки — також зліва направо, але з нахилом різця від себе й до себе. Закінчивши вирізування виїмок, підрізають кінчики стружки. Правильність ліній різби залежить від правильного положення різця.

Самостійна робота:
виготовлення узору «шашечка».

Тема. Різьблення діагональної сітки квадратів. (18 годин)
Технічні відомості: види ліній (паралельні, поперечні, діагональні).

Розмітка. Інструменти для розмітки: циркуль, косинець, олівець. Поняття діагональної сітки.

Практична робота:
Різьблення відрізків під кутом. Нанесення паралельних ліній що йдуть по діагоналі під кутом до країв дощечки. Виконання надрізки та підрізки по лінії розмітки.

Практична робота:
Різьблення діагональної сітки. На підготовлену дошку наносять розмітку з діагональних ліній, використовуючи ті самі інструменти, що й при

різьбленні відрізків під кутом. Зробивши першу надрізку ліній сітки справа наліво, повертають дощечку на 180* і роблять другу надрізку зліва направо. Потім в такому ж порядку роблять підрізку. Виконуючи вправи, треба стежити за нахилом різця та рівномірністю ширини смужок.

Конструювання виробу:

Вибір орнаменту візерунку, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи: нанесення малюнка на заготовку; визначення ліній напрямку різьби.

Підсумкове заняття. (6 год)

Самостійна робота:

оздоблення різьбою дошки для обробки харчових продуктів.

Розділ. Проектування та виготовлення виробів з металу.(20 годин

Тема.

Металопластика.(17годин)

Технічні відомості:

Металопластика як вид художньої обробки листового металу.

Інструменти та матеріали.

Використання піску, замазки. Тонування. Види тонування та його застосування для кінцевої обробки виробу.

Практична робота: вправи на тиснення із застосуванням замазки для більшої опуклості малюнка. (тиснення виконується за допомогою прийому вивченого в 6 класі).

Конструювання виробу:

Створення ескізного малюнка, добір матеріалів та інструментів, планування роботи (показ послідовності виготовлення виробу

	<p>вчителем, пояснення).</p> <p>Вибір оздоблення виробу: фарбування, тонування, лакування.</p> <p>Практична робота: кінцева обробка виробу. Тиснення рамки: пластину кладуть на підкладку. По всьому її контурі витискають прямі лінії, що формують рамку. Її можна зробити виступаючою або ввігнутою у залежності від того, з якого боку ми видавлюємо ці лінії. Можна провести із зворотного боку дві паралельні лінії, загнути їх; одну ближчу до рельєфу під прямим кутом, другу - дальшу від нього, - паралельно поверхні виробу.</p> <p>Підсумкове заняття. (3 год)</p> <p>Самостійна робота: вироблення виробу творчого характеру за задумом учня. * за готовою заготовкою та малюнком.</p> <p>Варіативний модуль (20)</p> <p>Резерв часу (3)</p>		
--	--	--	--

8 КЛАС (316 годин)

(9 годин на тиждень)

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікування результату
I семестр				
1	2	<p>Вступне заняття</p> <p>Організація та обладнання робочого місця в столярній майстерні.</p> <p>Повторення пройденого в 7 класі.</p> <p>Завдання навчання та план роботи на семестр.</p> <p>Правила безпеки праці в</p>	<p><i>Характеризує</i> технологію як перетворюючу діяльність; <i>наводить</i> приклади технологічної діяльності у побуті; <i>дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку та</p>	<p>Вчити: використовувати назви професій та обладнання майстерні у власному мовленні; <i>формувати</i> просторову орієнтацію на робочому місці; елементи аналізу, узагальнення на основі порівняння виробничої</p>

		майстерні.	безпечної праці в майстерні; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробів із деревини.	діяльності спеціалістів пов'язаних з обробкою деревини; <i>виховувати</i> прагнення досягти позитивного результату праці. Формування діяльності та мислення на основі початкових умінь аналізу природних матеріалів (деревини). Розвиток мислення на основі умінь класифікувати природні матеріали за видами (дерева, кущі, квіти, плоди). Розвиток мовлення на основі роботи з деревиною.
2	10	<p>Кутове кінцеве з'єднання брусків на вус зі вставним плоским шипом наскрізним</p> <p>Виріб. Рамка для портрета.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Застосування бруска з профільною поверхнею. Інструменти для стругання профільної поверхні. Механічна обробка профільної поверхні. Робота з комп'ютером: електронний рисунок майбутнього виробу з застосуванням орнаменту та декоративних атрибутів Прийоми розмітки з'єднання деталей з профільними поверхнями. Правила безпечної роботи з лобзиком, пилкою, напилком, наждачним папіром.</p> <p>2) Трудові операції. Вправа. Виготовлення з'єднання з матеріаловідходів. Практичні роботи. Розбирання та збирання лобзика.</p>	<p>Учень: <i>має уявлення</i> прокутове кінцеве з'єднання на вус зі вставним плоским шипом наскрізним; Використання бруска з профільною поверхнею. <i>Називає</i> інструменти для стругання профільної поверхні; <i>знає</i> будову, назву і призначення деталей лобзика; <i>володіє</i> технологією стругання профільних поверхонь та їх з'єднання; <i>вміє</i> розмічати ширину і товщину заготовки, закріплювати заготовку на верстаку, стругати грані, виконувати з'єднання, перевіряти виконану роботу.</p> <p>Робота лобзиком, пилкою, напилком, наждачним папіром. <i>Називає</i> види столярних з'єднань; <i>характеризує</i> кутові кінцеві, кутові</p>	<p>Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власній практичній діяльності; <i>Формувати</i> тактильні відчуття та зусилля під час роботи; зорово-моторної координації; процеси аналізу та узагальнення на основі порівняння брусків з профільною поверхнею; <i>Розвивати</i> вміння розуміти та виконувати інструкції; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю; <i>виховувати</i> терпеливість, ретельність, вміння завершувати роботу, акуратність, точність під час роботи. Розвиток загально трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності. <i>Розвиток мовлення:</i> використання назв інструментів і пристосувань, назв деталей виробів, трудових операцій в описі власних дій. Розвиток мовлення на основі збагачення термінами – назвами інструментів, деталей. Розвиток дрібної моторики на основі кріплення деталей виробу.</p>

		<p>Пиляння деталей під кутом 45 градусів. З'єднання деталей в одно ціле (рамку).</p>	<p>серединні, кутові ящикові з'єднання, з'єднання по довжині та кромці; <i>визначає</i> елементи шипових з'єднань; <i>обгрунтовує</i> вибір з'єднання; <i>виконує</i> розрахунок з'єднань, ескізи та креслення з'єднань; <i>виконує</i> виготовлення шипових з'єднань; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	
3	10	<p>Заточка (загострювання) інструменту</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Види металів (чавун, залізо, сталь). Використання металів у столярній справі. Сталь (якість). Різець столярного інструменту: кут заточки. Вимоги до матеріалу для ручки інструменту. Прийоми насадки ручок стамесок, доліт, молотків.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підбір матеріалу. Чорнова розмітка і випилювання заготовок з урахуванням напрямку волокон деревини. Обробка та оздоблення виробів. Насадка ручок.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за технічним рисунком. Планування в груповій бесіді. <i>Наводить</i> приклади використання операції заточки; <i>пояснює</i> будову інструмента; <i>виконує</i> підготовку до роботи обладнання та інструменту; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	<p><i>Розвиток мовлення:</i> уточнення, збагачення словникового запасу назвами інструментів та деталей для заточки стамески і долота: лезо, фаска, абразивний (точильний) брус. Розвиток дрібної моторики на основі обробки виробу. Розвиток естетичного смаку на основі формування охайності виконання трудових операцій. Збагачення словникового запасу назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення. Розвиток конструктивних умінь на основі визначення способу та послідовності практичного виконання завдань.</p>
4	12	<p>Кутові ящикові з'єднання КЯ-1 і КЯ-2</p> <p>Вироби. Ящик для столу, картотека, аптечка.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Кутове ящикові</p>	<p>Учень: <i>має</i> уявлення про кутові ящикові з'єднання та їх призначення; <i>називає</i> основні види ящиків, їх призначення, матеріали та</p>	<p>Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власному виробі та кресленні; зорово-моторної координації під час роботи; Розвиток мовлення на основі визначення послідовності</p>

		<p>підключення. Види: з'єднання на шип прямий відкритий КЯ-;, з'єднання па шип «ластівчин хвіст» відкритий КЯ-2; конструкція, схожість і відмінність видів, застосування. Малка і транспортир - застосування.</p> <p>2) Трудові операції. Вправи.</p> <p>Вимірювання кутів транспортиром. Установка по малці заданого кута; - за транспортиром. Виготовлення кутового ящикового з'єднання з матеріаловідходів.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Стругання і торцювання заготовок по заданих розмірах. Розмітка шипів і вушок рейсмусом і косинцем. Установка малки за транспортиром. Розмітка по малці або шаблону. Запилення і довбання вушок, виконання шипів. Збірка «насухо» і склеювання ящикових з'єднань.</p>	<p>інструменти для його виготовлення; виконувати кутове ящикове з'єднання кухонним приладдям, відбирати матеріали та інструменти для його виготовлення, вимірювати кути транспортиром,устан овлювати на малці заданий кут по транспортиру, читати креслення та виконувати роботу у відповідності до нього;</p> <p><i>знає і виконує</i> основні технологічні операції, правила техніки безпеки та особистої гігієни під час роботи.</p> <p>Вміння.</p> <p>Виконання кутового ящикового з'єднання. <i>Називає</i> види столярних з'єднань; <i>характеризує</i> кутові кінцеві, кутові серединні, кутові ящикові з'єднання, з'єднання по довжині та кромці; <i>визначає</i> елементи шипових з'єднань; <i>обґрунтовує</i> вибір з'єднання; <i>виконує</i> розрахунок з'єднань, ескізи та креслення з'єднань. Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання деталей.</p>	<p>виконання видів діяльності та словесний звіт про виконану роботу;</p> <p>використовувати у власному мовленні назви інструментів, деталей виробу, трудових операцій;</p> <p>розуміти та виконувати інструкції;</p> <p><i>Виховання позитивних рис особистості:</i> акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p> <p>Розвиток естетичних смаків на основі вірного виконання столярних виробів.</p> <p>Розвиток просторового уявлення на основі креслення кутових ящикових з'єднань.</p> <p>Розвиток словникового запасу спеціальними термінами, назвами деталей.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі пригадування способів з'єднання деталей.</p> <p>Розвиток мислення на основі операцій співставлення предметів, їх деталей, зображень на малюнку.</p> <p><i>Пізнавальний розвиток:</i> аналіз, порівняння різних деталей за розміром, формою, місцем розташування на зразку. <i>Сенсомоторний розвиток</i> зорово-моторної координації, моторики рук при роботі з малкою і транспортиром.</p> <p><i>Розвиток саморегуляції:</i> виконання завдання за зразком і простою інструкцією, в певній послідовності дій.</p>
5	10	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (осінь)</p> <p>1) Теоретичні</p>	<p><i>Характеризує</i> властивості деревини; <i>визначає</i> вологість деревини, залежність</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубубанні сухих сучків сокирою;</p> <p>здійснення самоконтролю під</p>

		<p>відомості. Дерево: основні частини. Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубубанні сучків.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підготовка інструментів до роботи. Пиляння деревини. Обрізання сухих гілок. Зрізання невеликих паростків секатором. Обрубубанні сухих сучків. Обпилювання кущів. Корчування старих дерев та кущів. Виготовлення пташиних годівничок. Зняття і ремонт старих годівничок та шпаківень. Використання технологічної карти.</p>	<p>механічних і технологічних властивостей деревини від ступеня вологості.</p> <p>Вміння. Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота сокирою. Пиляння деревини під кутом. Пиляння поперек волокон.</p>	<p>час корчування старих дерев та кущів. Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання. Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання. <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця. Збагачення лексики учнів термінами що означають назви виробки деревини на шкільному подвір'ї; виховання уважного та дбайливого ставлення до свого здоров'я та своїх товаришів під час роботи у саду.</p>
6	12	<p>Практичне повторення Вироби. 1. Портретна рамка. 2. Ящики для меблів. 3. Дверцята до аптечок, кухонних полицок із застосуванням фальца і шпунта.</p> <p>Трудові операції.</p>	<p>Уміння. Планування в бесіді з учителем. Виконання ескізу за зразком виробу. Орієнтування у процесі роботи за ескізами виробів.</p>	<p>Збагачення уявлень про види оздоблення столярних виробів . Розвиток самостійності на основі виконання практичних завдань за планом послідовності роботи. Розвиток естетичних смаків на основі оздоблення столярних виробів. Розвиток конструктивних умінь на основі визначення способів з'єднання деталей пластикового або дерев'яного конструкторів. Розвиток умінь самостійного виконання практичних завдань за наочною опорою. Розвиток особистісних якостей: охайності, бажання виконувати практичні завдання. Розвиток зв'язного мовлення на основі складання характеристики виготовлених предметів.</p>
7	4	Самостійна робота і	<i>Використовує</i>	Розвиток загально трудових

		<p>аналіз її якості Кутове кінцеве з'єднання на шип відкритий крізний одинарний. Кутове ящикове з'єднання. Орієнтування за кресленням.</p>	<p>основні способи розмічання майбутнього виробу; <i>пояснює</i> складові частини технологічного процесу виготовлення проєктованого виробу; <i>називає</i> способи отримання деталей заданої форми; <i>розрізняє</i> механічні способи з'єднання деталей; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>умінь на основі самостійного планування власної діяльності. Розвиток умінь самостійного виконання практичних завдань за наочною опорою. Розвиток просторового уявлення на основі з'єднання на шип відкритий крізний одинарний. Розвиток словникового запасу спеціальними термінами-назвами з'єднання на шип відкритий крізний одинарний. Розвиток мовлення на основі визначення послідовності виконання видів діяльності та словесний звіт про виконану роботу.</p>
8	4	<p>Елементи комп'ютерної грамоти</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Послідовність роботи на комп'ютері (вмикання, вправи з клавіатурою, вимикання). Створення уявлень про носії інформації. З'ясування питань про способи подання інформації. Правила безпеки праці в майстерні. Роль комп'ютерів у сучасному житті. Призначення комп'ютера. Використання сучасних комп'ютерів у різних сферах діяльності людини. Обмін сигналами між людиною та автоматом.</p> <p>2) Трудові операції. Послідовне виконання дій на комп'ютері.</p> <p>3) Об'єкти праці. Здійснення вправ для роботиза комп'ютером</p>	<p><i>Дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог. <i>Учень:</i> – має початкові уявлення про роботу комп'ютера, про вмикання, вимикання та користування клавіатурою, мишкою; – виконує вправи на комп'ютері (вмикання, вимикання, відкриття програм); – працює за комп'ютером під керівництвом учителя <i>Дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку та безпечної праці в майстерні.</p>	<p>Подальше збагачення уявлень про призначення комп'ютера. Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності роботи на комп'ютері (вмикання, вимикання) Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності виконання дій на комп'ютері. Розвиток координації зорово-рухової діяльності на основі формування умінь працювати на комп'ютері (набирати текст, управляти «мишкою»). Збагачення словника назвами трудових операцій.</p>

9	10	<p style="text-align: center;">Зберігання та сушіння деревини</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Значення правильного зберігання матеріалу. Способи зберігання деревини. Природне і камерне сушіння. Види браку в процесі сушіння. Правила безпеки при укладанні матеріалу в штабель та при його розбиранні.</p> <p>2) Трудові операції. Практична робота Визначення за малюнком частин дерева, видів пиломатеріалів та їх розмірів, граней та ребер.</p>	<p>Учень: <i>має</i> уявлення про дерево та його основні частини, використання та властивості деревини, способи її заготівлі та транспортування; <i>називає</i> види пиломатеріалів їх головні характеристики; <i>знає</i> найпростіші вимоги до підбору матеріалів для майбутньої роботи; <i>володіє</i> навичками визначення виду та розміру пиломатеріалів; <i>вміє</i> визначати частини дерева, пиломатеріали їх розміри, грані, ребра, торець та взаємне розташування. <i>Називає</i> фізичні, механічні, технологічні властивості деревини; <i>характеризує</i> властивості деревини; <i>обгрунтовує</i> необхідність врахування властивостей деревини у процесі виготовлення виробу; <i>пояснює</i> залежність технологічних властивостей деревини від напрямку волокон, вологості; <i>уміння</i> користуватися термометром, навичок вимірювання температури тіла,</p>	<p>Вчити: застосовувати різні види сприйняття (зорове, слухове, тактильне); використовувати назви основних частин дерева та порід дерев, видів пиломатеріалів (крона, стовбур, корінь хвойні, листяні, дошка, брусок) у власному мовленні; <i>формувати</i> вміння контролювати відповідність обраних матеріалів меті діяльності; <i>розвивати</i> саморегуляцію шляхом: виконання завдання за зразком і простою інструкцією, планування практичної діяльності; <i>виховувати</i> терпіння, відповідальність, акуратність, спостережливість.</p>
---	----	---	---	---

			води, повітря.	
10	4	Екскурсія Склад лісоматеріалів.	<i>Розпізнає</i> види та елементи пиломатеріалів; <i>характеризує</i> пиломатеріали, професію пиломатеріалника та вимоги до неї; <i>виконує</i> обмірювання і маркування пиломатеріалів, лісоматеріалів.	Збагачення словника назвами трудових операцій. Запам'ятовування рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток мислительних операцій: порівняння, класифікації, узагальнення.
11	6	Характеристика деревини основних твердих порід, та її промислове значення 1) Техніко-технологічні відомості. Поділ деревних порід на класи і групи, їх характеристика. Листяні кільцесудинні породи: ясен, дуб, в'яз гладкий, карагач та інші місцеві породи. Листяні розсіяносудинні породи: бук, горіх, граб, клен, груша, яблуня, горобина. Особливості і застосування у столярно-меблевому виробництві. 2) Трудові операції. Практична робота Визначення основних деревних порід на зразках деревини, яка має промислове значення і застосовується у столярних роботах уданій місцевості.	Розпізнає деревину основних твердих порід (ясен, дуб, в'яз гладкий, карагач та інші місцеві породи) за їх видом, формою; Визначає властивості деревини основних твердих порід; розпізнає зміну форми деревини основних твердих порід, використання цієї властивості в побуті, будівництві; визначає руйнування деревини основних твердих порід при дії на них певної сили; знає використання деревини основних твердих порід на практиці. <i>пояснює</i> застосування деревних порід у столярно-меблевому виробництві; <i>розрізняє типи</i> деревних порід на класи і групи. <i>виконує</i> підготовку до роботи деревину; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.	Розвиток мисленевих операцій на підставі визначення та групування речей за видами. Розвиток цілісності, структурності, осмисленості відчуттів. Корекція пізнавальних процесів спостереження, відтворення, запам'ятовування. Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності).
12	10	Обробка деталей з деревини твердих порід (листяних порід)	Учень: <i>має уявлення про</i> застосування деревини листяних	Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; наслідувати дії вчителя; <i>формувати</i> процеси

	<p>Вироби. Ручки для молотка, стамески, долота.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Листяні тверді породи дерева: береза, дуб, бук, горобина, в'яз, клен, ясен. Робота з комп'ютером: Технічні характеристики кожної породи: твердість, міцність, оброблюваність ріжучим інструментом.</p> <p><i>Технічні характеристики кожної породи:</i> твердість, міцність, оброблюваність ріжучим інструментом. Сталь (якість). <i>Різець столярного інструмента:</i> кут заточки. Вимоги до матеріалу для ручки інструмента. Прийоми насадки ручок стамесок, доліт, молотків.</p> <p>2) Трудові операції. Практична робота Підбір матеріалу. Чорнова розмітка і випилювання заготовок з урахуванням напрямку волокон деревини. Обробка та оздоблення виробів. Насадка ручок.</p>	<p>порід; <i>називає</i> види деревини листяних порід їх властивості; <i>знає</i> назви деталей столярного інструмента та їх технічні характеристики, його призначення; <i>володіє</i> та дотримується санітарно-гігієнічних вимог, правил техніки безпеки, прийомами насадки ручок; <i>вміє</i> визначати призначення та кут заточування солярного інструмента, закріплювати заготовки, розмічати та випилювати їх з урахування напрямку волокон, контролювати правильність виконання виробу.</p> <p><i>Характеризує</i> деревину як конструкційний матеріал; <i>розрізняє</i> породи деревини; <i>визначає</i> твердість деревини; <i>складає</i> план роботи з виготовлення виробу; <i>добирає</i> деревину для виготовлення виробу; <i>здійснює</i> підготовку матеріалу до роботи; <i>виконує</i> розмічання заготовок із деревини; <i>розкриває</i> поняття технічного малюнка, ескізу, масштабу; <i>називає</i> види інструментів для</p>	<p>практичного засвоєння властивостей, призначення матеріалів та інструментів; <i>розвивати</i> зорово-моторну координацію, вміння використовувати у власному мовленні відповідні терміни; вміння планування практичної діяльності (визначення порядку операцій); поетапний і підсумковий самоконтроль з допомогою вчителя; <i>виховувати</i> вміння виявляти стійкість уваги, акуратність, старанність, точність під час роботи. Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками. <i>Розвиток мовлення:</i> використання назв професій, пов'язаних з обробкою деревини, інструменти та результати їх праці, деталей виробів, трудових операцій в описі власних дій. <i>Сенсомоторний розвиток:</i> розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час роботи з готовими дерев'яними формами: листяними твердими породами дерева: береза, дуб, бук, горобина, в'яз, клен, ясен (брусками). <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>
--	--	--	--

			<p>вимірювання та розмічання; <i>обґрунтовує</i> добір конструкційних матеріалів залежно від призначення виробу; <i>виготовляє</i> виріб за зразком; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги; <i>організовує</i> робоче місце.</p>	
13	10	<p>З'єднання у столярно-меблевих виробих і дерев'яних конструкціях Об'єкти роботи. 1. Лавка. 2. Табурет. 3. Тумбочка. 1) Техніко-технологічні відомості. Ознайомлення з конструкціями столярно-меблевих виробів. Технологічний процес їх виготовлення. Робочі креслення на прості столярні вироби. Технічні вимоги до якості з'єднання. Білодерев'яні меблі: особливості будови деталей і складальних одиниць /вузлів/. Рухомі і нерухомі вузли не облицьованих меблів. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Читання робочих креслень, операційних карт на виготовлення простих меблів. Технічні умови на виконання з'єднань. Виготовлення рамок, коробок, щитів, рухомих і нерухомих елементів /складальних одиниць/. З'єднання деталей і вузлів з деревостружкових і деревоволокнистих плит.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за кресленням. Планування за технологічною картою.</p> <p><i>Називає</i> види столярних з'єднань; <i>характеризує</i> кутові кінцеві, кутові серединні, кутові ящикові з'єднання, з'єднання по довжині та кромці; <i>визначає</i> елементи шипових з'єднань; <i>обґрунтовує</i> вибір з'єднання; <i>виконує</i> розрахунок з'єднань, ескізи та креслення з'єднань. <i>розкриває</i> вимоги до професії столяра, особливості будови різального інструменту.</p>	<p>Корекція рухової сфери під час відпрацювання вправ; вироблення правильної осанки, постави при з'єднанні деталей. Розвиток вмінь орієнтуватися у часі при виконанні робочих завдань. Розвиток уваги при з'єднанні деталей. <i>Сенсомоторний розвиток:</i> розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час з'єднанні деталей виробів з готових дерев'яних форм. <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>

		Підготовка столярних виробів до оздоблювання.		
14	12	<p>Практичне повторення</p> <p>Види роботи. Виконання виробів для школи.</p> <p>Виріб. Лава щитової конструкції.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за кресленнями деталей, рисунком виробу. Обговорення плану роботи і аналіз якості виготовлених виробів у груповій бесіді. Самостійне визначення причин недоліків роботи. З'єднання дошок в щит. Обробка щита. Розмітка ніжок з криволінійними кромками та їх виготовлення. З'єднання деталей лавки.</p>	<p>Формування причинно-наслідкових зв'язків в процесі визначення та засвоєння послідовності етапів прибирання столярної майстерні (сухого й вологого); формування елементів самостійності під час виконання подібних або аналогічних вправ з прибирання столярної майстерні; розвиток наочно-дійового мислення при виборі засобів догляду за підлогою.</p>
15	10	<p>Паркетні роботи</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Паркетні характеристики. Виробництво. Призначення паркету. Вартість. Характеристика паркету (розміри, дефекти). Зберігання паркету. Транспортування. Робота з комп'ютером: Деревина, що використовується для виготовлення паркету.</p> <p>Об'єкт роботи. Паркетна дошка. Художній паркет. Клей для паркету. Клейові суміші для укладки паркету.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Організація робочого місця. Підготовка поверхні для</p>	<p>Уміння. Знає основні породи, властивості і вади деревини. <i>Готує</i> до роботи робоче місце, обладнання, інструменти, пристосування, тримає їх у належному стані. <i>Виконує</i> прості роботи з настилення простих паркетних підлог вручну. - підбір та склеювання паркету. - окремі роботи з циклювання паркетних підлог вручну. - заміну окремих паркетних планок; - способи підготовки та укладання паркетного покриття; - сортує планки паркету за розміром,</p>	<p>Розширення уявлень учнів про значення ігрової діяльності для особистого розвитку дитини (аплікація, розміщення та укладка паркету); <i>Розвиток мовлення:</i> використання назв інструментів, назв видів паркетної дошки, трудових операцій в описі власних дій. Збагачення словника назвами трудових операцій з паркетом. <i>Сенсомоторний розвиток:</i> розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час виконання трудових операцій з паркетом.</p> <p><i>Виховання позитивних рис особистості:</i> наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>

		укладки паркету.	кольором та сортом. <i>Використовує</i> комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів, ескізів кладки паркету. <i>Називає</i> види клеїв; <i>виконує</i> підбір клею, склеювання. Учні мають знати: що на стан здоров'я можуть впливати: - Пари лакофарбових складів, клеїв, розчинників, смол, політур, фарб, замазок, мастик, систематичне переохолодження, простудні фактори.	
16	10	Круглі лісоматеріали 1) Техніко-технологічні відомості. Колоди, кряжі, чурки. Зберігання круглих лісоматеріалів. Стійкість порід деревини до враження комахами, грибами, гнилями, а також до розтріскування. Захист деревини від гниття за допомогою хімікатів. Шкідливий вплив засобів для просочення деревини на організм людини. Способи розпилювання колод. 2) Трудові операції. Практичні робота Визначення круглих лісоматеріалів за зразками.	Учень: <i>має</i> уявлення про дерево та його основні частини, круглі лісоматеріали; стійкість порід деревини до враження комахами, грибами, гнилями, а також до розтріскування; <i>називає</i> види лісоматеріалів їх головні характеристики; <i>знає</i> найпростіші вимоги до захисту деревини та шкідливий вплив хімікатів; <i>володіє</i> навичками визначення виду та розміру лісоматеріалів;	Вчити: застосовувати різні види сприйняття (зорове, слухове, тактильне); використовувати назви основних частин та порід дерев, видів лісоматеріалів; <i>формувати</i> вміння контролювати відповідність обраних матеріалів меті діяльності; <i>розвивати</i> саморегуляцію шляхом: виконання завдання за зразком і простою інструкцією, планування практичної діяльності; <i>виховувати</i> терпіння, відповідальність, акуратність, спостережливість.
17	4	Самостійна робота та її аналіз Ручка для молотка. Орієнтування за кресленням і зразком.	<i>Використовує</i> основні способи розмічання майбутнього виробу; <i>пояснює</i> складові частини процесу виготовлення	Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності).

		<p>Об'єкт роботи. Виготовлення ручки для молотка. Орієнтування за кресленням і зразком. Обговорення плану роботи в груповій бесіді. Планування роботи з розподілом праці по операціях.</p> <p>2) Трудові операції. Стругання рубанком по розмітці. Виготовлення та підгонка. Стругання деревини стамескою по розмітці. Обпилювання напилком. Аналіз виробу. Складання звіту про виконану роботу.</p>	<p>виробу; <i>називає</i> способи отримання деталей заданої форми; <i>розрізняє</i> механічні способи з'єднання деталей; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>Розвивати вміння читати креслення. Розвиток самостійності на основі виконання практичних завдань за планом послідовності роботи.</p>
--	--	--	---	---

II семестр

18	4	<p>Елементи комп'ютерної грамоти</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Послідовність роботи на комп'ютері (вмикання, вправи з клавіатурою, вимикання). Створення уявлень про носії інформації. З'ясування питань про способи подання інформації. Обмін сигналами між людиною та автоматом. Пристрої, що використовуються для обчислення, опрацювання текстів, зображень, передавання повідомлень. Правила поведінки і безпека життя у процесі роботи з комп'ютером. Складові комп'ютера: системний блок, монітор, клавіатура та миша, принтер.</p> <p>2) Трудові операції. Послідовне виконання дій на комп'ютері.</p> <p>3) Об'єкти праці.</p>	<p><i>Дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог. <i>Учень:</i> – має початкові уявлення про роботу комп'ютера, про вмикання, вимикання та користування клавіатурою, мишкою; – виконує вправи на комп'ютері (вмикання, вимикання, відкриття програм); – працює за комп'ютером під керівництвом учителя <i>Дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку та безпечної праці в майстерні.</p>	<p>Подальше збагачення уявлень про призначення комп'ютера. Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності роботи на комп'ютері (вмикання, вимикання) Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності виконання дій на комп'ютері. Розвиток координації зорово-рухової діяльності на основі формування вмінь працювати на комп'ютері (набирати текст, управляти «мишкою»). Збагачення словника назвами трудових операцій.</p>
----	---	---	---	---

		Здійснення вправ для роботиза комп'ютером Правила безпеки праці в майстерні.		
19	10	<p>Виготовлення розмічального інструменту</p> <p>Вироби. Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Вимоги до матеріалу для розмічувального інструмента. Розмічальний інструмент: матеріал, якість виготовлення, точність. Ярунок: призначення, застосування.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підбір матеріалу для виробу. Підготовка рубанка, фуганка для стругання заготовки з твердої породи деревини. Перевірка кутника контрольним кутником і на дошці з відфугованою кромкою. Контроль ярунка. Установлення малки на потрібний кут по транспортиру. Фугування кутника. Виготовлення інструменту.</p> <p>Вправи. Перевірка стану і придатності до роботи лінійки, кутника. Установлення малки по транспортиру. Визначення кута /у градусах/ установлення малки на око.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за кресленням і зразком. Планування в бесіді. Приготування розмічального інструменту. Учні: знають способи з'єднання деталей, обробки зрізів; називають послідовність за планом</p> <p>Уміють: уміють вирізувати деталі, виготовляти (Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус.) за інструкційною картою.</p>	<p>Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань (виготовлення розмічувального інструмента) за планом послідовності дій та інструкційною картою.</p> <p>Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками.</p> <p>Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання деталей.</p>
20	8	<p>Властивості деревини</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Загальні поняття про фізичні властивості деревини. Зовнішній вигляд і запах. Мікроструктура. Во-</p>	<p>Учень: має уявлення про використання та властивості деревини в залежності від способів її заготівлі; називає основні зовнішні, механічні</p>	<p>Вчити: застосовувати різні види сприйняття (зорове, слухове, тактильне) у процесі вивчення властивостей деревини; <i>формувати</i> тактильні відчуття та зусилля під час роботи; зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час</p>

		<p>логість. Усихання і набухання. Щільність. Електро- і теплопровідність деревини. Загальні поняття про механічні властивості і випробування деревини. Міцність матеріалу при стисканні торця і пласта, розтягуванні, згинанні і зсуві. Твердість і в'язкість. Технологічні властивості деревини (твердість, здатність утримувати металеві кріплення, зносостійкість, опір розколювання).</p> <p>2) Трудові операції. Послідовно <i>характеризує</i> властивості деревини (колір, блиск, запах, текстура, макроструктура, густина, гігроскопічність, електро-, звуко-, теплопровідність);</p> <p>Практичні роботи. Визначення вологості деревини ваговим методом. Вивчення основних механічних і технологічних властивостей деревини на зразках. Робота з комп'ютером: Основні механічні властивості деревини.</p>	<p>та технологічні властивості деревини; <i>знає</i> найпростіші вимоги до підбору матеріалів для майбутньої роботи; <i>володіє</i> навичками визначення виду та властивостей деревини; <i>вміє</i> визначати вологість деревини та перевіряти механічні й технологічні властивості. <i>Називає</i> фізичні, механічні, технологічні властивості деревини; <i>характеризує</i> властивості деревини (колір, блиск, запах, текстура, макроструктура, густина, гігроскопічність, електро-, звуко-, теплопровідність); <i>обґрунтовує</i> необхідність врахування властивостей деревини у процесі виготовлення виробу; <i>пояснює</i> залежність технологічних властивостей деревини від напрямку волокон, вологості; <i>визначає</i> вологість деревини, залежність механічних і технологічних властивостей деревини від ступеня вологості.</p>	<p>проведення дослідів; <i>розвивати</i> просторово-зорів уявлення в процесі вивчення механічних властивостей; вміння використовувати у власному мовленні відповідні назви і терміни; <i>виховувати</i> вміння виявляти стійкість уваги, посидючість, старанність, працелюбність. Формування уявлень про деревинні предмети, (розвиток аналізу і синтезу, відтворення і узагальнення знань про властивості деревини під час нагрівання і охолодження).</p>
21	18	Виконання криволінійного отворів різної форми.	Учень: <i>має уявлення</i>	Вчити: спрямовувати увагу на

	<p>Обробка криволінійної кромки попереднім свердлінням</p> <p>Виріб. Ручка для ножівки.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Опуклі і ввігнуті криволінійні поверхні. Сполучення поверхонь різної форми. Гніздо, паз, провушини, наскрізне і нескрізне отвори. Свердло. Будова свердла. Стержень, хвостовик. Ріжучі кромки інструмента. Свердла для механізованого свердління: пробкове безцентрове, спіральне з центром і підрізувачами, верстатне центрове, пазове. Роззенковка. Види (пробкове безцентрове, спіральне з центром і підрізачами, циліндричне спіральне з конічною заточкою. Зенкери простий і комбінований. Заточка спірального свердла. Позначення радіусних кривих на кресленні. Співвідношення радіуса і діаметра.</p> <p>2) Трудові операції. Вправи. Виконання наскрізних отворів прямокутної і циліндричної форми /таких же не наскрізних отворів/ свердлінням і довбанням. Виконання гнізд свердлінням і обробкою стамескою.</p> <p>Практичні роботи. Підбір матеріалу для виробу. Розмітка деталей криволінійної форми за допомогою циркуля і за шаблоном.</p>	<p><i>прокриволінійний отвір і виїмку та їхпризначення; називає</i> основнівиди сполучень поверхонь різної форми та інструменти для їх виготовлення; <i>вміє</i> підбирати матеріал, розмічати деталі криволінійної форми за допомогою циркуля і шаблона, розмічатита висвердлювати отвори по контуру, виконувати обробку гнізд стамескою і напильником; <i>знає і виконує</i> гнізда, пази, вушка, наскрізні і ненаскрізні отвори,основні технологічні операції, правила техніки безпеки та особистої гігієни під час роботи.</p> <p>Вміння. Виконання гнізда, паза, вушка, наскрізного і нескрізних отворів. Орієнтування в завданні за кресленням і зразком. Самостійне заповнення бланків технологічних карт.</p> <p><i>Наводить</i> приклади використання операції свердління; <i>пояснює</i> будову свердлильного верстата, будову свердла; <i>характеризує</i> професію свердлувальника, геометрію свердла; <i>аналізує</i> особливості вибору інструменту</p>	<p>вчителя; орієнтуватися у власному виробі та кресленні; <i>формувати</i> тактильні відчуття та зорово-моторну координацію у процесі виконання роботи; процесів аналізу, узагальнення на основі співставлення поверхонь різної форми; <i>розвивати вміння</i> читати креслення; використовувати у власному мовленні назви інструментів, деталей виробу, трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю; <i>виховувати</i> терпеливість, акуратність, ретельність, вміння завершувати роботу, точність під час роботи.</p>
--	---	---	---

		<p>Розмітка центрів отворів для висвердлювання по контуру. Висвердлювання по контуру. Обробка гнізд стамескою і напилком. Розмічання деталей криволінійної форми по шаблону. Розмічання місць свердління. Зачищення гнізда стамескою після свердління. Заточка свердла: спірального з конічною заточкою, перового, центрального, спірального з центром і підрізувачами. Обробка висвердлених отворів стамесками, напилками.</p>	<p>для свердління, пристроїв і пристосувань; <i>виконує</i> підготовку до роботи обладнання та інструменту, свердління на верстаті, електросвердлом, ручною дрелю; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	
22	6	<p>Матеріали з деревини</p> <p>Робота з комп'ютером: Зберігання круглих лісоматеріалів.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Колоди, кряжі, чураки. Пиломатеріали хвойних порід. Пиломатеріали твердих листяних порід. Діючі стандарти на пиломатеріали. Сортування, укладання, обмірювання і зберігання пиломатеріалів. Лущені лісоматеріали - фанерний шпон і клеєна фанера. Паркет, способи виготовлення і види. Деревостружкові і деревоволокнисті плити. Меблеві щити. Їх властивості, особливості обробки.</p> <p>2) Трудові операції. Розкрій столярних плит і фанери вручну. Точність розкрою, величина</p>	<p><i>Характеризує</i> деревину як конструкційний матеріал; <i>розрізняє</i> породи деревини; <i>визначає</i> вологість і твердість деревини; <i>складає</i> план роботи з виготовлення виробу; <i>добирає</i> деревину для виготовлення виробу; <i>здійснює</i> підготовку матеріалу до роботи; <i>виконує</i> розмічання заготовок із деревини; <i>розкриває</i> поняття технічного малюнка, ескізу, масштабу; <i>називає</i> види інструментів для вимірювання та розмічання, види опорядження; <i>обґрунтовує</i> добір конструкційних матеріалів залежно від призначення виробу;</p>	<p>Формування знань про фізичні явища та вмінь спостерігати за ними. Розвиток словникового запасу, розширення і уточнення запасу уявлень. Поповнення та розширення знань про матеріали з деревини, їх види та застосування. Вироблення узагальнених уявлень про властивості матеріалів з деревини у єдності з розвитком словесного мовлення на основі широкого використання наочності і предметно-практичної діяльності. Розвиток умінь класифікувати матеріалів з деревини на основі одержання знань про їх фізичні, хімічні та механічні властивості. Усвідомлення залежності застосування матеріалів з деревини у техніці, будівництві, на транспорті. Формування знань і практичних умінь для запобігання псування матеріалів з деревини та захисту виробів від гниття.</p>

		<p>припусків і вплив їх на загальну витрату деревини при виконанні виробу. Організація робочих місць і виробничого потоку у розкрийних цехах. Стійкість порід деревини до поразки комахами, грибами, гнилями, а також до розтріскування. Захист деревини від гниття за допомогою хімікатів. Шкідливий вплив засобів для просочення деревини на організм людини. Способи розпилювання колод.</p>	<p><i>виготовляє</i> виріб за зразком; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. <i>організовує</i> робоче місце.</p>	<p>Виховання в учнів бережливого ставлення до матеріалів з деревини, економного використання лісу.</p>
23	18	<p>Усунення вад і дефектів деревини. Забиття пороків. Об'єкти роботи. Відходи матеріалів і заготовки для наступних занять. Робота з комп'ютером: Дефекти і пороки деревини. 1) Техніко-технологічні відомості. Групи вад деревини. Дефекти обробки та зберігання. Шпаклювання, призначення, види (суха, рідка), характеристика за основним складом плівкостворюючі речовини (масляна, клейова, лакова та ін.) Верстат свердлильний одношпindelний: призначення, конструкція, пристрій механізмів. Ознайомлення з свердлильними й свердлильно-пазовальними верстатами. Пристрій для кріплення свердла. Правила безпечної роботи при свердлінні. Прибирання і змазка свердлувального верстата. Організація робочого місця для свердління. Підготовка</p>	<p>Уміння. Закладення вад і дефектів на деревині. <i>Пояснює</i> сутність поняття вад і дефектів деревини; <i>називає</i> вади стовбура і пиломатеріалів; <i>наводить</i> приклади дефектів деревини та шляхів їх уникнення; <i>характеризує</i> вади стовбура і пиломатеріалів. <i>Наводить</i> приклади використання операції свердління; <i>пояснює</i> будову свердлильного верстата, будову свердла, електродриля; <i>характеризує</i> професію свердлувальника, геометрію свердла; <i>аналізує</i> особливості вибору інструменту для свердління, пристроїв і пристосувань; <i>розкриває</i> особливості професії свердлувальника;</p>	<p>Розвиток особистісних якостей: охайності, цілеспрямованості, бажання завершити розпочату роботу, звички дотримуватися правил безпечності.</p> <p>Розвиток усвідомленого виконання практичної роботи з усунення вад і дефектів деревини.</p> <p>Розвиток умінь контролювати якість технологічних операцій на основі співставлення результатів власної діяльності з еталоном.</p> <p>Для виконання своїх обов'язків працівникові потрібно зберігати в пам'яті багато відомостей. Значне навантаження в роботі столяра (тесляра, паркетника і скляра) несе образна пам'ять (в основному зорова). Вона полегшує запам'ятовування зразків виготовляються предметів, їх деталей, схем, малюнків і т. п. Важлива роль відводиться рухової пам'яті, оскільки вона є гарною основою для формування складних рухових навичок, необхідних у роботі.</p>

	<p>свердлильного верстата до роботи. Свердління наскрізних і глухих отворів. Видовбування наскрізних і нескрізних гнізд з попереднім свердлінням. Клейова підмазка для тріщин, щілин. Ознайомлення з видами щілин, сучків та іншими дефектами деревини /на зразках/. Групи пороків деревини: сучки, грибкові забарвлення і гнилізна, пошкодження комахами, пороки будови. Сучки круглі, овальні і продовгуваті. Сучки, що зрослися і не зрослися. Пліснява і синява деревини. Види червоточини: поверхнева, неглибока, глибока. Меблевий точильник. Завилькуватість. Косошар. Нарости. ГОСТ на пороки деревини. Вертикальний і горизонтальний свердлильні верстати, їх Будова і призначення. Основні частини. Одношпindelні і багатшпindelні свердлильні верстати. Пристосування для кріплення свердла. Правила безпечної роботи. 2) Трудові операції. Вправи. Визначення вад і дефектів деревини. Засвоєння прийомів закладення на матеріаловідходах. Виготовлення забивки різної форми і різних розмірів. Розмічання сучків і вибоїн під забивання. Підмазування щілин клейовою шпатльовкою. Практичні роботи. Виявлення на деревині</p>	<p><i>виконує</i> підготовку до роботи обладнання та інструменту, свердління на верстаті та електросвердлом; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p> <p><i>Називає</i> види клеїв та їх компоненти; <i>обґрунтовує</i> вимоги до клеїв; <i>пояснює</i> приготування різних клеїв, технологію склеювання; <i>виконує</i> підбір клею, склеювання.</p> <p><i>Називає</i> засоби захисту деревини від загнивання, види антисептиків; <i>характеризує</i> способи насичування деревини антисептиками, боротьби з ушкодженням шкідниками; <i>виконує</i> обробку деревини.</p> <p>Тренує зоровий аналізатор, який в процесі роботи несе постійне навантаження (зокрема, при визначенні порід і пороків деревини, закладенні сучків і засмолив, виготовлення та встановлення вікон і дверей, шліфування деталей тощо). Праця столяра, тесляра, паркетника і скляра вимагає високого розвитку</p>	<p>Подальше розширення уявлень про організацію праці на деревообробному виробництві на основі відомостей про етапи виготовлення дошок, брусків, .</p> <p>Розвиток мовлення на основі інформації про організацію та безпеку праці при виконання роботи з усунення вад і дефектів деревини.</p> <p>Для виконання своїх обов'язків працівникові потрібно зберігати в пам'яті багато відомостей. Значне навантаження в роботі столяра (тесляра, паркетника і скляра) несе образна пам'ять (в основному зорова). Вона полегшує запам'ятовування зразків виготовляються предметів, їх деталей, схем, малюнків і т. п. Важлива роль відводиться рухової пам'яті, оскільки вона є гарною основою для формування складних рухових навичок, необхідних у роботі.</p>
--	---	--	--

		<p>дефектів, що вимагають закладення. Визначення форми дефекту. Виконання розмітки під закладення. Висвердлювання, довбання отвори. Виготовлення закладення. Вставка закладення на клеї. Застругування закладення. Визначення форми забиття. Виконання розмічання під забиття. Вставка забиття на клею. Застругування забивки. Виконання забиття в середині деталі, на кромці, кутової і відкритої з трьох сторін, у фальці. Підготовка рейок до забиття великих щілин. Висвердлювання сучків вручну. Організація робочого місця. Кріплення свердла у патронах. Підготовка верстата до роботи: фіксація деталі, установлення обмежувачів. Свердління отворів на верстатах. Свердління некрізних отворів. Виконання наскрізних і некрізних гнізд з попереднім свердлінням.</p>	<p>окомірної функції (на окомір засновані такі форми контролю, як дистанційне визначення паралельності, вертикальності ліній і площин, оцінка прямого кута і т. п.).</p>	
24	20	<p>Ремонт столярних виробів</p> <p>Об'єкти роботи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стільці різної конструкції. 2. Столи канцелярські. 3. Двері. <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Види пошкоджень простих столярно-меблевих виробів і технічні вимоги до ремонту.</p> <p>Огляд пошкоджень складальних одиниць і виявлення пошкоджень.</p> <p>2) Трудові операції.</p>	<p>Ремонт найпростіших меблів.</p> <p>Орієнтування в завданні шляхом огляду виробів.</p> <p>Визначення виду ремонту /в бесіді з учителем/.</p> <p>Уміння.</p> <p>Обговорення плану роботи на різні види ремонту меблів у груповій бесіді.</p> <p>Самостійне проведення ремонтних робіт.</p>	<p>Здійснювати корекцію дрібної моторики на основі роботи з столярними інструментами.</p> <p>Розвивати уміння користуватись наочною опорою.</p> <p>Виховання у учнів уміння самостійно та усвідомлено вирішувати проблемні питання ремонту столярно-меблевих виробів.</p> <p>Розвиток спостережливості та мислення на основі визначення виду ремонту столярно-меблевих виробів, та вибір способу ремонту шкільних меблів.</p>

		<p>Практичні роботи. Розбирання і підготовка виробу до переклеювання з урахуванням збереження вузлів. Видалення старого клею. Підготовка відремонтованих меблів і столярних виробів, до оздоблення. Оздоблення виробів. Перевірка якості ремонту.</p>	<p><i>Називає</i> види клеїв та їх компоненти; <i>обгрунтовує</i> вимоги до клеїв; <i>пояснює</i> приготування різних клеїв, технологію склеювання; <i>виконує</i> підбір клею, склеювання.</p>	
25	6	<p>Теслярські роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Лісоматеріали, пиломатеріали, заготовки, фанера, плити, кріпильні вироби та інші матеріали, що застосовуються в теслярських роботах. 2) Трудові операції. Встановлює тимчасові паркани та ворота. Встановлює плінтуси і галтелі, виробляє конопатку стін, зазорів дверних і віконних прорізів. Настилання дощатої підлоги з дошок і кріплення цвяхами до лаг. Правила безпеки при виконанні теслярських робіт.</p>	<p><i>Виконує</i> найпростіші столярні теслярські, скляні й паркетні роботи Відбирає і сортує пиломатеріали. Користується розмічальних інструментом і шаблонами.</p> <p><i>Виконує</i> основні операції з обробки деревини (пиляння, стругання, довбання, свердління, різання стамескою).</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про деревину (способи обробки деревини). Розвиток особистісних якостей – охайності, відповідальності, дотримання вимог технології обробки деревин, правил безпеки праці. Збагачення словника професійними термінами стосовно виробничих столяра та теслі.</p>
26	10	<p>Токарні роботи Вироби. Ручки для напилків, стамесок, доліт. Ніжки для табурета, журнального столика. Коробочка для дрібниці. Деталі іграшкового будівельного матеріалу. Шашки. Робота з комп'ютером: Токарний верстат по дереву: будова основних частин 1) Техніко-технологічні відомості. Токарний верстат: управління, догляд, несправності, види та</p>	<p>Учень: <i>має</i> уявлення про вироби виконані на токарному верстаті та їх призначення; <i>називає</i> та розрізняє основні частини токарного верстату і токарних різців їх будова та призначення, правила безпечної роботи; <i>вміє</i> попередньо готувати заготовки, закріплювати їх в центрах і в заколотку, установлювати та</p>	<p>Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власному виробі; <i>формувати</i> тактильні відчуття та зусилля під час роботи; зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час виконання токарних робіт; елементи аналізу, узагальнення на основі вимірювання та порівняння готового виробу зі зразком; <i>розвивативміння</i> використовувати у власному мовленні назви інструментів, матеріалів та трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції;</p>

		<p>заходи попередження. Правила безпечної роботи. Скоба і штангенциркуль. Пристрій штангенциркуля. Кронциркуль (штангенциркуль): призначення, застосування. Використання нульового розподілу ноніуса (відлік до цілих міліметрів). Токарні різці для чорнової обточування і чистого точіння: будову, застосування, правила безпечного поводження. Основні правила електробезпеки. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Організація робочого місця. Попередня обробка заготовки. Кріплення заготовки. Установка і кріплення підручника. Пробний пуск верстата. Розмітка скобою. Зняття конуса різцем. Чорнова і чистова обробка циліндра. Шліфування шкурою. Відрізання виробу різцем. Виконання шипів у ніжок. Свердління з використанням задньої бабки.</p>	<p>закріплювати підручник, виконувати чорнову та чистову обробку циліндра. Робота на токарному верстаті по дереву. Робота кронциркулем. <i>Пояснює</i> призначення, будову та принцип роботи токарних верстатів; <i>визначає</i> послідовність токарних робіт; <i>розкриває</i> послідовність підготовки верстата до роботи; <i>виконує</i> підготовку верстата до роботи, зовнішнє точіння та розточування; <i>характеризує</i> особливості професії токаря; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	<p>здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю; <i>виховувати</i> терпеливість, ретельність, посидючість, акуратність, точність під час роботи.</p>
27	16	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (весна)</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Дерево: основні частини. Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубіванні сучків. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Підготовка дерев до</p>	<p>Уміння. Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота сокирою. Пиляння деревини під кутом. Пиляння поперек волокон.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубіванні сухих сучків сокирою. Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання.. Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання. Розвиток готовності до пізнавальної діяльності, оволодіння індивідуальним соціально-практичним</p>

		роботи. Пиляння деревини. Підстригання кущів, формування крони молодих дерев (пилка, сучкоріз). Виготовлення шпаківень. Закріплення шпаківень на деревах. Виготовлення опор для молодих дерев.		досвідом. Формування у учнів загальної готовності до самостійного життя і побутової праці.
28	22	Практичне повторення Види роботи. Лавка. Аптечка. Ручка для ножівки. 2) Трудові операції. З'єднання дошок по кромці. Обробка деревини.	Уміння. Орієнтування в завданні за кресленнями деталей, рисунком виробу. Обговорення плану роботи і аналіз якості виготовлених виробів у груповій бесіді. Самостійне визначення причин недоліків роботи. З'єднання дошок по кромці в щит. Обробка щита. Розмітка ніжок з криволінійними кромками та їх виготовлення. З'єднання деталей лавки.	Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань за планом послідовності дій та інструкційною картою.
29	8	Геометричне різьблення по дереву Об'єкти роботи. Дошка для різання продуктів. Раніше виконані вироби. 1) Техніко-технологічні відомості. <i>Різьблення по дереву:</i> призначення, деревина, інструменти (косяк, ніж), види, правила безпечної роботи. <i>Геометричний орнамент:</i> види, послідовність дій при вирізанні трикутників. Робота з комп'ютером: розробка геометричного орнаменту графічно. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Вибір і розмітка малюнка.	Учень: <i>має уявлення про</i> застосування у побуті виробів з різьбленням; малюнки деталі; <i>називає</i> матеріали та інструменти для різьблення, умовні позначення на технічному рисунку; <i>знає</i> види геометричного орнаменту, послідовність дій при вирізанні трикутників; <i>володіє</i> навичками читання технічного рисунка, вибору та перенесення малюнка; <i>дотримується</i>	Вчити: наслідувати дії вчителя; використовувати назви візерунків та інструментів у власному мовленні; <i>формувати</i> навички читання технічного рисунка; елементи аналізу, узагальнення на основі розмічання, виготовлення деталей за розміром, формою, місцем розташування на зразку; <i>розвивати</i> зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час виконання різних технологічних операцій; <i>виховувати</i> прагнення досягти позитивного результату праці; акуратність, посидючість, терпіння, спостережливість. Розпізнає особливості

		<p>Нанесення малюнка на поверхню виробу. Кріплення заготовки (вироби). Вирізання візерунка. Оздоблення виробів морилкою, аніліновими барвниками, лакуванням.</p>	<p>правил безпечної роботи під час різьблення; <i>вміє</i> користуватися лінійкою, косинцем, дотримується вимог безпечної роботи інструментами, оздоблювати вироби; <i>добирає</i> інструмент та пристосування для виконання геометричного різьблення; <i>Використовує</i> комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. <i>розрізняє</i> різні породи деревини, що використовуються для різьблення; <i>здійснює</i> підготовку поверхні виробу до різьблення; <i>володіє</i> прийомами геометричного різьблення; <i>виконує</i> нескладні композиції технікою геометричного різьблення.</p>	<p>українського національного дизайну за традиційними матеріалами, формою, кольором, знаками-символами.</p>
30	4	<p>Контрольна робота і аналіз її якості Ремонт столярних виробів (тумбочки, ніжки табуретів, столик). 1) Трудові операції. Виготовлення деталей.</p> <p>Виготовлення деталей полички. Пиляння по розмітці. Обпилення по розмітці напилком. Шліфування наждачною шкуркою. Складання корпусу. Облицювання. Аналіз виробу. Складання звіту про виконану роботу.</p>	<p>Уміння. Складання письмового плану на ремонт інструмента і обладнання майстерні.</p>	<p><i>виховувати</i> прагнення досягти позитивного результату праці; акуратність, відповідальність, терпіння, спостережливість.</p>
31	10	<p>Практичне повторення Види роботи.</p>	<p>Розподіл операцій між учнями в залі-</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких</p>

	1. Столярний інструмент /ремонт/. 2. Виготовлення і прикраса обробної дошки. 1) Трудові операції. Практичні роботи. Виготовлення дерев'яних виробів для обладнання столярної майстерні /ремонт/.	жності від їх індивідуальних можливостей.	виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності).
--	--	---	--

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Вступ	2
2	Кутове кінцеве з'єднання брусків на вус зі вставним плоским шипом наскрізним	10
3	Заточка (загострювання) інструменту	10
4	Кутові ящикові з'єднання КЯ-1 і КЯ-2	12
5	Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (осінь)	10
6	Практичне повторення	12
7	Самостійна робота і аналіз її якості	4 60
8	Елементи комп'ютерної грамоти	4
9	Зберігання та сушіння деревини	10
10	Екскурсія	4
11	Характеристика деревини основних твердих порід, та її промислове значення	6
12	Обробка деталей з деревини твердих порід (листяних порід)	10
13	З'єднання у столярно-меблевих виробках і дерев'яних конструкціях	10
14	Практичне повторення	12
15	Паркетні роботи	10
16	Круглі лісоматеріали.	10
17	Самостійна робота та її аналіз	4 80 (140)
18	Елементи комп'ютерної грамоти	4
19	Виготовлення розмічального інструменту	10
20	Властивості деревини.	8
21	Виконання криволінійного отворів різної форми.	18
22	Матеріали з деревини	6
23	Усунення вад і дефектів деревини. Забиття пороків.	18
24	Ремонт столярних виробів	20
25	Теслярські роботи	6 90
26	Токарні роботи.	10
27	Догляд за садовими деревами та обробка деревини (весна)	16
28	Практичне повторювання	22
29	Геометричне різьблення по дереву.	8
30	Контрольна робота і аналіз її якості	4
31	Практичне повторювання	10 70 (160)
32	Усього	300

9 КЛАС (11 години на тиждень)

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікування результати
I семестр (160 годин)				
1	2	<p>Вступне заняття</p> <p>Повторення пройденого матеріалу за 8 клас.</p> <p>План роботи на I семестр.</p> <p>Правила безпеки у столярній майстерні.</p>	<p>Дотримується: правил внутрішнього розпорядку та правил безпечної роботи в майстерні.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: аналіз та порівняння столярних інструментів.</p> <p>Особистісний розвиток: розвитокакurateності, організованості, наполегливості.</p>
2	4	<p>Уявлення про процес різання деревини</p> <p>Об'єкт роботи.</p> <p>Дереворізальний інструмент.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Види різання деревини в залежності від напрямку руху різця відносно волокон деревини (поздовжнє, поперечне, торцеве).</p> <p>Рухи різання і подачі.</p> <p>Вплив на процес різання зміни основних кутів різця. Елементи різця: основні грані і кути при прямолінійному русі.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Практична робота.</p> <p>Визначення форми (елементів геометрії) різців різних дереворізючих інструментів.</p>	<p>Характеризує деревину як конструкційний матеріал;</p> <p>розрізняє породи деревини;</p> <p>визначає твердість деревини;</p> <p>складає план роботи з виготовлення виробу;</p> <p>добирає деревину для виготовлення виробу;</p> <p>здійснює підготовку матеріалу до роботи;</p> <p>виконує розмічання заготовок із деревини;</p> <p>називає види інструментів для вимірювання та розмічання, види опорядження;</p> <p>обґрунтовує добір конструкційних матеріалів</p> <p>дотримується правил безпечної праці, санітарні вимоги.</p> <p>організовує робоче місце.</p>	<p>Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення і збагачення інформації про засоби різання деревини.</p> <p>формування наочно-дійового мислення під час визначення та підбору столярних засобів, та інструментів;</p> <p>формування та розвиток рухових навичок у процесі різання деревини (рухи різання і подачі);</p> <p>розширення та уточнення уявлень про правила користування дереворізальним інструментом.</p>

3	6	<p>Ручний інструмент для стругання</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Стругання плоских поверхонь. Рубанок одинарний. Основні частини рубанка: колодка, різець і клин. Металевий рубанок з подвійним ножом. Рубанок. Напівфуганок. Фуганок. Горбач. Призначення і будова.</p> <p>2) Трудові операції. Стругання криволінійних профільних поверхонь. Вправи. Настроювання і обробка рубанка.</p>	<p>Вміння.</p> <p>Робота рубанком, фуганком. називає види ручного інструменту для стругання деревини інструментів, для вимірювання та розмічання; обґрунтовує добір конструкційних матеріалів та ручного інструменту для стругання деревини залежно від призначення виробу; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги.</p> <p>організовує робоче місце. розкриває поняття технічного малюнка, масштабу; залежно від призначення виробу; виготовляє виріб за зразком.</p>	<p>Корекція порушень пізнавальної діяльності (запам'ятання, відтворення, мислення) на основі формування вмінь.</p> <p>Розвиток мовлення в учнів на основі збагачення словника назвами видів ручного інструменту для стругання деревини, їх властивостей та умінь використовувати нові слова у процесі спілкування, виконання практичних завдань у процесі деревообробки (горбач)</p> <p>Розвиток загально трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності.</p> <p>Розвиток мовлення: використання назв інструментів та результати їх праці, деталей виробів, трудових операцій в описі власних дій.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час користування ручним інструментом для стругання.</p>
4	6	<p>Безпека праці при виконанні столярних робіт.</p> <p>Пожежна безпека.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Значення техніки безпеки (гарантія від нещасних випадків і травм). Причини травми: несправність</p>	<p>Дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p> <p>- учні знають правила безпечної праці на робочому місці. - учні знають правила пожежної безпеки у столярній майстерні; - заходи запобігання від травм.</p>	<p>Подальше розширення уявлень про організацію безпеки праці на столярному виробництві.</p> <p>Розвиток мислення, уваги, спостережливості на основі спостереження можливості швидкого спалаху деревних матеріалів,</p>

		<p>інструменту або верстата, неправильне складування або перенесення робочого матеріалу, помилки при заточуванні або налагодження інструменту, необережне поводження з електрикою. Заходи запобігання від травм. Пожежна безпека. Можливість швидкого спалаху деревних матеріалів, матеріалівідходів, фарб, лаків та інших легкозаймистих рідин. Попередження пожежі. 2) Трудові операції. Дії при пожежі.</p>		<p>матеріалівідходів, фарб, лаків та інших легкозаймистих рідин.</p>
5	7	<p>Заточка (загострювання) пилок. Об'єкти роботи. 1. Полотно поздовжньої пилки. 2. Полотно пилки для змішаного пиляння. 3. Полотно пилки для поперечного пиляння. 1) Техніко-технологічні відомості. Пиляння як процес закритого різання деревини. Грані пропилю: нижня /дно/, бокові. Спинка і бокові сторони полотна. Елементи зуба: передня ріжуча кромка, бокові кромки. Крок і висота зуба. Кути різання. Фугування</p>	<p>Дотримується правил організації робочого місця, безпеки праці при заточці стамески і долота. Учні: знають назви деталей Елементи зуба: передня ріжуча кромка, бокові кромки, брус. Вміє заточити пилку, полотно, стамески і долота на бруску. Вміє контролювати гостроту зуба.</p>	<p>Розвиток мовлення: уточнення, збагачення словникового запасу назвами інструментів та деталей для заточки пилки, стамески і долота: лезо, фаска, абразивний (точильний) брус. Формування діяльності та мислення на основі вміння аналізу предмета (з'ясування форми, кількості деталей, технології виготовлення, технології заточка пилки). Формування супроводжуючого мовлення - умінь робити словесний звіт про послідовність заточки зубців пилки. Формування умінь виконувати трудове</p>

		<p>зубців пилки. Розводка зубців пилки. Типи розводок. Пристосування для кріплення полотна пилки при заточуванні. Напилки для заточування пилок. Відмінність напилків за формою, довжиною, насічкою. Зняття задирок і зайвого розводу. Величина розводу. Механічні обладнання. 2) Трудові операції. Вправи. Фугування, заточування, розвід зубців пилок. Зняття задирок. Практичні роботи. Фугування зубців пилки. Розведення зубців пилки універсальною розводкою і простою розводкою з упорами. Кріплення пилок /лучкової, ножівки, дворучної/ в пристосуваннях. Заточування пилки для поздовжнього пиляння. Заточування пилки для змішаного пиляння. Заточування пилки для поперечного пиляння. Контроль якості розводки, заточки, фугування. Зняття задирок бруском. Зменшення розводу.</p>		<p>завдання за зразком, інструкційною картою, за планом послідовності видів діяльності.</p>
6	10	<p>Пиломатеріали. Розкрій деревних матеріалів Вироби. Лавка. Табурет. Виставкова вітрина (за вибором).</p>	<p>Розпізнає види та елементи пиломатеріалів; характеризує пиломатеріали, професію пиломатеріалника та вимоги до неї; виконує обмірювання і</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення під час визначення та засвоєння послідовності етапів заточування пилки для змішаного пиляння.</p>

		<p>1) Техніко-технологічні відомості. Пиломатеріали: види (бруси, дошки, бруски, шпали, рейки, дощечки, планки), призначення і характеристика основних видів, отримання, зберігання і обмір, вартість.</p> <p>2) Трудові операції. Вправа. Визначення виду пиломатеріалу на малюнку і за зразком. Виготовлення столярно-меблевого виробу</p>	<p>маркування пиломатеріалів, лісоматеріалів. Вміння. Розпізнавання видів пиломатеріалів.</p>	
7	20	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (осінь)</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Дерево: основні частини. Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубіванні сучків.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підготовка дерев до роботи. Пиляння деревини. Обрізання сухих гілок, обрубіванні сучків сокирою. Обпилювання кущів. Корчування старих дерев та кущів.</p>	<p>Вміння. Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота секатором. Пиляння деревини під кутом. Пиляння деревини дворучною пилкою.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубіванні сухих сучків сокирою; здійснення самоконтролю під час корчування старих дерев та кущів. Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання.. Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання .</p>

		Розпилювання гілок на заготовки. Обрізання сухих гілок пилюкою, секатором. Виготовлення пташиних годівничок. Зняття і ремонт старих годівничок та шпаківень.		
8	10	Практичне повторення 1) Техніко-технологічні відомості. Виготовлення табурета, аптечки. Види роботи. 2) Трудові операції. З'єднувати деталі табурета, обробити за планом виготовлення виробу.	Учні: знають, (розповідають за зразком), способи з'єднання деталей табурета, види з'єднань; знають (розповідають за малюнками, інструкційною картою), спосіб обробки ніжок табурета, правила обробки; Учні: уміють з'єднувати деталі табурета, обробити за планом виготовлення виробу.	Збагачення явлень про обробку та способи з'єднання деталей табурета. Розвиток уявлення учнів про різні види обробки деталей табурета. Розвиток умінь робити словесний звіт про способи з'єднання деталей табурета, після виконання практичного завдання..
9	4	Самостійна робота Виготовлення скриньки для столярних інструментів.	Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; пояснює складові частини технологічного процесу виготовлення проєктованого виробу; називає способи отримання деталей заданої форми; розрізняє механічні способи з'єднання деталей; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробів із фанери (ДВП).	Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій виготовлення інструментальної скриньки за інструкційною картою. Збагачення словника професійними термінами. Розвиток вольових якостей : наполегливості, бажання виконати завдання до кінця. Розвиток самостійності виконання практичних завдань.
10	4	Теслярські роботи - влаштування підлог, стель, перегородок, стін і ряжей, пов'язаних з обробкою деревини.	Вміння. Робота з деревиною. Розпізнає види, форми і розміри	Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних

		<p>Столярні роботи - виготовлення та установка на місце віконних коробок і рам, коробок і полотен дверей, чистих перегородок, виробництво меблів, художні паркетні підлоги та інша чистіша обробка дерева.</p> <p>Під час виконання теслярських і столярних робіт колоди, бруси, дошки з'єднують в різних напрямках за допомогою сполучень - зрощування, нарощування, ущільнення з'єднань під кутом.</p> <p>Сполучення виробляють врубками і за допомогою цвяхів, шпонок, болтів, хомутів, скоб, клею.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Інструменти для виконання теслярських робіт (пили, молотки, стамески, рубанки.</p> <p>Правила безпечної роботи при роботі.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Ремонт дерев'яної підлоги класу, майстерні.</p>	<p>дощок для ремонту даху, підлоги;</p> <p>визначає технічні вимоги до дощок різних класів і сортів; готує матеріали та інструменти до роботи.</p> <p>Інструменти, пристосування і матеріали для виконання робіт;</p> <p>Пояснює правила виконання робіт по підготовці основ для ремонту.</p>	<p>завдань за планом послідовності дій та інструкційною картою.</p> <p>Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками.</p> <p>Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання .</p>
11	13	<p>Художнє оздоблення виробів</p> <p>Вироби.</p> <p>1. Шкатулка.</p> <p>2. Кришка для блокнота.</p> <p>3. Коробка для шахів.</p> <p>1) Техніко-технологічні</p>	<p>Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p> <p>називає класифікацію різьблення та особливості геометричного орнаменту;</p> <p>розрізняє різні породи деревини, що використовуються для різьблення;</p> <p>здійснює підготовку поверхні</p>	<p>Формування вміння дбайливо ставитись своєї роботи, розвивати естетичний смак; виховання навичок культурного спілкування на прикладі доброзичливого та</p>

		<p>відомості. Матеріал для маркетрі. Колір, текстура деревини бука, груші, каштана, клена, червоного дерева, горіха. Пофарбування ножової фанери. Переведення рисунка на кальку. Переведення рисунка з кальки на фанеру чи папір, інструмент для мозаїки-маркетрі. Косяк з ріжучою кромкою 10 мм. Циркуль. Рейсмус. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Організація робочого місця. Розмітка штапиків і геометричного рисунка. Хватка інструмента і рух ним по лінійці. Нарізання прямих смуг уздовж і впоперек волокон. Нарізання штапиків рейсмусом. Нарізання геометричних фігур: квадратів, прямокутників, трикутників, ромбів і трапецій. Нарізання циркулем-різаком кружечків і кілець. Набір на папір геометричного орнаменту. Набір мозаїки на фанеру чи на папір.</p>	<p>виробу до різьблення; добирає інструмент та пристосування для виконання геометричного різьблення; виконує нескладні композиції технікою геометричного різьблення; дотримується правил безпечної роботи під час виконання практичних робіт. Розпізнає особливості українського національного дизайну за традиційними матеріалами, формою, кольором, знаками-символами.</p>	<p>ввічливого ставлення до однолітків, колег по роботі; корекція морально-етичних норм; Формування прийомів геометричного різьблення; Розвиток усного мовлення на основі розширення інформації про мовний етикет, розширення та збагачення лексики словами подяки, прохання, вибачення.</p>
12	6	<p>Деревообробні верстати і пристосування до них 1) Техніко-технологічні відомості.</p>	<p>Розуміє і пояснює розвиток техніки як еволюцію знарядь праці, поняття машини як основного виду техніки. Розпізнає інструменти і пристрої</p>	<p>Формування в учнів уявлень про деревообробні верстати. Розвиток мовлення на основі збагачення</p>

		<p>Основні типи деревообробних верстатів: пиляльні, стругальні, фрезерні, свердлильні, токарні, шліфувальні.</p> <p>Верстати, що входять у кожну групу, їх призначення.</p> <p>Універсальні і спеціальні верстати.</p> <p>Будова верстатів: станина, вал з різцями, електродвигун з передачею, огороження.</p> <p>Правила безпечної роботи на верстатах.</p> <p>Автоподавач. Його будова і призначення.</p> <p>Способи кріплення ріжучих інструментів на валах.</p> <p>Ознайомлення з будовою електродвигуна.</p> <p>Метали для виготовлення основних частин верстата та їх властивості.</p> <p>Підвищення продуктивності праці шляхом механізації і автоматизації процесів обробки деревини.</p> <p>Типи ріжучого інструмента: пилки, фрези, ножі, свердла.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Правила роботи на верстатах, які виключають поломку двигуна.</p>	<p>для розмічання; пояснює прийоми підготовки оснащення і розмічання; характеризує професію розмічальника; виконує розмічання конструктивних елементів шипових з'єднань; дотримується правил організації робочого місця, безпеки праці.</p> <p>Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p>	<p>словника назвами верстатів: пиляльні, стругальні, фрезерні, свердлильні, токарні.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі поданої інформації про деревообробні верстати.</p> <p>Виховання у дітей бережливого ставлення до обладнання майстерні; - бажання підтримувати чистоту та порядок в приміщенні.</p> <p>Розвиток аналітичного мислення на основі визначення показників лічильників та співвідносити їх з попередніми даними; виховання в учнів ощадливого відношення до енергоресурсів..</p>
13	12	Ремонт шкільних меблів	Вміння. Ремонт найпростіших меблів.	Здійснювати корекцію дрібної моторики на

	<p>(столярного виробу) Об'єкти роботи. 1. Столи. 2. Тумбочки. 3. Стільці. 4. Шафа.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Причини і види зношення шкільних меблів. Способи ремонту шкільних меблів. Поновлення окремих поверхонь і деталей. Використання вставок із пластика. Особливості ремонту: технічні вимоги до якості, види (відновлення шипових з'єднань, покриттів лицьової поверхні, використання вставок, заміна деталей), правила безпеки при виконанні.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Виявлення ушкоджень на меблях. Підготовка до переклеювання з'єднання. Переклейка з'єднання. Відновлення облицювання. Виготовлення та заміна пошкоджених деталей. Зміцнення вузлів і з'єднань болтами, гвинтами і металевими косинцями. Наклеювання пластика. Установлення деталей на шкантах і</p>	<p>Орієнтування в завданні шляхом огляду виробів. Визначення виду ремонту /в бесіді з учителем/. Учні: знають, (розповідають за зразком), способи з'єднання деталей стола, тумбочки, види з'єднань; знають (розповідають за малюнками, інструкційною картою), спосіб обробки ніжок стільців, правила обробки; Учні: уміють з'єднувати деталі шафи, обробити за планом виготовлення виробу.</p>	<p>основі роботи з столярними інструментами. Розвивати уміння користуватись наочною опорою. Виховання у учнів уміння самостійно та усвідомлено вирішувати проблемні питання ремонту шкільних меблів. Розвиток спостережливості та мислення на основі визначення виду ремонту шкільних меблів, та вибір способу ремонту шкільних меблів.</p>
--	--	--	---

		шурупах.		
14	12	<p>Практичне повторення Види роботи. Стіл кухонний.</p> <p>2) Трудові операції. Виготовлення лавки, ярунка, сільнички.</p>	<p>Уміння.</p> <p>Виконання роботи за зразком, кресленням, технологічною картою.</p> <p>Самостійний добір заготовок з урахуванням їх розмірів /про вимоги до якості матеріалу дає інформацію учитель/.</p> <p>Розповідь про виконані і майбутні операції та аналіз якості зробленого.</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності).</p> <p>Розвиток умінь здійснювати самоконтроль (порівнювати свою роботу із зразком).</p> <p>Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв трудових операцій в описі власних дій.</p>
15	12	<p>Сучасні інформаційні технології.</p> <p>Комп'ютер.</p> <p>Автоматизація виробництва.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Призначення основних складових комп'ютера.</p> <p>Порядок вмикання та вимикання комп'ютера.</p> <p>Програма, робочий стіл, значки.</p> <p>Об'єкти, які містяться на робочому столі або у вікні виконання програми.</p> <p>Роль і значущість сучасних інформаційних технологій.</p> <p>Використання комп'ютера, ноутбука при виробництві</p>	<p>Розрізняє способи з'єднання дротів комп'ютера.</p> <p>Використовує способи графічної побудови, розмічання майбутнього столярного виробу; називає способи креслення деталей заданої форми (віртуально, практично); дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі використання комп'ютера, ноутбука.</p> <p>Учень повинен мати уявлення про сфери застосування сучасних комп'ютерів; розуміти призначення комп'ютера; наводити приклади використання сучасних комп'ютерів у різних сферах діяльності людини; називати пристрої, що використовуються для обчислення, опрацювання текстів, зображень, передавання повідомлень; знати правила поведінки і БЖ у процесі роботи з комп'ютером; дотримуватися правил поведінки</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі збагачення і відтворення інформації про комп'ютер та автоматизацію виробництва.</p> <p>Формування логічного мислення шляхом встановлення причинно наслідкових зв'язків в процесі з'ясування та аналізу різних ситуацій при роботі з сучасними інформаційними технологіями.</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності:</p> <ul style="list-style-type: none"> - учень розуміє та визначає сфери життєдіяльності суспільства, де комп'ютер відіграє важливе значення; - наводить приклади використання комп'ютера у різних сферах діяльності людини; - знає правила

	<p>будівельно - меблевих виробів. Правила техніки безпеки при роботі з електричними приладами. 2) Трудові операції. Вибір об'єктів одинарним клацанням лівої кнопки миші.</p> <p>Перетягування об'єктів за допомогою миші з одного документа в інший. Оволодіння навичками подвійного клацання лівої кнопки миші. Користовання значками на робочому столі для запуску програм. Коректне завершення роботи із програмою, комп'ютером. Ознайомлення з різними групами клавіш клавіатури комп'ютера та їх призначення. Набір на комп'ютері та друкування тексту на принтері. Перевірка стану оволодіння учнями клавіатури комп'ютера. Практичні роботи Вмикати комп'ютер. Коректно завершувати роботу з комп'ютером. Види роботи з комп'ютером та ноутбуком. Виконання графічних операцій. Зображення на кресленнях основних елементів</p>	<p>і БЖ у роботі з комп'ютером.</p>	<p>безпечного поведіння під час роботи з комп'ютером та перебування у комп'ютерному класі та дотримується їх у процесі навчання. Мовленнєвий розвиток: – учень розуміє та правильно вживає поняття «комп'ютер»; – пояснює (дає розгорнуту відповідь з 3-4 речень) де і з якою метою можливо використати комп'ютера у суспільному житті; Особистісний розвиток: – учень усвідомлює необхідність сучасного суспільства застосовувати комп'ютер для розв'язання важливих суспільних проблем та ризику безпеки, пов'язані з поведінням.</p>
--	---	-------------------------------------	---

		конструкцій. Побудова графічних, художніх композицій.		
16	4	Самостійна робота 1) Техніко-технологічні відомості. Виготовлення столярного кутника, складання, склеювання та фарбування. 2) Трудові операції. Виготовлення ніжок стільця на токарному верстаті.	Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; пояснює складові частини технологічного процесу виготовлення проект виробу; називає способи отримання деталей заданої форми; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.	Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій виготовлення інструментальної скриньки за інструкційною картою. Збагачення словника професійними термінами. Розвиток вольових якостей : наполегливості, бажання виконати завдання до кінця.
17	12	Паркетні роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Матеріал для виготовлення паркету. Листяні тверді породи дерева: береза, дуб, бук, в'яз, клен, ясен. Його характеристика. Вартість. Характеристика паркету. Зберігання паркету. Транспортування. Робота з комп'ютером: Інструменти і механізми, що застосовуються під час паркетних робіт (молотки, шпатель-гладилки, ручні циклі, шліфувальні та циклювальні машини).	Готує до роботи робоче місце, обладнання, інструменти, пристосування і містить їх у належному стані. Виконує прості роботи з настилення простих паркетних підлог вручну. Називає види клеїв та їх компоненти; виконує підбір склеювання. Пояснює призначення лакофарбових матеріалів; пояснює призначення лаків; Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. Учні мають знати: що на стан здоров'я можуть впливати: - Пари лакофарбових складів, клеїв, розчинників, смол, полігур, фарб, замазок, мастик, систематичне переохолодження, простудні фактори; - Основні породи, властивості і вади деревини. - Попереджає і усуває дефекти під паркетні підлоги. - Способи підготовки та укладання паркетного покриття. - Вміє класти підстилаючий шар під паркет з паперу, картону,	Формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення послідовності дій при виконанні паркетних робіт. Формування особистісної якості, наполегливості. Діяльність робочого столярного виробництва при виконанні паркетних робіт передбачає наявність у нього настановних стійких мотивів та інтересу до роботи, вміння працювати як індивідуально, так і в групі. Необхідні такі моральні якості: колективізм, відповідальність, сумлінність, почуття обов'язку, самостійність, уважність та ін Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв видів паркетної

		<p>Об'єкт роботи. Паркетна дошка. Художній паркет. Клей для паркету. Клейові суміші для укладки паркету. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Організація робочого місця. Підготовка поверхні для укладки паркету. Види укладки паркету («ялинка», «шахи», «палуба», художня укладка паркету. Роботи з циклювання паркетних підлог вручну. Настилення підлог з паркетної планки, дошки і паркетних щитів, підлог з паркетної дошки по лагам. Настилення та ремонту паркетних підлог з окремих планок, дошок і паркетних щитів. Заміна окремих паркетних планок, дошок, щитів паркетних підлог. Здійснення самоконтролю (порівняння своєї роботи із зразком).</p>	<p>мастики. - Сортують планки паркету за розміром, кольором та сортом.</p>	<p>дошки, трудових операцій в описі власних дій. Збагачення словника назвами трудових операцій з паркетом. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час виконання трудових операцій з паркетом. Виховання позитивних рис особистості: наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>
II семестр (144 години)				
18	4	Експерсія на виставку меблів	Учні мають знати: види меблів, мають уявлення про технологію їх виготовлення; знають правила техніки безпеки під час проведення експерсії.	Розвиток мислення, пам'яті, уваги: порівняння, класифікації, узагальнення. Розвиток спостережливості та мислення на основі побаченого під час експерсії на виставку.
19	20	Виготовлення		

		<p>столярного інструмента Виріб. Молоток. Стамеска. Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус. 1) Техніко-технологічні відомості. Інструмент для ручного стругання площини: технічні вимоги. Матеріал для виготовлення. Розташування річних кілець на торцях колодки. Економічні та естетичні вимоги до інструментів. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Підбір заготовки для колодки столярного інструмента. Фугування заготовки для колодки. Розмітка та обробка колодки. Підгонка «ліжку» по ножу. Обробка і підгонка деталей виробу. Перевірка виконаного виробу.</p>	<p>Уміння. Виготовлення столярного інструмента. Орієнтування в завданні за кресленням і зразком. Планування в бесіді. Учні: знають способи виготовлення столярного інструмента (з'єднання деталей, обробки зрізів); називають послідовність дій за планом Уміють: уміють вирізувати деталі, виготовляти (Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус.) за інструкційною картою.</p>	<p>Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань (виготовлення розмічувального інструмента) за планом послідовності дій та інструкційною картою. Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками. Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання деталей.</p>
20	10	<p>Меблі 1) Техніко-технологічні відомості. Меблі: види (стілець, крісло, стіл, шафа, тумба, комод, сервант, диван, диван-ліжка, кушетка, тахта), призначення і комплектування для різних приміщень. Робота з комп'ютером: Ознайомлення з виробничим виготовленням меблів. Зміст складального креслення: специфікація і позначення складових</p>	<p>Вміння. Робота рубанком. організовує робоче місце. називає меблі: (стілець, крісло, стіл, шафа, тумба, комод, сервант, диван, диван-ліжка, кушетка, тахта) називає види ручного інструменту для стругання деревини інструментів, для вимірювання та розмічання; обґрунтовує добір конструкційних матеріалів та ручного інструменту для стругання деревини залежно від призначення виробу; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. Розпізнавання види меблів.</p>	<p>Корекція порушень пізнавальної діяльності (запам'ятання, відтворення, мислення) на основі формування вмінь. Розвиток мовлення в учнів на основі збагачення словника назвами видів ручного інструменту для стругання деревини, їх властивостей та умінь використовувати нові слова у процесі спілкування, виконання практичних завдань у процесі деревообробки. Розвиток загально</p>

		<p>частин виробу (складальних одиниць). 2) Трудові операції. Вправи. Визначення виду меблів на малюнку і по натуральному зразком. Практичні роботи. Читання технічної документації. Виготовлення рамок, коробок, рухомих і нерухомих елементів меблів. Підготовка виробу до обробки, обробка виробу.</p>	<p>Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p>	<p>трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності. Розвиток мовлення: використання назв інструментів та результати їх праці, деталей виробів.. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики рук</p>
21	20	<p>Виготовлення столярно-меблевих виробів Вироби. Нескладна меблі в масштабі 1:5. 1) Техніко-технологічні відомості. Технологія виготовлення складальних одиниць (рамки, коробки, щити, опори). Способи з'єднання складальних затискачів і пристосування. Залежність часу витримки зібраного вузла від виду клею, температурних умов, конструкції вузла та умов подальшої обробки. Брак при складанні виробу: попередження, виправлення. Металева фурнітура для з'єднання складальних одиниць. Облік продуктивності праці. Бригадний метод роботи. 2) Трудові операції. Робота з комп'ютером: Графічне збирання складальних одиниць Практичні роботи.</p>	<p>Вміння. Виготовлення найпростішої меблів. Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. Має уявлення про палітри, які використовуються під час створення графічного зображення у редакторі та має початкові уміння їх використання. Виконує основні дії з графічним файлом. Використовує можливості роботи графічного редактора. Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі формування знань про сучасні інформаційні технології Розвиток мовлення на основі складання плану послідовності виконання технологічних операцій стосовно виготовлення столярно-меблевих виробів . Формування особистісних якостей – відповідального ставлення до об'єкту виготовлення, охайності, звички додержувати правила безпечної праці під час роботи на комп'ютері .</p>

		<p>Організація робочого місця. Підбір матеріалу для виробу. Виготовлення деталей і складальних одиниць. Збирання і обробка виробу. Організація поопераційний роботи. Перевірка виробів. Облік і колективне обговорення продуктивності праці.</p>		
22	20	<p>Практичне повторення</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Види роботи. Виконання роботи за зразком</p> <p>2) Трудові операції. Виготовлення столярного кутника, виставкової вітрини.</p>	<p>Уміння. Виконання роботи за зразком, кресленням, технологічною картою. Самостійний добір заготовок з урахуванням їх розмірів /про вимоги до якості матеріалу дає інформацію учитель/.</p> <p>Розповідь про виконані і майбутні операції та аналіз якості зробленого.</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток умінь здійснювати самоконтроль (порівнювати із зразком). Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв трудових операцій в описі власних дій.</p>
23	4	<p>Самостійна робота</p> <p>Трудові операції. Виготовлення нескладної меблів в масштабах 1:5 (стілець, стіл, диван)</p>	<p>Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; називає способи отримання деталей заданої форми; розрізняє механічні способи з'єднання деталей; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>Корекція основних видів діяльності (аналіз і розуміння умов практичної діяльності, планування, організація виконання завдання, самоконтроль, самооцінка). Формування рис особистості, необхідних для ефективного розв'язання навчальної задачі: самостійність, організованість, акуратність,</p>

ШТУКАТУРНО-МАЛЯРНА СПРАВА

Пояснювальна записка

Мета та завдання навчання з предмета

Метою професійно-трудового навчання є підготовка учнів до самостійного виконання нескладних видів робіт та працевлаштування після закінчення школи на підприємствах різних галузей народного господарства, переважно у будівництві. Для її досягнення в процесі трудового навчання вирішуються такі **завдання**:

- формувати доступних школярам технічних і технологічних знань;
- розвиток в учнів загальнотрудових умінь, тобто умінь орієнтуватися у виробничому завданні, планувати послідовність дій, виконувати і контролювати хід роботи;
- навчання школярів професійним прийомам праці за обраною спеціальністю і прищеплення їм відповідних трудових навичок;
- виховання в учнів стійкого позитивного ставлення до праці і формування необхідних у повсякденній виробничій діяльності якостей особистості, почуття колективізму, відповідальності за доручену справу, сумлінності, чесності, готовності допомогти товаришеві, працювати на спільну користь, бережливого ставлення до суспільної власності і т. ін..

Перелічені завдання повинні реалізовуватися комплексно, в тісному зв'язку з викладанням загальноосвітніх предметів і виховною роботою, яка проводиться в школі.

Професійно-трудова підготовка розумово відсталих учнів базується на загальних принципах навчання, але має свої специфічні особливості, зокрема, носить корекційну спрямованість, тобто пропонує максимально можливе виправлення недоліків розвитку особистості школярів. До специфічних завдань навчання у праці учнів у першу чергу відноситься розвиток загально трудових умінь і свідоме оволодіння прийомами роботи. Програма зі штукатурно-малярної справи розрахована на 4-10 класи.

У програмі розглядаються два періоди навчання:

- трудове навчання політехнічного характеру на базі професійних навчальних майстерень (IV клас);
- професійно-трудове навчання у відповідних навчальних майстернях (V-X класи).

У зв'язку із особливостями штукатурно-малярних робіт програма з цього виду праці дещо відрізняється від інших програм. Так, у програмі професійного періоду навчання (5-10 кл.) немає комплексних тем.

Навчання новим прийомом та операціям штукатурки та фарбування різних поверхонь відбувається під час вивчення технологічних тем. Уміння самостійно виконувати трудові завдання вдосконалюються в процесі практичного повторення та під час виконання самостійних робіт.

Основним завданням трудового навчання в 4 класі є ознайомлення учнів з найпростішими операціями при виготовленні виробів з деяких будівельних матеріалів (глини, цементу, гіпсу). Програма складається з наступних основних розділів: робота з папером і картоном, робота з глиною, гіпсом і цементом, робота з конструктором. Вироби підібрані прості, доступні для виготовлення учнями 4 класу. Робота з глиною включена до кожної навчальної чверті, тому для успішного навчання учнів необхідно мати спеціальне обладнання: підкладну дошку для кожного учня; проволочку з дерев'яними ручками на кінцях для різання глиняного тіста (4-5 шт.); киянки, ножі, дерев'яні качалки, стеки, шаблони, форми, пензлі, дерев'яні лопатки, синтетичні губки (для кожного учня); піднос дерев'яний для підмошки глини та зборів готових виробів (1-2 шт.), бак оцинкований для зберігання глиняного тіста (1 шт.), ящики дерев'яні для зберігання сухої глини (3-4 шт.) для одержання якісних глиняних виробів необхідно правильно вибрати глину. Для цього

потрібна пластична тонкодисперсна глина будь-якого кольору. Найбільш складним виробом з глини є кофейний сервіз. Більш прості предмети сервізу (блюдця) можуть виготовляти більш слабкі учні, кофейник виготовляється за допомогою вчителя.

Професійне навчання починається з 5-го класу. Основним його завданням є навчити учнів виконувати операції з підготовки дерев'яних поверхонь під просте та покращене фарбування, фарбування їх. Виконання операцій простої штукатурки (виконуються на навчальних щитах). Виготовлення простих трафаретів і нанесення їх на навчальні щити. Одночасно учні знайомляться з характеристиками простого та покращеного фарбування і штукатурки, з властивостями масляних і емалевих фарб, вивчають класифікацію будівель, їх елементи та внутрішнє оздоблення.

В 6 класі програмою передбачено ознайомлення з операціями з підготовки та фарбування металевих поверхонь, фарбування оштукатурених поверхонь водними сполуками із застосуванням пігментів, покращеною штукатуркою дерев'яних поверхонь на навчальних щитах.

Одночасно учні вивчають ліса та підмостки, їх конструкцію, правила встановлення та безпечної праці під час виконання робіт з їх допомогою. Успішне здійснення задач навчання в 5-6 класах залежить не тільки від створення можливостей для навчання учнів вказаним операціям на навчальних щитах, а й від наявності умов в школі для фронтальної роботи з виконання операцій штукатурки і фарбування різних поверхонь.

У 7 класі передбачається навчання учнів більш складним прийомам штукатурно-малярних робіт та ознайомлення з механізацією деяких виробничих процесів.

Учні вивчають протипожежні заходи, причини виникнення пожеж на будівництві, правила користування електроприладами, правила поведінки у разі виникнення пожежі та порядок виклику пожежної охорони.

На відміну від програми 5-6 класів деякі теми 7 класу можна вивчати у виробничих умовах. Більш складними темами програми 8 класу є «Оклеювання поверхонь шпалерами», «Високоякісне фарбування поверхонь», «Альфрейні роботи». Учні вивчають основні принципи і управління будівництвом.

Найбільш складними темами програми 9 класу є «Настилка лінолеумуіума». Програма передбачає вдосконалення прийомів «Шпалерні роботи», «Настилка лінолеумуіума», та «Штукатурні роботи» у виробничих умовах. Учні вивчають організацію робочого місця опоряджувальника.

У 10 класі учні удосконалюють теми: «Підготовка та обробка поверхонь під всі фарбування», «Фарбування поверхонь водними і неводними фарбами», «Просте та поліпшене штукатурення», «Ремонтні малярні, шпалерні та штукатурні роботи». Учні вивчають характеристику системи оплати праці, поняття про норми часу та норми виробітки, проводять замір виконаних робіт.

Особливості організації навчання за різними напрямками

Основоположна роль у трудовому навчанні відводиться його змісту – педагогічно обґрунтованій, логічно впорядкованій і зафіксованій у навчальних програмах, підручниках і посібниках інформації, на основі якої учні засвоюють знання і трудові дії (навички та вміння) необхідні для їх трудової підготовки, та яка уможливорює проведення з ними корекційно-розвивальної роботи.

Добір змісту трудового навчання для допоміжної школи здійснюється щонайперше на основі принципів: достатності (необхідності) для навчання праці і корекції розвитку розумово відсталих дітей з метою їх підготовки для самостійного життя та доступності для сприймання і засвоєння цієї категорією дітей.

Трудове навчання у допоміжній школі спрямоване на досягнення двох основних цілей: освітньої (засвоєння знань, вмінь, навичок) та корекційно-розвивальної (виправлення порушень розвитку, психофізичний розвиток у цілому).

Рекомендації щодо роботи з програмою

Програма передбачає навчання за всіма визначеними розділами (підготовка, обробка, фарбування поверхонь водними і неводними сумішами, обклеювання поверхонь шпалерами та настилення лінолеуму на підлогу).

Вчитель враховує матеріальні можливості школи, правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги, правила організації робочого місця учні засвоюють протягом вивчення усіх тем.

Оволодіваючи професійними навичками учні допоміжної школи відчують утруднення в орієнтуванні в завданні (аналіз зразка, розуміння інструкції, застосування свого набутого досвіду до рішення поставленого завдання), плануванні трудової діяльності (визначення послідовності операцій і прийомів роботи), самоконтролі.

Все це і є причиною недостатньої самостійності школярів. Тому формування узагальнених чи загальнотрудових умінь є найвідповідальнішим у трудовому навчанні, його слід вирішувати систематично, поступово підвищуючи самостійність учнів при виконанні трудових завдань. Одним з істотних факторів формування загальнотрудових умінь є суворо дозована допомога учителя в розумових і перспективних діях школяра (що не шкодить розвитку його самостійності), з яких складається орієнтування, планування і самоконтроль.

5 КЛАС
(245 годин 7 годин на тиждень)
I семестр (118 годин)

№	Кількість	Зміст навчального	Навчальні досягнення	Спрямованість
---	-----------	-------------------	----------------------	---------------